

ಸಾಹಿತ್ಯ ಸೌರಭ

ಪ್ರಥಮ ಸೆಮಿಸ್ಟರ್
ಬಿ.ಎ. ಐಚ್ಛಿಕ ಕನ್ನಡ ಪಠ್ಯ
(ಪತ್ರಿಕೆ : ಎ-1)

ಬಿ.ಎ.
ಪ್ರಥಮ ಸೆಮಿಸ್ಟರ್

ಪ್ರಧಾನ ಸಂಪಾದಕರು
ಡಾ. ಪ್ರಶಾಂತ ಜಿ. ನಾಯಕ

ಸಂಪಾದಕರು
ಡಾ. ಕೆ.ಬಿ. ಲೋಕೇಶ್ವರಪ್ಪ
ಡಾ. ಲಕ್ಷ್ಮಿ ದೇವಿ ಎಸ್.
ಡಾ. ಹೇಮಾವತಿ

SAHITHYA SOURABHA - A-1(Optional Kannada) :
A Prescribed Text Book for B.A. Degree Course (First & Second Semester);

Chief Editor: Prof. Prashanth G. Nayak (Professor of Kannada & Director, Kannada Bharathi, Kuvempu University, Shankaraghatta, B.R. Project. Shimoga Dist.)

Edited By: Dr K.B. Lokeshwarappa, Dr. Lakshmid devi S.,
Dr. Hemavathi.

Publishd by : Bengaluru City University, BENGALURU

Pp : 000 + ix

© Bengaluru City University,

First print : 2021

ಪ್ರಧಾನ ಸಂಪಾದಕರು

ಡಾ. ಪ್ರಶಾಂತ ಜಿ. ನಾಯಕ

ಸಲಹಾ ಸಮಿತಿ:

ಡಾ. ಕೆ.ವೈ. ನಾರಾಯಣಸ್ವಾಮಿ

ಡಾ. ಎಂ.ಎಸ್. ಆಶಾದೇವಿ

ಸಂಯೋಜಕರು:

ಡಾ. ಬೆಳಕೆರೆ ಲಿಂಗರಾಜಯ್ಯ

ಬೆಲೆ: ರೂ. 00/-

ಪ್ರಕಾಶಕರು:

ಬೆಂಗಳೂರು ನಗರ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ

ಕುಲಪತಿಗಳ ಆಶಯ ನುಡಿ

ಬೆಂಗಳೂರು ನಗರ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಅನನ್ಯತೆಯನ್ನು ಯುವಜನತೆಗೆ ಮನವರಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಡಲು ಸನ್ನದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಸರ್ವಾಂಗೀಣವಾಗಿ ಆಧುನಿಕ ಬದುಕಿನ ಅಗತ್ಯಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಪಡಿಸಬೇಕಾದ ಹೊಣೆಯನ್ನು ಎಲ್ಲಾ ಉನ್ನತ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಹೊರಬೇಕಿದೆ. ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಗೆ ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಸ್ಥಾನಮಾನದ ಗರಿಮೆ ಸಿಕ್ಕಿರುವುದು; ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯ ಅಂತಸ್ಥವಾಗಿರುವ ಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ದೊರೆತಿರುವ ಮನ್ನಣೆಯಾಗಿದೆ. ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಉಪಲಬ್ಧವಿರುವ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃತಿಗಳು, ಅಪರೂಪದ ಶಾಸನಗಳು, ಜಾನಪದ ವಿವಿಧ ವಾಚ್ಯಗಳು ಮತ್ತು ಶಾಸ್ತ್ರ ಗ್ರಂಥಗಳು ಕನ್ನಡವನ್ನು ಜ್ಞಾನದ ಭಾಷೆಯಾಗಿ ರೂಪಿಸಲು ಸಹಾಯ ಮಾಡಿವೆ. ಕಳೆದ ಎರಡು ದಶಕಗಳಿಂದ ಕನ್ನಡಭಾಷೆಯನ್ನು ತಂತ್ರಜ್ಞಾನದ ಭಾಷೆಯಾಗಿಸುವ ಕಾರ್ಯವೂ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದೆ. ಬದುಕಿನ ಎಲ್ಲಾ ವಲಯಗಳ ಅವಶ್ಯಕತೆಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಕನ್ನಡವನ್ನು ಅಂತರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ವ್ಯವಹಾರದ ಭಾಷೆಯಾಗಿ ಆಧುನಿಕ ವಿಜ್ಞಾನದ ಸಂಶೋಧನೆಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವ ವಿಜ್ಞಾನಭಾಷೆಯಾಗಿ ವಿಸ್ತರಿಸಲು ನಾವು ಬದ್ಧತೆಯಿಂದ ಕೆಲಸಮಾಡುವ ಅಗತ್ಯವಿದೆ. ಕುವೆಂಪು ಅವರ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಹೇಳುವುದಾದರೆ 'ಕನ್ನಡ ಭಾವೋಪಯೋಗಿ ಭಾಷೆಯಾದರೆ ಮಾತ್ರ ಸಾಲದು ಅದು ಲೋಕೋಪಯೋಗಿ ಭಾಷೆಯಾಗಿ ಬಳಸುವ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಇದೆ. ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಹಾಗೂ ಹಿಂದಿ ಭಾಷೆಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಸೇಣೆಸುತ್ತಲೆ ಕನ್ನಡಭಾಷೆಯು ಕನ್ನಡಿಗರ ಆತ್ಮಸಂಗಾತ ಭಾಷೆಯಾಗಿ ಬಾಳಬೇಕಿದೆ'.

ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯವು ದೇಶದಲ್ಲಿ ಹೊಸಶಿಕ್ಷಣ ನೀತಿಯನ್ನು ಮೊತ್ತ ಮೊದಲಿಗೆ ಜಾರಿಗೆ ತಂದಿರುವ ರಾಜ್ಯವಾಗಿದೆ. ಪ್ರಸ್ತುತ ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರವು 2020-2021ರ ವರ್ಷವನ್ನು ಕನ್ನಡ ಕಾಯಕವರ್ಷವೆಂದು ಘೋಷಿಸಿ ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಪ್ರಸರಣಕ್ಕೆ ಅಗತ್ಯವಿರುವ ಕಾರ್ಯೋಪಯೋಗಿಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಿ ಅನುಷ್ಠಾನಗೊಳಿಸಿದೆ. ಕಳೆದ ಎಪ್ಪತ್ತೈದು ವರ್ಷಗಳಿಂದಲೂ

ಶಿಕ್ಷಣ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಬದಲಾವಣೆಗಳು ನಡೆಯುತ್ತಾ ಬಂದಿದ್ದರೂ ಕಲಿಕಾಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಸ್ನೇಹಿಯಾಗಿರಲಿಲ್ಲ ಎಂಬ ಆಪಾದನೆ ಇತ್ತು. ಈಗ ಅನುಷ್ಠಾನಗೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವ ಹೊಸ ಶಿಕ್ಷಣ ನೀತಿಯು ಈವರೆಗೆ ಕಲಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಇದ್ದ ಜಡತ್ವವನ್ನು ತೆಗೆದು ಹಾಕಿದೆ. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ತಮ್ಮ ಇಷ್ಟದ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ವಿನ್ಯಾಸಗೊಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಅವಕಾಶ ಮತ್ತು ಕಲಿಕಾ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿದೆ. ಆಧುನಿಕ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಮತ್ತು ತಂತ್ರಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಲಿಸುವುದರ ಮೂಲಕ ಪ್ರಕ್ರಿಯಾತ್ಮಕವಾದ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ವಾತಾವರಣವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಲು ಶಿಕ್ಷಣ ನೀತಿ ಮುಂದಾಗಿರುವುದು ಸ್ವಾಗತಾರ್ಹ.

ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಬೆಂಗಳೂರು ನಗರ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ ರಾಜ್ಯ ಉನ್ನತ ಶಿಕ್ಷಣ ಪರಿಷತ್ ನೀಡಿರುವ ಮಾದರಿ ಪಠ್ಯವಿನ್ಯಾಸವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಿದೆ. ಪಠ್ಯಗಳು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಸ್ನೇಹಿಯಾಗಿ ಸಂವಾದ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿವೆ ಹಾಗೂ ಕನ್ನಡಭಾಷೆಯನ್ನು ಕಲಿಯುವ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ವಿಕಾಸಕ್ಕೂ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಿಯಾಗಿವೆ. ಈ ಪಠ್ಯಗಳನ್ನು ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ರೂಪಿಸಿದ ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಮಂಡಳಿಯ ಸದಸ್ಯರಿಗೂ, ಎಲ್ಲಾ ಸಂಪಾದಕರಿಗೂ ಅಭಿನಂದನೆಗಳನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಪ್ರೊ. ಲಿಂಗರಾಜಗಾಂಧಿ

ಕುಲಪತಿಗಳು

ಬೆಂಗಳೂರು ನಗರ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ

ಪ್ರಧಾನ ಸಂಪಾದಕರ ಮಾತು

ಆಧುನಿಕತೆ ಎನ್ನುವ ಮಾತು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ತನ್ನ ತೆಕ್ಕೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಂತೆ ಬದಲಾವಣೆ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಬಹುಪಾಲು ಎಲ್ಲಾ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಅನಿವಾರ್ಯವೆನ್ನುವಂತಾಗಿಸುತ್ತಿರುವುದು ನಮ್ಮ ನಡುವಿನ ಸರಳವೂ ಸಹಜವೂ ಆದ ಅರಿವಿನಂತಿದೆ. ಸೃಜನಶೀಲತೆ ಮತ್ತು ಕ್ರಿಯಾಶೀಲತೆಗಳ ಅರ್ಥವೂ ಹೀಗೆ ಹೊಸತನ್ನು ನಿರಂತರವಾಗಿ ಕೇಂದ್ರೀಕರಿಸಿ ಕೊಂಡಿರುತ್ತದೆ. ಇದು ಕಲಿಕೆಯ ಹೊತ್ತಿಗೂ ಪರಸ್ಪರ ಕಲಿಯುವವರ ಮತ್ತು ಕಲಿಸುವವರ ನಡುವಿನ ಅನುಸಂಧಾನದ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯೂ ಹೌದು. ಇದರ ಜೊತೆಗೆ ನಿರಂತರವಾದ ಎಚ್ಚರವೂ ಅತ್ಯಗತ್ಯ. ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆ ಮತ್ತು ಸಾಹಿತ್ಯವೆನ್ನುವುದು ಹೀಗೆ ಸದಾ ತನ್ನನ್ನು ಸವಾಲಿಗೆ ತೆರೆದುಕೊಂಡಂತೆ ಹೊಸತನಕ್ಕೆ ನಿರಂತರವಾಗಿ ಅದುರಾಗುತ್ತಲೇ ಬಂದಿರುವುದು ಗಮನಾರ್ಹವಾದುದು.

ಹೊಸ ಶಿಕ್ಷಣ ನೀತಿ ನಮ್ಮ ಉನ್ನತ ಶಿಕ್ಷಣದ ಹಲವು ಬಗೆಯ ಬದಲಾವಣೆಗೆ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತಿರುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಪದವಿಯ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಭಾಷೆ ಮತ್ತು ಸಾಹಿತ್ಯದ ಪಠ್ಯವನ್ನು ವಿಶಿಷ್ಟವಾಗಿ ರೂಪಿಸುವ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯೊಂದು ಕನ್ನಡತನವನ್ನು ನಮ್ಮತನ ಎಂದುಕೊಂಡ ನಮ್ಮೆಲ್ಲರ ಮೇಲಿದೆ. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಬೆಂಗಳೂರು ಕೇಂದ್ರ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಾಪಕ ಬಂಧುಗಳು ಮೊದಲ ದಿನದಿಂದಲೂ ಅತ್ಯಂತ ಉತ್ಸಾಹ, ಶ್ರಮ ಮತ್ತು ಬದ್ಧತೆಯಿಂದ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅದರ ಫಲಿತವಾಗಿ ಉತ್ತಮ ಪಠ್ಯಗಳು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಕೈಸೇರುವಂತಾಗುತ್ತಿದೆ. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಬೆಂಗಳೂರು ಕೇಂದ್ರ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಅಧ್ಯಯನ ಮಂಡಳಿಯ ಸದಸ್ಯರಿಗೆ ಹೃದಯ ಪೂರ್ವಕ ಅಭಿನಂದನೆಗಳು. ಪಠ್ಯಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸುವಲ್ಲಿ ಶ್ರಮ ವಹಿಸಿದ ಎಲ್ಲಾ ಪಠ್ಯಗಳ ಸಂಪಾದಕರಿಗೂ ಆತ್ಮೀಯ ಕೃತಜ್ಞತೆಗಳು. ನಿರಂತರವಾಗಿ ಸಂಯೋಜನೆಯ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸಿದ ಆತ್ಮೀಯರಾದ ಡಾ. ಲಿಂಗರಾಜಯ್ಯ ನವರ ಶ್ರಮವನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಲೇ ಬೇಕು.

ಅಧ್ಯಯನ ಮಂಡಳಿಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷನನ್ನಾಗಿ ನನಗೆ ಜವಾಬ್ದಾರಿ ನೀಡಿದ ಬೆಂಗಳೂರು ಕೇಂದ್ರ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಸನ್ಮಾನ್ಯ ಕುಲಪತಿಗಳಾದ ಪ್ರೊ. ಲಿಂಗರಾಜ ಗಾಂಧಿ ಅವರಿಗೆ ಕೃತಜ್ಞತೆಗಳು. ಪ್ರತೀ ಹಂತದಲ್ಲಿಯೂ ನಮ್ಮೊಂದಿಗಿದ್ದು ಸಹಕಾರ ನೀಡಿದ ಪ್ರೊ. ರಮೇಶ್. ಬಿ ಮಾನ್ಯ ಕುಲ ಸಚಿವರು ಪರಿಕ್ಷಾಂಗ ಇವರಿಗೆ ನಮ್ಮ ಧನ್ಯವಾದಗಳು ಮತ್ತು ಶ್ರೀಯುತ ಶ್ರೀಧರ್ ಸಿ.ಎಸ್ ಮಾನ್ಯ ಕುಲ ಸಚಿವರು ಇವರಿಗೆ ನಮ್ಮ ಅಭಿನಂದನೆಗಳನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಡಾ. ಪ್ರಶಾಂತ ಬಿ. ನಾಯಕ
ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು

ಬೆಂಗಳೂರು ನಗರ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ

ಸಾಹಿತ್ಯ ಸೌರಭ
ಪ್ರಥಮ ಮತ್ತು ದ್ವಿತೀಯ ಸೆಮಿಸ್ಟರ್
ಬಿ.ಎ. ಐಚ್ಛಿಕ ಕನ್ನಡ ಪಠ್ಯ
(ಪತ್ರಿಕೆ : ಎ-1)

೧. ಪ್ರಾಚೀನ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆ

೧.೧ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆಯ ಸ್ಥೂಲ ಪರಿಚಯ	-ಡಾ. ಸಿ.ವೀರಣ್ಣ	೦೦೪
೧.೨ ಪೂರ್ವದ ಹಳಗನ್ನಡ	-ಡಾ. ರಂ.ಶ್ರೀ. ಮುಗಳಿ	೦೧೩
೧.೩ ಹಳಗನ್ನಡ	-ಡಾ. ಎನ್.ಎಸ್.	೦೨೭
	ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣ ಭಟ್ಟ	

೨. ಪ್ರಾಚೀನ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆ

೨.೧ ಮೂರು ಶಾಸನಗಳು		೦೭೦
ಅ) ಹಲ್ಮಿಡಿ ಶಾಸನ		
ಆ) ಆತಕೂರು ಶಾಸನ		
ಇ) ಬಾದಾಮಿ ಶಾಸನ		
೨.೨ ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗದ ೧೪ ಪದ್ಯಗಳು		೦೭೮
೨.೩ ವಡ್ಡಾರಾಧನೆ : ದಂಡಕನೆಂಬ ರಿಸಿಯ ಕಥೆ		೦೮೧
೨.೪ ನೂರಯ್ಯರಾವಲ್ಲವೇ? - ಪಂಪ		೦೮೮

೧. ಪ್ರಾಚೀನ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆ

೧.೧ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆಯ ಸ್ಥೂಲ ಪರಿಚಯ	-ಡಾ. ಸಿ.ವೀರಣ್ಣ	೦೦೪
೧.೨ ಪೂರ್ವದ ಹಳಗನ್ನಡ	-ಡಾ. ರಂ.ಶ್ರೀ. ಮುಗಳಿ	೦೧೩
೧.೩ ಹಳಗನ್ನಡ	-ಡಾ. ಎನ್.ಎಸ್. ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣ ಭಟ್ಟ	೦೨೭

೧. ಪ್ರಾಚೀನ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆ

ಆಶಯ

ಸಾಹಿತ್ಯೋದಯಕ್ಕೆ ಇರಬಹುದಾದ ಕಾರಣಗಳು ಆಂತರಿಕ, ಬಾಹ್ಯ ಎಂದು ಇಬ್ಬಗೆಯಾಗಿ ಇರುತ್ತವೆ. ಎಲ್ಲವೂ ಎಲ್ಲ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಸರಿಹೋಗುತ್ತವೆ ಎಂದಲ್ಲ, ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಏಕಕಾಲಕ್ಕೆ ಕೂಡಿಬಂದಾಗ ಸಾಹಿತ್ಯವು ಉದಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಮನುಷ್ಯನ ಮನಸ್ಸು ಬೆಳೆದಂತೆ ಅವನು ಹೊಸ ಹಂಬಲುಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ, ಹೊಸ ಸಂಸ್ಕಾರಗಳನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ. ಅಂದಂದಿನ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಯೋಚಿಸುವ ಅವನು ಹಿಂದುಮುಂದನ್ನು ಬಗೆಯುತ್ತಾನೆ. ತಾನು ಕಂಡ ಚೆಲುವು, ಉಂಡ ನಲಿವು ತನ್ನಂತೆ ಇತರರಿಗೆ ದೊರೆಯಲಿ, ಇಂದಿನಂತೆ ಮುಂದೆಯೂ ದೊರೆಯಲಿ ಎಂಬ ಸಾಮಾಜಿಕ ಪ್ರೇರಣೆ, ಕೀರ್ತಿಯ ಹಂಬಲಿಕೆ, ಅವನಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟುತ್ತವೆ. ನಾಗರಿಕತೆ ಈ ನೆಲೆಗೆ ಬಂದಾಗ ಗ್ರಂಥಸ್ಥವಾದ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಭೂಮಿಕೆ ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಆಂತರಿಕ ಆಕಾಂಕ್ಷೆಯಂತೆ ಸಮಾಜದ ಸಾಮೂಹಿಕ ಅಪೇಕ್ಷೆ ಅಷ್ಟೇ ಮಹತ್ವದ್ದಾಗಿದೆ. ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಪರಂಪರೆಯ ಪ್ರೀತಿ, ಪ್ರಗತಿಯ ಒಲವುಗಳು ಉದಯವಾದರೆ ಸಾಹಿತ್ಯೋದಯಕ್ಕೆ ಕಾರಣವುಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಅದರೊಡನೆ ಒಂದಿಲ್ಲೊಂದು ಬಗೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಸಂಘಟನೆ ಎಂಬುದಾಗಬೇಕು. ಅದರಿಂದ ವಿದ್ಯಾ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುವ ಸಾಧನಗಳು, ಕಲೆಯನ್ನು ಕುದುರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಸೌಕರ್ಯಗಳು, ಶೌರ್ಯ ಧೈರ್ಯವನ್ನು ತೋರಿಸುವ ಸಂದರ್ಭಗಳು ಹೆಚ್ಚಬೇಕು. ಸಾಹಿತ್ಯವು ಅವುಗಳಿಂದ ಸ್ಫೂರ್ತಿಹೊಂದಿ ಅವುಗಳಿಗೆ ಸ್ಪೂರಣಕೊಡಲು ಜನ್ಮತಾಳುತ್ತದೆ. ಜೀವನ ವಿಕಾಸವಿಲ್ಲದೆ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಉದಯವೂ ಇಲ್ಲ, ವಿಕಾಸವೂ ಇಲ್ಲ. ಅಲೌಕಿಕ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಕುಂತಿತವಾದ ಜೀವನವನ್ನೂ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನೂ ತಮ್ಮ ಆಂತರಿಕ ಬಲದಿಂದ ವಿಕಾಸಗೊಳಿಸಬಹುದು, ಯುಗಪುರುಷರಾಗಿ ಹೊಸ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಬಹುದು. ಆದರೆ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಸಾಹಿತ್ಯನಿರ್ಮಾಣದ ಸ್ಥಾಯಿಗೆ

ವಿಕಾಸಗೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವ ಜೀವನವೇ ಉದ್ದೀಪಕವಾಗುತ್ತದೆ. ನಿರ್ಮಾಣವಾದ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಮೆಚ್ಚಬಲ್ಲ ರಸಿಕರೂ ಆಶ್ರಯ ಕೊಟ್ಟು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸುವ ಅರಸರೂ ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಾದ ಸಾಹಿತ್ಯ ನಿರ್ಮಾಣಕ್ಕೆ ಕಾರಣರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಬರೀಜನದ ಮಾತಾಗಿ ಯಾವುದೊಂದು ಭಾಷೆ ಇದ್ದರೆ, ಜನರ ಮಾತಾಗಿರದ ಬೇರೆಯಾದೊಂದು ಭಾಷೆ ಪರಂಪರೆಯಿಂದ ಗ್ರಂಥ ರಚನೆಯ ಭಾಷೆಯಾಗಿದ್ದರೆ, ಜನದ ಮಾತನ್ನು ಗ್ರಂಥರಚನೆಯ ನುಡಿಯಾಗಿಸಿ ಅದಕ್ಕೆ ಮನ್ನಣೆ ಕೊಡಲು ಕ್ರಾಂತಿಕಾರಕವಾದ ಘಟನೆಗಳೂ ಆಂದೋಲನಗಳೂ ಉಂಟಾಗುತ್ತವೆ. ಹೊಸ ದೃಷ್ಟಿ ತಲೆದೋರುತ್ತದೆ, ಹಳೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯೊಡನೆ ತಾಕಲಾಡಿ ಮಿನುಗು ಇದೆ. ಆಗ ಸಾಹಿತ್ಯೋದಯಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಸಂದರ್ಭವು ಒದಗುವುದು. ಹೊಸ ತತ್ವ, ಹೊಸ ಧರ್ಮ ಇವುಗಳ ಪ್ರಸಾರಕ್ಕೆ ಹೊಸ ವಾಹಕವಾಗಿ ಜನಭಾಷೆ ತಲೆಯೆತ್ತುವುದು. ಹೀಗೆ ಜನಜೀವನದ ತಿದ್ದು ಪಡಿಗೆ ಮತ್ತು ಮತಪ್ರಚಾರಕ್ಕೆ ಒಂದು ಸಾಧನವಾಗಿ ಜನಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯವು ಕಣ್ಮರೆಯುತ್ತದೆ. ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಬಾಹ್ಯಜೀವನದ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಗುರುತಾದ ನಾಗರಿಕತೆ, ಆಂತರಿಕ ಜೀವನದ ಗುರುತಾದ ಸಂಸ್ಕೃತಿ-ರಸಿಕತೆಗಳು ಒಂದು ಮಟ್ಟಕ್ಕೆ ಬಂದಾಗ ಮಾತ್ರ ಸಾಹಿತ್ಯವು ಉದಯವಾಗುತ್ತದೆ, ಪರಂಪರೆಯಾಗಿ ಮುನ್ನಡೆಯುತ್ತದೆ.

- ರಂ.ಶ್ರೀ. ಮುಗಳಿ- ಕವಿರಾಜ ಮಾರ್ಗ

೧.೧. ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆಯ ಸ್ಥೂಲಪರಿಚಯ

-ಡಾ. ಸಿ. ವೀರಣ್ಣ

ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ರಚಿಸಲು ತೊಡಗುವವರಿಗೆ ಮೊದಲು ಎದುರಾಗುವ ಸಮಸ್ಯೆ ಎಂದರೆ ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಬಂದಿರುವ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆಗಳಿಗಿಂತ ತಾವು ಹೇಗೆ ಬೇರೆಯಾದ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಹಿಡಿದು ಹೊರಟವರೆಂಬುದನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿ ತೋರಿಸುವುದು; ಅದರ ಜೊತೆಗೆ ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಆಗಿರಬಹುದಾದ ಪ್ರಯತ್ನಗಳ ಫಲಾಫಲಗಳನ್ನು ಗಣನೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಮೂಲಕ ತಮ್ಮ ರಚನೆಗೆ ನೆರವು ಪಡೆದುಕೊಂಡು ಇತಿಹಾಸದ ಕೊಂಡಿಯಾಗಿ ಬೆಸೆದುಕೊಂಡು ಬೆಳೆಯುವುದು. ಒಬ್ಬ ಹೊಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರಕಾರ ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲೇ ತನ್ನನ್ನು ತೊಡಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಚರಿತ್ರೆಗೆ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಷ್ಟೇ ಪ್ರಾಚೀನ ಇತಿಹಾಸವಿದೆ ಎಂದರೆ ಅತಿಶಯೋಕ್ತಿ ಆಗಲಾರದು. ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಮೊದಲ ಲಿಖಿತ ದಾಖಲೆಯಾಗಿ ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ಪರಿಗಣಿತವಾಗಿರುವ ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗವೇ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆಯ ಕೆಲಸವನ್ನೂ ಮಾಡಿದೆ. ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗಕಾರ ತನಗಿಂತ ಹಿಂದಿನ ಗದ್ಯಪದ್ಯ ಕವಿಗಳನ್ನು ಹೆಸರಿಸುವ ಮೂಲಕ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆಗೆ ನಾಂದಿ ಹಾಡಿದ್ದಾನೆ. ಅವನ ನಂತರದ ಅನೇಕ ಶಾಸ್ತ್ರಕಾರರು, ಸಂಕಲನಕಾರರು ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆ ರಚಿಸುವ ಕೆಲಸವನ್ನು ನೇರವಾಗಿ ಮಾಡದಿದ್ದರೂ ಅದರ ಬೆಳವಣಿಗೆಯ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಗಣನೀಯವಾದ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಕವಿಗಳಿಗೆ, ಕಾವ್ಯ ಮೀಮಾಂಸಕರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಸ್ವಂತ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಅನಗತ್ಯವೆನ್ನಿಸಿದ್ದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ, ಬ್ರಿಟಿಷ್ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿ ಅಚ್ಚಿನ ಸೌಕರ್ಯ ದೊರೆತು ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಮುದ್ರೆಯೊಂದಿಗೆ ಕೃತಿ ಹೊರಬರುವವರೆಗೆ ಮುಂದುವರಿಯಿತು ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆಯ ರಚನೆಯ ಪ್ರಯತ್ನಗಳು ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾಗಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾದದ್ದು, ರಾಜಕೀಯ ಮತ್ತು ಧಾರ್ಮಿಕ ಕಾರಣಗಳಿಗಾಗಿ ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆ ಮತ್ತು ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಲು ತೊಡಗಿದ ಕ್ರೈಸ್ತ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಮತ್ತು ಪಾದ್ರಿಗಳಿಂದಲೇ ತಮ್ಮ ಹಿಡಿತವನ್ನು ಬಲಪಡಿಸುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ, ಜನಜೀವನದ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ವಲಯದಲ್ಲಿ ಆಳವಾಗಿ ಬೇರುಬಿಡುವ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಅವರು ಮಾಡಿದುದರ ಫಲವಾಗಿ ದೇಸೀ ಭಾಷೆಗಳ ಪ್ರಾಚೀನ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಪತ್ತು

ಬೆಳಕಿಗೆ ಬರತೊಡಗಿತು. ಅವುಗಳಿಗೊಂದು ಚರಿತ್ರೆಯ ನಿರ್ಮಾಣದ ಕೆಲಸವೂ ಆರಂಭವಾಯಿತು. ಇದಕ್ಕೆ ಅಡಿಗಲ್ಲು ಹಾಕಿದವರು ವೆಂಯ್‌ಗ್ಲೆ ಎಂಬ ಜರ್ಮನ್ ವಿದ್ವಾಂಸರು. ಕ್ರಿಸ್ತಶಕ ೧೮೪೮ರಲ್ಲೇ ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆ ಮತ್ತು ಸಾಹಿತ್ಯಗಳೆರಡಕ್ಕೂ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಅವರು ಜರ್ಮನ್ ಪತ್ರಿಕೆಯೊಂದರಲ್ಲಿ ಲೇಖನವೊಂದನ್ನು ಬರೆದರು. ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ರಚಿಸುವುದು ಅವರ ಉದ್ದೇಶವಲ್ಲವಾದರೂ ಆ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಅವರದೇ ಪ್ರಥಮ ಪ್ರಯತ್ನ.

ಆದರೆ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆಯೊಂದರ ಅವಶ್ಯಕತೆಯನ್ನು ಮನಗಂಡು ಆ ಕೆಲಸವನ್ನು ಕೈಗೊಂಡ ಮೊದಲ ವ್ಯಕ್ತಿ ರೆವರೆಂಡ್ ಫರ್ಡಿನಾಂಡ್ ಕಿಟೆಲ್ ಎಂದು ಹೇಳಬೇಕು. ಅವರು ನಾಗವರ್ಮನ 'ಭಂದೋಂಬುಧಿ' ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಕ್ರಿಸ್ತಶಕ ೧೮೭೫ರಲ್ಲಿ ಸಂಪಾದಿಸಿ, ಅದರ ಖೇರಿಕೆಯಾಗಿ ಆಗಿನ ಕಾಲಕ್ಕೆ ದೊರೆತಿದ್ದ ಕನ್ನಡ ಕವಿಗಳ ವಿಚಾರವನ್ನೆಲ್ಲಾ 'ಆನ್ ಎಸ್ಟೇ ಆನ್ ಕ್ಯಾನರೀಸ್ ಲಿಟರೇಚರ್' ಎಂಬುದಾಗಿ ಪ್ರಸ್ತಾವನೆಯಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿಸಿದರು. ಇದು ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆಯ ನಿರ್ಮಾಣಕ್ಕೆ ಸಣ್ಣ ಕೊಡುಗೆಯಾಗಬಲ್ಲುದೆಂಬ ಅವರ ಮಾತೇ ಅವರ ಗುರಿ ಯಾವ ಕಡೆಗಿತ್ತೆಂಬುದನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ.

ಕಿಟೆಲ್ ಅವರ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಕುಂದುಕೊರತೆಗಳಿದ್ದರೂ, ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರಕಾರನೊಬ್ಬ ಗಮನಿಸಬೇಕಾದ ಚರಿತ್ರೆಯ ಕೆಲವು ವಿಶಿಷ್ಟ ನಡೆಗಳನ್ನು ಗ್ರಹಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಅವರು ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೆರಡನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು. ಐದನೆಯ ಶತಮಾನದ ಪ್ರಾರಂಭ ಕಾಲಕ್ಕಿದ್ದ ಜೈನರು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಬಗ್ಗೆ ಗೌರವ ತೋರಿಸಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳುವ ಅವರು ಇದಕ್ಕೆ ಉದಾಹರಣೆಯಾಗಿ ಚಕ್ರವರ್ತಿ, ಬಲದೇವ ಅಥವಾ ಪ್ರತಿ ವಾಸುದೇವರ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಅಥವಾ ಇನ್ನಾವುದೇ ಕೀಳುಜಾತಿಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟದೆ, ಕ್ಷತ್ರಿಯ ಅಥವಾ ಇತರ ಉತ್ತಮ ಜಾತಿಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದರೆಂಬ ವಿವರಣೆಯನ್ನು ಎತ್ತಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಜೈನ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಅಶ್ಲೀಲತೆಯ ವಿಚಾರವನ್ನು ಎತ್ತಿ ಹೇಳುವ ಅವರು, ಪ್ರಾರಂಭ ಕಾಲದ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ವಿಶಿಷ್ಟ ಲಕ್ಷಣ ಇದೆಂದಿದ್ದಾರೆ. ಕನ್ನಡದ ನಿಜವಾದ ಪದ್ಯರೂಪಗಳ ಬಳಕೆ ಕಣ್ಮರೆಯಾಗಿದೆ ಎಂದೂ ಕಿಟೆಲ್ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಹೇಳಿಕೆಗಳ ಸತ್ಯಾಸತ್ಯತೆಗಳೇನೇ ಇರಲಿ, ಒಬ್ಬ ಸಂಶೋಧಕನ ಅಂತರ್ ದೃಷ್ಟಿ ಇಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ನಾವು ಗಮನಿಸಬೇಕು. ತಮ್ಮ ಲೇಖನದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಕಿಟೆಲ್ ಅವರು ತಮಿಳು ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಕುರಿತಂತೆ ಡಾ|| ಕಾಲ್ಡವೆಲ್ ಅವರ 'ಸಂಸ್ಕೃತವನ್ನು ಅನುಕರಿಸುವುದರಲ್ಲೇ ತೃಪ್ತವಾಗದೆ ಅದನ್ನು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಹಾಕಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ್ದು ತಮಿಳು ಒಂದೇ' ಎಂಬ ಹೇಳಿಕೆಯನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸುತ್ತ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯವೂ ಕೂಡ ದಕ್ಷಿಣ

ಭಾರತದ ಇನ್ನಾವುದೇ ಸಾಹಿತ್ಯದೊಂದಿಗೆ ಹೋಲಿಸಲು ಅರ್ಹತೆಯುಳ್ಳದ್ದು ಎಂದು ಸಾರುತ್ತಾರೆ. ಇದು ಅವರ ವಿವೇಚನಾ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಎತ್ತಿ ಹೇಳುತ್ತದೆ.

ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆಯ ಬರವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಕಿಟೀಲ್ ಅವರ ನಂತರ ಗಮನಿಸಬೇಕಾದ ಮತ್ತೊಂದು ಹೆಸರೆಂದರೆ ಬಿ.ಎಲ್. ರೈಸ್ ಅವರದು ಮೈಸೂರು ಗೆಜೆಟಿಯರ್, ಮೈಸೂರ್ ಅಂಡ್ ಕೂರ್ಗ್ ಪ್ರವ್ ಇನ್ ಸ್ಟ್ರಿಪ್ಷನ್, ನಾಗವರ್ಮನ ಕರ್ನಾಟಕ ಭಾಷಾ ಭೂಷಣ, ಕರ್ನಾಟಕ ಶಬ್ದಾನುಶಾಸನ ಮೊದಲಾದ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿದ ರೈಸ್ ಅವರು, ಪ್ರಸ್ತಾವನೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಬರೆದಿರುವುದು ಆ ಬಗ್ಗೆ ಅವರಿಗಿದ್ದ ಆಸಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಕರ್ನಾಟಕ ಬಹಳಷ್ಟು ಬೇಗ ಬ್ರಿಟಿಷರ ಆಡಳಿತಕ್ಕೆ ಒಳಪಡದೆ ರಾಜಾಶ್ರಿತ ಸಂಸ್ಥಾನವಾಗಿದ್ದುದೇ ವಿದ್ವಾಂಸರ ಗಮನ ಸೆಳೆಯದಿರಲು ಕಾರಣವೆಂದು ರೈಸ್ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ ! ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ತಮಿಳು ಮತ್ತು ತೆಲುಗಿ-ಗಿಂತ ಸಮೃದ್ಧಿ ಮತ್ತು ಗುಣದಲ್ಲಿ ಕೀಳಿಲ್ಲವೆಂದೂ ಅವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಬಂದ ಆರ್.ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್ ಅವರು 'ಕರ್ನಾಟಕ ಕವಿಚರಿತೆ' ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಕ್ರಿಸ್ತಶಕ ೧೯೦೭, ೧೯೧೯ ಮತ್ತು ೧೯೨೯ ರಲ್ಲಿ ಮೂರು ಸಂಪುಟಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದರು. ಮೊದಲ ಸಂಪುಟವನ್ನು ೧೯೨೪ರಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ಪರಿಷ್ಕರಿಸಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದರು. ಈ ಸಂಪುಟಗಳನ್ನು ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆ ಎಂದು ನೇರವಾಗಿ ಹೇಳಲಾಗದಿದ್ದರೂ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆಯೆಂದು ರೂಪತಳೆಯಲು ಬೇಕಾದ ಆಕರ ಸಾಮಗ್ರಿಯನ್ನು ಒದಗಿಸುವ ಅಡಿಪಾಯವಾದವು ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಈ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಆದ ಇನ್ನೊಂದು ಮುನ್ನಡೆ ಎಂದರೆ ಇ.ಪಿ. ರೈಸ್ ಅವರು ತಮ್ಮ ಕಣ್ಣಮುಂದಿನ ಸಾಧನೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಗಮನಿಸಿ, ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ೧೯೧೫ರಲ್ಲಿ 'ಹಿಸ್ಟರಿ ಆಫ್ ಕ್ಯಾನರೀಸ್ ಲಿಟರೇಚರ್' ಎಂಬ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆಯೊಂದನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದು. ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್ಯರೇ ೧೯೨೭ರಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ನೀಡಿದ ವಿಶೇಷೋಪನ್ಯಾಸಗಳು 'ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆ' ಎನ್ನುವ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ೧೯೪೦ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾದವು. ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆಯ ವಿಚಾರ ಹೇಳುವಾಗ ಅವರು ಆಯಾ ಶತಮಾನದ ಲೇಖಕರ ಪಟ್ಟಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಉಳಿದ ಭಾಗವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಅವರು ತಮ್ಮ ವಾದಗಳನ್ನು ವಿರೋಧಿಸಿದವರಿಗೆ ಉತ್ತರಿಸುವುದಕ್ಕೂ ತಮಿಳು, ತೆಲುಗು ಸಾಹಿತ್ಯದ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಹೇಳುವುದಕ್ಕೂ ವಿನಿಯೋಗಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಮೂಲವಿಚಾರಕ್ಕೆ ಗಮನಹರಿಸದಂತಾಗಿದೆ.

ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗಾಗಿ ಕೈಪಿಡಿಯೊಂದನ್ನು ರಚಿಸಲು ವಿದ್ವಾಂಸರ ಸಮಿತಿಯೊಂದನ್ನು ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ ನೇಮಿಸಿತು. ಈ

ಸಮಿತಿ ೧೯೨೭ರಲ್ಲಿ ಹೊರತಂದ ಮೊದಲ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಕರಣ, ಛಂದಸ್ಸು, ಅಲಂಕಾರ, ಭಾಷೆಯ ಚರಿತ್ರೆಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಬರಹಗಳೂ ೧೯೪೦ರಲ್ಲಿ ಬಂದ ಎರಡನೆಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆಯೂ ಪ್ರಕಟವಾಯಿತು. ಕೈಪಿಡಿಯ ರಚನೆ ಉದ್ದೇಶವೇ ಸೀಮಿತವಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ, ಉದಾಹರಣೆಗಳಿಂದ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಪ್ರಿಯಗೊಳಿಸುವತ್ತ ಲೇಖಕರು ಹೆಚ್ಚು ಗಮನಹರಿಸಿದ್ದರು. ಆದರೂ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆಯೊಂದರ ರಚನೆಗೆ ಭೂಮಿಕೆ ಸಿದ್ಧಗೊಳ್ಳಲು ಇವು ನೆರವಾದವು. ನಂತರ ೧೯೩೯ರಲ್ಲಿ ಹೊರಬಂದ ಕೆ.ವೆಂಕಟರಾಮಪ್ಪನವರ 'ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ' ಎಂಬ ಕಿರುಹೊತ್ತಗೆ, ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆಯೊಂದರ ಸಮಗ್ರ ರೂಪುರೇಷೆಗಳನ್ನು ಪ್ರಥಮಬಾರಿಗೆ ಹೊಂದಿದ ಗಮನಾರ್ಹ ಕೃತಿಯಾಯಿತು.

ಈ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಯತ್ನಗಳೂ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆಯ ಬರವಣಿಗೆಯ ಹಾದಿಯನ್ನು ನಿಚ್ಚಳಗೊಳಿಸಲು ಸಹಕಾರಿಯಾದವಾದರೂ ಈ ಎಲ್ಲ ಪರಿಶ್ರಮವನ್ನು ಭಟ್ಟಿಯಿಳಿಸಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆಗೆ ಒಂದು ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ದ ಮುದ್ರೆಯನ್ನೊತ್ತಿದ ಪ್ರಥಮ ಸಾಹಸ ಡಾ|| ರಂ.ಶ್ರೀ. ಮುಗಳಿಯವರದು. ಆಧುನಿಕ ಕಾಲದ ಪ್ರಾರಂಭದವರೆಗಿನ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾಗಿ ವರ್ಗೀಕರಿಸಿ ರಾಜಕೀಯ ಸಾಮಾಜಿಕ ಅಂಶಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಕವಿಕೃತಿಗಳ ಮೌಲ್ಯಮಾಪನ ಮಾಡುವ ಕೆಲಸವನ್ನು ಅವರು ಮಾಡಿದರು. ಮುಗಳಿಯವರ ತೀರ್ಮಾನಗಳು, ಅದಕ್ಕೆ ಅನುಸರಿಸಿದ ವಿಧಿ ವಿಧಾನಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯಗಳಿರಬಹುದಾದರೂ ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಬಂದಿರುವ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆಗಳಲ್ಲಿ ಅವರು ಬರೆದಿರುವ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆಗಿರುವ ಅನನ್ಯತೆ ಗಮನಾರ್ಹವಾದುದು. ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಅವರು ಬರೆದ ಕಾಲಕ್ಕೆ (೧೯೫೩) ಇದ್ದ ಸಾಧನ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳ ಕೊರತೆ, ಮತೀಯ ವಿಚಾರಗಳಲ್ಲಿ ನಿರ್ಭೀತವಾಗಿ ಮಾತನಾಡಲಾಗದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ, ಅವರೇ ಕೆಲವು ಕವಿಗಳ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ತಳೆದ ನಿಲುವುಗಳು, ಈ ಕೃತಿಯ ವಿಸ್ತಾರವನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಿದರೂ, ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆಯ ನಿರ್ಮಾಣದಲ್ಲಿ ಮುಗಳಿಯವರು ಹುಡುಗದ ಪಾತ್ರ ವಹಿಸಿದ್ದಾರೆ ಎನ್ನಲು ಅಡ್ಡಿಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಮುಗಳಿಯವರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆ ಒಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆಗಳಿಗೆ ಮಾದರಿಯೂ ಅಳತೆಗೋಲೂ ಆಯಿತು. ನಂತರ ೧೯೬೦ರಲ್ಲಿ ಬಂದ ಎಂ. ಮರಿಯಪ್ಪ ಭಟ್ಟರ 'ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆ' ಮತ್ತು ೧೯೬೪ರಲ್ಲಿ ಬಂದ ತ.ಸು. ಶಾಮರಾಯ ಮತ್ತು ಮೇ. ರಾಜೇಶ್ವರಯ್ಯ ಅವರ 'ಜನಪ್ರಿಯ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆ'ಗಳು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಕೈಪಿಡಿಗಳಂತೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವ ಉದ್ದೇಶವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದರೂ ಕೆಲವು ಹೊಸ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದ್ದವು. ರಂ. ಶ್ರೀ.ಮುಗಳಿಯವರೇ ೧೯೬೩ ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ 'ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಇತಿ-

ಹಾಸ' ಸಮಕಾಲೀನ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಒಳಗೊಳ್ಳಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿತಾದರೂ ಅವರ ಮೊದಲ ಕೃತಿಯ ಯಶಸ್ಸು ಅದಕ್ಕೆ ದಕ್ಕಲಿಲ್ಲ. ಹೊಸಗನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನೇ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ಗಮನದಲ್ಲಿರಿಸಿಕೊಂಡು ಪ್ರಾಚೀನ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಸ್ಥೂಲ ಚಿತ್ರದೊಂದಿಗೆ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ರಚಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಕೀರ್ತಿನಾಥ ಕುರ್ತುಕೋಟಿಯವರಿಂದ ನಡೆಯಿತು. 'ಯುಗಧರ್ಮ ಹಾಗೂ ಸಾಹಿತ್ಯದರ್ಶನ' ಎಂಬ ಅರ್ಥಪೂರ್ಣ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಬಂದ ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಅವರು ಹೇಳಿದ ನವೋದಯದವರೆಗಿನ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕುರಿತ ವಿಮರ್ಶಾರೂಪದ ಕೆಲವು ಮೌಲಿಕ ಮಾತುಗಳು ಗಮನ ಸೆಳೆಯುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ಅವರ ದೃಷ್ಟಿ ಕೇವಲ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮೌಲ್ಯದ ಕಡೆಗೇ ಸೀಮಿತವಾಗಿತ್ತಲ್ಲದೆ ಹೊಸಗನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ಅವರು ಮುಕ್ತಮನಸ್ಕರಾಗಿಲ್ಲ. ಹೀಗಾದರೂ ಹೊಸಗನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆಯ ಬರವಣಿಗೆಗೆ ಕುರ್ತುಕೋಟಿಯವರೇ ಮೊದಲಿಗರೆಂಬುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬೇಕು.

ಬೆಂಗಳೂರು ಮತ್ತು ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಗಳ ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಕೇಂದ್ರ ಮತ್ತು ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ವಿಸ್ತೃತವಾಗಿ ತರುವ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಹಮ್ಮಿಕೊಂಡು ಹತ್ತು ಸಂಪುಟಗಳಲ್ಲಿ ಈಗಾಗಲೇ ತಲಾ ಐದು ಸಂಪುಟಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿವೆ. ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಕೇಂದ್ರದ 'ಸಮಗ್ರ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆ' ಮತ್ತು ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆಯ 'ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆ'ಗಳೆರಡರಲ್ಲೂ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ರಾಜಕೀಯ, ಸಾಮಾಜಿಕ, ಧಾರ್ಮಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆಯ ಪರಿಚಯವಿದ್ದರೂ ಎರಡೂ ಯೋಜನೆಗಳು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಲೇಖಕರ ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಒಂದೆಡೆ ಸಂಪಾದಿಸುವ ಬೃಹತ್ ಪ್ರಯತ್ನಗಳಷ್ಟೇ ಆಗಿವೆ. ಬೆಂಗಳೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ ಪ್ರಕಟಿಸಿರುವ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ವಿಷಯ ಸಂಗ್ರಹದ ಕೊರತೆ ಇದ್ದರೆ ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಯಥೇಚ್ಛವಾದ ಸಾಮಗ್ರಿ ಸಂಗ್ರಹವಿದ್ದೂ ಮೌಲ್ಯಮಾಪನದ ಅಭಾವವಿದೆ. ಎರಡರಲ್ಲೂ ಬರವಣಿಗೆಯ ವೈವಿಧ್ಯವಿರುವಂತೆಯೇ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆಯ ಬೆಳವಣಿಗೆಯನ್ನು ಕುರಿತಂತೆ ಪರಸ್ಪರ ವಿರುದ್ಧಾಭಿಪ್ರಾಯಗಳೂ ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿ ನುಸುಳಿಕೊಂಡಿವೆ. ಒಂದು ವ್ಯವಸ್ಥಿತ ಸಮಗ್ರತೆ ಅವುಗಳಿಗೆ ಬಾರದೆ ಎಲ್ಲ ವಿಮರ್ಶಾ ಸಂಕಲನಗಳಂತೆ ಅವು ಸಂಪಾದನಗೊಂಡಿವೆ. ಬೆಂಗಳೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ ಹೊರತಂದ 'ಸಾಮಾನ್ಯನಿಗೆ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆ'ಯ ಹತ್ತು ಕಿರು ಸಂಪುಟಗಳು 'ಸಾಮಾನ್ಯನಿಗೆ' ಎಂಬ ತಲೆಪಟ್ಟಿ ಅಂಟಿಸಿಕೊಂಡಿರುವುದನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಬಹುಪಾಲ ಚರ್ವಿತಚರ್ವಣ ಬರವಣಿಗೆಯೇ ಆಗಿವೆ.

ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆಯ ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟೆಲ್ಲಾ ಸಾಧನೆಗಳಾಗಿದ್ದರೂ ಮತ್ತೊಂದು

ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆಯ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಇದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಹೇಳುವುದಕ್ಕೇ ಅವುಗಳ ಸ್ಥೂಲ ಪರಿಚಯವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಡಲಾಗಿದೆ. ಹೀಗೆಂದಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ದುಡಿದವರ ಶ್ರಮ ವೃಥಾ ಎಂಬ ಅರ್ಥ ಖಂಡಿತ ಅಲ್ಲ. ಬದಲಿಗೆ, ಈ ಎಲ್ಲ ವಿದ್ವತ್ಪೂರ್ಣ ಪರಿಶ್ರಮಗಳ ಸಾಧನೆಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ, ಅವರು ಗಮನಿಸಲಾರದೇ ಹೋದ ಅಥವಾ ಅನಗತ್ಯವೆಂದು ಭಾವಿಸಿದ ಅಂಶಗಳ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸುವ ಅಗತ್ಯವನ್ನು ಮನಗಾಣಲಾಗಿದೆ. ಅಂದರೆ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸ್ಥಿತ್ಯಂತರಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ, ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗಿರುವ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಬದಲಾವಣೆ ಮತ್ತು ಬೆಳವಣಿಗೆಯನ್ನು ಕೃತಿಗಳ ಅಂತರಂಗದ ಮೂಲಕ ಗ್ರಹಿಸಿ ಅರ್ಥೈಸುವ ಪ್ರಯತ್ನಕ್ಕೆ ಇಲ್ಲಿ ಆದ್ಯತೆಯನ್ನು ಕೊಡಲಾಗಿದೆ.

ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರಕಾರನಿಗೆ ಕವಿ ಕೃತಿಗಳೇ ಪ್ರಧಾನ ಆಕರಗಳಾದರೂ ಆ ಕೃತಿಗಳ ನಿರ್ಮಾಣಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾದ ರಾಜಕೀಯ, ಸಾಮಾಜಿಕ, ಧಾರ್ಮಿಕ ಒತ್ತಡಗಳು, ಕವಿಯ ಹಿನ್ನೆಲೆ ಮತ್ತು ಆಶಯಗಳು ಮುಂತಾದುವನ್ನೂ ಗಮನದಲ್ಲಿರಿಸಿಕೊಂಡು ಕೃತಿಯ ಮತ್ತು ಕವಿಯ ನೆಲೆಬೆಲೆಗಳನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಈ ದಿಸೆಯಲ್ಲಿ ಭಾಷೆಯ ಮೂಲಕ ಪ್ರಕಟವಾಗಿರುವ ಕೃತಿಯೇ ಮೂಲ ಸಾಮಗ್ರಿಯಾಗುವುದರಿಂದ ಅದರ ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿ, ಕವಿ ಬಯಸಿದ, ಬಯಸದಿದ್ದರೂ ಅವನನ್ನು ಮೀರಿದ ವಾಸ್ತವಗಳು ಹೇಗೆ ಅಡಗಿವೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಎತ್ತಿ ತೋರಿಸುವ ಕೆಲಸವನ್ನು ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರಕಾರ ಮಾಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

ಅಲ್ಲದೆ ಆರಂಭ ಕಾಲದಿಂದ ಹಿಡಿದು ಇಪ್ಪತ್ತನೇ ಶತಮಾನದ ಪ್ರಾರಂಭಕಾಲದವರೆಗೆ ಧರ್ಮ ಮತ್ತು ಅರಸರೇ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಚಾಲಕಶಕ್ತಿಗಳಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಅವರ ಹಿಡಿತಕ್ಕೊಳಪಟ್ಟೇ ಕವಿಗಳು ಬದುಕುವುದು ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿತ್ತು; ಅಂಥ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲೂ ಹಿಡಿತವನ್ನು ಬಿಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಬಯಕೆ ಧಾರ್ಮಿಕ ಚಳವಳಿಗಳ ರೂಪದಲ್ಲಿಯೇ ಇಲ್ಲವೆ ರಾಜಸತ್ತೆಗೆ ವಿಮುಖವಾಗಿರುವುದರಲ್ಲಿಯೇ ಹೇಗೆ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಮೈದಳೆಯಿತೆಂಬುದನ್ನು ಅಭ್ಯಸಿಸುವುದು ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರಕಾರನ ಕುತೂಹಲವಾಗುತ್ತದೆ. ಭಾಷೆಯ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಉಂಟಾದ ಬದಲಾವಣೆಗಳು ಕೇವಲ ಭಾಷೆಯಲ್ಲೇ ಉಂಟಾಗಿರದೆ ಸಾಮಾಜಿಕ ಕಾರಣಗಳು ಅವುಗಳ ಮೂಲದಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತವೆಂಬುದರ ಅನ್ವೇಷಣೆಯೂ ಆಗಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ಉಂಟಾಗುವ ಮಾರ್ಪಾಡಿಗೆ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಕಾರಣವಾದಂತೆ ಕಂಡರೂ ಅವರ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿರುವ ಸಾಮಾಜಿಕ ಒತ್ತಡಗಳನ್ನು ಪತ್ತೆಹಚ್ಚಿ ಅವಕ್ಕೆ ಮುಖವಾಣಿಯಾದ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಗುರುತಿಸುವುದೂ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರಕಾರನ

ಕೆಲಸವಾಗುತ್ತದೆ.

ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಮಾಡುವ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರಕಾರನೂ ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯೂ ಆದುದರಿಂದ ಮೊದಲು ಅವನು ಗಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿರುವ ಬಹುಮುಖ್ಯವಾದ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವೆಂದರೆ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ವಸ್ತುನಿಷ್ಠವಾಗಿ ಅಭ್ಯಸಿಸಿ, ಅದರ ಗತಿ ಹಿಡಿದು, ಮಾನವ ಜನಾಂಗದ ಬೆಳವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿರುವ ಸಂಘರ್ಷವನ್ನು ಅಧ್ಯಯನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು. ಈ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆದವನಿಗೆ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆಯ ಗತಿಯೂ ನಿಚ್ಚಳವಾಗಿ ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲದೆ, ಸಾಹಿತ್ಯ ಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಕಾರಣವಾದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಚೌಕಟ್ಟು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ, ಕೃತಿ ಮತ್ತು ಕೃತಿಕಾರನ ಬಗ್ಗೆ ಆಳವಾದ ಅಧ್ಯಯನ ಸಾಧ್ಯವಾಗಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆಯ ಹೊಸ ಸ್ವರೂಪವೇ ಬರುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿರುತ್ತದೆ.

ಕವಿ ಮತ್ತು ಕೃತಿಗಳ ಅಧ್ಯಯನವನ್ನು ವಿವರವಾಗಿ ನಡೆಸುವುದಕ್ಕೆ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಆಧಾರ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳ ಕೊರತೆ ಇದೆ. ಕೃತಿಗಳ ಪಾಠಗಳು ಅನೇಕ ಸಲ ಪ್ರತಿಕಾರರ ಕೈವಾಡ ಇಲ್ಲವೇ ದೋಷಗಳಿಂದಾಗಿ ಅಡ್ಡಿಯೊಡ್ಡುತ್ತವೆ. ಸಾಮಾಜಿಕ ಮತ್ತು ರಾಜಕೀಯ ಚರಿತ್ರೆಯ ಶಾಸನಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಕಾವ್ಯಗಳನ್ನೇ ಅವಲಂಬಿಸುವಂತಹ ಸ್ಥಿತಿ ಇರುವುದರಿಂದ ಆ ವಿಚಾರದಲ್ಲೂ ಹೊರಗಿನಿಂದ ದೊರಕುವ ಅಂಶಗಳು ಕಡಿಮೆ. ಇನ್ನು ನವೋದಯದವರೆಗೆ, ಕವಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬಿಬ್ಬರನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಹೆಸರು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೂ ನಾಚುವವರೇ ಹೆಚ್ಚು ಮಂದಿ. ಈ ಎಲ್ಲ ತೊಡಕುಗಳಿದ್ದೂ ಕೃತಿ, ಕೃತಿಕಾರ, ಅವನಿದ್ದ ಸಮಾಜದ ವಿಚಾರ ಸಂಘರ್ಷಗಳು ಇವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಗಮನಿಸಿ ಆ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃತಿಯ ಪ್ರಧಾನ ಆಶಯಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸುವ ಅಗತ್ಯದ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

ಈ ಚರಿತ್ರೆಯ ರಚನಾಸ್ವರೂಪ: ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆಯ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ತೊಡಗಿದವರೆಲ್ಲ ಒಂದಲ್ಲ ಒಂದು ರೀತಿಯ ವಿಭಜನ ಕ್ರಮವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಇದು ಅಗತ್ಯವಾದರೂ ಒಂದು ಬಗೆಯ ಮಿತಿಯೂ ಆಗುತ್ತದೆ. ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಮತ, ಭಾಷೆ, ವ್ಯಕ್ತಿ, ಕಾಲಗಳ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ವಿಭಾಗಿಸಲಾಗಿದೆಯಾದರೂ ಈ ಎಲ್ಲ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡೇ ಆಯಾ ಕಾಲದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಇರುತ್ತದೆ. ಪ್ರಾರಂಭಕಾಲದ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನೂ ಕತ್ತಲೆಯಲ್ಲಿರುವುದರಿಂದ, ಅದರ ಗುಣಲಕ್ಷಣಗಳು ನಮಗಿನ್ನೂ ತಿಳಿಯದೆ ಇರುವುದರಿಂದ ಆ ಬಗ್ಗೆ ಏನೂ ತೀರ್ಮಾನಕ್ಕೆ ಬರುವಂತಿಲ್ಲ. ಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರ ವೈದಿಕ ಪುನರುತ್ಥಾನ ಚಳವಳಿ ಉತ್ತರ ಮತ್ತು ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಬೌದ್ಧಧರ್ಮದ ಮೂಲೋತ್ಥಾಟನಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಯಿತು ಎನ್ನುವ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿದ್ದರೂ, ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಅದರ ನಾಶದ ಕಾರಣ ಇನ್ನೂ ಅಜ್ಞಾತವಾಗಿಯೇ ಇದೆ. ಐದು-ಆರನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ವೈದಿಕ ಧರ್ಮದ ವಿರುದ್ಧ ದನಿ ಎತ್ತಿದ ಜೈನರು, ಕವಿರಾಜ

ಮಾರ್ಗದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ವೈದಿಕ ಧರ್ಮ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷೆಯೊಂದಿಗೆ ರಾಜಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಪ್ರತಿಭಟನೆಯ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯಾಗಬೇಕೆಂದ ಜೈನ ಕಾವ್ಯ, ರಾಜಿ ಮನೋಧರ್ಮವನ್ನು ಪ್ರಕಟ ಮಾಡಿದ್ದಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ಅರಸೊತ್ತಿಗೆಯ ತೀವ್ರ ಸಮರ್ಥಕವೂ ಆಗಿದೆ. ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಗಳು ಗರಿಗಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಅವುಗಳ ನಿರಂಕುಶಾಧಿಕಾರದ ಅಡಿಯಲ್ಲೇ ಸುಖವಾಗಿ ಬದುಕಬಹುದೆಂಬ, ಅರಸನಿಗಾಗಿ ಸರ್ವಸ್ವವನ್ನೂ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಆಶಯಗಳನ್ನು ಪ್ರಚುರ ಪಡಿಸುವ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಮನೋಧರ್ಮವನ್ನೇ ಜೈನಕವಿಗಳು ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಆಕರ: ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಬೆಳವಣಿಗೆ - ಡಾ. ಸಿ.ವೀರಣ್ಣ.

೧.೨ ಪೂರ್ವದ ಹಳಗನ್ನಡ

-ಡಾ. ರಂ.ಶ್ರೀ. ಮುಗಳಿ

ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯೋದಯ ಮತ್ತು ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗ

‘ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗ’ದಲ್ಲಿ ದೊರೆತ ಆಧಾರಗಳು: ‘ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗ’ವು ದಂಡಿಯ ‘ಕಾವ್ಯಾರ್ಶ’ವೆಂಬ ಸಂಸ್ಕೃತ ಅಲಂಕಾರಗ್ರಂಥದ ತದ್ಗ್ರೂಪ ಅನುವಾದವಲ್ಲ, ಸ್ವತಂತ್ರವಾದ ಅನುವಾದ ಇಲ್ಲವೆ ರೂಪಾಂತರವಾಗಿದೆ. ಅನುವಾದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅದು ಸ್ವತಂತ್ರವೆಂಬುದಲ್ಲದೆ ಅಂದಿನ ಕನ್ನಡ ನಾಡುನುಡಿಗಳ ಸ್ವರೂಪ, ಸಾಹಿತ್ಯಸೃಷ್ಟಿ, ಕವಿಗಳಿಗೆ ರಾಜಮಾರ್ಗವನ್ನು ತೋರುವ ವಿಮರ್ಶಾತ್ಮಕ ವಿಚಾರಪ್ರಣಾಲಿ ಎಂಬಿವುಗಳಿಂದ ಸ್ವತಂತ್ರವಾದ ಮತ್ತು ಬೆಲೆಯುಳ್ಳ ಪ್ರಮಾಣ ಗ್ರಂಥವಾಗಿದೆ. ಇದರಿಂದ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯೋದಯದ ಬಗ್ಗೆ ನಮ್ಮ ಅಜ್ಞಾನವು ಕಡಿಮೆಯಾಗಿದೆ. ಕತ್ತಲೆ ಇರುವಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಸ್ಪಷ್ಟವಾದ ಬೆಳಕಿನ ಪಟ್ಟಿಗಳು ಮೂಡಿವೆ. ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅದರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕಿಂತ ಹಿಂದಿನಿಂದಲೂ ಇದ್ದಿತೆಂಬುದನ್ನು ಅದರಲ್ಲಿಯ ಕೆಳಗಣ ಅವತರಣಗಳು ಸಾರುತ್ತವೆ :

(೧) “ಕನ್ನಡ ಗಬ್ಬಂಗಳೊಳ್” ಎಂದರೆ ಕನ್ನಡ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಅಗಣಿತಗುಣ ಗದ್ಯಪದ್ಯ ಸಂಮಿಶ್ರಿತವನ್ನು ಗದ್ಯ ಕಥಾಪ್ರಗೀತಿಯಿಂದ ಚಿರಂತನಾಚಾರ್ಯರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಅಂದರೆ ಹಳೆಗಾಲದಿಂದ ಹೆಸರಾದ ವಿಮರ್ಶಾಚಾರ್ಯರು (ಚಿರಂತನಾಚಾರ್ಯರು) ಕನ್ನಡ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ (ಬಹುವಚನವನ್ನು ಲಕ್ಷಿಸಬೇಕು) ಗದ್ಯ ಪದ್ಯ ಮಿಶ್ರವಾದ ಗದ್ಯಕಥೆ ಎಂಬ ಸಾಹಿತ್ಯ ರೂಪವಿತ್ತೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಇಲ್ಲಿ ಚಂಪೂಕಾವ್ಯಕ್ಕಿಂತ ಗದ್ಯಭಾಗ ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುವ ಗದ್ಯಕಥೆ ಎಂಬ ಪ್ರಕಾರದ ಉಲ್ಲೇಖವಿರಬೇಕು.

(೨) “ನುಡಿಗೆಲ್ಲಂ ಸಲ್ಲದ ಕನ್ನಡದೊಳ್” ಚಿತ್ತಾಣ ಮತ್ತು ಬೆದಂಡೆ ಎಂದು ಈಗಡಿನ ಹೆಸರಾದ ಕಬ್ಬದಲ್ಲಿ ಪುರಾತನ ಕವಿಗಳು ಒಡಂಬಡಂ ಮಾಡಿದರು. ಈ ಪದ್ಯದ ಅರ್ಥ ಅಷ್ಟು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಇಲ್ಲಿ ಬಂದಿರುವ ಚಿತ್ತಾಣ, ಬೆದಂಡೆಗಳ ಉಲ್ಲೇಖ ಮತ್ತು ಪುರಾತನ ಕವಿಗಳ ನಿರ್ದೇಶನ ಇವು ಗಮನಿಸತಕ್ಕವು, ಚಿರಂತನಾಚಾರ್ಯರಿದ್ದಂತೆ ಪುರಾತನ ಕವಿಗಳೂ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಇದ್ದರೆಂಬುದು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಇದೇ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ‘ಪುರಾಣ ಕವಿಗಳ್’, ‘ಪೂರ್ವಾಚಾರ್ಯರ್’ ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗಗಳು ಮುಂದೆ ದೊರೆಯುತ್ತವೆ. ಪೂರ್ವಾಚಾರ್ಯರು ಯತಿಯನ್ನು ಮೀರಿ ಖಂಡಪಾಸವು ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಅತಿಶಯವೆಂದು ಎತ್ತಿಹಿಡಿದು ತಮ್ಮ ಸ್ವತಂತ್ರಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ತೋ-

ರಿದ ವಿಮರ್ಶಾಚಾರ್ಯರಾಗಿದ್ದರು. 'ಕವಿವ್ಯಷಭರಾ ಪ್ರಯೋಗಂಗಳೊಳಂ', 'ಪೂರ್ವ-ಕಾವ್ಯರಚನೆಗಳಂ', 'ಪರಮಕವಿಪ್ರಧಾನರ ಕಾವ್ಯಂಗಳ್', 'ಪುರಾಣ-ಕಾವ್ಯ ಪ್ರಯೋಗದೊಳ್', 'ಬಗೆದು ನೋಡಿ ಪುರಾಣಕವಿ ಪ್ರಭು ಪ್ರಯೋಗಾವಿಲ ಸದ್ಗುಣೋದಯಮಂ', ಇಂಥ ಪ್ರಯೋಗಗಳು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾವ್ಯಗಳ ನಿರ್ಮಿತಿಯಾಗಿತ್ತೆಂಬುದನ್ನು ನಿಸ್ಸಂಶಯವಾಗಿ ತಿಳಿಸುತ್ತವೆ. ಇದರಲ್ಲಿಯ ಒಂದೆರಡು ಪ್ರಯೋಗಗಳು ಕನ್ನಡ-ಸಂಸ್ಕೃತ ಮುಂತಾದ ಸರ್ವಸಾಮಾನ್ಯವಾದ ಪ್ರಾಚೀನ ವಾಚ್ಛಯವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತಿರಬಹುದು. ಆದರೆ ಕನ್ನಡವೆಂದು ಮಾತ್ರ ಅರಿಪುವ ಇತರ ಪ್ರಯೋಗಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಇದನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡರೆ ಕನ್ನಡವೆಂಬ ಸೂಚನೆಯೂ ಇವುಗಳಲ್ಲಿರಬಹುದೆಂದು ತಿಳಿಯಬಹುದು.

(೩) ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆ ಮತ್ತು ಸಾಹಿತ್ಯಗಳು ಪರಂಪರೆಯಾಗಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತ ಬಂದು ಒಂದು ನಿಲುಗಡೆಯನ್ನು ಮುಟ್ಟಿದ್ದವೆಂಬುದನ್ನು ಹೇಳುವ ಪದ್ಯವೊಂದು ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿದೆ. ಅದರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೆಂದರೆ, ನೆಲಸಿದ ಕಾವ್ಯವು ಕಾವ್ಯಕ್ಕೆ ಸತತವೂ ಲಕ್ಷಣವೆಂದೇ ತಿಳಿದು ಆಗಮಬಲಹೀನರಾದ ಕೆಲವರು ಅದು ದೇಶಿಯಲ್ಲ ಎಂದು ಅರಿತಿದ್ದರೂ ಪಳಗನ್ನಡವನ್ನು ಪೊಲಗಿಡಿಸಿ ನುಡಿಯುವರು. ಇಲ್ಲಿ 'ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗ'ದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಪಳಗನ್ನಡ ಎಂಬ ಸ್ವರೂಪ ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಗೆ ಬಂದಿತ್ತೆಂಬ ಮಾತಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ನೆಲಸಿದ ಕಾವ್ಯ ಎಂಬುದು ಅಂದಿನ ಕಾವ್ಯಕ್ಕೆ ಮಾದರಿಯಾಗುವಂಥದಾಗಿ ಇದ್ದಿತೆಂಬ ಮಾತೂ ಇದೆ. ಇವೆರಡೇ ಈಗ ಪ್ರಕೃತ ಅಂಶಗಳು.

(೪) ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನ ವಿಸ್ತಾರ, ತಿರುಳ್ಗನ್ನಡ ಸೀಮೆ, ಕನ್ನಡ ನಾಡವರ ಪರ್ಮೆ ಇವನ್ನು ಹೇಳಿರುವಲ್ಲಿ, ನಾಡವರ್ಗು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಚತುರರು, ಕು-ರಿತೋದದೆಯೂ ಕಾವ್ಯ ಪ್ರಯೋಗಪರಿಣತಮತಿಗಳು ಎಂಬ ಸ್ತುತಿ ವಾಕ್ಯವಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಅತಿಶಯೋಕ್ತಿ ಇಲ್ಲವೆಂದಾದರೆ, ಆ ಕಾಲದ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಅಪಂಡಿತರೂ ಕೂಡ ಸಹೃದಯರೂ ಸಹಜಕವಿಗಳೂ ಆಗಿದ್ದರೆಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ಹೊರಡುತ್ತದೆ. ಆಗ ಕನ್ನಡ ಕಾವ್ಯ ಪರಂಪರೆ ಸಮೃದ್ಧವೂ ಅವ್ಯಾಹತವೂ ಆಗಿದ್ದಿತೆಂಬುದನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. 'ಕಾವ್ಯ ಪ್ರಯೋಗ ಪರಿಣ-ತಮತಿಗಳ್' ಈ ಪದದ ಬಗೆಗೆ ಈಚೆಗೆ ನಡೆದಿರುವ ಒಂದು ಚರ್ಚೆಯಲ್ಲಿ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ನಾಟಕಪ್ರಯೋಗದಲ್ಲಿ ನಾಡವರ್ಗು ಚತುರರಾಗಿದ್ದರೆಂಬ ಅರ್ಥದ ಸೂಚನೆ ಬಂದಿದೆ. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಇದು ಗ್ರಾಹ್ಯವೆಂದು ನಮಗೆ ತೋರುವುದಿಲ್ಲ. ಕಾವ್ಯ ರಚನೆ ಮತ್ತು ರಸಗ್ರಹಣಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಇದು

ಸೀಮಿತವಾಗಿದೆ.

‘ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗ’ದ ತುಂಬ ನೃಪತುಂಗದೇವಮತ, ತಿಶಯಧವಳೋಕ್ತಿಕ್ರಮ ಇವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದಂತಿದೆ. ಪೂರ್ವಶಾಸ್ತ್ರವಿಧಿಯನ್ನು ತೆರೆದರೆ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟು ಹೇಳುವೆ, ‘ಪುರಾಣಕವಿಗಳ ವಿದಿತಾಂತರವನ್ನು ಹೇಳುವೆ’ ಎಂಬ ಉಕ್ತಿಗಳಿವೆ. ಇವುಗಳಿಂದ ಈ ಗ್ರಂಥಕ್ಕಿಂತ ಮುಂಚೆ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಇತರ ಅಲಂಕಾರಗ್ರಂಥಗಳಿದ್ದುವೆಂದು ಊಹಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ನೃಪತುಂಗನ ಮತವೆಂದಿದ್ದ ಅನೇಕ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಚೀನ ಸಂಸ್ಕೃತ ಅಲಂಕಾರಿಕರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೇ ಇದ್ದುದು ಕಂಡುಬಂದಿದೆ ಪದ್ಯಕ್ಕೆ ಪೂರಕವಾಗಿ ಮಾತ್ರ ಆ ಮಾತುಗಳು ಸೇರಿಕೊಂಡಿವೆ. ಹಾಗೆ ಪೂರ್ವಶಾಸ್ತ್ರವಿಧಿ ಎಂದು ಹೇಳಿದಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತ ಲಾಕ್ಷಣಿಕರು ಹೇಳಿದ ವಿಧಿಯೇ ಆಗಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಚೀನಕಾಲದಿಂದಲೂ ವಿಮರ್ಶಕರು ಇದ್ದರೆಂದೂ ಅವರು ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಬರೆದಿರಬಹುದೆಂದೂ ತಿಳಿಯಲು ಬೇರೆ ಆಧಾರಗಳು ಇದೇ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿರುವಾಗ ಮೇಲಿನ ಆಧಾರಗಳನ್ನು ಕೈಬಿಡುವುದೇ ಮೇಲು.

(೫) ‘ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗ’ದಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತ ಗದ್ಯಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿಯ ಕವಿಕಾವ್ಯಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದ ಮೇಲೆ ಕನ್ನಡ ಗದ್ಯಪದ್ಯ ಕವಿಗಳ ಹಲವು ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಕೊಡಲಾಗಿದೆ. ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಸಮೃದ್ಧತೆಯನ್ನೂ ಪ್ರಾಚೀನತೆಯನ್ನೂ ತೋರಿಸಲು ಈ ಆಧಾರಗಳು ಬಹಳ ಸಹಾಯಕವಾಗಿವೆ. “ವಿಮಳೋದಯ, ನಾಗಾರ್ಜುನ, ಜಯಬಂಧು, ದುರ್ವಿನೀತಾದಿಗಳ್ ಈ ಕ್ರಮದೊಳ್ ನೆಗಳ್ಚಿ ಗದ್ಯಾಶ್ರಮಪದ-ಗುರುತಾಪ್ರತೀತಿಯಂ ಕೆಯ್ಕೊಂಡರ್” ಎಂಬಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡದ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಗದ್ಯಕಾರರ ಹೆಸರುಗಳಿವೆ. ಕನ್ನಡಗಬ್ಬಗಳಲ್ಲಿ ಚಿರಂತನಾಚಾರ್ಯರು ಹೇಳಿದ ಅಗಣಿತಗುಣದ ಗದ್ಯಕಥೆಯ ಉಲ್ಲೇಖ, ಎಲ್ಲ ಕಲೆ, ಭಾಷೆ, ಲೋಕ, ಶಾಸ್ತ್ರ ಮುಂತಾದ್ದರ ವರ್ಣನೆ ಉಳ್ಳ ವಸ್ತುವಿಸ್ತರವನ್ನು ಅರಿಯದವನಿಂದ ಗ್ರಂಥ-’ರಚನೆ ಆಗದೆಂಬ ಉಕ್ತಿ ಇವು ಈ ಹಿಂದಿನ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿರುವುದನ್ನು ನೆನೆದರೆ, ಈ ಕನ್ನಡ ಗದ್ಯಕಾರರು ಸಾಮಾನ್ಯರಲ್ಲ ಎಂದೂ ಪ್ರಖ್ಯಾತರಾದವರೆಂದೂ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ಹೇಳಿಯೂ ಇವರ ಗ್ರಂಥಗಳಾವುವು ಎಂಬುದನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಿಲ್ಲ. ಬೇರೆ ಕಡೆಯಿಂದ ಒಬ್ಬಿಬ್ಬರ ವಿಷಯ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಇವರಲ್ಲಿ ಯಾರ ಗ್ರಂಥಗಳೂ ದೊರೆಯದಿರುವುದು ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಹಾನಿಯೇ ಸರಿ. ಇವರ ಬಗ್ಗೆ ತಿಳಿದ ಕೆಲವು ಅಂಶಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಬಹುದು. ವಿಮಲ, ಉದಯ ಇವರಿಬ್ಬರೂ ಬೇರೆ, ವಿಮಲನು ೭೭೭ರಲ್ಲಿದ್ದ ವಿಮಲಚಂದ್ರ ಎಂಬ ಗುರುವಾಗಿರಬಹುದು, ಉದಯನಾರೋ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ ಎಂದು ಕವಿಚರಿತಕಾರರು

ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಈ ವಿಮಲನು 'ಪ್ರಶೋತ್ತರರತ್ನಮಾಲೆ'ಯೆಂಬ ಸಂಸ್ಕೃತ ಕವಿತೆಯ ಕರ್ತೃವಾದ ವಿಮಲನಾಗಿರಲಾರನೆಂದು ಅವರ ಮತ. ಆದರೆ ವಿಮಲೋದಯ ಒಂದೇ ಹೆಸರೆಂದೂ 'ಪ್ರಶೋತ್ತರರತ್ನಮಾಲಿಕೆ'ಯ ಕರ್ತನೇ ಅವನೆಂದೂ ಗೋವಿಂದ ಪೈಗಳು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಯಾಕೆಂದರೆ ಈ ಕವಿತೆಯ ತಿಬೇಟ ಭಾಷೆಯ ಅನುವಾದದಲ್ಲಿ ರಚಿತನ ಹೆಸರು 'ಅಮೋಘೋದಯ' ಎಂದಿದೆ. ಈ ಕವಿತೆಯನ್ನು ನೃಪತುಂಗನೇ ಬರೆದಿರಬಹುದೆನ್ನಲಿಕ್ಕೆ ಆಧಾರವಿದೆ. ಆದರೆ ಅದನ್ನು ಅಲ್ಲಗಳೆಯುವುದಕ್ಕೂ ಆಧಾರವಿದೆ. ಅದೇನೇ ಇದ್ದರೂ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ವಿಮಲೋದಯನು ಬರೆದ ಗ್ರಂಥವಾವುದೆಂಬ ಬಗ್ಗೆ ನಾವು ಇನ್ನೂ ಚೋದ್ಯಬಡುವ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದೇವೆ. ನಾಗಾರ್ಜುನ ಎಂಬ ಹೆಸರು ಕ್ರಿ.ಶ. ೨ ರಿಂದ ಮುಂದೆ ಹಲವಾರು ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತದೆ. ಬೌದ್ಧ, ಜೈನ ಈ ಎರಡೂ ಮತದ ಗ್ರಂಥಕಾರರಿಗೆ ಈ ಹೆಸರಿರುವಂತೆ ತಿಳಿದುಬಂದಿದೆ. ಪೂಜ್ಯ ಪಾದನ ಸೋದರಳಿಯನಾದ ನಾಗಾರ್ಜುನ ಎಂಬುವವನು ವೈದ್ಯಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಮಹಾನಿಪುಣನಾಗಿ ರಸವಾದದಲ್ಲಿ ನು-ರಿತು ಬೆಟ್ಟಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಬಂಗಾರ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನಂತೆ. 'ನಾಗಾರ್ಜುನಕಕ್ಷ ಪುಟ' ಎಂಬ ವೈದ್ಯಗ್ರಂಥವು ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿಯ ನಾಗಾರ್ಜುನನು ಅವನೇ ಇರುವ ಸಂಭವವಿದೆ ಆದರೆ ಅವನ ಕನ್ನಡ ಗ್ರಂಥವಾವುದೋ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ. ಜಯಬಂಧು ಯಾರೆಂಬುದು ತಿಳಿದೇ ಇಲ್ಲ. 'ಜಯಬಂಧುನಂದನ'ನ 'ಸೂಪಶಾಸ್ತ್ರ'ವೆಂಬುದು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಗ್ರಂಥವೆಂದು ಕವಿಚರಿತಕಾರರು ಭಾವಿಸಿದ್ದು ಸರಿಯಲ್ಲ. ಅದು ಚಾವುಂಡರಾಯನ 'ಲೋಕೋಪಕಾರ' ಎಂಬ ಗ್ರಂಥ-ದಲ್ಲಿಯ ಲೆನೆಯ ಆಶ್ವಾಸವೆಂದು ತಿಳಿದು ಬಂದಿದೆ. 'ಜಯಬಂಧುನಂದನ' ಇದು ಚಾವುಂಡರಾಯನು ತನ್ನ ಪದ್ಯಗಳ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸಿದ ಶಿಷ್ಟಕಲ್ಪದ್ರುಮ, ಬುದ್ಧೈಕಾಶ್ರಯ ಮುಂತಾದ ಅಂಕಿತಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿ ಅವನಿಗೆ ಆಶ್ರಯ ಕೊಟ್ಟ ದೊರೆಯ ಹೆಸರಾಗಿರಬೇಕು. ಈ ಚಾವುಂಡರಾಯನು (೧೦೨೫) 'ಚಾವುಂಡರಾಯ ಪುರಾಣ'ದ ಚಾವುಂಡರಾಯನಲ್ಲ ಎಂಬಂತೆ ಇವನಿಗೆ ಆಶ್ರಯಕೊಟ್ಟಿರಬಹುದಾದ ಜಯಬಂಧುನಂದನನು 'ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗ'ದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ಜಯಬಂಧುವಿನ ಮಗನಾಗಲಾರನು.

ದುರ್ವಿನೀತನ ವಿಷಯವಾಗಿ ಉಳಿದವರಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಸಂಗತಿಗಳು ತಿಳಿದಿರುತ್ತವೆ. ಗಂಗವಂಶದ ರಾಜರಲ್ಲಿ ಪರಾಕ್ರಮದಲ್ಲಿಯೂ ಪಾಂಡಿತ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಅಷ್ಟೇ ಹೆಸರಾದ ದುರ್ವಿನೀತನೆಂಬ ಅರಸನಿದ್ದನು. ಅವನ ಕಾಲ ಕ್ರಿ.ಶ. ೬೦೦. ಅವನೇ 'ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗ'ದಲ್ಲಿಯ ದುರ್ವಿನೀತನಾಗಿರಬೇಕು. ಗಂಗಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಅವನ ಬಹುಮುಖವಾದ ಪಾಂಡಿತ್ಯ-ಪ್ರತಿಭೆಗಳ

ವರ್ಣನೆಯಲ್ಲದೆ ಅವನು ರಚಿಸಿದ ಹಲವು ಗ್ರಂಥಗಳ ಸ್ಪಷ್ಟವಾದ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ವಿಶೇಷವಾಗಿ “ಅನೇಕ ಕಾವ್ಯ-ಕಥಾನಾಟಕ-ಪ್ರಣಯನ ಪ್ರರೂಢಪಾಟವೇನ” ಎಂದು ಮೊದಲಾದ ಅವನ ಸ್ತುತಿಯನ್ನು ಗಮನಿಸಬೇಕು. ಜೊತೆಗೆ ಸಂಸ್ಕೃತಕವಿಯಾದ ಭಾರವಿಯ ‘ಕಿರಾತಾರ್ಜುನೀಯ’ ಕಾವ್ಯದ ೧೫ನೆಯ ಸರ್ಗದ ಟೀಕಾಕಾರ, ‘ಬೃಹತ್ಕಥೆ’ಯನ್ನು ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿದವನು, ಶಬ್ದಾವತಾರಕಾರ ಎಂದು ಅವನನ್ನು ವರ್ಣಿಸಲಾಗಿದೆ. ‘ಅವಂತಿಸುಂದರೀ ಕಥಾಸಾರ’ದಿಂದ ಭಾರವಿ ದುರ್ವಿನೀತನ ಆಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿದ್ದನೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಅದೇ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಶಬ್ದಾಲಂಕಾರದ ವಿವಿಧ ಪ್ರಭೇದಗಳಿಗೆ ಉದಾಹರಣೆಯಾಗಿ ಬರೆದಂತಿದ್ದ ‘ಕಿರಾತಾರ್ಜುನೀಯ’ದ ೧೫ನೆಯ ಸರ್ಗಕ್ಕೆ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಬರೆದು ದುರ್ವಿನೀತನು ತನ್ನ ನೈಪುಣ್ಯವನ್ನು ತೋರಿಸಬೇಕು. ಈ ಟೀಕೆ ನಿಸ್ಸಂಶಯವಾಗಿ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿಯೇ ಇರಬೇಕೆಂದು ರೈಸರು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ ನಿಸ್ಸಂಶಯವಾಗಿ ಎಂದು ನಾವು ಹೇಳುವಂತಿಲ್ಲ, ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಇದ್ದಿರಬಹುದೆಂಬ ಸಂಶಯಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚು ಆಸ್ಪದವಿದೆ. ಅವನು ಗುಣಾಡ್ಯನ ‘ಬೃಹತ್ಕಥೆ’ಯನ್ನು ಪೈಶಾಚಿಭಾಷೆಯಿಂದ ಸಂಸ್ಕೃತಕ್ಕೆ ಅನುವಾದಿಸಿದ್ದು ಬಹುದೊಡ್ಡ ಸಾಹಿತ್ಯಕಾರ್ಯ. ಅದು ಬುಧಸ್ವಾಮಿ (ಕ್ರಿ.ಶ. ೮೦೦), ಕ್ಷೇಮೇಂದ್ರ (ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೦೦) ಮತ್ತು ಸೋಮದೇವ (ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೦೦) ಇವರಿಗಿಂತ ಪ್ರಾಚೀನವಾದ ಮೊದಲನೆಯ ಅನುವಾದವಾಗಿದೆ. ಅದು ದೊರೆಯದೆ ಇದ್ದುದು ಸಂಸ್ಕೃತ ವಾಚ್ಛಯಕ್ಕೆ ದೊಡ್ಡ ನಷ್ಟವೇ ಸರಿ. ಕನ್ನಡ ಗದ್ಯಕಾರನೆಂದು ಹೆಸರಾದ ದುರ್ವಿನೀತನು ಈ ಬೃಹತ್ ಕಥೆಯನ್ನು ‘ವಡ್ಡಕಥಾ’ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡಿಸಿರಬೇಕೆಂದೂ ಪಂಚತಂತ್ರ ಕಥೆಗಳ ಮೂಲ ಪರಂಪರೆ ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿಯೇ ಆರಂಭವಾಯಿತೆಂದೂ ಎಂಬ ಒಂದೂಹೆ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಪ್ರಬಲವಾದ ಆಧಾರವೇನೂ ಇಲ್ಲ. ಹೆಬ್ಬಾರು ಶಾಸನದ ಸರಿಪಡಿಸಿದ ಪಾಠ “ದೇವಭಾರತೀಬದ್ಧ ಬೃಹತ್ಕಥಾಃ” ಎಂದಿದ್ದರೆ ಗುಮ್ಮರೆಡ್ಡಿಪುರದ ಶಾಸನಪಾಠ “ದೇವಭಾರತೀನಿ ಬದ್ಧ ವಡ್ಡಕಥೇನ” ಎಂದಿದೆ. ಎರಡನೆಯ ಪಾಠದಲ್ಲಿರುವ ‘ವಡ್ಡಕಥಾ’ ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗದಿಂದ ಮಾತ್ರ ಅದು ಕನ್ನಡ ಕೃತಿಯಾಗಿರಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಲಾಗದು. ಗುಣಾಡ್ಯನಿಂದ ಉದಯಿಸಿ ಬಂದ ವಸುಭಾಗಭಟ್ಟನ ‘ಪಂಚತಂತ್ರ’ ಪರಂಪರೆ ದುರ್ಗಸಿಂಹನ ‘ಪಂಚತಂತ್ರ’ದಿಂದ ತಿಳಿದ ಮೇರೆಗೆ ಜೈನಪರವಾದ ಅಂಶಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದಾಗಿ ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿ ತಲೆದೋರಿತು ಎಂದು ಇತರ ಆಧಾರಗಳಿಂದ ಹೇಳಬಹುದಾದರೆ ಮೇಲಿನ ಊಹೆಗೆ ಸಂಭವನೀಯತೆ ಬರುತ್ತದೆ. ತಮಿಳಿನ ‘ಪೆರುಂಗತ್ಯೆ’ಯಲ್ಲಿರುವ ದಾಕ್ಷಿಣಾತ್ಯ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಅಂಶಗಳು, ಭಾಸನ ಒಂದೆರಡು ನಾಟಕಗಳ ಕಥಾವಸ್ತು ಮತ್ತು ಭೋಜನ ‘ಶೃಂಗಾರಪ್ರಕಾಶ’ದಲ್ಲಿಯ ಕೆಲವು ಉಲ್ಲೇಖಗಳೂ-

ಇವುಗಳಿಂದ ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿ ದುರ್ವಿನೀತನಿಂದ ಪ್ರಣೀತವಾದ 'ಬೃಹತ್ಕಥೆ'ಯ ಪರಂಪರೆಯೊಂದಿರಬೇಕೆಂದು ವಿ.ರಾಘವನ್ ಸೂಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. 'ಶಬ್ದಾವತಾರ' ಇದು ಅವನ ಮೂರನೆಯ ಗ್ರಂಥ. ಇದು ವ್ಯಾಕರಣಗ್ರಂಥವೆಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾದ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಬರೆದುದು ಎಂಬುದು ತಿಳಿದಿಲ್ಲ. ಇದು ಪಾಣಿನಿಯ ವ್ಯಾಕರಣದ ಟೀಕೆಯೆಂದು ಒಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿದೆ. ಇವನ ಗುರುಗಳೂ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧ ವ್ಯಾಕರಣಪಂಡಿತರೂ ಆದ ಪೂಜ್ಯಪಾದರೂ 'ಶಬ್ದಾವತಾರ'ವೆಂಬ ಪಾಣಿನೀಸೂತ್ರವೃತ್ತಿಯನ್ನೂ 'ಜೈನೇಂದ್ರವ್ಯಾಕರಣ'ವನ್ನೂ ರಚಿಸಿದರು. ಆ ಟೀಕೆಗೆ ವಿವರಣೆಯಾಗಿ ದುರ್ವಿನೀತನು ಇನ್ನೊಂದು ಟೀಕೆಯನ್ನು ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಬರೆದನೋ ಇಲ್ಲವೆ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಬರೆದನೋ ಎಂಬುದು ತಿಳಿಯದಾಗಿದೆ. ಗ್ರಾಂಥಿಕ ಭಾಷೆಯಾಗಿ ಬೆಳೆಯತೊಡಗಿದ್ದ ಕನ್ನಡ ನುಡಿಗೆ ಅಗತ್ಯವಾದ ಒಂದು ವ್ಯಾಕರಣಗ್ರಂಥವೆಂದು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಅದನ್ನವನು ಬರೆದಿರಬಹುದೇ ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನೆ. ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಉತ್ತರ ಅನುಕೂಲವಾದರೆ, ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಲಾದ ಅವನ ಮೂರು ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ 'ಶಬ್ದಾವತಾರ'ವೊಂದು ಮಾತ್ರ ಕನ್ನಡ ಗ್ರಂಥವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಎಲ್ಲ ಗದ್ಯಕಾರರ ಕನ್ನಡ ಗ್ರಂಥಗಳ ವಿಷಯವಾಗಿ ಏನೂ ನಿಶ್ಚಿತವಾಗಿ ತಿಳಿಯದೆ ಹೋದರೂ, ಅವರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನಾದ ದುರ್ವಿನೀತನು ಓನೆಯ ಶತಮಾನದ ಗಂಗರಾಜನಾಗಿದ್ದು ಸ್ವತಃ ಬಹುಶ್ರುತನೂ ಸಂಸ್ಕೃತ-ಕನ್ನಡ ಗ್ರಂಥಕಾರನೂ ಕವಿಗಳಿಗೆ ಆಶ್ರಯ ದಾತನೂ ಆಗಿ ಹೆಸರು ಪಡೆದನೆಂಬ ಸಂಗತಿ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆಯ ಆರಂಭಕಾಲದ ನಿರೂಪಣೆಯಲ್ಲಿ ನೆನೆಯತಕ್ಕದ್ದಾಗಿದೆ. ಪದ್ಯಕಾರರಲ್ಲಿ ಪರಮಶ್ರೀವಿಜಯ, ಕವೀಶ್ವರ, ಪಂಡಿತ, ಚಂದ್ರ, ಲೋಕಪಾಲಾದಿಗಳನ್ನು 'ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗ'ವು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದೆ. ಅವರ "ನಿರತಿಶಯವಸ್ತುವಿಸ್ತರವಿರಚನೆ ಲಕ್ಷ್ಯಂ ತದಾದ್ಯ ಕಾವ್ಯಕ್ಕೆಂದು" ಎಂದರೆ ಅವರ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಕಾವ್ಯಬಂಧವು ಅವರ ಶ್ರೇಷ್ಠ (ಪ್ರಾಚೀನ ?) ಕಾವ್ಯಕ್ಕೆ ಉದಾಹರಣೆ ಇಲ್ಲವೆ ಗುರುತು ಆಗಿದೆ ಎಂದರ್ಥ. ಗದ್ಯಕಾರರಂತೆ ಈ ಪದ್ಯಕಾರರೂ ಸಣ್ಣಪುಟ್ಟ ಕವಿಗಳಲ್ಲವೆಂದೂ ಮಹಾಕಾವ್ಯ ರಚನೆಯಿಂದ ಶ್ರೇಷ್ಠತ್ವವನ್ನು ಪಡೆದವರೆಂದೂ ಧ್ವನಿತವಾಗುತ್ತದೆ. ಇವರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀವಿಜಯನ ಉಲ್ಲೇಖ 'ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗ'ದ ಮೂರು ಪರಿಚ್ಛೇದದ ಕೊನೆಗಳಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತದೆ. ಅವನೇ ಈ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಬರೆದವನೆಂದು ತಿಳಿಯಲು ಸಾಕಾಗುವಷ್ಟು ಆಧಾರವಿದೆ. ಆದರೆ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಕವಿಗಳ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಹೆಸರನ್ನೇ ತಾನು ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಮೊದಲನೆಯದಾಗಿ ಗ್ರಂಥ-ಕರ್ತನು ಹೇಳಲಾರನು. ಮುಂದಿನ ಕಾಲದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳಲ್ಲಿ "ಶ್ರೀವಿಜಯರ ಕವಿಮಾರ್ಗಂ" ಎಂಬುದನ್ನು ದುರ್ಗಸಿಂಹನು ಆದರಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದು ನೋಡಿದರೆ, 'ಕವಿಮಾರ್ಗ' ಎಂಬ ಲಕ್ಷಣಗ್ರಂಥವನ್ನು ಹಳಗಾಲದ ಶ್ರೀವಿ-

ಜಯನು ಬರೆದಿರಬೇಕು, ಅದನ್ನೇ 'ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗ' ಎಂದು ವಿಸ್ತಾರಗೊಳಿಸಿ ಕವೀಶ್ವರನೆಂಬೊಬ್ಬನು ನೃಪತುಂಗನ ಸಭಾಸದನಾಗಿ ರಚಿಸಿದನೆಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಹುಟ್ಟಿತು. 'ಚಂದ್ರಪ್ರಭಪುರಾಣ'ವನ್ನು ಚಂಪುವಾಗಿ ಬರೆದ ಶ್ರೀವಿಜಯನನ್ನು ಮುಂದಿನ ಒಬ್ಬಿಬ್ಬರು ಬಣ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ. 'ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗ'ದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲಾದ ಶ್ರೀವಿಜಯನೇ ಆ ಪುರಾಣಕಾರನು ಇರಬಹುದೇ ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಯೂ ತಲೆಯೆತ್ತಿದೆ. ಅವನೇ ಇವನು ಎಂದೂ ನೃಪತುಂಗನ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ 'ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗ'ವನ್ನು ಬರೆದನೆಂದೂ ಕವಿಚರಿತೆಕಾರರು ಊಹಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಈ ವಿಷಯದ ವಿಸ್ತೃತ ಚರ್ಚೆ ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಕೃತವಲ್ಲ. ಆದರೆ ಇನ್ನೂ ಪ್ರಾಚೀನನಾದ ಶ್ರೀವಿಜಯನೆಂಬ ಗ್ರಂಥಕಾರನಿದ್ದನೆಂದು ತಿಳಿಯುವವರೆಗೆ ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗಕಾರನೇ ಶ್ರೀವಿಜಯನೆಂದು ನಮಗೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಅವನೇ 'ಚಂದ್ರಪ್ರಭ ಪುರಾಣ'ವನ್ನು ಬರೆದನೆಂಬುದು ಮಾತ್ರ ಅಷ್ಟು ಖಚಿತವಲ್ಲ.

ಆತ್ಮಸ್ತುತಿಯ ದೋಷಕ್ಕೆ ಶ್ರೀವಿಜಯನು ಗುರಿಯಾಗುವನಲ್ಲ ಎಂದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಪಕ್ಕಾಗದ ಕನ್ನಡ ಕವಿಗಳನ್ನು ಬೆರಳಿನಿಂದ ಎಣಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ತನ್ನ ಹೆಸರನ್ನು ಮೊದಲನೆಯದಾಗಿ ಇಟ್ಟು ತಾನೇ 'ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗ'ದ ಕರ್ತೃ ಎಂಬುದನ್ನು ಸೂಚಿಸುವುದು ಅವನ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿರಬಹುದು. 'ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗ'ದ ಬಗ್ಗೆ ಮುಂದೆ ಬರೆಯುವ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ವಿಶದಗೊಳಿಸಲಾಗುವುದು. ಕವೀಶ್ವರ ಎಂಬುದು ಬೇರೊಬ್ಬ ಕವಿಯ ಬಿರುದು. ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗದ ಕರ್ತೃ ಅವನೇ ಎಂದು ಒಂದಿಲ್ಲೊಂದು ಬಗೆಯಲ್ಲಿ ಹಲವರು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ನಮಗೆ 'ಶ್ರೀವಿಜಯ ಕವೀಶ್ವರ' ಇದೊಂದೇ ಪದವಾಗಿ ಇರಬಹುದೆಂದೂ ತೋರುತ್ತದೆ. 'ವಿಜಯಕವೀಂದ್ರ' ಎಂದು 'ಚಂದ್ರಪ್ರಭಸಾಂಗತ್ಯ'ದಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡಯ್ಯನು ಕರೆದದ್ದನ್ನು ನೆನೆಯಬೇಕು. ಹಾಗಿರದಿದ್ದರೆ ಕವೀಶ್ವರ ಎಂಬ ಬಿರುದಿನ ಬೇರೊಬ್ಬ ಕವಿಯಿರಬೇಕು. 'ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗ'ದ ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಅವನ ಸಂಬಂಧ ವಿರಲಾರದು. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸಮಂತಭದ್ರನೇ ಶ್ರೀವಿಜಯನಾಗಿರಬೇಕೆಂಬ ಊಹೆಯೊಂದನ್ನು ಆಲೋಚಿಸಬಹುದು. ಈ ಊಹೆಯಲ್ಲಿ ಸತ್ಯಾಂಶವಿದ್ದರೆ ಕ್ರಿ.ಶ. ೨ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿಯೇ ೪ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದ ಸಮಂತಭದ್ರನು ಶ್ರೀವಿಜಯನೆಂಬ ಇನ್ನೊಂದು ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ 'ಕವಿಮಾರ್ಗ'ವೆಂಬ ಕನ್ನಡ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ರಚಿಸಿದನೆಂದು ಹೇಳಿ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಹಳಮೆಯನ್ನು ಕ್ರಿ.ಶ. ಆರಂಭದ ಶತಕಗಳವರೆಗೆ ಹಿಂದೆ ಸರಿಸಲು ಅನುವು ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಈ ಸಮೀಕರಣಕ್ಕೆ ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಮಾಣಗಳು ಬೇಕು. 'ಪಂಡಿತ' ಎಂಬುದೂ ಬಿರುದೇ ಆಗಿರಬೇಕು. ಯಾರ

ಬಿರುದು ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ. ಪೂಜ್ಯಪಾದನು ವ್ಯಾಕರಣಪಂಡಿತನೂ ವೈದ್ಯನೂ ಆಗಿದ್ದ ಕಾರಣ ಅವನ ಉಲ್ಲೇಖವೇ ಇಲ್ಲಿ ಇರಬೇಕು. ಕ್ರಮವಾಗಿ ಶ್ರೀವಿಜಯ ಎಂದರೆ ಸಮಂತಭದ್ರ, ಕವೀಶ್ವರ ಎಂದರೆ ಕವಿಪರಮೇಷ್ಟಿ, ಪಂಡಿತ ಎಂದರೆ ಪೂಜ್ಯಪಾದ ಎಂದು ಬೇಂದ್ರೆಯವರು ಊಹಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಜೋಡಣೆಯಲ್ಲಿ ಸತ್ಯತೆ ಎಷ್ಟಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಬಲ್ಲವರು ಪರಿಶೀಲಿಸಬೇಕು. ಆ ಮೂವರು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದರೇ ಎಂಬುದನ್ನೂ ಸಂಶೋಧಿಸಬೇಕು.

ಚಂದ್ರ-ಲೋಕಪಾಲ ಇವರಿಬ್ಬರ ವಿಷಯವಾಗಿ ನಿಚ್ಚಳವಾಗಿ ಏನೂ ತಿಳಿದಿಲ್ಲ. ಚಂದ್ರನೊಬ್ಬನ ಬಗ್ಗೆ ಮುಂದಿನ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಹಲವು ಉಲ್ಲೇಖಗಳಿವೆ. ಶ್ರೀಧರಾಚಾರ್ಯ (೧೦೪೯) ತನ್ನ 'ಜಾತಕತೀಲಕ'ದಲ್ಲಿ 'ಅಂಬುಜಾರಿ' ಎಂಬ ಪದದಿಂದ ಅವನನ್ನು ಸೂಚಿಸಿದಂತಿದೆ. ಚೌಂಡರಸ (ಸು. ೧೨೦೦) ಪೂರ್ವಕವಿಗಳನ್ನು ಹೊಗಳುವಲ್ಲಿ ಪಂಪ, ರನ್ನ, ರುದ್ರರ ಜೊತೆಗೆ ಒಬ್ಬ ಚಂದ್ರನನ್ನೂ ಹೊಗಳಿದ್ದಾನೆ. ದುರ್ಗಸಿಂಹ (೧೦೩೧), ರುದ್ರಭಟ್ಟ (ಸು. ೧೧೮೫), ಕೇಶಿರಾಜ (ಸು. ೧೨೬೦), ಅರ್ಹದ್ವಾಸ (೧೩೦೦) ಇವರು ಒಬ್ಬ ಚಂದ್ರಭಟ್ಟನನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ್ದಾರೆ. ೧೦೬೭ರಲ್ಲಿದ್ದ ಚಂದ್ರಭಟ್ಟನೆಂಬ ಕವಿ ೧೦೪೦ರ 'ಮದನತೀಲಕ'ದ ಚಂದ್ರರಾಜ ಇವರು ಬೇರೆ ಗ್ರಂಥ- 'ಕಾರರೆಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿದೆ. ಮೇಲಿನ ಉಲ್ಲೇಖಗಳಲ್ಲಿ 'ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗ'ದ ಚಂದ್ರ ಯಾರೆಂಬುದನ್ನು ಕೈಯಿಟ್ಟು ಹೇಳಲಾಗದು. ಅರ್ಹದ್ವಾಸ ಹೇಳಿದ 'ಚಂದಿರಭಟ್ಟ' ಮಳೆಯ ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಕುರಿತು ಬರೆದ ಶಾಸ್ತ್ರಕಾರನೆಂಬುದರಿಂದ ಅವನು ದುರ್ಗಸಿಂಹಾದಿಗಳು ಕವಿಯೆಂದು ಸ್ತುತಿಸಿದ ಚಂದ್ರಭಟ್ಟನಿಗಿಂತ ಬೇರೆಯಾಗಿರಬಹುದು, ಇಲ್ಲವೆ ಕವಿಯಾದ ಚಂದ್ರಭಟ್ಟನು ಶಾಸ್ತ್ರಕಾರನೂ ಆಗಿರಬಹುದು. ಚಂದ್ರಭಟ್ಟ ಹಾಗೂ ಚಂದ್ರ ಇವರು ಬೇರೆ ಕವಿಗಳೆಂದು ಈವರೆಗಿನ ಉಲ್ಲೇಖಗಳಿಂದ ಹೊರಡುವುದಿಲ್ಲ. ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಕವಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಈ ಎರಡೂ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಎತ್ತಿಹೇಳಿದ್ದರಿಂದ 'ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗ'ದ ಚಂದ್ರನೇ ಉದ್ಧಿಷ್ಟನಾಗಿರಬೇಕು. ದುರ್ಗಸಿಂಹನ (೧೦೩೧) ಉಲ್ಲೇಖದಿಂದ ಅದಕ್ಕಿಂತ ಹಿಂದೆ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆದ ಚಂದ್ರ ಇಲ್ಲವೆ ಚಂದ್ರಭಟ್ಟ ಇಲ್ಲವೆ ೧೦ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಇದ್ದವನಾಗಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಅದಕ್ಕಿಂತ ಹಿಂದೆಯೂ ಇದ್ದಿರಬಹುದು. ಈ ಚಂದ್ರಕವಿ ಭಾಗವತ ಧರ್ಮದ ಬೋಧನೆಯುಳ್ಳ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಕಾವ್ಯದ ಪ್ರಾರಂಭಮಾಡಿದನು. ಇವನ ಸ್ಮರಣವನ್ನು ದುರ್ಗಸಿಂಹ ಮೊದಲಾದ ಶೈವ-ವೈಷ್ಣವ ಕವಿಗಳೂ ತಪ್ಪದೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ, ಪ್ರಮುಖ ಜೈನಕವಿಗಳು ಮಾಡಿಲ್ಲ, ವೈದಿಕವೆಂದುಕೊಂಡು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ೫-೬ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿಯೇ ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯ ಸ್ವೀಕಾರ ಮಾಡಿದರು ಎಂದು ಮುಂತಾಗಿ

ಬೇಂದ್ರೆಯವರು ಹೊಸ ಊಹೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಊಹೆಯನ್ನು ವಿಮರ್ಶಿಸುವಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರ ಇಲ್ಲವೆ ಚಂದ್ರಭಟ್ಟನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣಕವಿಯೆಂದೇನೋ ತೋರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ವೈದಿಕಬ್ರಾಹ್ಮಣನೋ ಜೈನಬ್ರಾಹ್ಮಣನೋ ತಿಳಿಯದು. 'ವಿಪ್ರಕುಲೋತ್ತಮ'ನೂ ಜೈನನೂ ಆ ಶ್ರೀಧರಾಚಾರ್ಯನು ತನ್ನನ್ನು ಹೊಗಳಿಕೊಳ್ಳುವಾಗ "ಇಳಾದೇವಾನ್ನಯ ಅಭಿ ಅಂಬುಜಾರಿ ನಿಬಂ" ಎಂದರೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣವಂಶಸಮುದ್ರಕ್ಕೆ ಚಂದ್ರನಂತೆ ಇದ್ದವನು ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ ಇದರಿಂದ ಜೈನ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಾದ ಚಂದ್ರನಿಗೆ ತಾನು ಸಮಾನ ಎಂದು ಹೇಳಿದಂತಾಗಲಿಲ್ಲವೇ ? ಅವನ ಇದೇ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಸೂಚಿಸಿದ ಉಳಿದೆಲ್ಲರೂ ಪ್ರಾಯಶಃ ಜೈನಕವಿಗಳೇ ಆಗಿದ್ದಾರೆ. ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಎಂಬ ಅಂಶದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಅವನಿಗೂ ಚಂದ್ರನಿಗೂ ಹೋಲಿಕೆಯಿತ್ತೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಆದರೆ ಸಂದರ್ಭವು ನಮಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಹೋಲಿಕೆಯನ್ನು ಸೂಚಿಸುವಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಶ್ರೀಧರಾಚಾರ್ಯ, ಕೇಶಿರಾಜ ಇವರು ಶಾಸ್ತ್ರಕಾರರಲ್ಲದೆ ಒಳ್ಳೆಯ ಕವಿಗಳೂ ಆಗಿದ್ದರು. ಚಂದ್ರಭಟ್ಟ ವೈದಿಕಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಕವಿಯೆಂದು ತಿಳಿದರೂ ಅವನನ್ನು ಜೈನರಾದ ಅವರು ನುತಿಸಿದ್ದಾರೆ, ಪ್ರಮಾಣವಾಗಿ ಭಾವಿಸಿದ್ದಾರೆ ಎಂಬುದನ್ನು ನೆನೆಯಬೇಕು. ಪ್ರಮುಖ ಜೈನಕವಿಗಳು ಚಂದ್ರನನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸದೆ ಇರುವಂತೆ ಬೇರೆ ಕೆಲವು ಪ್ರಖ್ಯಾತ ಜೈನಕವಿಗಳನ್ನೂ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿಲ್ಲ. ಅವರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ತಮ್ಮ ಪೂರ್ವಿಕರ ಹೆಸರನ್ನೇ ಹೇಳಿಲ್ಲ. ಈ ಯುಕ್ತಿವಾದದಿಂದ ಯಾವುದೂ ಸಿದ್ಧವಾಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಇನ್ನು ದುರ್ಗಸಿಂಹ ಮುಂತಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಕವಿಗಳು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಜೈನಕವಿಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಚಂದ್ರನನ್ನು ಹೊಗಳಿದ್ದಾರೆ. ಅವರು ತಮ್ಮಂತೆ ವೈದಿಕಪರಂಪರೆಯ ಕವಿಯೆಂಬುದನ್ನು ಎಲ್ಲಿಯೂ ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಿಲ್ಲ. ಇದರಿಂದ ಚಂದ್ರನ ಮತವನ್ನು ನಿರ್ಧಾರವಾಗಿ ಹೇಳುವಂತಿಲ್ಲ ಎಂದಮೇಲೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಕಾವ್ಯದ ಉದಯವು ಕ್ರಿ.ಶ. ೫-೬ನೆ ಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಆಗಿರಬೇಕೆಂಬುದು ನಮ್ಮ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ಣಯಕ್ಕೆ ಬಾರದ ವಿಷಯವಾಗುತ್ತದೆ.

'ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗ'ದಲ್ಲಿ ಗ್ರಂಥಕಾರರ ಹೆಸರುಗಳಲ್ಲದೆ ಕೆಲವು ಗ್ರಂಥ-ಗಳಿಂದ ಅವತರಣವಾಗಿ ಎತ್ತಿದ ಲಕ್ಷ್ಯಪದ್ಯಗಳಿವೆ ಎಂಬಭಿಪ್ರಾಯವು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಆ ಅವತರಣಗಳಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಕನ್ನಡ ರಾಮಾಯಣದಿಂದ ತೆಗೆದುಕೊಂಡುವೆಂದು ಹೇಳಲಾದ ೧೧-೧೨ ಪದ್ಯಗಳಿವೆ". ಇವೆಲ್ಲವೂ ಯಾವ ಸಂಸ್ಕೃತಮೂಲದಲ್ಲಿಯೂ ದೊರೆಯದ ಸ್ವತಂತ್ರ ಪದ್ಯಗಳಾಗಿವೆ. ಕೆಲವು ಕಡೆಗೆ ಲಕ್ಷಣವು ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ವಿಶಿಷ್ಟವಾಗಿ ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿರುವಂತೆ ಲಕ್ಷ್ಯವೂ ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿದೆ. ಹನುಮಂತ ರಾಮನನ್ನು ಕಂಡ

ಸಂದರ್ಭ, ಸೀತೆಯನ್ನು ಅಶೋಕವನದೊಳಗೆ ಕಂಡ ಪ್ರಸಂಗ ಮುಂತಾದುವು ಈ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿಯ ವಿಷಯವಾಗಿವೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಇವನ್ನೆಲ್ಲ ಹಳೆಯ ಒಂದು ರಾಮಾಯಣ ಗ್ರಂಥದಿಂದ ಅವತರಿಸಿಕೊಂಡಿರಬಹುದೆನ್ನಲು ಅಡ್ಡಿಯಿಲ್ಲ. ಬೇರೆ ಕೆಲವು ಸ್ವತಂತ್ರಲಕ್ಷ್ಯ ಪದ್ಯಗಳಾಗಿ ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗಕಾರನು ತಾನೆ ಯಾಕೆ ಅವನ್ನು ಬರೆದಿರಬಾರದು ಎಂದು ಕೇಳಲಾಗಿದೆ. ಈ ಕೇಳಿಕೆ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿದೆ. ಕನ್ನಡ ಲಾಕ್ಷಣಿಕರು ಯಾವಾಗಲೂ ಬೇರೆ ಕಾವ್ಯಗಳಿಂದಲೇ ಲಕ್ಷ್ಯಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿದ್ದಾರೆ ಎನ್ನುವಂತಿಲ್ಲ. ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗಕಾರನು ಮೂಲದ ಭಾಷಾಂತರದೊಡನೆ ವ್ಯತ್ಯಾಸಪೂರ್ವಕವಾದ ಅನುವಾದ, ವಿಸ್ತಾರಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಸ್ವತಂತ್ರ ಹಾಗೂ ಉದ್ಭೂತ ಲಕ್ಷ್ಯಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ. ಆದರೆ ರಾಮಾಯಣಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಅನೇಕ ಲಕ್ಷ್ಯಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತಸಮಾಸಪ್ರಚುರವಾದ ಶೈಲಿಯ ಏಕರೂಪತೆಯಿದೆ, ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗದ ಶೈಲಿಗಿಂತ ಈ ಶೈಲಿ ಭಿನ್ನವಾಗಿ ತೋರುತ್ತದೆ. ಗ್ರಂಥದ ಮಧ್ಯಭಾಗದಿಂದ ಎತ್ತಿಕೊಂಡ ಪದ್ಯಗಳ ಸ್ವರೂಪವೂ ಕೆಲವಕ್ಕೆ ಇದೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ,

ಜನವಿನುತನ ಘನನುಪಮ-

ನನುನಯಪರನರಸನಿನಿಸು ನೆನೆನೆನೆದು ಮನೋ - ।

ಜನಿತಮುದನನಿಲತನಯನ-

ನನನೃತ ವಚನಪ್ರಪಂಚನಿಂತಿರೆ ನುಡಿಧಂ || (೨-೪೨)

ಸಂದರ್ಭ ತಿಳಿಯದೆ ಈ ಪದ್ಯದ ಸಂಪೂರ್ಣ ಅರ್ಥವಾಗದು. ಆದರೆ ೩ನೆಯ ಪರಿಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ಮೂರು ಪದ್ಯಗಳು ಮಾತ್ರ ೨ರಲ್ಲಿ ಯಷ್ಟು ಸಂಸ್ಕೃತಪ್ರಚುರವಾಗಿಲ್ಲ. ವೀರ ಅದ್ಭುತ ರೌದ್ರರಸಗಳ ಉದಾಹರಣೆಗೆಂದು ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗಕಾರನು ಉದ್ದೇಶಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ರಚಿಸಿದಂತಿವೆ. ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಈ ಪದ್ಯಗಳ ಹೆಚ್ಚು ಭಾಗವನ್ನಂತೂ ಜೈನರಾಮಾಯಣವೊಂದರಿಂದ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿರಬೇಕೆನ್ನಲು ೨-೯೩ರಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮಣನನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಮೀಧರ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಕರೆದುದು ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣವಾಗಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಅವನನ್ನು ಅದೇ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ರಘುಕುಲಲಲಾಮ ಎಂದಿದೆ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ರಾವಣನು ಅವನನ್ನೇ ತಾಗಿ ಕಾದಿದನೆಂಬ ವರ್ಣನೆ ಸಾಭಿಪ್ರಾಯವಾಗಿದೆ. ಜೈನರಾಮಾಯಣದಲ್ಲಿ ಯುದ್ಧಶೂರನಾಗಿ ರಾವಣನನ್ನು ಕೊಂದವನು ರಾಮನಲ್ಲ, ಲಕ್ಷ್ಮಣ. ೨-೩೮, ೪೪ರಲ್ಲಿ 'ಅಣುವ' ಎಂಬುದನ್ನು ಹನುಮಂತನನ್ನು ಕುರಿತು ಬಳಸಿದ್ದು, ೨-೧೩೦ರಲ್ಲಿ 'ತಾರಾದಿ ವಿಜಯೋದಯಾ' ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗ-ಇವೂ ಜೈನರಾಮಾಯಣಕ್ಕೆ ವಿಶಿಷ್ಟವೆಂದು ತಿಳಿಯಲಾಗಿದೆ" ಇತರ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ

ವಾಲ್ಮೀಕಿ ರಾಮಾಯಣಕ್ಕೂ ಜೈನ ರಾಮಾಯಣಕ್ಕೂ ಸಮಾನವಾದ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳಿವೆ. ಹಾಗೆ ನೋಡಿದರೆ ೨-೩೮ರಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರನಿಗೆ ಶತಮುಖ (ನೂರು ಯಜ್ಞ ಮಾಡಿದವನು) ಎಂಬುದು ವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಜೈನರಾಮಾಯಣ-ಕ್ಕೆ ಸರಿಹೋಗದು. ಇದರಿಂದ ಜೈನರಾಮಾಯಣದ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಅನುಸರಿಸಿಯೂ ಕೆಲಮಟ್ಟಿಗೆ ವಾಲ್ಮೀಕಿರಾಮಾಯಣದ ಪ್ರಭಾವಕ್ಕೆ ಒಳಗಾದ ಕವಿ ಬರೆದ ಜೈನರಾಮಾಯಣವೊಂದು ಇದ್ದಿರಬಹುದೆಂದು ಭಾಸವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ರಾಮಾಯಣ ಯಾವಾಗ ಯಾರಿಂದ ರಚಿತವಾಯಿತು; ಅದು ಸಮಗ್ರವಾಗಿ ಕಂದಪದ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದಿತೋ, ಕಂದವೃತ್ತ ವಚನಗಳಳ್ಳು ಚಂಪೂರೂಪದಲ್ಲಿ ಇದ್ದಿತೋ ಈ ಮುಂತಾದ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಯಾವ ಉತ್ತರವೂ ಈಗ ದೊರೆಯುವಂತಿಲ್ಲ. ಈಚೆಗೆ ದೊರೆತು ಪ್ರಕಟವಾಗಿರುವ ನಾಗವರ್ಮನ 'ವರ್ಧಮಾನ ಪುರಾಣ'ದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ವಿಜಯನೆಂಬ ಕವಿ 'ರಘುವಂಶಮಹಾಪುರಾಣ'ವನ್ನು ರಚಿಸಿದನೆಂಬ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ (ಆಶ್ವಾಸ, ೧-೨). ಈ ಶ್ರೀವಿಜಯನು ಯಾರು, ಯಾವ ಕಾಲದವನು ಎಂಬುದಿನ್ನೂ ತಿಳಿದುಬಂದಿಲ್ಲ ನಾವು ಊಹಿಸಿರುವಂತೆ ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗಕಾರನಾದ ಶ್ರೀವಿ-ಜಯನೇ ಇವನಾಗಿದ್ದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ತನ್ನ 'ರಘುವಂಶಮಹಾಪುರಾಣ'ದಿಂದಲೇ ಮೇಲಣ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಅವನು ಉದಾಹರಿಸಿರುವ ಸಂಭವವಿದೆ. ೨-೩೬ರಲ್ಲಿ ಹರ್ಷನ 'ರತ್ನಾವಳಿ' ನಾಟಕದ ಕಥಾಂಶವಿದೆ. ಅದನ್ನು ನಾಟಕ ಇಲ್ಲವೆ ಕಾವ್ಯರೂಪಕ್ಕೆ ಇಳಿಸಿದ ಕನ್ನಡ ಕೃತಿ ಯಾವುದಾದರೂ ಇದ್ದಿತೇ ? ನಮಗೆ ಈಗ ಎನಿಸುವುದೆಂದರೆ 'ರತ್ನಾವಳಿ'ಯೋದಿ ಬಲ್ಲ ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗಕಾರನೇ ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಅದನ್ನು ರಚಿಸಿರಬಹುದು. ೨-೧೪ರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ರಾಜ-ಕನ್ಯೆಯ ಸ್ವಯಂವರ ಸಂದರ್ಭವುಳ್ಳ ಪದ್ಯವಿದೆ. ಅದನ್ನು ಯಾವುದೋ ಮೊದಲಿನ ಕಾವ್ಯದಿಂದ ಎತ್ತಿರಬೇಕು. 'ಚಪಲಧ್ವಜ' ಎಂದರೆ ಅರ್ಜುನ ಎಂದಾದರೆ ಅದು ಹಿಂದೆ ಇದ್ದ ಕನ್ನಡ ಭಾರತವೊಂದರಿಂದ ತೆಗೆದುಕೊಂಡ ಪದ್ಯವಾಗಿರಬಹುದು. ಶೃಂಗಾರ, ನಿಸರ್ಗ ಮೊದಲಾದ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಕು-ರಿತಾದ ಅನೇಕ ಸ್ವತಂತ್ರ ಪದ್ಯಗಳು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಇದಲ್ಲದೆ ರಾಜವರ್ಣನೆಯೊಂದಿಗೆ ರಾಜನೀತಿಯನ್ನೂ ಜೀವನವಿವೇಕವನ್ನೂ ತಿಳಿಯ ಹೇಳುವ ಸ್ವತಂತ್ರ ಪದ್ಯಗಳಿವೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಹಲವು ನಿಶ್ಚಿತವಾಗಿ ಕವಿಕೃತವಾಗಿವೆ. ಉಳಿದವುಗಳಲ್ಲಿ ಕವಿಕೃತವಾದುವು ಯಾವುವು, ಹಳೆಯ ಕನ್ನಡ ಕಾವ್ಯಗಳಿಂದ ತೆಗೆದುಕೊಂಡುವು ಯಾವುವು ಎಂಬುದನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸುವುದು ಸುಲಭವಲ್ಲ. ಆದರೆ 'ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗ'ವು ಪುರಾಣಕವಿಪ್ರಭುಗಳ ಪ್ರಯೋಗಗಳನ್ನು ಬಗೆದು ನೋಡಿ ಸಮದ ಒಂದು ಕಾವ್ಯವೆಂದು ೨ನೆಯ ಪರಿಚ್ಛೇದದ ಕೊನೆಯ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ

ಹೇಳಿದ ಕಾರಣ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವನ್ನು ಇದರಲ್ಲಿ ಬಳಸಲಾಗಿದೆ ಎಂಬ ಬಗ್ಗೆ ಸಂಶಯಕ್ಕೆ ಆಸ್ಪದವಿಲ್ಲ. ಈ ಎಲ್ಲ ವಿವೇಚನೆಯಿಂದ 'ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗ'ಕ್ಕಿಂತ ಮೊದಲು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಸಾಹಿತ್ಯ ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗಿತ್ತೆಂದೂ ೪-೫ ಶತಮಾನಗಳ ಹಿಂದಿನಿಂದ ಅದು ಪರಂಪರೆಯಾಗಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತಿರಬೇಕೆಂದೂ ಊಹಿಸಲು ಅವಕಾಶವಿದೆ.

'ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗ'ದಲ್ಲಿಯ ಛಂದಸ್ಸು, ಪ್ರಾಸಯೋಜನೆ, ಭಾಷಾಶೈಲಿ ಇವುಗಳ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದ ಅಭ್ಯಾಸದಿಂದ ಅದಕ್ಕಿಂತ ಮುಂಚೆ ಕನ್ನಡವು ಹಳದಾಗಿ ಬೆಳೆದು ಬಂದು ವರ್ಧಮಾನ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿತ್ತೆಂದು ತಿಳಿಯಲು ಎಡೆಯಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿಯ ೩-೧೭೦ರಲ್ಲಿ ವ-ಮಕಾರಗಳ ಪ್ರಾಸವಿದೆ. ಇದು ನೃಪತುಂಗನ ಸ್ವಯಂಕೃತ ಪದ್ಯವಲ್ಲವೆಂದೂ ಹಳೆಯ ಕೃತಿಯಿಂದ ಉದ್ಧರಿಸಿದ್ದೆಂದೂ ಗೋವಿಂದ ಪೈಯವರು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಇದು 'ಕಾವ್ಯಾರ್ಶ'ದ ಮೂಲಪದ್ಯವನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗೊಳಿಸಿ ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗಕಾರನು ಮಾಡಿದ ಅನುವಾದವಾಗಿರುವ ಸಂಭವ ಹೆಚ್ಚಿದೆ. ಅದೇನೇ ಇರಲಿ, ಪೈಯವರ ವಾದಸರಣಿಯ ಮೇರೆಗೆ ಪಂಪ-ನಾಗಚಂದ್ರ ಮುಂತಾದವರಲ್ಲಿ ಇದೇ ವ-ಮ ಪ್ರಾಸವುಳ್ಳ ಕ್ಷಚಿತ್ತಯೋಗಗಳು ದೊರೆತಿವೆ. 'ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗ'ದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ಪ್ರಾಸನಿಯಮಗಳಲ್ಲಿ ಇದಕ್ಕೆ ಸ್ಥಾನವಿಲ್ಲ. ಹಿಂದೆಯೂ ಇದ್ದಿರಲಾರದು. ಹೀಗಿದ್ದರೂ ಇಂಥ ಪ್ರಾಸಪ್ರಯೋಗಗಳು ತೀರ ಹಿಂದಿನ ಒಂದು ಕಾವ್ಯರೂಢಿಯ ಕುರುಹಾಗಿರಬೇಕು. ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ವ-ಮ ಈ ಅಕ್ಷರಗಳಲ್ಲಿ ರೂಪಸಾದೃಶ್ಯವೂ ಇದ್ದಿರಬೇಕು. ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಇದಿಲ್ಲ. ಸಂಸ್ಕೃತದ ಪ್ರಭಾವ ಹೆಚ್ಚಿದಂತೆ ವ-ಮ ಪ್ರಾಸತ್ಯಾಗವು ಹೆಚ್ಚಿರಬೇಕು. ಈ ಉತ್ಪಾಂತಿಗೆ ಹಲವು ಶತಕಗಳು ಗತಿಸಿರಬೇಕು. ಆದ್ದರಿಂದ ಕ್ರಿ.ಶ. ೬-೭ನೆಯ ಶತಮಾನಗಳಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಅದರ ಮುಂಚಿನಿಂದಲೂ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯವು ಸಮೃದ್ಧವಾಗಿರಬೇಕೆಂದು ಪೈಯವರು ನಿರ್ಣಯಿಸಿದ್ದಾರೆ. ವ-ಮ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ರೂಪಸಾದೃಶ್ಯ ಅಲ್ಲದೆ ಉಚ್ಚಾರಸಾಮ್ಯ ಇಲ್ಲವೆ ಸಾಮೀಪ್ಯ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ಇರಬೇಕು. ಇಂದಿಗೂ ಕೆಲಮಟ್ಟಿಗೆ ಇದೆ. ಯಾಕೆಂದರೆ 'ವ'ಕಾರವು ಅನನುನಾಸಿಕವಿದ್ದಂತೆ ಅನುನಾಸಿಕವೂ ಆಗಿ ಕೆಲವು ಶಬ್ದಗಳಲ್ಲಿದೆ. ಅನುನಾಸಿಕತೆಯ ಮೂಲಕ ಅದು ಪ್ರವರ್ಗದ ಅನುನಾಸಿಕವಾದ ಮಕಾರದ ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ವ-ಮ ಪ್ರಾಸಪ್ರಯೋಗಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶ ದೊರೆತಿರಬೇಕು. ತೀರ ಹಳೆಯ ಜನಪದ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಅದು ಕಂಡುಬಂದಿರಬಹುದು. ಅಂತೇ ಅದರ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಕ್ಷಚಿತ್ತಾಗಿ ಕಾವ್ಯ, ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಕವಿಗಳು ಅದನ್ನು ಬಳಸಿದರು. ಪ್ರಾಸನಿಯಮಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾನ ದೊರೆಯುವಷ್ಟು ಅದು ಪ್ರಚುರವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಚ್ಚಗನ್ನಡದ ಯುಗವೊಂದು

ತೀರ ಹಿಂದೆ ಇದ್ದಿತೆಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ವಾದಗ್ರಸ್ತವಾಗಿದೆ. ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ನಗೆ ಸಮ್ಮತವಿಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ಹಿಂದೆಯೇ ತಿಳಿಸಿದ್ದೇವೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ಪ್ರಾಸವೈಶಿಷ್ಟ್ಯದ ಕಾರಣದಿಂದ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಪ್ರಾಚೀನತೆಯನ್ನು ಹೊಂದೂತ್ತವುದು ಸಾಹಸವಾದೀತು.

‘ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗ’ದಲ್ಲಿ ಬಂದ ವ್ಯಾಕರಣ ವಿಷಯಗಳಿಂದ ಅದಕ್ಕೆ ಹಿಂದೆ ವ್ಯಾಕರಣ ಗ್ರಂಥಗಳು, ಅದಕ್ಕೆ ಪೂರ್ವಭಾವಿಯಾಗಿ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯವು ಇದ್ದಿರಬೇಕು. ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುವ ಕೆಲವು ಅಕ್ಷರವೃತ್ತಗಳು ಈ ಗ್ರಂಥ-
 ’ದಲ್ಲಿವೆ. ಮುಂದಿನ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಅವುಗಳ ಪ್ರಯೋಗ ಹೆಚ್ಚಿದೆ. ಇದರಿಂದ ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ವಾಡಿಕೆಯಾದ ವೃತ್ತಗಳನ್ನು ಬಳಸಿದ ಕನ್ನಡ ಕಾವ್ಯದ ಕಾಲವೊಂದು ಆಗಿರಬೇಕು. ವಾಡಿಕೆ ಆಗಿರದ ವೃತ್ತಗಳ ಕಾಲ ಬಳಿಸದಿರಬೇಕು. ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಗದ್ಯಕಥೆಗಳು ಬೆದಂಡೆ-ಚಿತ್ತಾಣಗಳು ಪುರಾತನ ಕಾಲದಿಂದ ಇದ್ದುವೆಂದು ಹೇಳಿದೆ. ಈ ಎಲ್ಲ ಕಾರಣಗಳಿಂದ “೨೦೦ ವರ್ಷಗಳಾದರೂ ಮುಂಚಿನಿಂದ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಾದ ಬಹುಮುಖವಾದ ಸಾಹಿತ್ಯವಿದ್ದಿರಬೇಕು” ಎಂದು ಗೋವಿಂದ ಪೈಯವರು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಇಲ್ಲಿಯ ಯುಕ್ತವಾದ, ನಿರ್ಣಯ ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಸರಿಯಾಗಿವೆ. ಆದರೆ ವ್ಯಾಕರಣ, ಛಂದಸ್ಸು, ಅಲಂಕಾರ ಇವಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಕನ್ನಡ ಗ್ರಂಥಗಳು ‘ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗ’ಕ್ಕಿಂತ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಇದ್ದುವೆಂದು ಎದೆತಟ್ಟಿ ಹೇಳುವಂತಿಲ್ಲ. ೯ನೆಯ ಶತಮಾನದಿಂದಲೇ ಅವುಗಳ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿರಲೂಬಹುದು. ಆದರೂ ಊಹೆಗೆ ತುಸುಮಟ್ಟಿಗೆ ಇಂಚಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಒಪ್ಪಬೇಕು. ಗೋವಿಂದ ಪೈಗಳು ‘ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗ’ ಪದ್ಯಗಳಿಂದ ಹಿಂದೆ ಅಲಂಕಾರ ಗ್ರಂಥಗಳಿದ್ದವು ಎಂದು ಸಾಧಿಸಿದ್ದಾರೆ. “ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಆವರೆಗೆ ಲಕ್ಷಣಗ್ರಂಥಗಳೇ ಇದ್ದಿಲ್ಲ” ಎಂದು ಮುಳಿಯ ತಿಮ್ಮಪ್ಪಯ್ಯನವರು “ನೆಲಸಿದ ಕಾವ್ಯಂ ಕಾವ್ಯಕ್ಕೆ ಲಕ್ಷಣಂ” (೧-೪೮) ಎಂಬ ಪದ್ಯದಿಂದ ವಾದಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅಲ್ಲದೆ ‘ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗ’ಕ್ಕೆ ಹಿಂದೆ ಮಾರ್ಗಾನುಸಾರಿಯಾದ ಗದ್ಯ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಮತ್ತು ದೇಶ್ಯವಾದ ಪದ್ಯಸಾಹಿತ್ಯ (ಪ್ರಗೀತಿ ಇಲ್ಲವೆ ಪಾಡುಗಬ್ಬ) ಇದ್ದಿತೆಂದೂ, ಮಾರ್ಗಾನುಸಾರವಾದ ಪದ್ಯಕಾವ್ಯ ರಚನೆಗೆ ಮಾರ್ಗ ತೋರಿಸಲೆಂದು ಮೊದಲನೆಯ ಲಕ್ಷಣಗ್ರಂಥವಾಗಿ ‘ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗ’ದ ಉದಯವಾಯಿತೆಂದೂ ಸಾರಿದ್ದಾರೆ. ಇದು ನಿಜವೇ ಆಗಿದ್ದರೆ, ‘ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗ’ದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾದ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಪದ್ಯಕಾರರ ಕೃತಿಗಳೆಲ್ಲ ದೇಶಿಗಬ್ಬಗಳೇ ಆಗಿದ್ದುವೇ ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆ ಹುಟ್ಟುತ್ತದೆ. ಪೂರ್ವಿಕ ಕಾವ್ಯಗಳಿಂದ ಉದ್ಭವವಾದ ಪದ್ಯಗಳ ಗತಿಯೇನು? ಅವು ದೇಶ್ಯವೇ ಮಾರ್ಗವೇ? ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನೂ ಕೇಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ‘ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗ’ವು ಮೊದಲನೆಯ ಲಕ್ಷಣಗ್ರಂಥವಾಗಿರಬಹುದು. ಆದರೆ

ಅದನ್ನು ಸಿದ್ಧಿಸಲು ಆಧಾರವಾಗಿ ಕೊಟ್ಟ ಪದ್ಯದಿಂದಲ್ಲ; ಅದು ಪ್ರೌಢವಾದ ಗದ್ಯಪದ್ಯಕಾವ್ಯಕ್ಕೆ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಿಯಾಗಿರುವಂತೆ ದೇಸಿಮಾರ್ಗಗಳ ಪೂರ್ವ ಪರಂಪರೆಗೆ ಸಾಕ್ಷಿಯೂ ಆಗಿರುತ್ತದೆ ಎಂದು ನಮ್ಮ ಮತ.

ಆಕರ: ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆ -ರಂ.ಶ್ರೀ ಮುಗಳಿ.

೧.೨ ಹಳಗನ್ನಡ

- ಡಾ. ಎನ್.ಎಸ್. ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣ ಭಟ್ಟ

ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆ ಭರತಖಂಡದ ಹದಿನೈದು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು. ಈ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಕ್ಕಿಂತ ಪ್ರಾಚೀನವಾದದ್ದು ಸಂಸ್ಕೃತ, ಉಳಿದ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ತಮಿಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಕನ್ನಡವೇ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಾಚೀನವಾದ ಭಾಷೆ. ತಮಿಳು, ಕನ್ನಡ, ತೆಲುಗು, ಮಲಯಾಳ, ತುಳು - ಈ ಐದು ಭಾಷೆಗಳು ದ್ರಾವಿಡ ಭಾಷೆಗಳೆನಿಸಿಕೊಂಡಿವೆ. ಈ ಭಾಷಾವರ್ಗವೇ ಬೇರೆ. ಹಿಂದಿ, ಗುಜರಾತಿ, ಮರಾಠಿ, ಬಂಗಾಳಿ ಮೊದಲಾದ ಉತ್ತರ ಭಾರತದ ಭಾಷೆಗಳ ವರ್ಗವೇ ಬೇರೆ. ಇವೆಲ್ಲ ಸಂಸ್ಕೃತ ಮೂಲವಾದ ಇಂಡೋ ಆರೈನ್ ಭಾಷೆಗಳು. ದ್ರಾವಿಡ ಭಾಷೆಗಳೂ ಸಂಸ್ಕೃತದಿಂದಲೇ ಬಂದವು ಎಂಬ ತಪ್ಪು ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಬಹಳ ಕಾಲ ಇತ್ತು. ಈಗ ದ್ರಾವಿಡ ಭಾಷೆಗಳೇ ಬೇರೆ, ಇಂಡೋ ಆರೈನ್ ಭಾಷೆಗಳೇ ಬೇರೆ ಎಂಬ ವಿಚಾರ ಶಾಸ್ತ್ರೀಯವಾಗಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿತವಾಗಿದೆ.

ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆ ಯಾವಾಗಿನಿಂದ ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿತ್ತು ಇಂದು ಖಚಿತವಾಗಿ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ, ಕ್ರಿ.ಪೂ. ೩ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕದ ಬ್ರಹ್ಮಗಿರಿಯಲ್ಲಿ ಕೊರೆಯಲಾದ ಅಶೋಕನ ಪ್ರಾಕೃತ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ 'ಇಸಿಲ' ಎಂಬ ಪದ ಇದೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಕೋಟಿಯಿರುವ ಪಟ್ಟಣ ಎಂದು ಅರ್ಥ, ಇದು 'ಎಸಿಲ್' ಎಂಬ ಕನ್ನಡ ಪದ ಎಂದು ವಿದ್ವಾಂಸರಾದ ಡಿ.ಎಲ್. ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್ಯರ ಸಂಶೋಧನೆಯಿಂದ ತಿಳಿದುಬಂದಿದೆ. ಆ ಕಾಲಕ್ಕಾಗಲೇ ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿ ಇದ್ದಿರಬೇಕು ಎನ್ನುವುದಕ್ಕೆ ಇದು ಒಂದು ಆಧಾರ, ಕ್ರಿ.ಪೂ. ಎರಡನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾದ 'ಅಕ್ಸಿರಂಖಿಸ್' ಎಂಬ ಗ್ರೀಕ್ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಕನ್ನಡ ಪದಗಳು ದೊರೆಯುತ್ತವೆ ಎಂದು ಗ್ರೀಕ್ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದಿದ್ದ ಗೋವಿಂದ ಪೈ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಈ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿಯೇ ಭಾರತಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದ 'ಟಾಲೆಮಿ' ಎಂಬ ಗ್ರೀಕ್ ಪ್ರವಾಸಿಯೊಬ್ಬನು ಕನ್ನಡನಾಡಿನ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಬಂದರುಗಳನ್ನೂ ನಗರಗಳನ್ನೂ ತನ್ನ ಬರೆಹದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಕ್ರಿ.ಶ೧-೨ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿದ್ದ ಶಾತವಾಹನ ವಂಶದ ಹಾಲ ರಾಜನು 'ಗಾಥಾಸಪ್ತಶತಿ' ಎಂಬ ಪ್ರಾಕೃತ ಕಾವ್ಯವೊಂದನ್ನು ಸಂಕಲಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಪೊಟ, ತುಪ, ಪೊಡೆ ತೀರ್ ಮೊದಲಾದ ಕನ್ನಡ ಪದಗಳಿವೆ ಎಂದು ಗೋವಿಂದ ಪೈ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಇದೆಲ್ಲದರ ಬಲದ ಮೇಲೆ ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆ ಕ್ರಿ.ಪೂ ೨೫೦ ರಲ್ಲಿಯೂ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿತ್ತು ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನಲ್ಲಿ ವಿಪುಲ

ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಶಾಸನಗಳು ದೊರೆತಿವೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಶಾಸನಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಇಪ್ಪತ್ತು ಸಾವಿರಕ್ಕೂ ಮೀರಿವೆ. ಬೇರೆ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಶಾಸನಗಳು ದೊರೆತಿಲ್ಲ.

ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯ ಅಸ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಖಚಿತವಾಗಿ ತಿಳಿಯಲು ನಮಗೆ ದೊರೆತಿರುವ ಆಧಾರವೆಂದರೆ ಕ್ರಿ.ಶ. ೪೫೦ರಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾದ ಹಲ್ಮಿಡಿಶಾಸನ, ನಮಗೆ ಸಿಕ್ಕಿರುವ ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಾಚೀನ ದಾಖಲೆ ಇದು. ಹಾಸನ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಬೇಲೂರು ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಹಲ್ಮಿಡಿ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಇದು ಸಿಕ್ಕಿದೆ. ಅಳಕದಂಬನೆಂಬ ದೊರೆ ವಿಜ ಅರಸ ಎಂಬ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಎರಡು ಗ್ರಾಮಗಳನ್ನು 'ಬಾಳಗ್ಗು' ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಉಡುಗೊರೆಯಾಗಿ ಕೊಟ್ಟುದನ್ನು ಈ ಶಾಸನ ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಶಾಸನ ಹದಿನಾರು ಸಾಲುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದೆ.

“ಕೇಕಯ ಪಲ್ಲವರಂ ಕಾದಿರಿದು ಪೆತ್ತಜಯನ್ ವಿಜ ಅರಸಂಗೆ
ಬಾಳಗ್ಗು ಪಲ್ಮಿಡಿಲುಂ ಮೂಳಿವಳ್ಳಿಲುಂ ಕೊಟ್ಟಾರ್ ಬಟಾರಿ ಕುಲದೊನ್
ಅಳಕದಂಬರ್ನ ಕೆಳ್ಳೊನ್ ಮಹಾಪಾತಕನ್”

ಎಂಬ ಮೂರು ಸಾಲುಗಳು ಆ ಶಾಸನದ ಮುಖ್ಯವಾದ ಭಾಗ ಇಲ್ಲಿಯ ಕನ್ನಡವನ್ನು ವಿದ್ವಾಂಸರು ಹಳಗನ್ನಡಕ್ಕಿಂತ ಹಿಂದಿನ 'ಪೂರ್ವದ ಹಳಗನ್ನಡ' ಎಂದು ಕರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಶಾಸನದ ಕನ್ನಡಭಾಷೆಯ ಮೇಲೆ ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷೆಯ ಪ್ರಭಾವ ದಟ್ಟವಾಗಿದೆ.

ಕ್ರಿ.ಶ.೭೦೦ರಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾದ ಅಚ್ಚಗನ್ನಡ ಶಾಸನವೊಂದು ಬಿಜಾಪುರದ ಬಾದಾಮಿ ತಾಲ್ಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿದೆ. ಇದನ್ನು ಬಾದಾಮಿ ಶಾಸನ ಎಂದೇ ಕರೆಯುವುದುಂಟು. ಇದರಲ್ಲಿ ಕಪ್ಪೆಅರಭಟ್ಟ ಎಂಬ ವೀರ ಕನ್ನಡಿಗನ ಗುಣ, ಸ್ವಭಾವ, ಶೌರ್ಯಗಳ ವರ್ಣನೆ ಇದೆ. ಈ ಶಾಸನದ ಮುಖ್ಯ ಅಂಶವೆಂದರೆ ತ್ರಿಪದಿ ಛಂದಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾದ ಕಾವ್ಯಮಯವಾದ ಮೂರು ಪದ್ಯ ಇದರಲ್ಲಿವೆ. ಛಂದೋಬದ್ಧವಾದ ಕಾವ್ಯರಚನೆ ಆಗಲೇ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಇದು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲಿನ ಎರಡು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ನೋಡಬಹುದು.

ಸಾಧುಗೆ ಸಾಧು ಮಾಧುರ್ಯಂಗೆ ಮಾಧುರ್ಯಂ
ಬಾಧಿಪ್ಪ ಕಲಿಗೆ ಕಲಿಯುಗ ವಿಪರೀತನ್
ಮಾಧವನೀತನ್ ಪೆರನಲ್ಲ.

ಕಟ್ಟಿದ ಸಿಂಘಮನ್ ಕೆಟ್ಟೋಡೇನ್ ಎಮಗೆಂದು
 ಬಿಟ್ಟವೋಲ್ ಕಲಿಗೆ ವಿಪರೀತಂಗಹಿತರ್ಕಳ್
 ಕೆಟ್ಟರ್ ಮೇಣ್ ಸತ್ತರವಿಚಾರಂ

ಪದಗಳ ಅರ್ಥ: ಕಪ್ಪೆ ಅರಭಟ್ಟ ಸಾಮಾನ್ಯನಲ್ಲ, ಅವನು ಸಾಧುಜನಗಳಿಗೆ ಸಾಧು, ಮಧುರಾದವರಿಗೆ ಮಧುರ, ಆದರೆ ತನಗೆ ತೊಂದರೆ ಕೊಡಲು ಬರುವ ಕಲಿಗಳಿಗೆ 'ಕಲಿಯುಗ ವಿಪರೀತ' ಎನಿಸಿಕೊಂಡವನು. ಅವನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಮಾಧವನೇ ಹೊರತು ಬೇರೆಯಲ್ಲ. ಕಟ್ಟಿ ಹಾಕಿದ ಸಿಂಹವನ್ನು ಬಿಚ್ಚಿಬಿಟ್ಟರೆ ಏನಂತೆ ಎಂಬ ದಡ್ಡರಂತೆ ಈ ಕಲಿಯುವ ವಿಪರೀತನನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ಕೆಣಕಿದ ಶತ್ರುಗಳು ಕೆಡುತ್ತಾರೆ ಇಲ್ಲವೆ ನಾಶವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ.

ಕ್ರಿ.ಶ. ೭೦೦ರಲ್ಲಿಯೇ ರಚಿತವಾದ ಶ್ರವಣಬೆಳುಗೊಳದ ಶಾಸನವೊಂದರಲ್ಲಿ ನಂದಿಸೇನ ಎಂಬ ಹಿರಿಯ ಜೈನಯತಿಯನ್ನು ಕುರಿತ ಸೊಗಸಾದ ಪದ್ಯವೊಂದಿದೆ.

ಸುರಚಾಪಂಬೋಲೆ ವಿದ್ಯುಲ್ಲತೆಗಳ ತೆರವೋಲ್ ಮಂಜುವೋಲ್
 ತೋರಿ ಬೇಗಂ ಪಿರಿಗುಂ ಶ್ರೀರೂಪಲೀಲಾಧನವಿಭವ ಮಹಾರಾಶಿಗಳ್
 ನಿಲ್ಲವಾರ್ಗಂ ಪರಮಾರ್ಥಂ ಮೆಚ್ಚೆ ನಾನೀ ಧರನೀಯುಳ್ ಇರವಾನ್
 ಎಂದು ಸನ್ಯಾಸನಂಗಯ್ದು ಉರುಸತ್ತನ್ ನಂದಿಸೇನ ಮುನಿಪ್ರವರನ್
 ದೇವಲೋಕಕ್ಕೆ ಸಂದಾನ್

ಪದ್ಯದ ಅರ್ಥ: ಈ ಲೋಕದ ಭೋಗ ಭಾಗ್ಯಗಳೇನಿದ್ದರೂ ಕಾಮನಬಿಲ್ಲಿನ ಹಾಗೆ, ಹೊಳೆದು ಮರೆಯಾಗುವ ಮಿಂಚಿನ ಹಾಗೆ, ಕವಿದು ಕರಗುವ ಮಂಚಿನ ಹಾಗೆ; ತಾತ್ಕಾಲಿಕವಾದವು. ಯಾರಿಗೂ ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ನಿಲ್ಲುವಂಥವಲ್ಲ. ನಾನು ಪರಮಾರ್ಥವನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿದವನು. ಈ ಲೋಕದ ಬಾಳು ಇನ್ನು ನನಗೆ ಬೇಡ ಇಂದು ನಂದಿಸೇನ ಮುನಿಯು ಸನ್ಯಾಸವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ದೇವಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೊರಟು ಹೋದನು'.

ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಶಾಸನ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ತ್ರಿಪದಿಯಂಥ ಅಚ್ಚಗನ್ನಡದ ದೇಸೀ ಛಂದಸ್ಸು, ಸಂಸ್ಕೃತದ ವರ್ಣಛಂದಸ್ಸು, ಕಲ್ಪನೆ ಅಲಂಕಾರಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಹಿತವಾದ ಮಾತುಗಾರಿಕೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ನಮಗೆ ದೊರೆತಿರುವ ಕನ್ನಡದ ಮೊದಲ ಗ್ರಂಥವಾದ ಕವಿರಾಜ ಮಾರ್ಗಕ್ಕಿಂತ ೧೫೦ ವರ್ಷಗಳಷ್ಟು ಹಿಂದೆ ರಚಿತವಾದ ಈ ಪದ್ಯಗಳು ಕ್ರಿ.ಶ. ೫೦೦ರ ಹೊತ್ತಿಗಾದರೂ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ರಚನೆ ಆರಂಭವಾಗಿರಬೇಕು ಎಂದು ಸೂಚಿಸುತ್ತವೆ.

ನಮಗೆ ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ದೊರೆತಿರುವ ಮೊಟ್ಟ ಮೊದಲ ಗ್ರಂಥ ಎಂದರೆ

‘ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗ’ ಇದು ಮೂರು ಪರಿಚ್ಛೇದಗಳಿಂದ ಅಥವಾ ಅಧ್ಯಾಯಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಒಂದು ಶಾಸ್ತ್ರಗ್ರಂಥ. ಇದರ ಪ್ರತಿ ಅಧ್ಯಾಯದ ಕಡೆಯಲ್ಲೂ ‘ನೃಪತುಂಗದೇವ ಅನುಮತಮಪ್ಪ ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗ’ ಎಂಬ ಮಾತು ಬರುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಇದು ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟ ಪ್ರಭುವಾಗಿದ್ದ ಅಮೋಘವರ್ಷ ನೃಪತುಂಗ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕ್ರಿ.ಶ. ೯ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಉತ್ತರಾರ್ಧದಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾದದ್ದು. ಇದನ್ನು ಬರೆದವನು ಸ್ವತಃ ನೃಪತುಂಗ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯೇ ಎಂದು ಹಿಂದೆ ಕೆಲವರು ವಿದ್ವಾಂಸರು ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪಟ್ಟಿದ್ದುಂಟು. ಆದರೆ ಗ್ರಂಥದೊಳಗೆ ಸಿಗುವ ಅಂತಸ್ಸಾಕ್ಷ್ಯಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿ. ಇದನ್ನು ರಚಿಸಿದವನು ನೃಪತುಂಗನ ಆಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖ ಕವಿಯಾಗಿದ್ದ ಶ್ರೀ ವಿಜಯ ಎಂದು ಈಗ ನಿರ್ಧರಿಸಲಾಗಿದೆ. ನೃಪತುಂಗ ದೇವನಿಗೆ ಅನುಮತವಾಗುವಂತೆ ಎಂದರೆ ಸಮ್ಮತವಾಗುವಂತೆ ಇದನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದೇನೆ ಎಂದು ಅವನು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ.

ಇದು ಕಾವ್ಯವನ್ನು ಕುರಿತ ಒಂದು ಅಲಂಕಾರ ಗ್ರಂಥ, ಕಾವ್ಯದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ವಿವರಿಸಲು ಇದನ್ನು ಬರೆಯಲಾಗಿದೆ. ಈ ಗ್ರಂಥಕಾರ ತನಗಿಂತ ಹಿಂದೆ ಸಂಸ್ಕೃತ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಆಗಿಹೋದ ದಂಡಿ ಎಂಬ ಕಾವ್ಯಮೀಮಾಂಸಕಾರ ರಚಿಸಿದ ‘ಕಾವ್ಯದರ್ಶ’ ಎಂಬ ಕೃತಿಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಅಲಂಕಾರ ಗ್ರಂಥವಾಗಿದ್ದರೂ ಇದರಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಕರಣ ಛಂದಸ್ಸುಗಳನ್ನು ಕುರಿತ ಕೆಲವು ಅಂಶಗಳೂ ಪ್ರಸ್ತಾಪವಾಗಿವೆ. ಕನ್ನಡನಾಡು, ಕನ್ನಡ ಜನ, ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ಆಗಿಹೋದ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಕವಿಗಳನ್ನೂ ಇದು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸುತ್ತದೆ. ಕನ್ನಡನಾಡು, ನುಡಿ, ಜನಪದಗಳ ಘನತೆಯನ್ನು ಎತ್ತಿ ತೋರಿಸುವ ಹಲವಾರು ಸಂಗತಿಗಳು ಇದರಲ್ಲಿ ಸೇರಿವೆ. ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗ ಅಲಂಕಾರ ಗ್ರಂಥ-ವಾಗಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕವಾಗಿ ಕೂಡ ಒಂದು ಮಹತ್ವದ ಕೃತಿಯಾಗಿದೆ.

ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗಕಾರ ತಿಳಿಸುವ ಕೆಲವು ಸಂಗತಿಗಳು ಇವು; ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡನಾಡು ಕಾವೇರಿ ನದಿಯಿಂದ ಗೋದಾವರಿ ನದಿಯ ತನಕ ಹರಡಿತ್ತು. ಈ ಪ್ರದೇಶದ ನಡುವೆ ತಿರುಳ್ಗನ್ನಡ ಪ್ರಚಲಿತವಾಗಿತ್ತು. ಅಲ್ಲಿ ಬಾಳುವ ಕನ್ನಡಿಗರು ಮೇಲುನೆಯ ಉತ್ತಮ ಜನ, ಅವರು ಸಂದರ್ಭವರಿತು ಮಾತಾಡಬಲ್ಲವರು. ಇತರರು ಅಡಿದನ್ನು ತಕ್ಕ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಗ್ರಹಿಸಬಲ್ಲವರು. ಮಾತು ನಡತೆಗಳಲ್ಲಿ ಚತುರರು, ವಿದ್ಯಾವಂತರು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಸಾಮಾನ್ಯರು ಸಹ ಮಾತಿನ ನಡುವೆ ಕವಿತೆಯ ಪ್ರಯೋಗ ಬಳಸಬಲ್ಲಂಥವರು,

ಪದನ್ ಅರಿದು ನುಡಿಯಲುಂ,

ನುಡಿದುದನ್ ಅರಿದು ಅರಯಲುಂ

ಆರ್ಪರ್ ಆ ನಾಡವರ್ಗ್,
ಚದುರರ್ ನಿಜದಿಂ,
ಕುರಿತು ಓದದೆಯುಂ ಕಾವ್ಯಪ್ರಯೋಗ ಪರಿಣತ ಮತಿಗಳ್

ಕುರಿತವರಲ್ಲದೆ ಮತ್ತಂ
ಪೆರರುಂ ತಂತಮ್ಮ ನುಡಿಯೊಳ್‌ಲ್ಲರ್ ಜಾಣರ್

ಅವರು ಹೆಸರಾದ ಯೋಧರು, ಕವಿಗಳು, ಒಳ್ಳೆಯ ಪ್ರಭುಗಳು, ಚೆಲುವರು,
ಗುಣವಂತರು, ಸ್ವಾಭಿಮಾನಿಗಳು, ಗಂಭೀರಚಿತ್ತರು, ವಿವೇಕಿಗಳು.

ಸುಭಟರ್ಕಳ್, ಕವಿಗಳ್
ಸುಪ್ರಭುಗಳ್, ಚೆಲ್ವರ್ಕಳ್, ಅಭಿನರ್ಕಳ್, ಗುಣಿಗಳ್,
ಅಭಿಮಾನಿಗಳ್, ಅತ್ಯುಗ್ರರ್
ಗಂಭೀರಚಿತ್ತರ್, ವಿವೇಕಿಗಳ್ ನಾಡವರ್ಗ್,

ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗಕ್ಕಿಂತ ಹಿಂದೆಯೇ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಾಕಷ್ಟು ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗಿ-
ತ್ತು, ಶ್ರೀವಿಜಯ, ಕವೀಶ್ವರ, ಪಂಡಿತ, ಲೋಕಪಾಲ, ಚಂದ್ರ, ಇವರು ಪದ್ಯ
ಕವಿಗಳಾಗಿ ಹೆಸರಾಗಿದ್ದರು, ಹಾಗೆಯೇ ವಿಮಳ, ಉದಯ, ನಾಗಾರ್ಜುನ,
ಜಯಬಂಧು, ದುರ್ವಿನೀತ ಮೊದಲಾದವರು ಗದ್ಯ ಕವಿಗಳಾಗಿದ್ದವರು,
ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗಕಾರ ಸಮರ್ಥ ಕೃತಿಕಾರರ ಇಂಥ ಒಂದು ಪಟ್ಟಿಯನ್ನೇ
ಕೊಡುತ್ತಾನಾದರೂ ಅವರಲ್ಲಿ ಯಾರೊಬ್ಬರ ಕೃತಿಗಳೂ ನಮಗೆ ಲಭ್ಯವಾಗಿಲ್ಲ,
ನಷ್ಟವಾಗಿ ಹೋಗಿವೆ. ಇವರೆಲ್ಲ ಸು. ೯೨೫ರಲ್ಲಿ ಇದ್ದವರು.

ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಯಾಗಿರುವ ನಿರರ್ಶನ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ
ರಾಮಾಯಣ, ಮಹಾಭಾರತಗಳಿಗೆ ಸೇರಿದ್ದೆಂದು ತೋರುವ ಉದಾಹರಣೆಗಳೂ
ಇವೆ. ರಾಮಾಯಣದ್ದಾಗಿ ಕಾಣುವ

ತಾರಾಜಾನಕಿಯಂ ಪೋಗಿ
ತಾರಾತರಳ ನೇತ್ರೆಯಂ
ತಾರಾಧಿಪತಿ ತೇಜಸ್ವಿ
ತಾರಾ ದಿವಿಜೋದಯಾ

ಎನ್ನುವುದು ಇಂಥದೊಂದು ಉದಾಹರಣೆ, ಆದರೆ ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗಕಾರ
ಈ ನಿರರ್ಶನ ಪದ್ಯಗಳು ಯಾರವು ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲ, ಮುಂದೆ
ಕುಮಾರವ್ಯಾಸ 'ತಿಣಿಕಿದನು ಫಣಿರಾಯ ರಾಮಾಯಣದ ಕವಿಗಳ ಭಾರದಲಿ'
ಎಂದು ಹೇಳಿದುದನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಬಹಳ ಹಿಂದಿನಿಂದಲೇ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ

ರಾಮಾಯಣ ರಚನೆ ದೊಡ್ಡ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಅಗಿರಲು ಸಾಕು.

ನಮಗೆ ಈಗ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲದ ಒಂದೆರಡು ಕಾವ್ಯ ಪ್ರಕಾರಗಳೂ ಹಿಂದೆ ಇದ್ದಿರಬೇಕು. ಬೆದಂಡೆ ಮತ್ತು ಚಿತ್ತಾಣ ಎಂಬ ವಿಶಿಷ್ಟ ಬಗೆಯ ಕಾವ್ಯ ಪ್ರಕಾರಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗಕಾರ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಅವುಗಳ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಸ್ಥೂಲವಾಗಿ ನಿರ್ದೇಶಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅವನು ನಡುನಡುವೆ ಪೂರ್ವಾಚಾರ್ಯ, ಪುರಾನ ಕವಿಗಳ ಎಂಬ ಪದಗಳನ್ನು ಬಳಸುವುದನ್ನು ನೋಡಿದಾಗ ಅವನಿಗಿಂತ ಸಾಕಷ್ಟು ಹಿಂದೆಯೇ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಮಾನ್ಯರಾದ ಶಾಸ್ತ್ರಕಾರರು, ಕವಿಗಳು ಇದ್ದರು, ಕಾವ್ಯ ಮತ್ತು ಶಾಸ್ತ್ರ ಗ್ರಂಥಗಳು ಗಮನಾರ್ಹ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ರಚನೆಯಾಗಿದ್ದಿರಬೇಕು ಎನಿಸುತ್ತದೆ.

ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗ ಕನ್ನಡದ ಒಂದು ಶಾಸ್ತ್ರ ಗ್ರಂಥ, ಅಂಥ ಗ್ರಂಥ ರಚನೆಯಾಗಬೇಕಾದಲ್ಲಿ ಅದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆಯೇ ಅನೇಕ ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ಕೃತಿಗಳು ಬಂದಿರಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗವೇ ತನಗೆ ಹಿಂದಿನ ಕೆಲವರು ಗದ್ಯ ಪದ್ಯ ಕವಿಗಳ ವಿಷಯ ತಿಳಿಸಿದೆ. ಸುಮಾರು ಕ್ರಿ.ಶ. ೬೫೦ ರಲ್ಲಿಯೇ ತುಂಬಲೂರಾಚಾರ್ಯ ಎಂಬ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಕಾರನೊಬ್ಬ ಇದ್ದನೆಂದೂ ಅವನು 'ಚೂಡಾಮಣಿ' ಎಂಬ ಬೃಹತ್ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಗ್ರಂಥವೊಂದನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾನೆಂದೂ ದೇವಚಂದ್ರ ಹಾಗೂ ಭಟ್ಟಾಕಳಂಕ ಎಂಬ ಹದಿನೇಳನೆಯ ಶತಮಾನದ ಇಬ್ಬರು ಕವಿ-ಶಾಸ್ತ್ರಕಾರರು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ತುಂಬಲೂರಾಚಾರ್ಯನ ಸಮಕಾಲೀನನಾದ ಶ್ಯಾಮ ಕುಂದಾಚಾರ್ಯನು ಸುಮಾರು ೬೫೦ ರಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಗ್ರಂಥ ಬರೆದಿದ್ದನಂತೆ. ಸೈಗೊಟ್ಟ ಶಿವಮಾರನೆಂಬ ಗಂಗರಾಜನು ಸುಮಾರು ೮೦೦ರಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಗಜಾಷ್ಟಕವನ್ನು ಬರೆದಿರುವನೆಂದೂ ಅದು ಬಹಳ ಜನಪ್ರಿಯವಾಗಿತ್ತೆಂದೂ ಶಾಸನ ಬರಹವೊಂದರಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಗುಣನಂದಿ ಮತ್ತು ಗುಣವರ್ಮ (ಸು. ೯೦೦)ಎಂಬ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಕವಿಗಳು ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗದ ಹಿಂಚುಮುಂಚಿನ ಕಾಲದವರಾಗಿದ್ದೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಮುಂದೆ ಬಂದ ಕನ್ನಡ ಕವಿಗಳು ಮತ್ತು ಶಾಸ್ತ್ರಕಾರರು ಅವರ ಹೆಸರನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ; ಅವರ ಪದ್ಯಭಾಗಗಳನ್ನು ಉದಾಹರಿಸುತ್ತಾರೆ.

ವಡ್ಡಾರಾಧನೆ ಕನ್ನಡದ ಮೊತ್ತಮೊದಲ ಸಣ್ಣಕತೆಗಳ ಸಂಗ್ರಹ, ಹತ್ತನೆಯ ಶತಮಾನದ ಅರಂಭದಲ್ಲಿ (ಎಂದರೆ ಇಂದಿಗೆ ಒಂದು ಸಾವಿರ ವರ್ಷಕ್ಕೂ ಹಿಂದೆಯೇ) ಇದು ರಚಿತವಾಯಿತೆಂದರೆ ನಂಬಲು ಕಷ್ಟಕರವಾದ ಮಾತಾಗಿ ಕಾಣಬಹುದು. ಶಿವಕೋಟ್ಯಾಚಾರ್ಯ (ಸು. ೯೨೫) ಎಂಬ ಜೈನ ಲೇಖಕ ಇದರ ಕರ್ತೃ, ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಣ್ಣಕಥೆ ಅರಂಭವಾಗಲು ೧೭ನೇ

ಶತಮಾನದವರೆಗೂ ಕಾಯಬೇಕಾಯಿತು ಎಂದರೆ ಕನ್ನಡ ವಡ್ಡಾರಾಧನೆಯ ಮಹತ್ವ ಅರಿವಾಗುತ್ತದೆ.

ವಡ್ಡಾರಾಧನೆ ಎಂಬ ಪದಕ್ಕೆ 'ವೃದ್ಧಾರಾಧನೆ' ಎಂಬ ಸಂಸ್ಕೃತಪದ ಮೂಲ ಎನ್ನಬಹುದು. ಈ ಪದಕ್ಕೆ ವೃದ್ಧರ ಎಂದರೆ ಹಿರಿಯರ ಆರಾಧನೆ ಎಂದು ಅರ್ಥ, ವಡ್ಡಾರಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ಹತ್ತೊಂಬತ್ತು ಜನ ಜೈನಯತಿಗಳ ಕಥೆ ಇವೆ. ಈ ಗ್ರಂಥವನ್ನು 'ಉಪಸರ್ಗ' ಕೇವಲಿಗಳ ಕಥೆ' ಎಂದೂ ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ. ಜೈನಧರ್ಮದ ಕೆಲವರು ಯತಿಗಳು ತಪಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನಿಂತು ತಮಗೆ ಒದಗಿದ ಎಲ್ಲ ಉಪಸರ್ಗಗಳನ್ನು ಎಂದರೆ ಬಾಧೆಗಳನ್ನು ಶಾಂತರಾಗಿ ಸಹಿಸಿಕೊಂಡು ಪ್ರಾಣ-ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿ ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ಹೋದುದನ್ನು ಹೇಳುವ ಕಥೆಗಳು ಇವು.

ಈ ಹತ್ತೊಂಬತ್ತು ಕಥೆಗಳಲ್ಲಿ ತುಂಬ ದೊಡ್ಡದಂದರೆ ಮೂವತ್ತೊಂದು ಪುಟಗಳಿರುವ ಸುಕುಮಾರಸ್ವಾಮಿಯ ಕಥೆ. ಬಹಳ ಚಿಕ್ಕದಂದರೆ ಒಂದು ಪುಟದಷ್ಟು ಮಾತ್ರ ಇರುವ ವೃಷಭಸೇನ ಋಷಿಯ ಕಥೆ, ಇದು ಕಡೆಯದಾದ ಹತ್ತೊಂಬತ್ತನೆಯ ಕಥೆ. ಸುಕುಮಾರಸ್ವಾಮಿ, ಸುಕೌಶಲ ಸ್ವಾಮಿ, ವೃಷಭಸೇನ ಭಟ್ಟಾರ, ಭದ್ರಬಾಹು ಭಟ್ಟಾರ, ಕಾರ್ತಿಕ ಋಷಿ, ವಿದ್ಯುಚ್ಚೋರ ಋಷಿ ಮೊದಲಾದವರು ಈ ಕಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ ಮುಖ್ಯ ಪಾತ್ರಗಳು. ಈ ಕಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ ಈ ಕಥೆಗಳ ಪ್ರಧಾನ ಉದ್ದೇಶ ಜೈನಧರ್ಮ ಬೋಧನೆ. ಆದರೆ ಇಲ್ಲಿ ಧರ್ಮಸಾಧನೆ ಮಾಡಿದ ಋಷಿಗಳ ಪೂರ್ವಜೀವನದ ಬಗ್ಗೆ ಹೇಳುವಾಗ ಕುತೂಹಲಕರವಾದ ಅನೇಕ ಮಾನವೀಯ ಘಟನೆಗಳು ಬರುತ್ತವೆ. ಈ ಕನ್ನಡ ಕಥೆಗಳಿಗೆ ಮೂಲ ಪ್ರಚೋದನೆಯಾಗಿ ಪ್ರಾಕೃತ ಗ್ರಂಥವೊಂದು ಇದ್ದಿರಬೇಕು. ಅದರಿಂದ ಮೂಲ ಸಾಮಗ್ರಿಯನ್ನು ಪಡೆದು ವಡ್ಡಾರಾಧನೆ ರಚಿತವಾಗಿರಬೇಕು ಎಂದು ವಿದ್ವಾಂಸರು ವಿಚಾರ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಅದೇನೇ ಇರಲಿ, ವಡ್ಡಾರಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ದೇಸಿ ಪದಗಳು ಮತ್ತು ದೇಸಿ ಶೈಲಿ ಅನನ್ಯವೆಂಬಂತೆ ಬಳಕೆಯಾಗಿದ್ದು ಇದೊಂದು ಅಪೂರ್ವ ಕನ್ನಡ ಕೃತಿಯಾಗಿದೆ. ನಿರೂಪಣೆ, ಮಾತುಗಾರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡತನ ತಾನೇತಾನಾಗಿದೆ. ಸಂಸ್ಕೃತ ಪದಗಳೊಡನೆ ಆ ಕಾಲದ ಅಚ್ಚಗನ್ನಡ ಪದಗಳು ಹದವಾಗಿ ಬೆರೆತಿವೆ. ಹಳಗನ್ನಡಕ್ಕೂ ಹಿಂದೆ ಇದ್ದ ಹಲವು ಪದಗಳೂ ಸೇರಿಕೊಂಡು ಭಾಷೆಗೆ ವಿಶೇಷ ಸೊಬಗನ್ನತ್ತಿವೆ.

ವಡ್ಡಾರಾಧನೆಯ ಪ್ರತಿ ಕಥೆಯ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪ್ರಾಕೃತಗಾಹೆ ಇದೆ. ಆ ಗಾಹೆಯಲ್ಲಿ ಇಡೀ ಕಥೆಯ ಸಾರಾಂಶ ಅಡಕವಾಗಿ ಸೂಚಿತವಾಗಿದೆ. ಎಲ್ಲ ಕಥೆಗಳು ಆರಂಭವಾಗುವ ಕ್ರಮ ಮತ್ತು ಕೊನೆಯಾಗುವ ಕ್ರಮ ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ಒಂದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿವೆ. ಕೆಲವು ಕಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಸಂಸ್ಕೃತಶ್ಲೋಕ,

ಪ್ರಾಕೃತಗಾಹೆಗಳು ಬರುತ್ತವೆ.

ವಡ್ಡಾರಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ಕಥೆಯೊಂದು ಆರಂಭವಾಗುವ ಶೈಲಿ ಹೀಗಿರುತ್ತದೆ. “ಈ ಜಂಬೂ ದ್ವೀಪದ ಭರತಕ್ಷೇತ್ರದೊಳ್ ಸುರಟವೆಂಬುದು ನಾಡು, ಅಲ್ಲಿ ಭರತಾವತಿಯೆಂಬುದು ಪೊಳಲ್, ಅದನಾಳ್ವೊ ವಿಷ್ಣು ಅರ್ಧಚಕ್ರಿ, ಆತನ ತಂದೆ ವಸುದೇವ ಸ್ವಾಮಿಯೆಂಬೊನ್, ವಸುದೇವ ಸ್ವಾಮಿಯ ಅರಸಿ ಗಂಧರ್ವದತ್ತೆಯೆಂಬೊನ್, ಈ ಇರ್ವರ್ಗಂ ಗಜ-ಕುಮಾರನೆಂಬೊಂಮಗನಪ್ಪೊನ್, ಅಂತವರ್ಗಳ್ ಇಷ್ಟವಿಷಯ ಕಾಮಬೋಗಂಗಳಂ ಅನುಭವಿಸುತ್ತಂ ಕಾಲಂಸಲೆ ..”ಇತ್ಯಾದಿ.

ವಡ್ಡಾರಾಧನೆಯ ನಿರೂಪಣಾ ಶೈಲಿ ಬಹಳ ಮನೋಹರವಾಗಿದೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಒಂದೆರಡು ಚಿಕ್ಕ ನಿದರ್ಶನಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಕೊಡಬಹುದು.

ಮಿಥಿಳೆಯೆಂಬ ಊರಿನಲ್ಲಿ ತುಂಬ ಕಳ್ಳತನ ನಡೆಯತೊಡಗಿತಂತೆ, ಅದು ದಿನೇ ದಿನೇ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕಡೆಗೆ ರಾಜನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಒಂದು ಅಮೂಲ್ಯವಾದ ರತ್ನಹಾರ ಕಳುವಾಯಿತು. ಆಗ ರಾಜ ಊರಿನ ತಳಾರನಾದ ಯಮದಂಡನನ್ನು ಕರೆಸಿ ಅವನಿಗೆ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ;

“ಎಲ್ಲವೋ ಯಮದಂಡಾ! ಪೊಳಲ ಪಾರ್ವರ, ಪರದರ, ಸೂಳೆಯರ, ಒಕ್ಕಲು ಮಕ್ಕಳ ಕಸವರಮೆಲ್ಲಮಂ ಕಳ್ಳೊಡಂ ‘ಆರಯ್ಯದೆ ಕೆಮ್ಮಗಿರ್ಪೆ, ಎಮ್ಮೆ ಸೆಜ್ಜೆಯೋವರಿಯಂ ಕಳ್ಳಂ ಪೊಕ್ಕು ಪುಡಿಕೆಯಂ ತೆರೆದು, ಅಚ್ಚುತೇಂದ್ರನಿತ್ತ ಕುಲಧನಮಪ್ಪ ಹಾರಮಂ ಕೊಂಡು ಪೋದಂ, ಬೇಗ ಕಳ್ಳನನ್ನ ಆರಯ್ತು ಹಾರಮಂ ಕೊಂಡು ಬಾ, ಅಲ್ಲದಾಗಳ್ ಕಳ್ಳಂಗೆ ತಕ್ಕ ನಿಗ್ರಹವಂ ನಿನಗೆ ಮಾಡಿದಪ್ಪೆನ್”

ವಿದ್ಯುಚ್ಚೋರ ಋಷಿಯ ಕಥೆಯಲ್ಲಿ ಕಳ್ಳನಾದ ವಿದ್ಯುಚ್ಚೋರ ತಳಾರನಾದ ಯಮದಂಡನನ್ನು ತನ್ನ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯಂತೆ ಸೋಲಿಸಿದಾಗ ಬರುವ ಮಾತು ಇದು;

ವಿದ್ಯುಚ್ಚೋರನ್ ತಳಾರನನ್ ಇಂತೆಂದಂ “ಎಲೆ ಗಳಾ ಯಮದಂಡಾ, ನೀನುಂ ಆನುಂ ಕಿರಿಯಂದು ಒರ್ವರ್ ಉಪಾಧ್ಯಾಯರ ಪಕ್ಕದೊಳ್ ಓದುವಂದು ನೀನೆನ್ನ ಪೂರ್ಣ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯಂ ನೆನೆದಾ? ಒಂದುಂ, ದೋಷಮಿಲ್ಲದೆ ನಿನ್ನಂ ಕೊಲಿಸಿದೆನೊ? ಪುಣ್ಣ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯಂ ನೆನೆವೆಯೊ ನೆನೆಯೆಯೊ” ಎನೆ ಯಮದಂಡಂ “ಒಳ್ಳೆತ್ತಾಗಿ ನೆನೆದೆಂ” ಎಂದೊಡೆ ವಿದ್ಯುಚ್ಚೋರನಿಂತೆಂದಂ, ನೀನೇನ್ ಸತ್ತೆಯೊ ಸಾಯೆಯೋ ಮತ್ತೇನೋ ಎಂದಾಗಳ್ ಯಮದಂಡನೆಂದಂ “ದೇವಾ ನೀಂ ಗೆಲ್ಲೆ ಆಂ ಸೋಲ್ತೆನುಂ ಸತ್ತೆನುಂ”.

ಇಂಥ ಸೊಗಸಾದ ದೇಸಿ ಶೈಲಿಯ ಮಧ್ಯೆ ಮಧ್ಯೆ ಗಿಡಿಗಿಡಿ ಜಂತ್ರಂ,

ಮಿಳಿಮಿಳಿನೇತ್ರ, ಸೊಪ್ಪುನಾರಾಗಿ ಬಡಿ, ಬೈಕಂಗುಳಿ ಬೇಡು, ಸೂಸೆವೊತ್ತಿಸೆ ಪಟ್ಟನಂತೆ, ತಿರನೆ ತಿರಿದು ಮೊದಲಾದ ದೇಸಿನುಡಿಗಟ್ಟುಗಳು ಸೇರಿ ವಡ್ಡಾರಾಧನೆಯ ಗದ್ಯಶೈಲಿ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲೇ ಅನನ್ಯ ಮನೋಹರವೆನಿಸಿದೆ.

ಇಲ್ಲಿಯ ಕಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಬಹಳ ಕುತೂಹಲಕರ ಘಟನೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದೆ. ಕಾರ್ತಿಕ ಋಷಿಯ ಕಥೆಯಲ್ಲಿ ರಾಜ ತನ್ನ ಒಬ್ಬಳು ಮಗಳನ್ನೇ ಮದುವೆಯಾಗುತ್ತಾನೆ. ಅದನ್ನು ವಿರೋಧಿಸಿದ ಹಿರಿಯರನ್ನೆಲ್ಲ ಊರಿನಿಂದ ಹೊರಗೆ ಅಟ್ಟುತ್ತಾನೆ ಮಗಳಲ್ಲಿ ತನ್ನಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ಮಗನಿಗೆ ತನ್ನ ಅಜ್ಜ, ಅಪ್ಪ ಇಬ್ಬರೂ ಒಂದೇ ಎಂದು ತಿಳಿದಾಗ ವೈರಾಗ್ಯ ಹುಟ್ಟಿ ತಪಸ್ಸಿಗಂದು ಕಾಡಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ಕಡೆಗೆ ಅವನು ಒಬ್ಬ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಋಷಿಯಾಗುತ್ತಾನೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಗಜಕುಮಾರನ ಕಥೆಯಲ್ಲಿ ಗಜಕುಮಾರ ಎಂಬ ಯುವಕ ತನ್ನ ಅಸಾಮಾನ್ಯವಾದ ಸಾಹಸದಿಂದ ರಾಜನನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿಸಿ ಊರಿನ ಯಾವ ಮನೆಯ ಹೆಣ್ಣನ್ನು ಬೇಕಾದರೂ ತನ್ನೊಡನೆ ತಂದಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಕಾಲ ಸುಖಪಡಲು ರಾಜನ ಒಪ್ಪಿಗೆ ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ. ಊರಿನಲ್ಲಿ ಚೆಲುವೆಯರೆನ್ನಿಸಿದ ಕನ್ನಿಕೆಯರೇ ಅಲ್ಲದೆ ಗರತಿಯರನ್ನೂ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರನ್ನಾಗಿ ತನ್ನ ಮನೆಗೆ ಕರೆತಂದು ಭೋಗಿಸುತ್ತಾನೆ. ಕಡೆಗೆ ಒಂದು ದಿನ ಅರಿಷ್ಟನೇಮಿ ಎಂಬ ಜೈನ ಭಟ್ಟಾರಕರ ಧರ್ಮೋಪದೇಶವನ್ನು ಅಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ಕೇಳಿ, ತನ್ನ ನಡತೆಗೆ ಪಶ್ಚಾತ್ತಪಗೊಂಡು ತಪಸ್ಸಿಗೆ ನಿಲ್ಲುತ್ತಾನೆ. ತಪಸ್ಸಿನಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ತನ್ನ ಶತ್ರುವೊಬ್ಬ ಕೊಟ್ಟ ಬಾಧೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಶಾಂತವಾಗಿ ಸಹಿಸಿ ಮುಂದೆ ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಅಹಮಿಂದ್ರದೇವನಾಗಿ ಜನಿಸುತ್ತಾನೆ ಇವು ಬೇರೆ ಯಾವ ಕಥೆಗಳಲ್ಲೂ ಕಾಣಬರದ ವಿಚಿತ್ರವಾದ ಘಟನೆಗಳು.

ಅನೇಕ ಓಲೆಗರಿ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳ ನಡುವೆ ಸೇರಿಹೋಗಿ ಯಾರ ಗಮನಕ್ಕೂ ಬರದೆ ಹೋಗಿದ್ದ ವಡ್ಡಾರಾಧನೆಯ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಯನ್ನು ಪತ್ತೆ ಮಾಡಿ, ಅದನ್ನು ಆಳವಾಗಿ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿ, ಸಂಪಾದಿಸಿ, ಕೃತಿಯ ಕವಿ, ಕಾಲ, ದೇಶಗಳ ಬಗ್ಗೆ ವಿವರವಾದ ಮುನ್ನುಡಿ ಬರೆದು ಅದನ್ನು ಕನ್ನಡಿಗರ ಗಮನಕ್ಕೆ ತಂದವರು ಪ್ರಸಿದ್ಧ ವಿದ್ವಾಂಸರಾಗಿದ್ದ ಪ್ರೊ.ಡಿ.ಎನ್. ನರಸಿಂಹಾ ಚಾರ್ಯರು. ವಡ್ಡಾರಾಧನೆಯ ಇತರ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳ ಸಹಾಯದಿಂದ ಅದರ ಪಠ್ಯವನ್ನು ಪರಿಷ್ಕರಿಸಿದ ಕೀರ್ತಿ ಅವರಿಗೆ ಸಲ್ಲುತ್ತದೆ.

ಪಂಪ (೯೦೨)

ನೇಮಿಚಂದ್ರ ಎಂಬ ಹೆಸರಾದ ಹಳಗನ್ನಡದ ಕವಿ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:

ಬೆಲೆಯಿಂದಕ್ಕುಮೆ ಕೃತಿ ಗಾವಿಲ?

ಭುವನದ ಭಾಗ್ಯದಿಂದಮಕ್ಕುಂ

ನೋಳ್ವಂ ಬೆಲೆ ಕೊಟ್ಟು ತಾರ ಮಧುವಂ

ಮಲಯಾನಿಲನಂ ಮನೋಜನಂ ಕೌಮುದಿಯಂ ?

“ಅಯ್ಯೋ ಪೆದ್ದ, ಒಳ್ಳೆಯ ಕಾವ್ಯ ದುಡ್ಡು ಕೊಟ್ಟರೆ ಸಿಗುತ್ತದೇನೋ ! ಅದು ಲೋಕದ ಭಾಗ್ಯದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿ ಬರುವಂಥದು. ಅಮೃತವನ್ನು, ತಂಗಾಳಿಯನ್ನು, ಕಾಮನನ್ನು, ಬೆಳದಿಂಗಳನ್ನು ಎಲ್ಲಿ ದುಡ್ಡು ಕೊಟ್ಟು ತಾ ನೋಡೋಣ?”

ಎಷ್ಟು ಅರ್ಥವತ್ತಾದ ಮಾತು ! ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಕಾವ್ಯ ಒಂದು ನಾಡಿನ ಜನರ ಪುಣ್ಯದಿಂದ ಮಾತ್ರ ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಮಾತಿಗೆ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯುತ್ತಮ ನಿದರ್ಶನವೆಂದರೆ ಪಂಪ, ಕುಮಾರವ್ಯಾಸರಂಥ ಕವಿಗಳು.

ನಾಗರಾಜ ಎಂಬ ಒಬ್ಬ ಹಳಗನ್ನಡ ಕವಿ ಆರು ನೂರು ವರುಷಗಳ ಹಿಂದೆಯೇ ಒಂದು ಮಾತು ಹೇಳಿದ - ‘ಪಸರಿಪ ಕನ್ನಡಕ್ಕೊಡೆಯನ್ ಒರ್ವನೆ ಸತ್ಕವಿ ಪಂಪನ್ ಆವಗಂ’ ಎಂದು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಬೆಳೆದಿರುವ ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಒಡೆಯನೊಬ್ಬನೇ. ಅದು ಸತ್ಕವಿ ಪಂಪ.

ಇಂಥ ತುಂಬುಹೃದಯದ ಪ್ರಶಂಸೆಗೆ ನೂರಕ್ಕೆ ನೂರು ಅರ್ಹನಾದವನು ಮಹಾಕವಿ ಪಂಪ. ಅವನು ನಮ್ಮ ಆದಿಕವಿ. ಅವನಿಗಿಂತ ಮುಂಚೆಯೇ ಅಸಗ, ಗುಣನಂದಿ, ಗುಣವರ್ಮರಂಥ ಕವಿಗಳು ಆಗಿಹೋಗಿದ್ದರು ನಿಜ. ಆದರೆ ನಮಗೆ ಅವರ ಕಾವ್ಯ ಸಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ನಮಗೆ ದೊರೆತಿರುವ ಮೊದಲ ಎರಡು ಕಾವ್ಯಗಳು - ಅದೂ ಮಹಾಕಾವ್ಯಗಳು ಎಂದರೆ ಪಂಪನವೇ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವನೇ ನಮ್ಮ ಆದಿಕವಿ. ಅಗ್ರಕವಿಯೆಂತೂ ಖಂಡಿತ ಹೌದು.

ಪಂಪ ತನ್ನ ಜೀವನದ ಬಗ್ಗೆ ತಾನೇ ಕೆಲವು ಸಂಗತಿ ತಿಳಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಅವನ ಪೂರ್ವಿಕರು ವೆಂಗಿಮಂಡಲದ ವೆಂಗಿಪಳು ಎಂಬ ಅಗ್ರಹಾರದಲ್ಲಿ ಇದ್ದವರು. ಪಂಪನ ಮುತ್ತಜ್ಜನ ತಂದೆ ಮಾಧವ ಸೋಮಯಾಜಿ, ಶ್ರೀವತ್ಸ ಗೋತ್ರದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ; ದೊಡ್ಡ ಯಾಗಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಮಂತ್ರಸಿದ್ಧಿ ಪಡೆದವನು. ಈತನ ಬಗ್ಗೆ ಪಂಪನಿಗೆ ಬಹಳ ಗೌರವ. ಆದರೆ ಅವನು ವೈದಿಕ ಮತಾನುಸಾರ ಯಜ್ಞಯಾಗಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಅದರ ಹೊಗೆಯಿಂದ ತನ್ನ ಶುಭ್ಭರ್ತೀಗೆ ಕಷ್ಟ ಹತ್ತಿಸಿಕೊಂಡ ಎಂದೂ ಪಂಪ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಪಂಪನ ತಂದೆ ಭೀಮಪಯ್ಯ ವೈದಿಕ ಧರ್ಮ ಬಿಟ್ಟು ಜೈನಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಹೋದ. ಪಂಪನಿಗೆ ತನ್ನ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಮೂಲದ ಬಗ್ಗೆಯೂ ಹೆಮ್ಮೆ ಇದೆ. “ಜಾತಿಯೊಳ್ಳೆಲ್ಲಂ ಉತ್ತಮದ ಜಾತಿಯ ವಿಪ್ರಕುಲಂಗೆ ನಂಬಲ್ ಏ ಮಾತೊ ಜಿನೇಂದ್ರ ಧರ್ಮಮೆ ವಲಂ” ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ. ಉತ್ತಮ ಜಾತಿಯಲ್ಲಿ ಬಂದ ವಿಪ್ರನಿಗೆ ನಂಬಲು ಯೋಗ್ಯವಾದ ಧರ್ಮವೆಂದರೆ ಜೈನಧರ್ಮವೇ ಎಂದು ಅವನ ಭಾವನೆ.

ಪಂಪ ಎಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ಬೆಳೆದನೋ ತಿಳಿಯದು. ಅವನು ಕವಿಯಾಗಿ ಬೆಳೆದು ಚಾಳುಕ್ಯ ರಾಜನಾದ ಅರಿಕೇಸರಿಯ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿ ನಿಂತ. ಅಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಕಾವ್ಯಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ. 'ವಿಕ್ರಮಾರ್ಜುನ ವಿಜಯ' (ಕೃತಿ ರಚನೆಯ ಕಾಲ ಸು. ೯೪೦) ಬರೆದ ಮೇಲೆ ಅರಿಕೇಸರಿ ಅವನಿಗೆ ಅಪಾರ ಸಂಪತ್ತನ್ನೂ ಧರ್ಮಪುರ ಎಂಬ ಅಗ್ರಹಾರವನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟ. ಪಂಪನನ್ನು ಅವನು ತನ್ನ ಆಶ್ರಿತನೆಂಬಂತೆ ನೋಡಲಿಲ್ಲ, ಆಪ್ತ ಸ್ನೇಹಿತನೆಂಬಂತೆ ಕಂಡ. ಪಂಪನಿಗೂ ಅರಿಕೇಸರಿಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿಲ್ಲದ ಗೌರವ, ಪ್ರೀತಿ, ಇದಕ್ಕೆ ಪಂಪನ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲೇ ಎಷ್ಟೋ ಸೂಚನೆಗಳು ಸಿಗುತ್ತವೆ. ಪಂಪ ಅರಿಕೇಸರಿಯನ್ನು ತನ್ನ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಅರ್ಜುನನ ಜೊತೆ ಸಮೀಕರಿಸಿ ಅವನ ಹೆಸರು ಚಿರಸ್ಥಾಯಿಯಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಿದ. ಅರಿಕೇಸರಿ ಒಬ್ಬ ಸಾಮಾನ್ಯ ಸಾಮಂತ ರಾಜ, ಇತಿಹಾಸ ಅವನನ್ನು ನೆನಪಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿಲ್ಲ. ಅರಿಕೇಸರಿಯ ಹೆಸರು ಇಂದಿಗೂ ಉಳಿದಿರುವುದು ಪಂಪನ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೆ ದೊರೆತ ಸ್ಥಾನದಿಂದ !

ತಾನು ಹೇಗಿದ್ದೆನೆಂದು ಪಂಪ ತಾನೇ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿರುವ ಪದ್ಯ ಇದು :

ಕದಳೀಗರ್ಭ ಶ್ಯಾಮಂ, ಮೃದುಕುಟಿಲ ಶಿರೋರುಹಂ, ಸರೋರುಹವದನಂ
ಮೃದು ಮಧ್ಯಮ ತನು, ಹಿತಮಿತ ಮೃದುವಚನಂ, ಲಲಿತ ಮಧುರ
ಸುಂದರ ವೇಷಂ.

(ಬಾಳೆಯ ದಿಂಡಿನ ಒಳಭಾಗದಂಥ ನಸುಗಪ್ಪು ಬಣ್ಣ, ಮಟ್ಟಸವಾದ ಆಕೃತಿ, ಮೃದುವಾದ ಗುಂಗುರು ಕೂದಲು, ಹಿತಮಿತ ಮೃದುವಾದ ಮಾತು, ಲಲಿತವಾದ ಮಧುರವಾದ ಸುಂದರ ವೇಷ).

ಪಂಪ ರಚಿಸಿದ ಕೃತಿಗಳು ಎರಡು: ಒಂದು 'ಆದಿಪುರಾಣ', ಇನ್ನೊಂದು 'ವಿಕ್ರಮಾರ್ಜುನ ವಿಜಯ' ಅಥವಾ ಪಂಪಭಾರತ. ಮೊದಲಿನದನ್ನು ಮೂರು ತಿಂಗಳಲ್ಲೂ ಎರಡನೆಯದನ್ನು ಆರು ತಿಂಗಳಲ್ಲೂ ಬರೆದನೆಂದು ಪಂಪನೇ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ಇದೊಂದು ಅದ್ಭುತವೇ ಸರಿ. ಆದಿಪುರಾಣ ಮೊದಲ ತೀರ್ಥಂಕರನಾದ ವೃಷಭ ದೇವನ ಕಥೆಯನ್ನು ಹೇಳುವ ಜೈನಧಾರ್ಮಿಕ ಕಾವ್ಯ. ವಿಕ್ರಮಾರ್ಜುನ ವಿಜಯ ಮನುಷ್ಯರ ರಾಗ, ದ್ವೇಷ, ಸಾಹಸ, ಸೋಲು ಗೆಲುವುಗಳನ್ನು ಹೇಳುವ ಲೌಕಿಕ ಕಾವ್ಯ, ಮಹಾಭಾರತ.

ಧಾರ್ಮಿಕ ವಸ್ತುವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದ್ದರು ಆದಿಪುರಾಣ ಒಂದು ಶ್ರೇಷ್ಠ ಕಾವ್ಯವೇ ಆಗಿದೆ. ತೀರ್ಥಂಕರನ ಪೂರ್ವಜನ್ಮಗಳ ಕಥೆ ಹೇಳುವಾಗ ಅವನು ಅನುಭವಿಸಿದ ರಾಗಭೋಗಗಳ ಮಾನವವೀಯ ಘಟನೆಗಳ ಸುಂದರ ಚಿತ್ರಣ

ಬರುತ್ತದೆ. ತೀರ್ಥಂಕರನು ವಜ್ರಜಂಘನಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮತಿ ಎಂಬ ಚೆಲುವೆಯನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗುತ್ತಾನೆ. ಸತಿಪತಿಗಳಿಬ್ಬರೂ ಭೋಗ ಸರೋವರದ ಜೋಡಿಹಂಸಗಳಂತೆ ಸಂತಸದಲ್ಲಿ ಬಾಳುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಅವರ ಸಾವಿನ ಸನ್ನಿವೇಶ ಮಾತ್ರ ಕರುಳು ಕರಗಿಸುವಂತಿದೆ. ರಾತ್ರಿ ಶಯನಗೃಹದಲ್ಲಿ ಅವರು ಗಾಢ ನಿದ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತಾರೆ. ಅಲ್ಲಿ ಹಚ್ಚಿಟ್ಟಿದ್ದ ಧೂಪದ ಹೊಗೆ ಶಯ್ಯಾಗೃಹದ ತುಂಬ ದಟ್ಟವಾಗಿ ತುಂಬಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಗವಾಕ್ಷಿ ತೆರೆಯಲು ಮರೆತಿದ್ದಾರೆ. ಧೂಪದ ಹೊಗೆಯೇ ಅವರು ಉಸಿರುಕಟ್ಟಿ ಸಾಯಲು ಕಾರಣವಾಗುತ್ತದೆ. ಕೃಷ್ಣಚಂದನ ಧೂಪದ ಧೂಮ ಕೃಷ್ಣಸರ್ಪದಂತೆ ಅವರನ್ನು ಕೊಲ್ಲುತ್ತದೆ. ಗಾಢನಿದ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಅಪ್ಪಿಕೊಂಡೇ ಕಡೆಯುಸಿರೆಳೆದ ಅವರನ್ನು ಕವಿ ಆಶ್ಚರ್ಯ ಮೆಚ್ಚುಗೆಗಳಿಂದ ವರ್ಣಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಬಿಡದೆ ಪೊಗೆಸುತ್ತೆ, ತೋಳಂ ಸಡಲಿಸದೆ

ಆ ಪ್ರಾಣವಲ್ಲಭರ್ ಪ್ರಾಣಮನ್ ಅಂದು ಒಡಗಳೆದರ್

ಓಪರ್ ಓಪರೊಳ್ ಒಡಸಾಯಲ್ ಪಡೆದರ್

ಇನ್ನದೇಂ ಸೈಪೊಳವೇ?

(ಜೊತೆ ಜೊತೆಯಾಗಿ ಸುವಿಸಂತೋಷಗಳಿಂದ ಬಾಳಿದ ಆ ಪ್ರಾಣವಲ್ಲಭರು ಜೊತೆಯಾಗಿಯೇ ಕಡೆ ಉಸಿರೆಳೆದರು. ಪ್ರೀತಿಸಿದವರು ಪರಸ್ಪರ ಅಪ್ಪುಗೆಯಲ್ಲಿ ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿದರು. ಇದಕ್ಕಿಂತ ಮಿಗಿಲಾದದ್ದಿದೆಯೇ?)

ತನ್ನ ಕೊನೆಯ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಪುರುದೇವನಾಗಿ ಜನಿಸಿದ್ದ ವೃಷಭನಾಥ ತೀರ್ಥಂಕರ ವೈರಾಗ್ಯಕ್ಕೆ ತಿರುಗುವ ಸಂದರ್ಭ ತುಂಬ ಚೇತೋಹಾರಿಯಾಗಿದೆ. ಪುರುದೇವ ತನಗಾಗಿ ಸ್ವಯಂ ಇಂದ್ರನೇ ಏರ್ಪಡಿಸಿದ್ದ ನೃತ್ಯದ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದಾನೆ. ವೇದಿಕೆಯ ಮೇಲೆ ಅಪ್ರತಿಮ ಸುಂದರಿಯಾದ ನೀಲಾಂಜನೆಯೆಂಬ ಅಪ್ಸರೆ ಅದ್ಭುತವಾಗಿ ನರ್ತಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ. ಇಡೀ ಸಭೆ ರೆಪ್ಪೆ ಹೊಡೆಯದೆ ಆ ನೃತ್ಯ ವೈಭವವನ್ನು ನೋಡಿ ಆನಂದಿಸುತ್ತಿದೆ. ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ನೀಲಾಂಜನೆಯ ಆಯಸ್ಸು ತೀರಿ ಅವಳು ಅಲ್ಲೇ ಕರಗಿ ಹೋಗುತ್ತಾಳೆ. ಅವಳು ತೀರಿಕೊಂಡದ್ದು ಯಾರಿಗೂ ತಿಳಿಯದಂತೆ ಇಂದ್ರ ತನ್ನ ಮಾಯೆಯಿಂದ ಅವಳ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಅವಳಂಥದೇ ಇನ್ನೊಂದು ಬಿಂಬವನ್ನು ಕ್ಷಣಾರ್ಧದಲ್ಲೇ ಸೃಷ್ಟಿಸಿ ನೃತ್ಯ ಮುಂದುವರಿಯುವಂತೆ ಮಾಡಿಬಿಡುತ್ತಾನೆ. ಯಾರಿಗೂ ಇದರ ಅರಿವೇ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಪುರುದೇವನಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಇದು ತಿಳಿದುಹೋಗುತ್ತದೆ. ಎಂಥ ಭೋಗವಿದ್ದರೂ ಬದುಕು ಎಷ್ಟು ಕ್ಷಣಿಕ ಎಂಬ ಖೇದ ಅವನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ತೀವ್ರವಾಗಿ ತಟ್ಟಿ ಆ ಗಳಿಗೆಯಲ್ಲೇ ಅವನು ವೈರಾಗ್ಯಕ್ಕೆ ಹೊರಳಿಬಿಡುತ್ತಾನೆ. ಈ

ಇಡೀ ಸಂದರ್ಭವನ್ನು ಪಂಪ ನಿರೂಪಿಸಿರುವ ಬಗೆ ಅಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿದೆ. ಈ ಪ್ರಸಂಗ ಆದಿಪುರಾಣದ ಒಂದು ಉತ್ಕೃಷ್ಟ ಭಾಗವಾಗಿದೆ.

ಪುರುದೇವನ ಮಕ್ಕಳಾದ ಭರತ ಬಾಹುಬಲಿಗಳ ಸಂಘರ್ಷದ ಸನ್ನಿವೇಶ ಇಂಥ ಇನ್ನೊಂದು ರಸೋಜ್ವಲ ಪ್ರಸಂಗ. ಹಿರಿಯವನಾದ ಭರತ ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಸರ್ವಶ್ರೇಷ್ಠನೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಆಸೆಯಿಂದ ತಮ್ಮನ ಮೇಲೆಯೇ ಯುದ್ಧ ಸಾರುತ್ತಾನೆ. ದೃಷ್ಟಿಯುದ್ಧ, ಜಲಯುದ್ಧ, ಮಲ್ಲಯುದ್ಧ ಎಲ್ಲದರಲ್ಲೂ ಭರತ ಸೋಲುತ್ತಾನೆ. ಲಜ್ಜಿತನಾದ ಭರತ ಕಡೆಗೆ ಬೆನ್ನುಬಿದ್ದ ತಮ್ಮನನ್ನೇ ಕೊಲ್ಲಲು ಮಹಾಸ್ತ್ರವಾದ ಚಕ್ರರತ್ನವನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿ ಬಿಡುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಅದು ಬಾಹುಬಲಿಗೆ ಏನೂ ತೊಂದರೆ ಮಾಡದೆ, ಅವನಿಗೆ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ಬಂದು ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ನಿಂತುಬಿಡುತ್ತದೆ. ಅಣ್ಣನ ಅಕೃತ್ಯದಿಂದ ಬಾಹುಬಲಿ ಚಕಿತನಾಗುತ್ತಾನೆ. ರಾಜ್ಯದ ಆಸೆ ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ಎಷ್ಟು ಹೀನನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಬಿಡುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಅರಿವು ಗಾಢವಾಗಿ ಬಾಧಿಸಿ ವಿರಾಗಿಯಾಗಿ ಬಿಡುತ್ತಾನೆ. ತಾನೇ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಗೆದ್ದಿದ್ದರೂ ತನಗೆ ಸೋತ ಅಣ್ಣನಿಗೇ ತನ್ನ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸಿಬಿಡುತ್ತಾನೆ. ಆಗ ಅವನಾಡುವ ಮಾತು, ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವ ನಿರ್ಧಾರ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಪಂಪ ಅಪ್ರತಿಮವಾಗಿ ನಿರ್ವಹಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಸೊಗಸಾದ ಪದ್ಯ ಇದು.

ನೆಲಸುಗೆ ನಿನ್ನ ವಕ್ಷದೊಳೆ ನಿಶ್ಚಳಂ ಈ ಭಟಖಿಡ್ಗ ಮಂಡಲ
ಉತ್ಪಲವನ ವಿಭ್ರಮ ಭ್ರಮರಿಯಪ್ಪ ಮನೋಹರಿ ರಾಜ್ಯಲಕ್ಷ್ಮೀ
ಭೂವಲಯಮನ್, ಅಯ್ಯನ್ ಇತ್ತುದುಮನ್ ಆಂ ನಿನಗಿತ್ತೆ ಇದೇವುದಣ್ಣ
ನೀನೊಲಿದ ಲತಾಂಗಿಗಂ ಧರೆಗಂ ಆಟಿಸಿದಂದು ನೆಗಳ್ತೆ ಮಾಸದೇ ?

(“ಅಣ್ಣ ಈ ರಾಜ್ಯಲಕ್ಷ್ಮಿ ನಿನ್ನ ಜೊತೆಯೇ ಇರಲಿ, ಅವಳು ಮನೋಹರಿ ನಿಜ. ಆದರೆ ಅಷ್ಟೇ ಚಂಚಲೆ. ನನಗೆ ರಾಜ್ಯ ಬೇಡ. ನನ್ನ ತಂದೆ ನನಗೆ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ರಾಜ್ಯವನ್ನೂ ನಿನಗೇ ಒಪ್ಪಿಸುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಅಂಥ ದೊಡ್ಡಸ್ತಿಕೆಯೇನೂ ಇಲ್ಲ. ಈ ರಾಜ್ಯಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ನೀನು ಅಪೇಕ್ಷಪಟ್ಟಿರುವೆ. ನೀನು ಒಲಿದಿರುವ ಈ ಹೆಣ್ಣನ್ನು ನಾನು ಬಯಸುವುದು ಸಲ್ಲದ ನಡತೆ. ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದರೆ ಅದು ನನ್ನ ಚಾರಿತ್ರಕ್ಕೆ ಕಳಂಕವಲ್ಲವೆ?”)

ಹೀಗೆ ಹೇಳಿ ಬಾಹುಬಲಿ ತನ್ನ ರಾಜ್ಯ, ಸಮಸ್ತ ವೈಭವಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಅಣ್ಣನಿಗೇ ಸಲ್ಲಿಸಿ, ವಿರಾಗಿಯಾಗಿ ತಪಸ್ಸಿಗೆಂದು ನಡೆದುಬಿಡುತ್ತಾನೆ.

‘ವಿಕ್ರಮಾರ್ಜುನ ವಿಜಯ’ ಅಥವಾ ‘ಪಂಪಭಾರತ’ ಪಂಪನ ಎರಡನೆಯ

ಕಾವ್ಯ; ಆದಿಪುರಾಣಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಕಾವ್ಯಸತ್ತ್ವ ಇರುವ ಕಾವ್ಯ. ವ್ಯಾಸರ ಮಹಾಭಾರತ ಇದರ ಮೂಲ. ಅದರಲ್ಲಿನ ಯಾವ ಮುಖ್ಯ ಪ್ರಸಂಗವನ್ನೂ ಕೈಬಿಡದೆ. ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ತ ಭಾರತವನ್ನು ಮೊದಲು ರಸಭರಿತವಾಗಿ ಹೇಳಿದ ಕವಿ ಪಂಪ. ಕವಿ ಇದರ ಮೊದಲಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಆಶ್ರಯದಾತನಾದ ಅರಿಕೇಸರಿಯ ಬಗ್ಗೆ. ಅವನ ವಂಶದ ಬಗ್ಗೆ ಹಲವು ಮಾತು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಅವನ ಪ್ರೀತಿಗಾಗಿ ಈ ಕಾವ್ಯ ಬರೆದೆನೆಂದು ತಿಳಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಅವನನ್ನು ಭಾರತದ ಮಹಾವೀರನಾದ ಅರ್ಜುನನ ಪಾತ್ರದ ಜೊತೆ ಹೊಂದಿಸಿ ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ. ಇದೆಲ್ಲ ತನ್ನ ಸ್ವಾಮಿಯ ಮೇಲಿನ ಪ್ರೀತಿಗಾಗಿ.

ಪಂಪ ಪ್ರಕೃತಿವರ್ಣನೆಯಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಚತುರ. ಕಾವ್ಯದ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಕುರುಜಾಂಗಣ ಪ್ರದೇಶದ ವರ್ಣನೆಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಪದ್ಯ ಇದು. ಆ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ

ಮಿಡಿದೊಡೆ ತನಿಗವು ರಸಂ ಬಿಡುವುವು
ಬಿರಿದೊಂದು ಮುಗುಳ ಕಂಪಿನೊಳೆ
ಮೊಗಂಗಿಡುವುವು ತುಂಬಿಗಳ್

ಅಳ್ಯಮಡವಡುವುವು ಕುಡಿದೊಂದು ಪಣ್ಣ ರಸದೊಲೆ ಗಿಳಿಗಳ್

(ರಸ ತುಂಬಿನಂತ ಕಬ್ಬಿನ ಜಲ್ಲೆಯನ್ನು ಬೆರಳಿನಿಂದ ಮಿಡಿದರೆ ಸಾಕು ಛಿಲ್ ಎಂದು ರಸ ಹೊರಚಿಮ್ಮುತ್ತದೆ. ದುಂಬಿ ಹೂವನ್ನು ಮೂಸುವುದೇ ತಡ ಅದರ ಸುವಾಸನೆಯನ್ನು ತಾಳಲಾರದೆ ಮುಖಗಿಡುತ್ತದೆ. ಒಂದು ಮಾವಿನ ಹಣ್ಣಿನರಸ ಕುಡಿದಷ್ಟಕ್ಕೇ ಗಿಳಿಗಳಿಗೆ ಅಜೀರ್ಣವಾಗಿಬಿಡುತ್ತದೆ. ಅಂಥ ಕಬ್ಬು, ಅಂಥ ಮಲ್ಲಿಗೆ, ಅಂಥ ಮಾವು ಅಲ್ಲಿಯ ವನಗದ್ದೆಗಳಲ್ಲಿ!)

ಪಂಪ ಬನವಾಸಿ ದೇಶದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಬಾಲ್ಯವನ್ನು ಕಳೆದಿರಬೇಕು. ಬನವಾಸಿ ನಾಡಿನ ಬಗ್ಗೆ ಅವನಿಗೆ ಎಲ್ಲಿಲ್ಲದ ಮೋಹ. ಒಂದು ಕಡೆ ಅರ್ಜುನನ ಪಾತ್ರದ ಮೂಲಕ ಪಂಪ ಹೇಳುವ ಮಾತು ಇದು.

ತೆಂಕಣಗಾಳಿ ಸೋಂಕಿದೊಡಂ, ಒಳ್ಳುಡಿ ಕೇಳ್ಕೊಡಂ
ಇಂಪನಾಳ್ಳ ಗೇಯಂ ಕಿವಿವೊಕ್ಕಡಂ, ಬಿರಿದ ಮಲ್ಲಿಗೆಗಂಡೊಡಂ
ಆದ ಕೆಂದಲಂಪಂಗೆ ಎಡೆಗೊಂಡೊಡಂ

ಮಧುಮಹೋತ್ಸವಮಾದೊಡಂ, ಏನನೆಂಬೆನ್

ಆರಂಕುಸಮಿಟ್ಟೊಡಂ ನೆನವುದೆನ್ನ ಮನಂ ಬನವಾಸಿ ದೇಶಮಂ.

ಪಂಪ ಪಂಡಿತನಾದರೂ ಕನ್ನಡ ದೇಶಿಯನ್ನು ಸೊಗಸಾಗಿ ಬಳಸಬಲ್ಲವನು. ಮಾರ್ಗ ದೇಶಿಗಳ ಸುಂದರ ಸಮನ್ವಯಕ್ಕೆ ಅವನು ಮಾದರಿ ಎಂದರೂ ಸರಿಯೆ. ಒಂದು ಪ್ರಸಂಗವನ್ನು ಎಷ್ಟು ಅಡಕವಾಗಿ, ಧ್ವನಿಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅವನು

ಹೇಳಬಲ್ಲ ಎನ್ನಲು ಪರಾಶರ ಸತ್ಯವತಿಯರ ಮಿಲನ ಸಂದರ್ಭ ಮತ್ತು ಭಾನುಮತಿ ಕರ್ಣ ಪಗಡೆಯಾಡಿದ ಸಂದರ್ಭ ಸೊಗಸಾದ ನಿರರ್ಶನಗಳು. ಪಂಪನ ಕಾಲದ ಹಿರಿಯ ಸಾಮಾಜಿಕ ಮೌಲ್ಯಗಳೆಂದರೆ ಸತ್ಯ, ತ್ಯಾಗ ಮತ್ತು ಶೌರ್ಯ. ಹಾಗೆಂದೇ ಅವನಿಗೆ ಭಾರತದ ಉಳಿದೆಲ್ಲ ಪಾತ್ರಗಳಿಗಿಂತ ಕರ್ಣನ ಬಗ್ಗೆ ಎಲ್ಲಿಲ್ಲದ ಅಭಿಮಾನ. ಇಡೀ ಭಾರತದಲ್ಲಿ “ನೆನವೊಡೆ ಕರ್ಣನಂ ನೆನೆಯೆ” ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಭಾರತದ ವೀರರಸದ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳಂತೂ ಅವನಲ್ಲಿ ರೋಮಾಂಚಗೊಳಿಸುವಂತೆ ನಿರೂಪಿತವಾಗಿದೆ.

ಇದು ಅಂಥ ಒಂದು ಸನ್ನಿವೇಶ:

ಭಾರತ ಯುದ್ಧ ಇನ್ನೇನು ಆರಂಭವಾಗಲಿದೆ. ದುರ್ಯೋಧನ ಭೀಷ್ಮ-ರಿಗೆ ಕೌರವ ಸೇನಾಧಿಪತ್ಯದ ವೀರಪಟ್ಟಿ ಕಟ್ಟುತ್ತಾನೆ. ಕರ್ಣನಿಗೆ ಇದನ್ನು ತಾಳಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಅಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಮೊದಲಿನಿಂದಲೂ ಅವನಿಗೂ ಭೀಷ್ಮ-ರಿಗೂ ಅಷ್ಟಕ್ಕಷ್ಟೆ. ದುರ್ಯೋಧನನ ಅನ್ನ ಉಂಡರೂ ಭೀಷ್ಮರು ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿ ಪಾಂಡವರ ಪರ ಎಂದು ಕರ್ಣನ ಭಾವನೆ. ಅಲ್ಲದೆ, ಪಾಂಡವರನ್ನು ಕುಟ್ಟಿ ಕೆಡವಲು ಕಾತರರಾಗಿರುವ ತನ್ನಂಥ, ಪ್ರಾಯದ ವೀರರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಮುದುಕರಾದ ಭೀಷ್ಮರಿಗೆ ವೀರಪಟ್ಟಿ ಕಟ್ಟಿದನಲ್ಲ ಅಂತ ಅವನಿಗೆ ಕೋಪ. ತನ್ನ ಕೋಪವನ್ನು ಕರ್ಣ ದುರ್ಯೋಧನನ ಎದುರಿಗೇ ಕಾರುತ್ತಾನೆ. “ಅಲ್ಲ ದುರ್ಯೋಧನ ! ಎಲ್ಲ ಬಿಟ್ಟು ಈ ಕಣ್ಣೆಟ್ಟ ಮುದುಕನಿಗೆ ನೀನು ವೀರಪಟ್ಟಿ ಕಟ್ಟಿದೆಯಲ್ಲ. ಇವರು ಕುಲವೃದ್ಧರು ನಿಜ. ಆದರೆ ಶೌರ್ಯದಿಂದ ಕಾದಬಲ್ಲರೆ? ಇಂಥ ಮುದುಕರನ್ನು ಯುದ್ಧಭೂಮಿಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋದರೆ ಶತುಸೈನ್ಯವೆಲ್ಲ ನಮ್ಮನ್ನು ಅಪಹಾಸ್ಯ ಮಾಡಿ ನಗುವುದಿಲ್ಲವೆ? ಇವರಿಗೆ ಕಟ್ಟಿದ ಪಟ್ಟದಮಾಲೆ ಬರೀ ಹುಲ್ಲಿನ ಹಗ್ಗಕ್ಕೆ ಸಮ. ಇವರು ಹಿಡಿದ ಬಿಲ್ಲು ನೋಡಿದರೆ ದಂಟು ಇದ್ದ ಹಾಗೆ ಇದೆ. ಹುಡುಗರಾಗಿದ್ದಾಗ ಆ ಪಾಂಡವರನ್ನು ಮುದ್ದಿನಿಂದ ಸಾಕಿದ ಅಜ್ಜ ಇವರು. ಇಂಥವರು ಆ ಮುದ್ದಿನ ಮೊಮ್ಮಕ್ಕಳ ಜೊತೆ ಮನಸ್ಸಿಟ್ಟು ಹೋರಾಡುತ್ತಾರೆಯೆ? ಇವರನ್ನು ನಂಬುತ್ತೀ ಹೇಗೆ? ನಿನ್ನ ಶತ್ರುಗಳ ನಿಟ್ಟೆಲುಬನ್ನು ಮುರಿಯಬೇಕು ಅಂತ ಇದ್ದರೆ ನಿನಗಾಗಿ ಏನೂ ಮಾಡಬಲ್ಲ ನನ್ನಂಥ ನಿಷ್ಠಾವಂತ ವೀರರಿಗೆ ಪಟ್ಟಕಟ್ಟು” ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ.

ಕರ್ಣನ ಮಾತು ಕೇಳಿ ದ್ರೋಣರಿಗೆ ಮೈಯೆಲ್ಲ ಉರಿದು ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಅವರು “ಎಲೋ ಕರ್ಣ, ಭೀಷ್ಮರಿಗೆ ವಯಸ್ಸಾಗಿದೆ ಅಂತ ಹೀಗೆಯೆತ್ತಿಯೆಲ್ಲ, ನಿನಗೆ ಬುದ್ಧಿ ಇದೆಯೆ? ಅಂಥ ವೀರರಿಗೆ ವಯಸ್ಸಾಗಿದ್ದರೆ ತಾನೆ ಏನು? ಸಿಂಹಕ್ಕೆ ಮುಪ್ಪು ಬಂತು ಅಂತ ಕಾಡಾನೆಗಳು ಅದನ್ನು ಅಲಕ್ಷ್ಯ ಮಾಡಲು

ಸಾಧ್ಯವೆ? ನಿನಗೆ ಎಲ್ಲಿಲ್ಲದ ಮದ. ನೀನಾಡುವ ಮಾತು ನಿನ್ನ ಕುಲ ಎಂಥದು ಅಂತ ತೋರಿಸುತ್ತೆ ಅಷ್ಟೆ” - ಎಂದುಬಿಡುತ್ತಾರೆ. ಕುಲದ ಹೆಸರಲ್ಲಿ ತನ್ನನ್ನು ಜರಿಯುವುದನ್ನು ಕಂಡು ಕರ್ಣನ ಕೋಪ ನೆತ್ತಿಗೇರುತ್ತದೆ. ಅವನು ದ್ರೋಣರಿಗೆ ಜೋರಾಗಿಯೇ ಉತ್ತರಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಕುಲಮನೆ ಮುನ್ನಂ ಉಗ್ಗಡಿಪಿರೇಂ ಗಳೆ?

ನಿಮ್ಮ ಕುಲಂಗಳನ್ ಆಂತು ಮಾರ್ಮಲೆವರಂ ಅಟ್ಟಿ ತಿಂಬುವೆ.

ಕುಲಂ ಕುಲಮಲ್ಲು

ಚಲಂ ಕುಲಂ, ಗುಣ ಕುಲಂ, ಅಭಿಮಾನಮೊಂದೆ ಕುಲಂ, ಅಣ್ಣ ಕುಲಂ

ಬಗೆವಾಗಳ್ ಈ ಕಲಹದೊಳ್ ಅಣ್ಣ ನಿಮ್ಮ ಕುಲಂ

ಆಕುಲಮಂ ನಿಮಗುಂಟು ಮಾಡುಗುಂ

ಏನು ಆಚಾರ್ಯರೇ, ಕುಲದ ಮಾತು ಎತ್ತಿ ಬಹಳ ಕೂಗಾಡುತ್ತಿದ್ದೀರಲ್ಲ ! ನಿಮ್ಮ ಕುಲ ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಅಟ್ಟಿ ಕೊಲ್ಲಬಲ್ಲದೆ? ಅಯ್ಯಾ, ಹುಟ್ಟಿನಿಂದ ಬರುವ ಕುಲ ಕುಲವಲ್ಲ; ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಹೋರಾಡಲು ಬೇಕಾಗುವ ಭಲವೇ ಕುಲ; ಪೌರುಷವೇ ಕುಲ, ಸ್ವಾಮಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಇರುವ ಅಭಿಮಾನವೇ ಕುಲ, ಗುಣವೇ ಕುಲ. ನೀವು ಹೇಳುತ್ತಿರುವ ಕುಲ ನಿಮ್ಮನ್ನೆಲ್ಲ ವ್ಯಾಕುಲಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿಸಿ ಹಾಕುವ ಕುಲ ಅಷ್ಟೆ ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ ಕರ್ಣ. ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದ ಭೀಷ್ಮರು ಶಾಂತರಾಗಿಯೇ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಕಲಿತನದುರ್ಕು, ಜವ್ವನದ ಸೊರ್ಕು, ನಿಜೇಶನ ನಚ್ಚು,

ಮಿಕ್ಕ ತೋಳ್ಬಲದ ಪೊಡರ್ಪು

ಕರ್ಣ, ನಿನಗುಳ್ಳನಿತೇನ್ ಎನಗುಂಟೆ?

ಭಾರತಂ ಕಲಹಂ, ಇದಿರ್ಚುವಂ ಹರಿಗನ್ ಅಪೊಡೆ,

ಮೊಕ್ಕಳಮೇಕೆ ನೀ ಪಳಂಚಲೆದಪೆಯಣ್ಣ

ಸೊಳ್ಳಡೆಯಲಪ್ಪುದು ಕಾಣ ಮಹಾಜಿರಂಗದೊಳ್.

ಅಪ್ಪಾ ಕರ್ಣ, ನಿನಗಿರುವ ಪೌರುಷ, ಪ್ರಾಯ, ಒಡೆಯನ ನೆಚ್ಚು, ನನಗಿಲ್ಲ ನಿಜ. ನಾನು ಸೇನಾಧಿಪತಿ ಆಗಿಲ್ಲವಲ್ಲ ಅಂತ ನೀನೇನೂ ಕಳವಳ ಪಡಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ಇದೇನು ಅಂಥಂಥ ಯುದ್ಧವಲ್ಲ. ಘೋರವಾದ ಭಾರತಯುದ್ಧ, ನಮ್ಮ ಎದುರಾಳಿಯೇನೂ ಸಾಮಾನ್ಯನಲ್ಲ, ಮಹಾರಥಿ ಅರ್ಜುನ. ಹಾಗಿರುವಾಗ ನಮ್ಮೆಲ್ಲರಿಗೂ ಇಲ್ಲಿ ವೀರಪಟ್ಟದ ಸರದಿ ಬಂದೇ ಬರುತ್ತದೆ. ಎಲ್ಲರ ಪೌರುಷವೂ ಬಯಲಿಗೆ ಬಂದೇ ತೀರುತ್ತದೆ. ನಾನು ಮುದುಕ ಅಂತ ಅಂದೇಯಲ್ಲವೆ ? ಈ ಮುದುಕನ ಪೌರುಷ ಸ್ವಲ್ಪ ಕೇಳು. ಚಕ್ರ

ಹಿಡಿಯುವುದಿಲ್ಲ ಅಂತ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ಮಾಡಿರುವ ಕೃಷ್ಣನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಚಕ್ರಹಿಡಿಸುತ್ತೇನೆ. ಅರ್ಜುನನ ರಥವನ್ನು ಯುದ್ಧಭೂಮಿಯಿಂದ ಎಂಟುಗಾವುದದ ಆಚೆಗೆ ಹಾರಿಸುತ್ತೇನೆ. ಪ್ರತಿದಿನ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಹತ್ತು ಸಾವಿರ ಜನರನ್ನು ಜಜ್ಜಿ ಹಾಕುತ್ತೇನೆ. ಹೀಗೆ ಭೀಷ್ಮರು ಘೋರವಾದ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

ಪಂಪ ಧರ್ಮದಿಂದ ಜೈನ. ವೈದಿಕ ಧರ್ಮದವರಿಗೆ ಮಹಾಭಾರತದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಪರಮಾತ್ಮನ ಅವತಾರ. ಆದರೆ ಜೈನಧರ್ಮಿಯಾದ ಪಂಪನಿಗೆ ಕೃಷ್ಣನೂ ಎಲ್ಲರಂತೆಯೇ ಒಬ್ಬ ಲೌಕಿಕ ವ್ಯಕ್ತಿ. ಅವನ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣ ಒಬ್ಬ ಚತುರಮತಿ, ಉತ್ತಮ ರಾಜಕಾರಣಿ, ಧರ್ಮಿಷ್ಠರಾದ ಪಾಂಡವರನ್ನು ಒಲಿದವನು, ಧರ್ಮದ ಪರ ನಿಂತವನು. ಅವನು ಪಂಪನ ಪಾಲಿಗೆ ಒಬ್ಬ ಮಹಾವ್ಯಕ್ತಿ ಕೂಡ ಅಲ್ಲ. ಭಾರತ ಕಥೆ ಲೋಕಪೂಜ್ಯವಾಗಿರಲು ಕಾರಣ-ರಾದವರು ಯಾರು ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಹೇಳುತ್ತ - ದುರ್ಯೋಧನ, ಕರ್ಣ, ಭೀಮ, ಶಲ್ಯ, ಭೀಷ್ಮ, ದ್ರೋಣ, ಅರ್ಜುನ, ಧರ್ಮರಾಯ - ಹೀಗೆ ಎಂಟು ಜನರ ಹೆಸರು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಆ ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣ ಇಲ್ಲ! ಅವನ ಪ್ರಕಾರ.

ಚಲದೊಳ್ ದುರ್ಯೋಧನಂ,
ನನ್ನಿಯೊಳ್ ಇನತನಯಂ, ಗಂಡಿನೊಳ್ ಭೀಮಸೇನಂ,
ಬಲದೊಳ್ ಮದ್ರೇಶನ್,
ಅತ್ಯುನ್ನತಿಯೊಳ್ ಅಮರ ಸಿಂಧೂದ್ಭವಂ,
ಚಾಪವಿದ್ಯಾ ಬಲದೊಳ್ ಕುಂಭೋದ್ಭವಂ,
ಸಾಹಸದ ಮಹಿಮೆಯೊಳ್ ಫಲ್ಗುಣಂ, ಧರ್ಮದೊಳ್
ನಿರ್ಮಲಚಿತ್ತಂ ಧರ್ಮಪುತ್ರಂ
ಮಿಗಿಲ್ ಇವರ್ಗಳಿನ್ ಈ ಭಾರತಂ ಲೋಕಪೂಜ್ಯಂ.

ವ್ಯಾಸರಿಗೂ ಪಂಪನಿಗೂ ಪಾತ್ರವಿಮರ್ಶೆಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಇರುವ ವ್ಯತ್ಯಾಸ ಇಲ್ಲಿ ಎದ್ದುಕಾಣುತ್ತದೆ. ಪಂಪನಿಗೆ ಇಡೀ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚುಮೆಚ್ಚಾದ ವ್ಯಕ್ತಿಯೆಂದರೆ ಕರ್ಣ. ತನ್ನ ತಪ್ಪೇನೂ ಇಲ್ಲದೆ ವಿಧಿಯ ಕೈವಾಡದಿಂದ ಜೀವನದುದ್ದಕ್ಕೂ ಹೀನ ಕುಲದವನೆಂಬ ನಿಂದೆಗೆ ತುತ್ತಾದರೂ ಬಹಳ ಎತ್ತರದ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಮೀರಿ ಬಾಳಿದವನೆಂದು ಕರ್ಣನ ಬಗ್ಗೆ ಅವನಿಗೆ ಎಲ್ಲಿಲ್ಲದ ಅಭಿಮಾನ, ಮೆಚ್ಚಿಕೆ, ಕರ್ಣ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಸಾವನ್ನಪ್ಪಿದುದನ್ನು ಹೇಳುವಾಗ ಬರುವ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಪದ್ಯ ಇದು.

ನೆನೆಯದಿರಣ್ಣ ಭಾರತದೊಳ್ ಇನ್ ಪೆರರಾರುಮನ್ ಒಂದೆ ಚಿತ್ತದಿಂ
ನೆನೆವೊಡೆ ಕರ್ಣನಂ ನೆನೆಯ, ಕರ್ಣನೊಳ್ ಆರ್ ದೊರೆ? ಕರ್ಣನ ಏರು

ಕರ್ಣನ ಕಡುನನ್ನಿ, ಕರ್ಣನ ಅಳವು ಅಂಕದ ಕರ್ಣನ ಚಾಗಂ ಎಂದು ಕರ್ಣನ ಪಡೆಮಾತಿನೊಳ್ ಪುದಿದು ಕರ್ಣರಸಾಯನಂ ಅಲೈ ಭಾರತಂ ಪಂಪನ ಸಮಕಾಲೀನನಾದ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಕನ್ನಡ ಜೈನಕವಿಯೆಂದರೆ ಪೊನ್ನ (ಸು. ೯೫೦). ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟ ರಾಜವಂಶದ ಮೂರನೆಯ ಕೃಷ್ಣ ಕರ್ನಾಟಕದ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯಾಗಿದ್ದ. ಪೊನ್ನ ಅವನ ಆಸ್ಥಾನಕವಿ. ಕನ್ನಡ ಸಂಸ್ಕೃತ ಎರಡು ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪೊನ್ನನಿಗೆ ಅಸಾಧಾರಣ ಪಾಂಡಿತ್ಯವಿತ್ತು. ತಾನು ನಾಲ್ಕು ಕಾವ್ಯಗಳನ್ನು ಬರೆದಿರುವುದಾಗಿ ಪೊನ್ನ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ಅವು ಶಾಂತಿಪುರಾಣ, ಜಿನಾಕ್ಷರಮಾಲೆ, ಭುವನೈಕ ರಾಮಾಭ್ಯುದಯ ಮತ್ತು ಗತಪ್ರತ್ಯಾಗತ ಎಂಬ ಗ್ರಂಥಗಳು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಕಡೆಯ ಎರಡು ಪುಸ್ತಕಗಳು ನಮಗೆ ಲಭ್ಯವಾಗಿಲ್ಲ. ಜಿನಾಕ್ಷರಮಾಲೆ ಎಂಬ ಕೃತಿ ೩೯ ಕಂದ ಪದ್ಯಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಜಿನನ ಸ್ತೋತ್ರವಿದೆ.

ನಮಗೆ ಸಿಕ್ಕಿರುವ ಪೊನ್ನನ ಏಕಮೇವ ಕಾವ್ಯ 'ಶಾಂತಿಪುರಾಣ'. ಹದಿನಾರನೆಯ ತೀರ್ಥಂಕರನೂ, ಐದನೆಯ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯೂ ಆದ ಶಾಂತಿನಾಥನ ಕಥೆಯನ್ನು ಇದು ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಶಾಂತಿನಾಥ ಹಿಂದೆ ಹೊಂದಿದ್ದ ಹನ್ನೊಂದು ಜನ್ಮಗಳ ಕಥೆಯೇ ಈ ಕೃತಿಯ ಮುಕ್ತಾಯಭಾಗ ಎನ್ನಬಹುದು. ಪೊನ್ನನಿಗೆ ಭಾಷೆಯ ಮೇಲೆ ಪ್ರಭುತ್ವವಿದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಜೈನಧರ್ಮದ ವಿವರಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ವಿಶೇಷ ಪಾಂಡಿತ್ಯವಿದೆ. ಅವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಅವನು ಇದರಲ್ಲಿ ಸೂರೆ ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ. ಇದೊಂದು ವಿದಗ್ಧ ಅಥವಾ ಪಂಡಿತ ಕೃತಿಯಾಗಿದೆ ನಿಜ. ಆದರೆ ಬಹಳ ಉತ್ತಮ ಕಾವ್ಯ ಎನ್ನುವಂತಿಲ್ಲ. ಪೊನ್ನ ಈ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಪುರಾಣಚೂಡಾಮಣಿ ಎಂದು ಕರೆದುಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ಇವನು ಈ ಕಾವ್ಯ ಬರೆಯುವ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಪಂಪನ ಆದಿಪುರಾಣವಂತೂ ರಚನೆಯಾಗಿತ್ತು. ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ಕನ್ನಡದ ಜೈನಪುರಾಣಗಳೆಲ್ಲ ಅತ್ಯಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದದ್ದೆಂದರೆ ಪಂಪನ ಆದಿಪುರಾಣ. ಅದೇ ನಿಜವಾಗಿ ಪುರಾಣಚೂಡಾಮಣಿಯೆಂಬ ಹೊಗಳಿಕೆಗೆ ಅರ್ಹವಾದದ್ದು. ಆದರೆ ಪೊನ್ನ ಆತ್ಮಸ್ತುತಿಗೆ ಇಳಿದನೆಂದರೆ ಅವನ ಮಾತಿಗೆ ತಡೆಯೇ ಇಲ್ಲ. ತನ್ನನ್ನು ಮಿತಿಮೀರಿ ಹೊಗಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಕಾವ್ಯರಚನೆಯಲ್ಲಿ ನಾನು ಕನ್ನಡದ ಕವಿ ಅಸಗನಿಗೆ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತದ ಕವಿ ಕಾಳಿದಾಸನಿಗೆ ನೂರುಪಟ್ಟು ಅಧಿಕ ಎಂದು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಹೀಗೆ ಬಡಾಯಿ ಹೊಡೆಯುವ ಪೊನ್ನ ಕಾಳಿದಾಸನ ವರ್ಣನೆಗಳನ್ನು ಯಾವ ಸಂಕೋಚವೂ ಇಲ್ಲದೆ ಕಾಪಿ ಹೊಡೆದಿದ್ದಾನೆ. ಕಾಳಿದಾಸನ ರಘುವಂಶದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಇಂದುಮತೀ ಸ್ವಯಂವರದ ಪದ್ಯ ಪದ್ಯಗಳನ್ನೇ ತನ್ನ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಅನುವಾದಿಸಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ.

ಹಾಗೆಯೇ ಶಾಂತಿನಾಥನ ದಿಗ್ವಿಜಯ ಪೂರ್ತಿಯಾಗಿ ರಘುವಂಶದಲ್ಲಿ ಬರುವ ರಘುಮಹಾರಾಜನ ದಿಗ್ವಿಜಯದ ಅನುಕರಣೆಯಾಗಿದೆ.

ಇದೇನೇ ಇದ್ದರೂ ಪೊನ್ನ ಕೆಲಮಟ್ಟಿಗೆ ಕಾವ್ಯಶಕ್ತಿಯನ್ನು ತೋರ್ಪಡಿಸಿರುವುದೂ ಉಂಟು. ಅದು ಅವನ ಕಥಾನಿರೂಪಣೆಯಲ್ಲಿಗಿಂತ ವರ್ಣನೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತದೆ.

ಕನ್ನಡನಾಡಿನ ಬತ್ತದ ಗದ್ದೆಗಳನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಪದ್ಯ ಇದು.

ಅಮಿತ ಗುಣವರ್ಣನ ಪ್ರಕ್ರಮಕ್ಕೆ
ಸಲೆನಾಣ್ಣಿ ತಲೆಯನ್ ಎರಗಿದ ಸುಜನೋತ್ತಮರಂತೆ
ಭರದಿನ್ ಎರಗಿದುವು
ಅಮೇಯ ಪರಿಪಕ್ವ ಗಂಧಶಾಲಿವನಂಗಳ್.

(ತಮ್ಮ ಶ್ರೇಷ್ಠತೆಯನ್ನು ಇತರರು ಹೊಗಳುತ್ತಿರುವಾಗ ನಾಚಿಕೆ ಸಂಕೋಚಗಳಿಂದ ತಲೆ ತಗ್ಗಿಸುವ ಸಜ್ಜನರಂತೆ ಪುಷ್ಟವಾಗಿ ಬೆಳೆದು ಪರಿಮಳಿಸುವ ಬತ್ತದ ತೆನೆಗಳು ತಲೆಬಾಗಿದ್ದವು.)

ಶಾಂತಿಪುರಾಣ ತನ್ನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹೆಸರಾದ ಕೃತಿಯಾಗಿರಬಹುದು. ಅತ್ತಿಮಬ್ಬೆ ಎಂಬ ಶ್ರೀಮಂತ ಜೈನಮಹಿಳೆ ಅದರ ಸಾವಿರ ಪ್ರತಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ ಶಾಂತಿನಾಥನ ಬಂಗಾರದ ಜಿನಬಿಂಬ ಸಹಿತ ಅವುಗಳನ್ನೂ ದಾನಮಾಡಿದ ದಾಖಲೆ ಇದೆ.

‘ಭುವನೈಕ ರಾಮಾಭ್ಯುದಯ’ ಕಾವ್ಯ ಲಭ್ಯವಾಗಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಶಬ್ದಮಣಿದರ್ಪಣ ಎಂಬ ವ್ಯಾಕರಣ ಗ್ರಂಥ-ದಲ್ಲಿ ಉದಾಹರಣೆಗಾಗಿ ಬಳಕೆಯಾಗಿರುವ ಒಂದು ಪದ್ಯವನ್ನೂ ಮತ್ತೊಂದು ಪದ್ಯಭಾಗವನ್ನೂ ನೋಡಿದರೆ ಅದು ತಕ್ಕಮಟ್ಟಿಗೆ ಪರಿಣತ ಕೃತಿಯಾಗಿರಬಹುದು ಎನಿಸುತ್ತದೆ.

ಆ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕದ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯಾಗಿದ್ದ ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟ ಮೂರನೆಯ ಕೃಷ್ಣನ ಆಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿದ್ದುದರಿಂದ ಅವನು ಪೊನ್ನನಿಗೆ ‘ಕವಿಚಕ್ರವರ್ತಿ’ ಎಂದು ಬಿರುದನ್ನಿತ್ತು ಗೌರವಿಸಿದ. ಅವನಿಗಿಂತ ಪಂಪ ಹಲವು ಪಟ್ಟು ಶ್ರೇಷ್ಠ ಕವಿಯಾಗಿದ್ದರೂ ಅವನಿಗೆ ಆಶ್ರಯ ನೀಡಿದ ದೊರೆ ಅರಿಕೇಸರಿ ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರ ಸಾಮಂತನಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಪಂಪನಿಗೆ ಅವನು ಆ ಬಿರುದನ್ನು ಕೊಡುವುದು ಸಾಧ್ಯವಿರಲಿಲ್ಲ. ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ನೋಡಿದಾಗ ‘ಕಾಲಾಯತಸ್ಯೈನ್ನಮಃ’ ಎಂಬ ಮಾತು ನಿಜ ಎನಿಸುತ್ತದೆ.

ಹತ್ತನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಆಗಿಹೋದ ಪ್ರಮುಖ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಚಾವುಂಡರಾಯ (ಸು. ೯೭೫) ಕೂಡ ಒಬ್ಬ. ಗಂಗ ದೊರೆ ರಾಚಮಲ್ಲನ ಮಂತ್ರಿಯಾಗಿ, ಲೇಖಕನಾಗಿ, ರನ್ನನಂಥ ಕವಿಗಳಿಗೆ ಪೋಷಕನಾಗಿ ಬಾಳಿದ ವ್ಯಕ್ತಿ ಈತ. ಎಲ್ಲಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಶ್ರವಣಬೆಳಗೊಳದಲ್ಲಿ ಭವ್ಯವಾದ ಗೊಮ್ಮಟೇಶ್ವರ ವಿಗ್ರಹವನ್ನು ಕಡೆಯಿಸಿದವನಾಗಿ ಇವನು ಪ್ರಖ್ಯಾತನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಪಂಪನಂತೆ ಇವನೂ ಕೂಡ ಕಲಿ ಹಾಗೂ ಕವಿ.

ಚಾವುಂಡರಾಯ ಬರೆದ ಗ್ರಂಥ 'ತ್ರಿಷಷ್ಟಿ ಲಕ್ಷಣ ಮಹಾಪುರಾಣ'. ಜೈನಧರ್ಮದ ಅರವತ್ತು ಮೂರು ಜನ ಶಲಾಕಾಪುರುಷರ ಕಥೆಗಳು ಇದರಲ್ಲಿವೆ. ಇದೊಂದು ಗದ್ಯ ಗ್ರಂಥ. ವಡ್ಡಾರಾಧನೆ ದೊರೆಯುವವರೆಗೆ ಇದೇ ಕನ್ನಡದ ಮೊದಲ ಗದ್ಯ ಗ್ರಂಥವೆಂದು ಭಾವಿಸಲಾಗಿತ್ತು. 'ಪಂಪನ ವಿಕ್ರಮಾರ್ಜುನ ವಿಜಯ' ಪಂಪಭಾರತ ಎಂಬ ಹೆಸರು ಪಡೆದುಕೊಂಡಂತೆ, 'ಕರ್ನಾಟಕ ಭಾರತ ಕಥಾಮಂಜರಿ' ಕುಮಾರವ್ಯಾಸ ಭಾರತ ಎನಿಸಿಕೊಂಡಂತೆ ಇವನ 'ತ್ರಿಷಷ್ಟಿ ಲಕ್ಷಣ ಮಹಾಪುರಾಣ' ಚಾವುಂಡರಾಯ ಪುರಾಣ ಎಂದು ಹೆಸರಾಗಿದೆ.

ಜಿನಸೇನ ಮತ್ತು ಗುಣಭದ್ರಾಚಾರ್ಯರಿಂದ ರಚಿತವಾದ ಸಂಸ್ಕೃತ ಮಹಾಪುರಾಣವೇ ಚಾವುಂಡರಾಯ ಪುರಾಣಕ್ಕೆ ಮೂಲ. ಅಲ್ಲಿರುವ ಅರವತ್ತು ಮೂರುಜನ ಶಲಾಕಾ ಪುರುಷರ (ತೀರ್ಥಂಕರರು, ಚಕ್ರವರ್ತಿಗಳ) ಕಥೆಯನ್ನೇ ಇವನು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಸರಳವಾದ ಗದ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಮೂಲದಲ್ಲಿರುವ ವಿಷಯವನ್ನು ಎಲ್ಲಿಯೂ ಬದಲಿಸಿಲ್ಲ, ತನ್ನ ಕಲ್ಪನೆಯೇನನ್ನೂ ಸೇರಿಸಿಲ್ಲ. ಚಾವುಂಡರಾಯನದು ಮತನಿಷ್ಠವಾದ ದೃಷ್ಟಿ, ಒಬ್ಬ ಶಾಸ್ತ್ರಕಾರನ ದೃಷ್ಟಿ. ಇಲ್ಲಿಯದು ನೇರ ನಿರೂಪಣೆ ಮಾತ್ರ. ಗದ್ಯದಲ್ಲಿ ಆಡಂಬರವಿಲ್ಲ, ಅಲಂಕಾರವಿಲ್ಲ, ಹಾಗೆಯೇ ಕನ್ನಡದ ದೇಸಿ ಸಂಪತ್ತು ಇಲ್ಲ. ತನ್ನ ಧರ್ಮದ ಹಿರಿಯರು ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಪದ್ಯರೂಪದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದನ್ನೇ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ಗದ್ಯರೂಪದಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ಹೇಳುವುದು ಇವನ ಗುರಿ. ಸರಳವೂ ಗಂಭೀರವೂ ವಿಷಯನಿಷ್ಠವೂ ಆದ ನಿರೂಪಣೆ ಈ ಕೃತಿಯ ಉದ್ದೇಶ. ವಡ್ಡಾರಾಧನೆಯಂತೆ ಇದೂ ಗದ್ಯಕೃತಿ. ಆದರೆ ವಡ್ಡಾರಾಧನೆಯ ನಿರೂಪಣೆಯ ವಿಶಿಷ್ಟತೆ, ಕನ್ನಡದ ಅಪೂರ್ವ ದೇಸಿ ಸಂಪತ್ತು, ಕಾವ್ಯಸತ್ವ ಇದರಲ್ಲಿ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ. ಅರವತ್ತು ಮೂರುಜನ ಶಲಾಕಾಪುರುಷರ ಚರಿತೆಯನ್ನೂ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಹೇಳುವ ಕೃತಿ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಇದೊಂದೇ ಎನ್ನುವುದು ಇದರ ಅಗ್ಗಲಿಕೆ.

ಕವಿ ರನ್ನ ಹಳಗನ್ನಡ ಕವಿಗಳ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ಧಳಧಳಿಸುವ ಒಂದು ಅಪೂರ್ವರತ್ನ.

ಅವನ ಗದಾಯುದ್ಧ ಕಾವ್ಯವಂತೂ ತನ್ನ ಉಜ್ವಲ ಕಾವ್ಯಶೈಲಿಯಿಂದಾಗಿ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಮರವಾಗಿ ಉಳಿಯುವಂಥ ಕಾವ್ಯವಾಗಿದೆ. ರನ್ನ ಈ ಕೃತಿಯು ರಚಿಸಿ ಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳ ಮೇಲಾಯಿತು. ಆದರೂ ಅದು ತನ್ನ ಶಕ್ತಿಭರಿತವಾದ ಶೈಲಿಯಿಂದ, ನಾಟಕೀಯ ನಿರೂಪಣೆಯಿಂದ, ಮನುಷ್ಯಸ್ವಭಾವ ಕುರಿತ ಆಳವಾದ ಗ್ರಹಿಕೆಯಿಂದ ಹಳಗನ್ನಡ ಬಲ್ಲ ಇಂದಿನವರನ್ನೂ ಗಾಢವಾಗಿ ಸೆಳೆಯಬಲ್ಲದ್ದಾಗಿದೆ.

ರನ್ನ ಹುಟ್ಟಿದ್ದು, ಕ್ರಿ.ಶ. ೯೪೯ರಲ್ಲಿ ಎಂದರೆ ಇಂದಿಗೆ ಒಂದು ಸಾವಿರದ ಐವತ್ತು ವರ್ಷಗಳಿಗೂ ಮುಂಚೆ. ಅವನು ಹುಟ್ಟಿದ ಊರು ಬೆಳುಗಲಿ ದೇಶದ ಮುದುವೊಳಲು; ಎಂದರೆ ಈಗಿನ ಜಮಖಂಡಿಯ ಬಳಿಯಿರುವ 'ಮುಧೋಳ' ಎಂಬ ಊರು. ಕನ್ನಡದ ಆದಿಕವಿ ಎನಿಸಿಕೊಂಡ, ಮಹಾಕವಿ ಪಂಪನಿಗಿಂತ ರನ್ನ ಸುಮಾರು ಐವತ್ತು ವರ್ಷ ಚಿಕ್ಕವನೆನ್ನಬಹುದು. ಕಾವ್ಯ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಅವನು ಪಂಪನಿಗೆ ಮಾತ್ರವೇ ಎರಡನೆಯವನು.

ರನ್ನ ಮತದಲ್ಲಿ ಜೈನ, ಜಾತಿಯಲ್ಲಿ ವೈಶ್ಯ, ವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಬಳೆಗಾರ. ಆದರೆ ವೃತ್ತಿಗೆ ಗಂಟು ಬೀಳದೆ ತನ್ನ ಸಂಕಲ್ಪ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳಿಂದ ವಿಶೇಷವಾದ ವಿದ್ಯಾಬುದ್ಧಿ ಸಂಪಾದಿಸಿ ಕನ್ನಡದ ಒಬ್ಬ ಅಸಾಧಾರಣ ಕವಿಯಾಗುವ ಎತ್ತರಕ್ಕೆ ಬೆಳೆದ. ಗಂಗಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೆ ಅಜಿತ ಸೇನಾಚಾರ್ಯರಂಥ ಮಹಾವ್ಯಕ್ತಿ ಗುರುವಾಗಿ ದೊರೆತರು. ರನ್ನ ಅವರಿಂದ ಜೈನಧರ್ಮದ ಬಗ್ಗೆ ವಿಶೇಷ ಶಿಕ್ಷಣ ಪಡೆದ. ಗಂಗರಾಜ್ಯದ ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿಯಾಗಿದ್ದ ಚಾವುಮಡರಾಯ ಅವನಿಗೆ ಆಶ್ರಯ ನೀಡಿ ಅನೇಕ ವಿಧದಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೆ ಸಹಾಯಮಾಡಿದ. ಮುಂದೆ ರನ್ನ, ತೈಲಪ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯ ಆಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಕವಿಯಾಗಿ ಮೆರೆದ. ಅವನ ಕಾವ್ಯಶಕ್ತಿಗೆ ಮಾರುಹೋದ ತೈಲಪ ಅವನಿಗೆ ಕವಿಚಕ್ರವರ್ತಿ ಎಂಬ ಬಿರುದು ನೀಡಿದ. ಪಲ್ಲಕ್ಕಿ, ಚಾಮರ, ಚಿನ್ನದ ಕೋಲು, ಆನೆ, ಬತ್ತದಗದ್ದೆ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಕೊಟ್ಟು ಸನ್ಮಾನ ಮಾಡಿದ, ಅದನ್ನೆಲ್ಲ ರನ್ನನೇ ತನ್ನ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ತೈಲಪ ಚಕ್ರವರ್ತಿ ತನಗೆ ಕವಿಚಕ್ರವರ್ತಿ ಬಿರುದು ನೀಡಿದ್ದನ್ನು ಹೇಳುತ್ತ "ಪಡೆಯೆಡಿಯ ಕಡೆಯ ಬಡವರ್ ಕುಡೆ ಪಡೆದನೋ? ಚಕ್ರವರ್ತಿಯೊಳ್ ತೈಲಪನೊಳ್ ಪಡೆದಂ ಮಹಿಮೋನ್ನತಿಯಂ, ಪಡೆದಂ ಕವಿ ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಪೆಸರಂ ರನ್ನಂ" ಎಂದು ಘೋಷಿಸುತ್ತಾನೆ.

ರನ್ನ ಅತೀವವಾದ ಆತ್ಮ ವಿಶ್ವಾಸ, ಕೆಚ್ಚು ಇದ್ದ ವ್ಯಕ್ತಿ. ತಾನು ಒಬ್ಬ ಅಸಾಮಾನ್ಯ ಕವಿಎಂದು ಅವನಿಗೆ ಗೊತ್ತು. ಅದನ್ನು ತಾನೇ ಯಾವ ಹಿಂಜರಿಕೆಯಿಲ್ಲದೆ, ನಿಸ್ಸಂಕೋಚವಾಗಿ ಹೇಳಿಕೊಂಡು-ಬಿಡುತ್ತಾನೆ. ಕಾವ್ಯವನ್ನು ವಿಮರ್ಶಿಸಲು

ಹೊರಡುವ ವಿದ್ವಾಂಸರಿಗೆ ಅವನು ಹೇಳುವ ಮಾತು ಇದು. ನಾನೊಬ್ಬ ರತ್ನ ಪರೀಕ್ಷಕ ಎಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡು ಸರ್ಪರಾಜನ ಹೆಡೆಯಲ್ಲಿರುವ ರತ್ನವನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಲು ಹೊರಡುವವನಿಗೆ ಎಷ್ಟು ಧೈರ್ಯ? ನಾನೊಬ್ಬ ಕೃತಿರತನ್ ಪರೀಕ್ಷಕ ಎಂದು ರನ್ನನ ಕೃತಿರತ್ನವನ್ನು ವಿಮರ್ಶಿಸಲು ಹೊರಡುವುದೂ ಹಾಗೆಯೇ! ಅದಕ್ಕೆ ಎಂಟೆದೆ ಬೇಕು.

ರತ್ನಪರೀಕ್ಷಕ ನಾಂ
 ಕವಿರತ್ನ ಪರೀಕ್ಷಕನ್ ಎಂದು
 ಘಣಿಪತಿಯ ಘಣಾರತ್ನಮುಮಂ
 ರನ್ನನ ಕೃತಿರತ್ನಮುಮಂ
 ಪರೀಕ್ಷಿಪಂಗೆ ಏನ್ ಎಂಟೆದೆರ್ಯೇ?

ರನ್ನ ತಾನು ಹುಟ್ಟಿ 'ಬಹುರತ್ನಾವಸುಂಧರಾ' ಎಂಬ ಮಾತನ್ನು ಅಳಿಸಿಹಾಕಿ ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ತಾನೊಬ್ಬನೇ ರತ್ನ ಎನ್ನುವಂತೆ ಮಾಡಿಬಿಟ್ಟನಂತೆ! ವಾಗ್ದೇವಿಯ ಭಂಡಾರದ ಮುದ್ರೆಯನ್ನು ಒಡೆದು, ಮಾತಿನ ಮಾಣಿಕ್ಯವನ್ನು ಸೂರೆ ಮಾಡಿಬಿಟ್ಟನಂತೆ! ಇದನ್ನು ಕೇಳಿದಾಗ ಕವಿ ತನ್ನನ್ನು ಮಿತಿ ಮೀರಿ ಹೊಗಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಾನೆ ಎನ್ನಿಸಬಹುದು. ಆದರೆ ಅವನ ಗದಾಯುದ್ಧ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ಓದಿದ ಮೇಲೆ ಈ ಸ್ವಪ್ರಶಂಸೆಯಲ್ಲಿ ಎಳ್ಳಷ್ಟೂ ಉತ್ಪ್ರೇಕ್ಷೆಯಿಲ್ಲ ಎನಿಸಿಬಿಡುತ್ತದೆ. ಶಕ್ತನಾದವನು ತನ್ನ ಬಗ್ಗೆ ಸತ್ಯ ಹೇಳಿಕೊಂಡರೆ ಏನು ತಪ್ಪು?

ರನ್ನ ಬರೆದ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ದೊರೆತಿರುವುದು ಎರಡು ಮಾತ್ರ: ಒಂದು, 'ಸಾಹಸ ಭೀಮ ವಿಜಯ'. ಇದು ಗದಾಯುದ್ಧ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಜನಪ್ರಿಯವಾಗಿದೆ. ಇನ್ನೊಂದು 'ಅಜಿತ ತೀರ್ಥಂಕರ ಪುರಾಣತಿಲಕ' ಇದು ಅಜಿತಪುರಾಣ ಎಂದು ಹೆಸರಾಗಿದೆ. 'ಪರಶುರಾಮ ಚರಿತ' ಎಂಬ ಇನ್ನೊಂದು ಕಾವ್ಯವನ್ನೂ ತಾನು ಬರೆದಿರುವುದಾಗಿ ರನ್ನ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ಆದರೆ ಅದು ದೊರೆತಿಲ್ಲ.

ದೊರೆತಿರುವ ಈ ಎರಡು ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಗದಾಯುದ್ಧ ಉತ್ಕೃಷ್ಟ ಕವಿತಾ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಕೂಡಿದೆ. ಘಟನೆಗಳು ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಜರುಗುವಂತೆ ನಡೆಯುತ್ತವೆ. ಕಾವ್ಯವನ್ನು ಓದುತ್ತಿರುವಾಗ ನಾಟಕವೊಂದನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿರುವ ಅನುಭವವಾಗುತ್ತದೆ.

ಗದಾಯುದ್ಧ ಕಾವ್ಯ ಆರಂಭವಾಗುವ ವೇಳೆಗೆ ಮಹಾಭಾರತ ಯುದ್ಧ ಮುಕ್ತಾಯಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಿದೆ. ಅದು ಯುದ್ಧದ ಹದಿನೆಂಟನೆಯ ದಿನ ಎಂದರೆ ಯುದ್ಧದ ಕೊನೆಯ ದಿನ. ದುರ್ಯೋಧನ ತನ್ನ ಕಡೆಯ ವೀರರನ್ನೂ ಸೈನ್ಯವನ್ನೂ ತಮ್ಮಂದಿರನ್ನೂ ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಏಕಾಂಗಿಯಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಆದರೂ

ಅವನ ಪೌರುಷ, ಭಲ ಎಳ್ಳಷ್ಟೂ ಕುಂದಿಲ್ಲ. ಗದೆಹಿಡಿದು ರಣರಂಗದಲ್ಲಿ ಚಿಂತಾಕ್ರಾಂತನಾಗಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಅವನ ಜೊತೆಗೆ ಸಂಜಯ ಮಾತ್ರ ಇದ್ದಾನೆ.

ಸಂಜಯ ದುರ್ಯೋಧನನಿಗೆ ತಿಳಿವಳಿಕೆ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. “ದುರ್ಯೋಧನ, ಈಗಲಾದರೂ ಪಾಂಡವರ ಜೊತೆ ಸಂಧಿಮಾಡಿಕೊ. ಅವರ ಮೇಲೆ ಜಯ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಭೀಮ ಎಂಥ ಶೂರ. ನಿನ್ನ ತಮ್ಮಂದಿರನ್ನೆಲ್ಲ ಒಬ್ಬನೇ ಕೊಂದುಬಿಟ್ಟ. ಗಂಡನೆಂದರೆ ಅವನೇ ಅಲ್ಲವೆ ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ. ಭೀಮನ ಪ್ರಶಂಸೆ ಕೇಳಿದ ದುರ್ಯೋಧನನ ಕೋಪ ಭುಗಿಲೆನ್ನುತ್ತದೆ. ಸಂಜಯನನ್ನು ಚುಚ್ಚಿ, ಭೇಡಿಸಿ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. “ಓಹೋ! ನಿನ್ನ ಭೀಮ ಒಬ್ಬ ಶೂರನೋ? ನನ್ನ ತಮ್ಮ ಅವನ ಹೆಂಡತಿ ದ್ರೌಪದಿಯ ಮುಡಿಯನ್ನು ತುಂಬಿದ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಎಳೆದಾಡಿದನಲ್ಲ, ಆಗ ಈ ಶೂರ ಏನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ? ವೀರ ಭಗದತ್ತನ ಆನೆ ನಿಮ್ಮ ಭೀಮನ ಪಕ್ಕೇಲುಬು ಮುರಿಯುವಂತೆ ಒತ್ತುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಅವನ ಪರಾಕ್ರಮ ಎಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ-ತ್ತು? ಕರ್ಣ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಅವನನ್ನು ಸೋಲಿಸಿ ತನ್ನ ಬಿಲ್ಲಿನ ಹೆದೆಯನ್ನು ಅವನ ಕೊರಳಿಗೆ ನೇಣಿನಂತೆ ಬೀಸಿ ಎಳೆದಾಗ ಅವನ ಶೌರ್ಯ ಏನು ಮಾಡುತ್ತಿತ್ತು? ಇನ್ನೂ ಹುಡುಗರಾಗಿದ್ದ ನನ್ನ ತಮ್ಮಂದಿರನ್ನು ಕೊಂದುಬಿಟ್ಟ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಅವನೊಬ್ಬ ದೊಡ್ಡ ವೀರನಾಗಿಬಿಟ್ಟನೋ? ನಿಮ್ಮ ಭೀಮ-

ವನಿತೆಯ ಕೇಶಮಂ ಸಭೆಯೊಳ್ ಎನ್ನನುಜಂ ತೆಗೆವಲ್ಲಿ ಗಂಡನಾಗನೆ?

ಭಗದತ್ತನಾನೆ ಬರಿ ಎಲ್ಲಿಡಿವನ್ನೆಗಂ ಒತ್ತೆ ಗಂಡನಾಗನೆ?

ಕೊಲಲೊಲ್ಲದೆ ಅಂಗಪತಿ ಕೋದು ಎಳೆವಲ್ಲಿ ಗಂಡನಾಗನೆ?

ಕುರುಬಾಲ ಸಂಹರಣ ಮಾತ್ರದೆ ಮಾರುತಿ ಗಂಡನಾದನೆ?

ಕ್ರಮೇಣ ಮಾತು ಅಶ್ವತ್ಥಾಮನ ಕಡೆ ತಿರುಗುತ್ತದೆ. ಕೂಡಲೆ ದುರ್ಯೋಧನನ ಕೋಪ ಕುದಿದುಕುತ್ತದೆ. ಅವನು ಈ ಅಶ್ವತ್ಥಾಮನನ್ನು ನೆಚ್ಚಿ ಸಾಕಿದ್ದ. ಇಡೀ ಶತ್ರುಸೈನ್ಯ ಸವರಲು ಅವನೊಬ್ಬ ಸಾಕು; ಅವನು ರುದ್ರಾಂಶ ಸಂಭೂತ; ಹಣೆಯಲ್ಲಿ ಕಣ್ಣಿರುವ ಪರಶಿವನ ಅವತಾರ ಎಂದು ನಂಬಿದ್ದ. ಆದರೆ ಅವನಾಗಲೀ ಅವನ ತಂದೆ ದ್ರೋಣನಾಗಲಿ ಮನಸ್ಸಿಟ್ಟು ಬಿಲ್ಲಿಗೆ ಬಾಣ ಹೂಡಲೇ ಇಲ್ಲ. ಅನ್ನ ಕೊಟ್ಟ ಸ್ವಾಮಿ ಎಂದೂ ನೆನೆಯಲಿಲ್ಲ. ಒಳ್ಳೆಯ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಏನೇನೋ ನೆಪ ಹೇಳಿಕೊಂಡು ಶ್ವಾಸ್ತ್ರ ಬಿಸಾಡಿ ಹೊರಟುಹೋದರು ಎನ್ನಿಸುತ್ತದೆ ಅವನಿಗೆ.

ಅಸುಹೃತ್ಯೈನಗೆ ಸಾಲ್ವನೋರ್ವನೆ ಗಡಂ

ರುದ್ರಾವತಾರಂ ಗಡಂ

ನೊಸಲೊಳ ಕಣ್ ಗಡಂ ಎಂದು ನಚ್ಚಿ ಪೊರೆದೆಂ

ತಾನಕ್ಕೆ, ತಮ್ಮಮ್ಮನಕ್ಕೆ

ಇಸಲ್ ಅಂಬಂ ತಿರುವಾಯ್ಗೆ ತಂದರಿವರೇ?

ಜೋಳದ ಪಾಳಿಯುಂ ನೆನೆದುದಿಲ್ಲ ದ್ರೋಣಿಯುಂ ದ್ರೋಣನುಂ.

ಹೋಗಲಿ ಬಿಡು ಸಂಜಯ, ಅವರನ್ನು ನೆಚ್ಚಿದ ನನ್ನದೇ ತಪ್ಪು. ಕಬ್ಬಿಣದ ಕತ್ತಿಯನ್ನು ಮಸೆದರೆ ಅದು ಹರಿತವಾಗುತ್ತದೆ. ಮರದ ಕತ್ತಿ ಮಸೆದರೆ ಹರಿತವಾಗುತ್ತದೆಯೇ? ಶೂರನನ್ನು ಸಾಕಿದರೆ ಅವನು ಸ್ವಾಮಿಗಾಗಿ ಹೋರಾಡುತ್ತಾನೆ. ಹೇಡಿಯನ್ನು ಸಾಕಿದರೆ ಅವನು ಸಮಯಕ್ಕೆ ಆಗುತ್ತಾನೆಯೇ?

ಕರವಾಳಂ ಮಸೆವಂದದೆ

ಮರವಾಳಂ ಮಸೆಯೆ ಕೂರಿತಕ್ಕುಮೆ?

ಕಲಿಯಂ ಪೊರೆದೊಡೆ ಕೂರ್ಪಂ ತೋರ್ಪಂತಿರೆ

ತೋರ್ಕುಮೆ ಪಂದೆ ಪತಿಗೆ ಸಂಗರದೆಡೆಯೊಳ್?

ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತ ಮುಂದೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಅವನಿಗೆ ಕರ್ಣ, ದುಶ್ಯಾಸನ, ದ್ರೋಣ, ಅಭಿಮನ್ಯು ಮೊದಲಾದವರ ಶವಗಳು ರಣರಂಗದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಿರುವುದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಆ ಒಂದೆರಡು ಶವಗಳ ಮುಂದೆಯೂ ನಿಂತು ಸಂಕಟಪಡುತ್ತಾನೆ. ಅವರ ಶೌರ್ಯ, ಗುಣ, ನಡತೆಗಳನ್ನು ಬಾಯ್ದುಂಬಿ ಹೊಗಳುತ್ತಾನೆ. ಅಭಿಮನ್ಯು ತನ್ನ ಬದ್ಧ ಶತ್ರುವಿನ ಮಗನಾದರೂ ಅವನ ಬಗ್ಗೆ ದುರ್ಯೋಧನನಿಗೆ ಎಲ್ಲಿಲ್ಲದ ಹೆಮ್ಮೆ ಗೌರವ. ಬಾಲಕನಾದರೂ ಹೇಗೆ ಸಿಂಹದ ಮರಿಯಂತೆ ಹೋರಾಡಿದ! ತಾನೂ ಅಷ್ಟೆ ಗೆಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಏನು? ಅವನಂತೆ ಹೋರಾಡಿ ಸಾಯಬೇಕು. ಅವನು ತೋರಿಸಿದ ಶೌರ್ಯದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪಾಲು ತೋರಿಸಿದರೂ ಸಾಕು. ಅಂಥ ಭಾಗ್ಯವನ್ನು ನನಗೆ ಅನುಗ್ರಹಿಸು ಎಂದು ಹೇಳಿ ಆ ಹುಡುಗನ ಶವಕ್ಕೆ ವಂದನೆ ಸಲ್ಲಿಸಿ ದುರ್ಯೋಧನ ಮುಂದೆ ಸಾಗುತ್ತಾನೆ. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅವನು ಕರ್ಣನ ಶವ ಕಂಡು ದುಃಖಿಸುವ ಭಾಗವಂತೂ ಕರುಳಿರಿಯುವಂತಿದೆ. ಕರುಣರಸ ಅಲ್ಲಿ ಕೋಡಿ ಹರಿಯುತ್ತದೆ. ಕರ್ಣ ದುರ್ಯೋಧನರ ಸ್ನೇಹದ ಔನ್ನತ್ಯಕ್ಕೆ ಅದೊಂದು ಉತ್ಕೃಷ್ಟ ನಿದರ್ಶನ.

ದುರ್ಯೋಧನ ಹೆಣಗಳ ಬಣವೆಯನ್ನು ಹಾದು ಮುಂದೆ ಸಾಗುತ್ತಿರುವಂತೆ ರಕ್ತಮಾಂಸ ಭಕ್ಷಿಸಲು ಯುದ್ಧ ಭೂಮಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದ ಶಾಕಿನ ಡಾಕಿನಿಗಳ ಪಿಶಾಚ ಪರಿವಾರ ಅವನಿಗೆ ಎದುರಾಗುತ್ತದೆ. ಅವು ದುರ್ಯೋಧನನ ಗುರುತು ಹಿಡಿದು ಅವನನ್ನು ಮುತ್ತುತ್ತವೆ. ಒಂದು ಮರಳು ಬಂದು ಅವನನ್ನು ಭೇಡಿಸುವಂತೆ ಹೇಳುತ್ತದೆ. “ಇದೇನು ಯುದ್ಧವಪ್ಪ! ಕುಡಿಯಲು ಒಂದು ಹನಿ ರಕ್ತ ಸಿಗುತ್ತಿಲ್ಲ. ದ್ರೋಣನ ರಕ್ತ ಕುಡಿಯುವಂತಿಲ್ಲ, ಅವನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣ. ಭೀಷ್ಮನ ರಕ್ತವೂ ಸಿಗುವಂತಿಲ್ಲ, ಇನ್ನೂ ಇದ್ದಾನೆ. ನಿನ್ನ ತಮ್ಮನ ರಕ್ತವನ್ನೆಲ್ಲ ಆ ಭೀಮನೇ

ಹೀರಿಬಿಟ್ಟ ಈಗ ನಾವು ನಿನ್ನ ರಕ್ತಕ್ಕಾಗಿ ಬಾಯಿ ತೆರೆದು ಕಾಯುತ್ತಿದ್ದೇವೆ”.

ಗುರುವಿನ ನೆತ್ತರಂ ಕುಡಿವೆನಪ್ಪೊಡೆ ಅವಂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಂ
ನಿನ್ನ ತಮ್ಮನ ನೆತ್ತರಂ ಕುಡಿವೆನಪ್ಪೊಡೆ ಆ ಭೀಮನೆ ಪೀರ್ದಂ
ಭೀಷ್ಮನ ಬಿಸುನೆತ್ತರಂ ಕುಡಿದೆನಪ್ಪೊಡೆ ಇನ್ನುಂ ಒಳಂ
ನಿನ್ನ ನೆತ್ತರ ಸವಿಯಂ ಬಯಸಿ ಬಾಯ್ವಾಯ್ವಿಡುವೆಂ.

ಪೂರ್ತಿ ಅಪಶಕುನದ ಮಾತು! ದುರ್ಯೋಧನ ಇದಕ್ಕೆ ಎದೆಗೆಡದೆ “ಭಿ ಮರುಳ ಮಾತಿನೋಳ್ ಪುರುಳಿಲ್ಲ” ಎಂದು ಹೇಳಿ ಮುಂದೆ ಹೆಜ್ಜೆಯಿಡುತ್ತಾನೆ. ತನ್ನನ್ನು ಮರುಳು ಎಂದದ್ದಕ್ಕೆ ಪಿಶಾಚಿ ಕೆರಳಿ ಬಿಡುತ್ತದೆ”. “ಅಲ್ಲವೋ ನೀಚ, ನಿನ್ನ ಸೋದರರ ಮೇಲೆ ಮಾತ್ಸರ್ಯದಿಂದ ದ್ವೇಷ ಸಾಧಿಸಿದೆ. ಬಗೆ ಬಗೆ ಕಷ್ಟ ಕೊಟ್ಟೆ. ಭೀಮನನ್ನು ಕೆರಳಿಸಿ ನೀನು ಈ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ಬರುವಂತೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡೆ. ಇಂಥ ನೀನು ಮರುಳೋ, ಅಥವಾ ಬಂಧುಪರಿವಾರ ಸಮೇತ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ನಲಿಯುತ್ತಿರುವ ನಾನು ಮರುಳೋ? ಹೇಳೋ” ಎಂದು ಮಾತಿನಲ್ಲೇ ಇರಿಯುತ್ತದೆ.

ಅರಗಿನ ಮಾಡದೋಳ್ ವಿಷದ ಲಡ್ಡುಗೆಯೋಳ್ ಕೊಲಲ್ ಒಡ್ಡಿ
ಬದ್ಧಮತ್ತರದೊಳೆ ವೈರಮಂ ಪದೆದು
ಭೀಮನನ್ ಇಂತಿನಿತರ್ಕೆ ತಂದ ನೀನ್ ಮರುಳೆಯೊ
ಭೂತಕೋಟಿವೆರಸಿ

ಆಹವರಂಗದೊಳಾಡುರ್ತಿ ಪತಾನ್ ಮರುಳೆಯೊ
ನೋಳ್ವೆವು ಇರ್ವರ ಮರುಳ್ತನಮಂ ಫನಿರಾಜಕೇತನಾ!

ಮುಂದೆ ಭೀಮನೊಡನೆ ಅವನು ನಡೆಸುವ ಗದಾಯುದ್ಧವನ್ನು ರನ್ನ ವರ್ಣಿಸಿರುವ ರೀತಿ ಅನ್ಯಾದೃಶವಾಗಿದೆ. ಆ ಯುದ್ಧದ ಅಬ್ಬರ, ಗದೆಗಳ ಬಡಿದಾಟವನ್ನು ಅವನು ಅರ್ಥಕ್ಕೆ ಹೊರತಾದ ಅನುಕರಣ ಶಬ್ದಗಳಿಂದಲೇ ಬಣ್ಣಿಸಿ ಬಿಡುತ್ತಾನೆ. ಅವರ ಸೆಣಸಾಟ ಹೇಗಿತ್ತೆಂದರೆ

ಧಪ್ಪರಿ ದಟ್ಟುಂ ಪೊಟ್ಟಿನೆ
ಧೊಪ್ಪ ಧೋಗಪ್ಪನೆ
ದಿಧಿಲ್ ಬುಧಿಲ್ಲನೆ
ಸೊಪ್ಪುಸೊವಡಪ್ಪಿನಂ ಮೈ
ತಪ್ಪದೆ ಬಡಿದರ್ ಕಲಿಗಳ್ ಒರ್ವರನೊರ್ವರ್.

ಯುದ್ಧದ ನಡುವೆ ಅವರು ಮಾಡುವ ಪರಸ್ಪರ ಆರೋಪ, ವೀರಾಲಾಪ, ಮೂದಲಿಕೆಗಳು ಸಹೃದಯರನ್ನು ವೀರರಸದ ಪರಾಕಾಷ್ಠೆಗೆ ಕೊಂಡೊಯ್ಯುತ್ತವೆ.

ವೀರರಸದ ಉಜ್ವಲ ಅನುಭವ ಆಗಬೇಕಾದರೆ ಗದಾಯುದ್ಧ ಓದಬೇಕು.

ರನ್ನನ ಅಜಿತಪುರಾಣ ಗದಾಯುದ್ಧದಷ್ಟು ರಸವತ್ತಾದ ಕಾವ್ಯವಲ್ಲ. ಅದರಲ್ಲಿ ಹನ್ನೆರಡು ಆಶ್ವಾಸಗಳಿವೆ, ಸುಮಾರು ಎಂಟುನೂರು ಪದ್ಯಗಳಿವೆ. ಕೃತಿಯ ಅರ್ಧಭಾಗ ಜೈನಮತ ತತ್ವಗಳ ನಿರೂಪಣೆಯಿಂದ ತುಂಬಿಹೋಗಿದೆ. ತಿರುಳಿಗಿಂತ ಕರಟವೇ ಜೋರು ಎನ್ನುವಂತೆ ಕಥಾಭಾಗ ಗೌಣವಾಗಿ ನೀರಸ ನಿರೂಪಣೆಯೇ ಹೆಚ್ಚಾಗಿದೆ. ಕಥೆಯ ಸುತ್ತಲೂ ದಟ್ಟವಾಗಿ ಹಬ್ಬಿರುವ ಮತತತ್ವಗಳ ಬಿದಿರ ಮೆಳೆಯನ್ನು ಸವರಿಕೊಂಡು ಒಳಹೋದರೆ ಮಾತ್ರ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದು ತಿಳಿನೀರಿನ ಹೊಂಡಗಳೋ ಹಣ್ಣಿನ ಮರಗಳೋ ಕಾಣುತ್ತವೆ. ಅಜಿತ ತೀರ್ಥಂಕರನ ಕಥೆಯ ಜೊತೆಯಲ್ಲೇ ಬರುವ ಸಗರ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯ ಕಥೆ ಕೆಲವು ಕಡೆ ರಸಭರಿತವಾಗಿದೆ. ಅಜಿತ ಸ್ವಾಮಿ ವೈರಾಗ್ಯ ಹೊಂದಿ ಕಾಡಿಗೆ ಹೊರಡುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅವನ ಪತ್ನಿಯರು ಶೋಕಿಸುವ ಸನ್ನಿವೇಶ ಕರುಣರಸವನ್ನು ಉದ್ದೀಪಿಸುತ್ತದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಸಗರ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯ ಎಲ್ಲ ಮಕ್ಕಳು ಒಟ್ಟಿಗೇ ಸತ್ತರೆಂದು ಸುದ್ದಿ ಬಂದಾಗ ರಾಜಪುರೋಹಿತ ಮಾಡುವ ಸಾವಿನ ಅನಿವಾರ್ಯತೆಯ ವರ್ಣನೆ ರಸಾತ್ಮಕ ಚಿಂತನೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದು ಹೃದಯಂಗವಾಗಿದೆ.

ರನ್ನನಿಂದ ಅಜಿತನಾಥ ಪುರಾಣವನ್ನು ಬರೆಸಿದವಳು ದಾನಚಿಂತಾಮಣಿ ಅತ್ತಿಮಬ್ಬೆ ಎಂಬ ಸಾಧ್ವಿ. ಶ್ರೀಮಂತೆಯಾಗಿದ್ದ ಈ ಜೈನ ಮಹಿಳೆ ಅನೇಕ ಧಾರ್ಮಿಕ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ತನ್ನ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ವಿನಿಯೋಗ ಮಾಡಿದವಳು. ಕವಿ ಪೊನ್ನನ ಶಾಂತಿನಾಥ ಪುರಾಣದ ಒಂದು ಸಹಸ್ರ ಪ್ರತಿಗಳನ್ನು ಬರೆಯಿಸಿ ಅದನ್ನು ವಿದ್ವಾಂಸರಿಗೆ ದಾನ ಮಾಡಿದ ಉದಾರಿ ಈಕೆ. ಅವಳ ಉನ್ನತ ಚಾರಿತ್ರ್ಯವನ್ನೂ, ಜೈನ ಧರ್ಮಪರಾಯಣತೆಯನ್ನೂ ದಾನ ಗುಣವನ್ನೂ ರನ್ನ ಅಜಿತ ಪುರಾಣದ ಪೀಠಿಕಾ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಮುಕ್ತ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಕೊಂಡಾಡಿದ್ದಾನೆ. ಆ ನಿರೂಪಣೆ ಕಾವ್ಯಾತ್ಮಕವಾಗಿರುತ್ತ ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನ ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಮಹಿಳೆಯೊಬ್ಬಳ ಸುಂದರ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಚಿತ್ರವೂ ಆಗಿದೆ. ತನಗೆ ಉಪಕಾರ ಮಾಡಿದವರನ್ನು ಹೃತ್ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಸ್ಮರಿಸುವ ರನ್ನನ ಕೃತಜ್ಞತಾಗುಣಕ್ಕೆ ಈ ಭಾಗ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿದೆ.

ಸುಮಾರು ೧೦೩೦ರಲ್ಲಿ ಇದ್ದಿರಬಹುದಾದ ದುರ್ಗಸಿಂಹ ಆ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಪಂಚತಂತ್ರ ಎಂಬ ವಿಶಿಷ್ಟ ಕೃತಿಯನ್ನು ಬರೆದವನು. ಚಾಲುಕ್ಯ ರಾಜನಾಗಿದ್ದ ಜಗದೇಕಮಲ್ಲ ಜಯಸಿಂಹನ ಬಳಿ ದಂಡನಾಯಕನೂ ಸಂಧಿವಿಗ್ರಹಿಯೂ ಆಗಿದ್ದ ಇವನು ಪಂಪನಂತೆ ಸವ್ಯಸಾಚಿಯಾದವನು. ಇವನ

ತಂದೆ ಈಶ್ವರಾರ್ಯ, ತಾಯಿ ರೇವಾಂಬೆ. ಮಹಾಯೋಗಿ ಎನ್ನಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಶಂಕರಭಟ್ಟ ಇವನ ಗುರು. ಸಕಲ ವಿದ್ಯಾಪಾರಂಗತರಾದ ಪೂರ್ವಜರ ವಂಶದಲ್ಲಿ ಬಂದ ಈತ ಇದ್ದದ್ದು ಕಿಸುನಾಡಿನ ಸೈಯಡಿಯೆಂಬ ಅಗ್ರಹಾರದಲ್ಲಿ. ಭಾಗವತ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಾಗಿದ್ದ ಈತ ತನ್ನ ಪ್ರಭುವಿನ ಆಣತಿಯಂತೆ ಹರಿಹರ ದೇವಾಲಯಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿದ್ದ.

ದುರ್ಗಸಿಂಹನ ಕೃತಿ ಪಂಚತಂತ್ರ. ಇದು ಐದು ತಂತ್ರಗಳನ್ನು ಕಥೆಗಳ ಮೂಲಕ ಬೋಧಿಸುವ ಚಂಪೂಕಾವ್ಯ. ಗದ್ಯ ಪದ್ಯಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರುವ ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಪದ್ಯಕ್ಕಿಂತ ಗದ್ಯವೇ ಹೆಚ್ಚಾಗಿದೆ. ಐದು ಪ್ರಕರಣಗಳಿರುವ ಈ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದು ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲೂ ಒಂದೊಂದು ತಂತ್ರವನ್ನು ಬೋಧಿಸುವ ರಾಜನೀತಿಯ ಕಥೆಗಳಿವೆ. ಕಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯರಲ್ಲದೆ ಪ್ರಾಣಿಪಕ್ಷಿಗಳೂ ಪಾತ್ರಗಳಾಗಿ ಬರುತ್ತವೆ. ಒಂದು ಕಥೆಯಲ್ಲಿ ಇನ್ನೊಂದು ಕಥೆ, ಅದರಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಂದು ಕಥೆ - ಹೀಗೆ ಕಥೆಗಳು ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಹೆಣೆದುಕೊಂಡಿವೆ.

ವಸುಭಾಗಭಟ್ಟನೆಂಬ ಲೇಖಕ ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಬರೆದಿರುವ ಪಂಚತಂತ್ರ ಗ್ರಂಥ-ವನ್ನು ತಾನು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿರುವುದಾಗಿ ದುರ್ಗಸಿಂಹ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ವಿಷ್ಣುಶರ್ಮ ಎಂಬ ಕವಿ ರಚಿಸಿರುವ ಪಂಚತಂತ್ರ ಎಲ್ಲ ಕಡೆ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ವಸುಭಾಗಭಟ್ಟ ಎಂಬಾತನೂ ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಪಂಚತಂತ್ರ ಎಂಬ ಕೃತಿಯನ್ನು ರಚಿಸಿರುವ ವಿಷಯವಾಗಲೀ ಅದರ ಸ್ವರೂಪವಾಗಲೀ ನಮಗೆ ತಿಳಿಯುವುದು ದುರ್ಗಸಿಂಹನಿಂದಲೇ. ಹೀಗಾಗಿ ದುರ್ಗಸಿಂಹನ ಕೃತಿಗೆ ವಿಶೇಷ ಮಹತ್ವವಿದೆ. ವಿಷ್ಣುಶರ್ಮನ ಪಂಚತಂತ್ರ ವೈದಿಕ ಧರ್ಮಪರವಾಗಿದ್ದರೆ ದುರ್ಗಸಿಂಹನದು ಜೈನಧರ್ಮ ಪರವಾಗಿದೆ. ಜೈನಧರ್ಮದ ಪಾರಿಭಾಷಿಕ ಪದಗಳು ಇದರಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟಿವೆ. ಆದರೆ ಎಲ್ಲಿಯೂ ವೈದಿಕ ಧರ್ಮವನ್ನು ಅಲ್ಲಗಳೆಯುವ ಅಂಶಗಳಿಲ್ಲ. ಮೂಲಕೃತಿಯನ್ನು ರಚಿಸಿದ ವಸುಭಾಗಭಟ್ಟ ಮತ್ತು ಅದನ್ನು ಅನುವಾದ ಮಾಡಿರುವ ದುರ್ಗಸಿಂಹ ಇಬ್ಬರೂ ವೈದಿಕರಾಗಿದ್ದರೂ ಈ ಪಂಚತಂತ್ರದಲ್ಲಿ ಜೈನತತ್ವಗಳಿಗೆ ಮಾನ್ಯತೆ ದೊರಕಿರುವುದು ಕುತೂಹಲಕರವಾದ ಮತ್ತು ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಅಂಶ.

ದುರ್ಗಸಿಂಹ ಕಥೆಯನ್ನು ಆಕರ್ಷಕವಾಗಿ ಹೇಳಬಲ್ಲವನು ಕಥೆಯ ನಡುವೆ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಹಣಿಕುವ ವ್ಯಂಗ್ಯ ವಿಡಂಬನೆಗಳು ಗಮನ ಸೆಳೆಯುತ್ತವೆ. ದುರ್ಗಸಿಂಹನ ಪದ್ಯಶೈಲಿ ಪ್ರೌಢ ಪದಯೋಜನೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದರೂ ಕ್ಲಿಷ್ಟವಾಗಿಲ್ಲ.

ಜೀವನ ಎಷ್ಟು ಅಶಾಶ್ವತವಾದುದೆಂದು ಸಾರುವ ಈ ಮುಂದಿನ ಪದ್ಯ ದುರ್ಗಸಿಂಹನ ಆವ್ಯಶೈಲಿಗೆ ಒಂದು ನಿದರ್ಶನ.

ಅನಿಮಿಷ ಚಾಪದಂತೆ ಸಿರಿ
 ಶಾರದನೀರದ ಕಾಂತಿಯಂತೆ ಯೌವನದೇಸಕಂ
 ತೃಣಾಗ್ರಗತ ವಾಚಣಿಕಾ ಗಣದಂತೆ ಸಂದ ಜೀವನಂ
 ಅದರಿಂ ಭವಪ್ರಭವಜೀವಿಗೆ ನಿರ್ಮಲ
 ಧರ್ಮಮಾರ್ಗದೊಳ್ ಮನಂ ಒಸೆದು
 ಆಗಳುಂ ನಡೆಯವೇಳ್ವುದು ವಿಶ್ವಮೃಗೇಂದ್ರವಲ್ಲಭಾ.

ಕನ್ನಡ ಕಾವ್ಯ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬರು ನಾಗವರ್ಮರಿದ್ದಾರೆ. ಮೊದಲನೆಯ ನಾಗವರ್ಮ (೯೯೦) ಪಂಪ, ಪೊನ್ನ, ರನ್ನರ ನಂತರ ಹತ್ತನೆಯ ಶತಮಾನದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಇದ್ದವನು. 'ಭಂದೋಂಬುಧಿ' ಮತ್ತು 'ಕರ್ನಾಟಕ ಕಾದಂಬರಿ' ಎಂಬ ಎರಡು ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಈತ ರಚಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯದು ಶಾಸ್ತ್ರಗ್ರಂಥ, ಎರಡನೆಯದು ಕಾವ್ಯ. ಇವನು ವೆಂಕಿಪಳು ಎಂಬ ಸ್ಥಳದವನು.

'ಭಂದೋಂಬುಧಿ' ಎಂದರೆ ಭಂದಿಸ್ಸಿನ ಸಾಗರ ಎಂದು ಅರ್ಥ. ಈ ಗ್ರಂಥ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ದೊರೆತಿರುವ ಭಂದಶ್ಯಾಸ್ತ್ರದ ಮೊದಲ ಗ್ರಂಥ. ಕನ್ನಡ ಕವಿಗಳು ಆವರೆಗೆ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಬಳಸಿದ್ದ ಸಂಸ್ಕೃತ, ಪ್ರಾಕೃತ ಮತ್ತು ಕನ್ನಡದ್ದೇ ಆದ ದೇಸಿ ಭಂದೋಲಯಗಳನ್ನು ನಿಯಮ ನಿದರ್ಶನ ಸಹಿತ ಹೇಳುವ ಕೃತಿ ಇದು. ಇತರ ಭಾಷೆಗಳಿಂದ ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಬಂಧ ಭಂದಿಸ್ಸಿನ ಬಗೆಗಳನ್ನು 'ಸರ್ವ ವಿಷಯ ಭಾಷಾಜಾತಿ' ಎಂಬ ವಿಭಾಗದಲ್ಲಿಯೂ ಮೂಲದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡದ್ದೇ ಆದ ತ್ರಿಪದಿ, ಪಿರಿಯಕ್ಕರ ಮೊದಲಾದ ಭಂದೋಲಯಗಳನ್ನು 'ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಷಯ ಜಾತಿ' ಎಂಬ ವಿಭಾಗದಲ್ಲಿಯೂ ನಿರೂಪಿಸಿರುವುದು ಬಹಳ ಉಪಯುಕ್ತವಾಗಿದೆ. ನಾಗವರ್ಮ ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಉದ್ದೇಶಿಸಿ ಹೇಳಿದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಗ್ರಂಥ ರಚಿತವಾಗಿದೆ. ಭಂದಿಸ್ಸಿನಂಥ ಜಟಿಲವೂ ನೀರಸವೂ ಆದ ವಿಷಯವನ್ನು ತನ್ನ ಪ್ರೀತಿಯ ಹೆಣ್ಣಿಗೆ ಹೇಳುವಂತೆ ಈತ ಬರೆದಿರುವುದು ಕೂತೂಹಲಕರವಾಗಿದೆ! ನಾಗವರ್ಮ ಶಾಸ್ತ್ರಕಾರನಾಗಿ ಎಷ್ಟು ಸಮರ್ಥನೋ ಕಾವ್ಯರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಅದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಸಮರ್ಥ 'ಕರ್ನಾಟಕ ಕಾದಂಬರಿ' ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಇವನ ಚಂಪೂಕಾವ್ಯ ಒಂದು ಅನುವಾದ ಕೃತಿ, ಬಾಣಭಟ್ಟ ಎಂಬ ಪ್ರೌಢ ಸಂಸ್ಕೃತಕವಿ ಹಿಂದೆ ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿದ್ದ 'ಕಾದಂಬರೀ, ಎಂಬ ಗದ್ಯಕೃತಿಯ ಕನ್ನಡ ಕಾವ್ಯಾನುವಾದ ಇದು. ಬಾಣನ 'ಕಾದಂಬ-ರೀ' ಲೋಕೋತ್ತರವಾದ ಒಂದು ಮಹಾಕೃತಿ, ಆದು ಗದ್ಯರೂಪದಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಅದರ ಕಾವ್ಯಸತ್ವ ಮಹಾಕಾವ್ಯವೊಂದರಲ್ಲಿ ಕಾಣುವಂಥದು. ಅನುಪಮ ಕಲ್ಪನೆ ಭಾವನೆ ಚಿಂತನೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರುವ ಈ ಕೃತಿ ಪ್ರೌಢ ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ, ವಿಲಕ್ಷಣ

ನಡಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಗುವ ಪಾಂಡಿತ್ಯಪೂರ್ಣವಾದ ಜಟಿಲ ಶೈಲಿಯ ಕೃತಿ, ಸಮಾಸ ಪದಗಳಿಂದ ನಿಬಿಡವಾಗಿದ್ದು ಸುದೀರ್ಘ ವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರುವ ಬಾಣನ ಕ್ಲಿಷ್ಟ ಶೈಲಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ವಿಮರ್ಶಕರೊಬ್ಬರು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. “ಬಾಣ ಕವಿಯ ಗದ್ಯವೆಂದರೆ ಭಾರತದ ದಟ್ಟ ಅರಣ್ಯವೊಂದರಂತೆ ದುರ್ಗಮವಾದದ್ದು, ಅದನ್ನು ಹೊಕ್ಕು, ಒಳಗೆ ಸಾಗಿ ತುದಿ ಮುಟ್ಟುವುದು ದುಸ್ಸಾಧ್ಯವಾದ ಕೆಲಸ”, ಇಂಥ ಕೃತಿಯನ್ನು ಅನುವಾದಿಸುವುದು ಒಂದು ಹರಸಾಹಸವೇ ಸರಿ, ಅದರ ನಾಗವರ್ಮ ಈ ಸವಾಲನ್ನು ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿ ಎದುರಿಸಿದ್ದಾನೆ. ನಾಗವರ್ಮ ಭಾಷಾಂತರಕಾರ ಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲ, ಮೂಲಕೃತಿಯ ದೀರ್ಘವರ್ಣನೆಗಳನ್ನು ಉಚಿತ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಇದು ಮಕ್ಕೇ ಕಾ ಮಕ್ಕೇ ಅನುವಾದವಲ್ಲ, ಒಂದು ಬಗೆಯ ಪುನರ್ ಸೃಷ್ಟಿ, ಅನುವಾದಕ ಸೃಷ್ಟಿಶೀಲನಾದ ಒಬ್ಬ ಸಮರ್ಥ ಕವಿಯೂ ಆಗಿದ್ದಾಗ ಮಾತ್ರ ಸಾಧ್ಯವಾಗುವ ಮೋಹಕ ಅನುವಾದ.

ಕಾದಂಬರಿ ಕೃತಿ ಗಾಢಪ್ರೇಮಿಗಳಾದ ಎರಡು ಜೋಡಿ ಗಂಡು ಹೆಣ್ಣುಗಳ ಕಥೆ, ಹಾಗೆಯೇ ಉಜ್ವಲ ಸ್ನೇಹವನ್ನೂ ಚಿತ್ರಿಸುವ ಕಥೆ, ಗಂಡು ಹೆಣ್ಣುಗಳ ನಡುವಿನ ಪ್ರೇಮವನ್ನೂ ನಿಷ್ಠೆಯನ್ನೂ ಎತ್ತರದ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿಸುವ ಈ ಕಥೆ ಎರಡು ಹೆಣ್ಣುಗಳ ಮತ್ತು ಎರಡು ಗಂಡುಗಳ ನಡುವಿನ ಗಾಢ ಸ್ನೇಹವನ್ನೂ ಬಣ್ಣಿಸುವ ಕಥೆಯಾಗಿದೆ. ಅರಂಭದಲ್ಲಿ ಕಾಮಮೂಲವಾಗಿದ್ದ ವ್ಯಾಮೋಹ ವಿರಹದ ಉರಿಯಲ್ಲಿ ಬೆಂದು, ಜನ್ಮ ಜನ್ಮಗಳನ್ನೂ ದಾಟಿ ಪರಿಶುದ್ಧಪ್ರೇಮವಾಗಿ ಬೆಳೆದು ಕಡೆಗೂ ತನ್ನ ಗುರಿಯನ್ನು ಮುಟ್ಟುತ್ತದೆ. ಪುಂಡರೀಕ-ಮಹಾಶ್ವೇತ ಮತ್ತು ಚಂದ್ರಾಪೀಡ -ಕಾದಂಬರಿ- ಈ ಜೋಡಿಗಳು ತಮ್ಮ ನಿಷ್ಠೆ, ತಾಳ್ಮೆ, ಸಾಹಸಗಳಿಂದ ಓದುಗರ ಮನದಲ್ಲಿ ಪ್ರೇಮದ ಪ್ರತೀಕಗಳಾಗಿ ಬೆಳಗುತ್ತಾರೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಚಂದ್ರಾಪೀಡ ಮತ್ತು ಕಪಿಂಜಲರ ಅನುಪಮ ಸ್ನೇಹ ಓದುಗರನ್ನು ಬೆರೆಗಾಗಿಸುತ್ತದೆ.

ನಾಗವರ್ಮನ ಭಾಷೆ ಪ್ರೌಢವಾಗಿದ್ದೂ ಪ್ರಸನ್ನಗುಣದಿಂದ ಕೂಡಿದೆ. ಧೋ ಧೋ ಎಂದು ಆಕಾಶದಿಂದ ಸುರಿಯುವ ವರ್ಷಧಾರೆಯನ್ನು ನೆಲದ ಮೇಲಿನ ಕೆರೆ ಸರೋವರಗಳಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದಿಟ್ಟಂತೆ ಬಾಣನ ಪಾಂಡಿತ್ಯಪೂರ್ಣ ನಿರೂಪಣೆಯನ್ನು ನಾಗವರ್ಮ ಮನೋಹರವಾಗಿ ಅನುವಾದಿಸಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ; ಮಾರ್ಗ-ದೇಸಿಗಳ ಸುಂದರ ಸಮನ್ವಯವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಗಿಳಿಯೊಂದು ನಿರೂಪಿಸುವ ತಪೋವನದ ಮನೋಹರ ವರ್ಣನೆ ಇದು:

ತನುವರೆಸುಯ್ಯಲ್ ಮುನಿಗಳನ್
ಅನಲಂ ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೇತುಗಟ್ಟಿದನ್ ಎನೆ

ಪಾವನ ಹೋಮಧುಮಂ ಒಗೆಯಲ್
ಮುನಿಪಾಶ್ರಮಂ ಎನೆಗೆ ಕಾಣಲಾದತ್ತು

(ಋಷಿಗಳನ್ನು ಶರೀರಸಹಿತವಾಗಿ ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಕರೆದೊಯ್ಯಲು ಅಗ್ನಿದೇವ ಕೆಳಗಿನ ಭೂಮಿಯಿಂದ ಮೇಲಿನ ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಒಂದು ಸೇತುವೆ ಕಟ್ಟಿದನೋ ಎನಿಸುವಂತೆ ತಪೋವನದಿಂದ ಮೇಲೆ ಹಬ್ಬಿದ ದಟ್ಟವಾದ ಹೋಮಧೂಮ ಕಾಣಿಸಿತು.)

ಅಗತ್ಯ ಬಿದ್ದಲ್ಲಿ ಮೂಲಕೃತಿಯ ಪಾಂಡಿತ್ಯದ ಎತ್ತರಕ್ಕೂ ನಾಗವರ್ಮ ಸಲೀಸಾಗಿ ಏರಬಲ್ಲ. ಕಿರಾತರು ಬೇಟೆಯ ಸಲುವಾಗಿ ಕಾಡೊಂದನ್ನು ಮುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಎದ್ದ ಭಾರಿ ಗದ್ದಲವನ್ನು ಹೇಳುವ ಮುಂದಿನ ಪದ್ಯ ಅದಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಿ. ಇದು ಬಾಣ ಕವಿಯೇ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಬರೆದನೋ ಎನಿಸುವಷ್ಟು ಪಾಂಡಿತ್ಯಪೂರ್ಣವಾಗಿದೆ.

ಚಕಿತೋದ್ಯತ್ ಪಕ್ಷಿಪಕ್ಷಸ್ವನದೊಳ್ ಅಮರ್ದು
ಕೋಳಾಹಳಧ್ವಾನದಿಂ ಕೊರ್ವಿ

ಕರೀಂದ್ರೋದ್ಭೂತ ಪೂತ್ಕಾರದಿಂ ಪುದಿದು

ಗುಹಾನೀಕ ಸುಪ್ರೋತ್ಥಸಿಂಹ ಪ್ರಕರ ಪ್ರೋನ್ನಾದದಿಂ ತಳ್ತು

ಉಪಗತ ವನದೇವೀಚಯಸ್ವಾಂತ ಸಂತ್ರಾಸಕರಂ

ಪೊಣ್ಣಿತ್ತು ವಿಂಧ್ಯಂ ನಡುಗೆ ಘನರವಸ್ವರ್ಧಿ ಕೈರಾತಘೋಷಂ

(ಬೇಟೆಗಾರರ ಹೋ ಹೋ ಎಂಬ ಕೂಗಿನಿಂದ ಚಕಿತವಾದ ಪಕ್ಷಿಗಳು ಪಟಪಟ ರೆಕ್ಕೆ ಬಡಿಯುತ್ತ ಮೇಲೆ ಹಾರಿದುವು, ಗಲಿಬಿಲಿಗೊಂಡ ಆನೆಗಳ ಗುಂಪು ಫೀಳಿಟ್ಟುವು. ಗುಹೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಲಗಿದ್ದ ಸಿಂಹಗಳು ಹಠಾತ್ತಾಗಿ ಎದ್ದು ಗರ್ಜಿಸಿದುವು, ಕಾರ್ಗಾಲದ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಆಕಾಶದ ದಟ್ಟ ಮೋಡಗಳು ಭೀಕರವಾಗಿ ಗುಡುಗಿದಂತೆ ಅಡವಿ ಘೋರ ಶಬ್ದದಿಂದ ತುಂಬಿ ಹೋದಂತೆ ಬೇಟೆಗಾರರ ಕೂಗು ಮೊಳಗಿತು.)

ರಾಜಕುಮಾರ ಚಂದ್ರಾಪೀಡ ಕುದುರೆಯೇರಿ ಅಚ್ಚೋದ ಎಂಬ ಮಹಾ ಸರೋವರದ ಬಳಿಗೆ ಬರುತ್ತಾನೆ. ಬಹಳ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿದ್ದ ಆ ಸರೋವರ ಎಷ್ಟು ಸುಂದರವಾಗಿ ಭವ್ಯವಾಗಿ ಇತ್ತು ಎನ್ನುವುದನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವ ಈ ಪದ್ಯ ಓದುಗನಿಗೆ ಸಂತೋಷಾಶ್ಚರ್ಯಗಳನ್ನು ಕವಿಸುವಂತಿದೆ.

ಎಲೆ ತಾರಾಗಂ ಹರಂ ಕಣ್ಣೆಡೆ ಕರಗಿದುದಂತಲ್ತು ರುದ್ರಾಟ್ಟಹಾಸಂ

ಜಲಮಾದತ್ತಲ್ತು ಚಂದ್ರಾತಪಮಮೃತ ರಸಾಕಾರಮಾಯ್ತಲ್ತು ಹೈಮಾ

ಚಲಮಂಭೋರೂಪದಿಂದಂ ಪರಿಣಮಿಸಿದುದಂತಲ್ತು, ನೈರ್ಮಲ್ಯ

ಶೋಭಾ

ಕಲಿತಂ ತ್ರೈಲೋಕ್ಯಲಕ್ಷ್ಮೀ ಮಣಿಮುಕುರಮೆನಲ್ ಚಿಲ್ಲದಾಯ್ಬಬ್ಬಷಂಡಂ
 (ಇದೇನು! ಶಿವನ ಹಣೆಗಣ್ಣಿನ ಉರಿಯಿಂದ ಬೆಳ್ಳಿಬೆಟ್ಟವೇ ಕರಗಿ
 ನೀರಾಯಿತೋ! ಅಲ್ಲಲ್ಲ, ರುದ್ರನ ಅಟ್ಟಹಾಸವೇ ನೀರಾಗಿ ಹರಿಯಿತೋ! ಅಲ್ಲಲ್ಲ,
 ಬೆಳುದಿಂಗಳು ಹಾಲಿನ ರೂಪವಾಗಿ ಹರಡಿಕೊಂಡಿತೋ! ಹಿಮಾಲಯವೇ
 ಜಲವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿತೋ! ಅಥವಾ ಇದು ತ್ರೈಲೋಕ್ಯ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ರತ್ನ
 ಕನ್ನಡಿಯೋ ಎಂದು ಬರೆಗು ಕವಿಸುವಂತೆ ಆ ಸರೋವರ ಮನೋಹರವಾಗಿ-
 ತ್ತು.)

ನಾಗವರ್ಮನ ಅನುವಾದ ಯಾರೂ ಮೆಚ್ಚಿ ಸೈ ಎನ್ನುವಂತಿದೆ.

ಶಾಂತಿನಾಥ ಹನ್ನೊಂದನೆಯ ಶತಮಾನದ ಉತ್ತರಾರ್ಧದಲ್ಲಿ
 ಆಗಿಹೋದ ಒಬ್ಬ ಜೈನ ಚಂಪೂಕವಿ, 'ಸುಕುಮಾರ ಚರಿತ' ಇವನು ಬರೆದ
 ಚಂಪೂಕಾವ್ಯ, ವಡ್ಡಾರಾಧನೆ ಎಂಬ ಕನ್ನಡದ ಗದ್ಯ ಕಥಾ ಸಂಕಲನದಲ್ಲಿರುವ
 ಸುಕುಮಾರ ಸ್ವಾಮಿಯ ಕಥೆ ಮತ್ತು ಹರಿಷೇಣನ ಬೃಹತ್‌ಕಥಾಕೋಶ
 ಎಂಬ ಸಂಸ್ಕೃತ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿರುವ ಸುಕುಮಾರನ ಕಥೆ ಈ ಕಾವ್ಯದ ವಸ್ತುವಿಗೆ
 ಆಧಾರ, ಮೂಲವನ್ನು ಸಾಕಷ್ಟು ತಕ್ಕಮಟ್ಟಿಗೆ ವಿಸ್ತರಿಸಿ ಚೆನ್ನಾಗಿಯೇ ಈ ಕಾವ್ಯ
 ರಚನೆಯಾಗಿದೆ. ಕೆಲವು ಕಡೆ ಮೂಲದ ಕಥಾವಸ್ತುವನ್ನು ಕವಿ ಕೊಂಚ
 ಮಾರ್ಪಡಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ಶಾಂತಿನಾಥ ತನ್ನಯತೆಯಿಂದ ಕಾವ್ಯರಚನೆ
 ಮಾಡಬಲ್ಲವನು, ಪಂಡಿತನಾದರೂ ಸರಳವಾಗಿ ಬರೆಯಬಲ್ಲ, ಇದು ಅವನು
 ಜಿನನನ್ನು ಕುರಿತು ಮಾಡಿರುವ ಸ್ತೋತ್ರ ಇದರ ಸರಳ ಶೈಲಿ ಆಕರ್ಷಕವಾಗಿದೆ.

ಕಿವಿಗಳ ನಿನ್ನ ಮೃದೋಕ್ತಿಯಂ ಬಯಸಿ ಕೇಳುತ್ತಿರ್ಕೆ
 ಕಣ್ಣು ಮಹೋತ್ಸವದಿಂ ನಿನ್ನನೆ ನೋಡುತ್ತಿರ್ಕೆ
 ಸಲೆ ಕೈಗಳ್ ನಿನ್ನ ಪಾದಾರವಿಂದಮನ್ ಓತು ಅರ್ಚಿಸುತ್ತಿರ್ಕೆ
 ಸಂದ ಮನಮೆಂದುಂ ನಿನ್ನ ದಿವ್ಯ ಸ್ವರೂಪಮನ್ ಆರಾಧಿಸುತ್ತಿರ್ಕೆ
 ವಿಶ್ರುತ ವಿನೇಯಸ್ವಾರ್ಥ ಚಿಂತಾಮಣೀ

ಸೋಮಶರ್ಮನ ಮಕ್ಕಳಾದ ಅಗ್ನಿಭೂತಿ ಮತ್ತು ವಾಯುಭೂತಿಗಳು
 ಸಪ್ತವ್ಯಸನಗಳಿಗೆ ಸಿಕ್ಕುಬಿದ್ದು ಉಂಡಾಡಿಗಳಾಗಿ ಹಾಳಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಇವನು ಊರಿನ
 ಬೀದಿ ಓಣಿಗಳಲ್ಲಿ ಅಲೆಯುತ್ತ, ಜೂಜು ತಗರು ಕಾಳಗಗಳಲ್ಲಿ ಪಾಲುಗೊಳ್ಳುತ್ತ,
 ದುರ್ಜನರ ಸಹವಾಸದಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಕಾಲ ಕಳೆಯುತ್ತಿದ್ದರೆನ್ನುವುದನ್ನು ಕವಿ
 ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿ ವರ್ಣಿಸುತ್ತಾನೆ.

ನಗರಾಭ್ಯಂತರ ದೇವತಾ ಭವನದೊಳ್, ಚೌವಟ್ಟದೊಳ್

ಬೀದಿವೀದಿಗಳೊಳ್ ಜೂಜಿನ ದಿಂಡೆಯೊಳ್
ತಗರ ಕೇಳಿ ವಿದ್ಯೆಯೊಳ್, ದುರ್ಜನ ಉಪಗತ ಉದ್ದೇಶದೊಳ್
ಪಣ್ಯವರ್ಮ ವೀಧಿವ್ರಾತದೊಳ್, ಯಾವಗಂ ತಗುಣಾತ್ಮರ್
ವಿನಯ ಪ್ರಹೀಣರ್ ಅವಿನೀತರ್ ನೀತಿಗೆಟ್ಟಾವರ್ಮ?

ತಂದೆ ಕಡಂಗಿ ಕಲ್ಪಿಸುವ ವಿದ್ಯೆಯನ್ ಒಲ್ಲದೆ
ತಾಯ್ ಮಗುಳ್ಳು ನಿರ್ವಂದದಿನ್ ಎಯ್ ಬಗ್ಗಿಸುವ ಬಗ್ಗಣೆಗೆ ಅಳ್ಳದೆ
ಮಿತ್ರವರ್ಗಂ ಏನೆಂದೊಡಂ ಎಂದುದಂ ನೆಗಳದೆ,
ಉದ್ಧತಿಯಿಂದಂ ಅವರ್ ಉರ್ಕಿ ದಕ್ಕುಂದಲೆವಾಯ್ದರ್
ಅಂತುಟೆ ಬಹುವ್ಯಸನಾರ್ತರ್ನ್ ಆರೋ ಬಾರಿಪರ್ ?

(ತಂದೆ ಕಾತರತೆಯಿಂದ ಕಲಿಸುವ ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಒಲ್ಲದೆ, ತಾಯಿಯ ಮಾತುಗಳಿಗೆ ಹೆದರದೆ, ಸ್ನೇಹಿತರು ಏನೆಲ್ಲ ಹೇಳಿದರೂ ಕೇಳದೆ, ದುರಹಂಕಾರದಿಂದ ಶೂಲದ ಕತ್ತಿಗೆ ತಲೆ ಚಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುವ ಅನಿಷ್ಟ ಚಟಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದರು. ಅವರನ್ನು ಸರಿಮಾಡುವವರು ಯಾರು?)

ತಂದೆ ಸತ್ತಮೇಲೆ ಮಾವನಾದ ಸೂರ್ಯಮಿತ್ರ ಇವರನ್ನು ತನ್ನಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ವಿದ್ಯೆ ಕಲಿಸಲು ಬಹಳ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿ ಸಫಲನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ತಮ್ಮನ್ನ ಮಾವ ಕಠಿಣ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆಸಿಕೊಂಡನೆಂದು ವಾಯುಭೂತಿ ಅವನನ್ನು ಹೀಗೆಳೆಯುತ್ತಾನೆ. ತನ್ನ ನೀಚಕರ್ಮಗಳಿಗೆ ತಕ್ಕ ಅನೇಕ ಪ್ರಾಣಿ ಜನ್ಮಗಳನ್ನು ತಾಳಿ, ಕರ್ಮಪರಿಹಾರವಾದ ಮೇಲೆ ಸುಕುಮಾರ ಸ್ವಾಮಿಯೆಂಬ ಅತಿ ಶ್ರೀಮಂತನಾಗಿ ಜನ್ಮತಾಳಿ ಕಡೆಗೆ ಯಶೋಭದ್ರಸ್ವಾಮಿ ಎಂಬ ಜೈನ ಯತಿಗಳ ಪ್ರಭಾವ ಕಾರಣವಾಗಿ ಉದ್ಧಾರವಾಗುತ್ತಾನೆ. ಹಿಂದಿನ ಕವಿಗಳಿಂದ ಪಡೆದ ಈ ಕಥೆಯನ್ನು ಶಾಂತಿನಾಥ ಬಹಳ ಮನೋಹರವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಿ ಕೃತಕೃತ್ಯನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಹನ್ನೊಂದನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಬಹಳ ಸಾಮಾನ್ಯ ನೆಲೆಗೆ ಇಳಿದಿತ್ತು. ಆದರೆ ಶಾಂತಿನಾಥನ ಈ ಕಾವ್ಯ ತನ್ನ ಶ್ರೇಷ್ಠತೆಯಿಂದಾಗಿ ಆ ಕಾಲಕ ಕೊರತೆಯನ್ನು ಕೆಲಮಟ್ಟಿಗೆ ನಿವಾರಿಸಿದೆ ಎನ್ನಬಹುದು.

ಕನ್ನಡದ ಛಂದಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಷಟ್ಪದಿಯು ಮಾತ್ರಾಲಯದಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದು ಆರು ಪ್ರಭೇದಗಳನ್ನು ಪಡೆದಿದೆ. ಮೂಲದಲ್ಲಿ ಷಟ್ಪದಿ ಮಾತ್ರಾಲಯದಲ್ಲಿರದೆ ಅಂಶಲಯದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಒಂದೇ ಷಟ್ಪದಿಯಾಗಿತ್ತು ಎಂದು ಪ್ರೊ. ತೀನಂಶ್ರೀ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಪೂರಕವಾದ ಅಂಶಲಯದ ಷಟ್ಪದಿ ಶಾಂತಿನಾಥನ ಸುಕುಮಾರ ಚರಿತದಲ್ಲಿ ಸಿಗುತ್ತದೆ.

ನಾಗಚಂದ್ರ ೧೨ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಮೊದಲ ಭಾಗದಲ್ಲಿ (ಸು.೧೧೦೦) ಜೀವಿಸಿದ್ದ ಒಬ್ಬ ಸಮರ್ಥ ಜೈನಕವಿ, ತನ್ನ ಕವಿತಾ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದಿಂದಾಗಿ ಇವನು ಅಭಿನವಪಂಪ ಎಂದು ಕರೆಸಿಕೊಂಡವನು. ಈತ ಮಲ್ಲಿನಾಥ ಪುರಾಣ ಮತ್ತು ರಾಮಚಂದ್ರ ಚರಿತ ಪುರಾಣ ಇಂಬ ಎರಡು ಚಂಪೂ ಕಾವ್ಯಗಳನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲಿನದು ೧೯ನೆಯ ತೀರ್ಥಂಕರನಾದ ಮಲ್ಲಿನಾಥನ ಚರಿತೆ. ಮಲ್ಲಿನಾಥ ಪುರಾಣದ ಕಥೆ ಬಹಳ ಚಿಕ್ಕದೇ. ಸುಖೋಪಭೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿದ್ದ ವೈಶ್ರವಣ ಎಂಬ ರಾಜ ಒಮ್ಮೆ ಸಿಡಿಲಿನ ಹೊಡೆತಕ್ಕೆ ಬೇರುಸಮೇತ ನೆಲಕ್ಕೆ ಉರುಳಿದ ಆಲದ ಮರವನ್ನು ಕಾಣುತ್ತಾನೆ. ಅಷ್ಟಕ್ಕೇ ಹಠಾತ್ತಾಗಿ ವಿರಾಗಿಯಾದ ವೈಶ್ರವಣ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಮಗನಿಗೊಪ್ಪಿಸಿ ತಪೋವನಕ್ಕೆ ಹೊರಟು ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ಮುಂದಿನ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಮಲ್ಲಿನಾಥನಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿ ಈ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ವಿರಾಗಿಯಾಗಿ, ಆನಂತರ ಕೇವಲ ಜ್ಞಾನಿಯಾಗಿ ತೀರ್ಥಂಕರನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಚಿಕ್ಕ ಕಥೆಯನ್ನೇ ನಾಗಚಂದ್ರ ಆಕರ್ಷಕವಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ, ಸೊಗಸಾದ ವರ್ಣನೆಗಳಿಂದ ಅದನ್ನು ಹಿತಮಿತವಾಗಿ ವಿಸ್ತರಿಸಿದ್ದಾನೆ.

ಸಿಡಿಲೆಂಬ ಜವನ ಕಡುಪೊಯ್ಲಿಂ
ನೆಗೆದ ಬೇರ್ಗೆಳೊಡನೆ, ನೆಲ ಬಾಯ್ವೆಡೆ
ಬೆಟ್ಟು ಕೆಡವ ತೆರದಿಂ ಕೆಡೆದ ಆಲಮನ್
ಇದಿಯೊಳ್ ಅವನಿಪಾಲಂ ಕಂಡಂ,

(ಸಿಡಿಲಿನ ರೂಪದ ಯಮನ ಭಾರಿ ಹೊಡೆತದಿಂದಾಗಿ ಬೆಟ್ಟವೊಂದು ನೆಲಕ್ಕೆ ಬೀಳುವಂತೆ ಬೇರು ಸಮೇತ ಆಲದ ಮರ ನೆಲಕ್ಕೆ ಉರುಳಿತು). ಮಾರನೆಯ ದಿನದ ಬಿಸಿಲಿನ ಕೆಂಪು ಕಂಪು ಹೊಮ್ಮುವ ಚಿಗುರಿನ ಪರ್ಣಶಾಲೆಯಂತೆ ಇತ್ತು. ಚಂದ್ರಮಂಡಲ ಬಾಡಿಹೋದ ಮಾಧವೀ ಪುಷ್ಪಗಳ ಗೊಂಚಲಿನ ಹಾಗಿತ್ತು. ನಕ್ಷತ್ರಗಳು ತೊಟ್ಟು ಕಳಚಿ ಉದುರಿದ ಹಣ್ಣುಗಳಂತಿದ್ದುವು. ತಂಗಾಳಿ ಬೀಸುತ್ತಿರುವಾಗ ಆಕಾಶ ತಪೋವನದ ಹಾಗೆ ನಿರ್ಘೋಷವಾಗಿ ತೋರಿತು. ವೈಶ್ರವಣ ವಿರಾಗ ಮನಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಕವಿ ಪ್ರಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಸೃಷ್ಟಿಸಿ ಹಿಡಿದ ಚಿತ್ರ ಇದು. ನಾಗಚಂದ್ರನ ಕಾವ್ಯ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಸೂಚಿಸಲು ಈ ಒಂದು ವರ್ಣನೆ ಸಾಕು.

‘ರಾಮಚಂದ್ರ ಚರಿತ ಪುರಾಣ’ ನಾಗಚಂದ್ರನ ಎರಡನೆಯ ಕೃತಿ, ಇದು ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚು ಕಾವ್ಯಸತ್ತ್ವವುಳ್ಳ ಬರಹ. ರಾಮಾಯಣದ ಕಥೆಯೇ ಇದರ ವಸ್ತು. ಆದರೆ ಇದು ವೈದಿಕ-ರಾಮಾಯಣಕ್ಕಿಂತ ಭಿನ್ನ; ಜೈನರಾಮಾಯಣದ

ಸಂಪ್ರದಾಯವನ್ನು ಬಳಸಿ ಬರೆದದ್ದು. ಈ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ರಾಮಾಯಣದ ಕಥೆ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಇದೇ ಮೊದಲಿನದು. ಕ್ರಿ.ಶ. ಒಂದನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಇದ್ದ ವಿಮಲಸೂರಿ ಎಂಬ ಜೈನಕವಿ ಪ್ರಾಕೃತದಲ್ಲಿ ಬರೆದಿರುವ 'ಪಠುಮಚ-ರಿಯಿ' ಎಂಬ ಜೈನ ರಾಮಾಯಣವೊಂದಿದೆ. ನಾಗಚಂದ್ರ ಆ ಕಾವ್ಯವನ್ನೇ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಆಧರಿಸಿ, ಅಲ್ಲಯ ಕಥೆಯನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಸೊಗಸಾದ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ದಾಟಿಸಿದ್ದಾನೆ.

ವಿಮಲಸೂರಿಯ ಜೈನ ರಾಮಾಯಣ ವಾಲ್ಮೀಕಿ ರಾಮಾಯಣಕ್ಕಿಂತ ವಸ್ತುವಿನಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಭಿನ್ನವಾದದ್ದು, ಅದರಲ್ಲಿ ಯಜ್ಞಗಳ ಪ್ರಸ್ತಾಪವಾಗಲೀ ಋಷಿಗಳ ಓಡಾಟವಾಗಲೀ ಇಲ್ಲ, ರಾಮ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಅವತಾರವಲ್ಲ, ಸೀತೆ ನೆಲದಲ್ಲಿ ದೊರೆತವಳಲ್ಲ, ಜನಕನ ಔರಸಪುತ್ರಿ, ಹನುಮಂತ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಯಲ್ಲ, ರಾವಣನ ತಂಗಿಯ ಅಳಿಯ, ಸುಗ್ರೀವ, ಅಂಗದ ಮೊದಲಾದವರು ಕಪಿಧ್ವಜವುಳ್ಳವರೇ ಹೊರತು ಕಪಿಗಳಲ್ಲ, ಅವರು ಸಮುದ್ರಕ್ಕೆ ಸೇತುವೆ ಕಟ್ಟುವುದಿಲ್ಲ, ಲಂಕೆಗೆ ಹಾರಿಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ವಾಲಿ, ಮಂಥರೆ ಮೊದಲಾದ ಪಾತ್ರಗಳೇ ಇಲ್ಲಿ ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ರಾವಣನನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವವನು ಲಕ್ಷ್ಮಣ, ರಾಮನಲ್ಲ.

ನಾಗಚಂದ್ರ ಚಿತ್ರಿಸಿರುವ ರಾವಣನ ಪಾತ್ರ ಲೋಕೋತ್ತರವಾದದ್ದು. ಇವನು ವಾಲ್ಮೀಕಿ ರಾಮಾಯಣದ ರಾವಣನಂತೆ ದುರುಳನಾಗಲೀ ಕ್ಷೂರಿಯಾಗಲೀ ಅಲ್ಲ; ಬಹಳ ಪರಾಕ್ರಮಿ, ಉದಾರಿ, ಶೀಲವಂತ, ನಳಕೂಬರ ರಾಜನ ಹೆಂಡತಿ ಉಪರಂಭೆ ರಾವಣನಲ್ಲಿ ಮೋಹಗೊಂಡು ರಾವಣನ ಸಂಗ ಬಯಸಿದಾಗ ಅವನು ಅವಳಿಗೆ ವಿವೇಕ ಹೇಳಿ ಹಿಂದೆ ಕಳಿಸುತ್ತಾನೆ. ಹೀಗಿದ್ದ ಶೀಲವಂತ ರಾವಣ ಸೀತೆಯೊಬ್ಬಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಕಾಮಿಯಾಗಿ ವರ್ತಿಸಿ ತಪ್ಪು ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಸೀತೆ ತನಗೆ ಒಲಿಯದೆ ರಾಮನಿಗೇ ನಿಷ್ಠೆಗಾಗಿ ಉಳಿದಾಗ ಅವನಿಗೆ ವಿವೇಕ ಮರಳುತ್ತದೆ. ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಗೆದ್ದು ನಂತರ ಸೀತೆಯನ್ನು ರಾಮನಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿಬಿಡುವ ಉದಾತ್ತ ನಿಶ್ಚಯಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಆದನ್ನು ಮಾಡುವ ಮುಂಚೆಯೇ ದುರ್ವಿಧಿಯಿಂದಾಗಿ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಸಾಯುತ್ತಾನೆ. ನಾಗಚಂದ್ರನ ರಾವಣ ಹೀಗೆ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಮೊದಲ ದುರಂತ ಪಾತ್ರವಾಗಿದ್ದಾನೆ.

ಕಾವ್ಯಸತ್ವದಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದು ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸೆಳೆಯುವ ನಾಗಚಂದ್ರನ ಮಧುರ, ಪ್ರಾಸಾದಿಕ ಶೈಲಿಗೆ ಪಂಪ ರಾಮಾಯಣದ ಒಂದು ಪದ್ಯವನ್ನು ನೋಡಬಹುದು. ಸೀತೆಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡ ರಾಮ ದುಃಖದಿಂದ ಅಧೀರನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಅವನು ದುಂಬಿ, ತಾವರೆ, ಕೋಗಿಲೆ, ಹೂ ಚಿಗುರುಗಳನ್ನು ಉದ್ದೇಶಿಸಿ ಮಾತಾಡುತ್ತ

ಸೀತೆಗಾಗಿ ಹಂಬಲಿಸುತ್ತಿದ್ದಾನೆ.

ಕಲಹಂಸಾಲಸಯಾನೆಯಂ, ಮೃಗಮದಾಮೋದಾಸ್ಯನಿಶ್ಚಾಸೆಯಂ
ತಳಿರೇ ತಾವರೆಯೇ ಮದಾಳಿಕುಲಮೇ ಕರ್ನೈದಿಲೇ ಮತ್ತಕೋಕಿಳಮೇ
ಕಂಡಿರೇ ಪಲ್ಲವಾಧರೆಯ್, ಅಂಬೋಜಾಸ್ಯೆಯಂ, ಭೃಂಗಕುಂತಳಿಯಂ,
ಕೈರವನೇತ್ರೆಯಂ, ಪಿಕರವ ಪ್ರಖ್ಯಾತೆಯಂ ಸೀತೆಯಂ

(ರಾಜಹಂಸದಂತೆ ಮೆಲು ನಡಿಗೆಯವಳೂ, ಕಸ್ತೂರಿಯ ಸುವಾಸನೆಯಂತೆ
ನಿಶ್ಚಾಸ ಇರುವವಳೂ, ಚಿಗುರಿನಂತೆ ಮೃದುವಾದ ತುಟಿಗಳಿರುವವಳೂ,
ಕಮಲದಂತೆ ಸುಂದರ ಮುಖವಿರುವವಳೂ, ದುಂಬಿಯಂತೆ ಕಪ್ಪು
ಕೂದಲಿರುವವಳೂ, ನೈದಿಲೆಯಂಥ ಕಣ್ಣು, ಕೋಗಿಲೆ ದನಿಯಂತೆ ಇಂಪಾದ
ಕಂಠ ಇರುವವಳೂ ತನ್ನ ಚೆಲುವಿಗೆ ಪ್ರಖ್ಯಾತೆಯೂ ಆದ ಸೀತೆಯನ್ನು
ನೀವೇನಾದರೂ ಕಂಡಿರೇ? ತಾವರೆಯೇ, ಚಿಗುರೇ ದುಂಬಿ, ನೈದಿಲೆ,
ಕೋಗಿಲೆಗಳೇ, ಎಂದು ರಾಮ ಎಣೆಯಿಲ್ಲದ ಶೋಕದಿಂದ ವಿಲಾಪಿಸಿದ.

ನಾಗಚಂದ್ರನ ವಸ್ತುವಿನ್ಯಾಸ, ಪಾತ್ರಚಿತ್ರಣ, ಕಾವ್ಯಶೈಲಿ ಉನ್ನತ ಮಟ್ಟದ್ದಾಗಿದ್ದು
ಅವನು ಕನ್ನಡದ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಕವಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನಾಗಿದ್ದಾನೆ.

ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ನಾಗಚಂದ್ರನ ನಂತರ ನಾಲ್ಕೈದು ಜನ
ಚಂಪೂ ಕವಿಗಳು ಬಂದರು. ಇವರಲ್ಲಿ ಮೊದಲಿನವರು ನಯಸೇನ.

ನಯಸೇನ (೧೧೦೦) ಧಾರವಾಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಮುಳುಗುಂದ ಎಂಬ
ಊರಿನವನು. ಈತ ಸ್ವಂತ ವಿಷಯಗಳನ್ನೇನೂ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿಲ್ಲ. ಇವನು
ಸನ್ಯಾಸಿಯಾಗಿದ್ದಿರಬೇಕು ಎಂದು ಊಹೆಯಿದೆ.

ನಯಸೇನ ರಚಿಸಿರುವ ಕಾವ್ಯದ ಹೆಸರು 'ಧರ್ಮಾಮೃತ'. ಪರಮತಗಳನ್ನು
ಅಲ್ಲಗಳೆದು ಜೈನಧರ್ಮವೇ ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಮಿಗಿಲಾದ ಧರ್ಮ ಎಂದು
ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವುದೇ ಈ ಕೃತಿಯ ಗುರಿ. ಈ ಉದ್ದೇಶ ಘನವಾದದ್ದಲ್ಲ. ಆದರೆ
ಅದನ್ನು ನಯಸೇನ ಆಕರ್ಷಕವಾದ ಕಥೆಗಳ ಮೂಲಕ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಇವನ
ಕಥನಕಲೆ, ಹರಿತವಾದ ವಿಡಂಬನೆ ಮೆಚ್ಚುವಂಥದು.

ಧರ್ಮಾಮೃತ ಜೈನಧರ್ಮ ಪ್ರಸಾರದ ಉದ್ದೇಶವನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡ
ಕೃತಿ. ಆದ್ದರಿಂದ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ಹತ್ತಿರವಾದ ಕನ್ನಡವನ್ನು ಬಳಸಿ ಅದು
ಹೆಚ್ಚು ಜನಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿರವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಲು ಕವಿ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಇದು
ಚಂಪೂಕಾವ್ಯವಾದರೂ ಇದರಲ್ಲಿ ಹಿಂದಿನ ಚಂಪೂ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣುವಷ್ಟು
ಪ್ರಮಾಣದ ಪದ್ಯಗಳಿಲ್ಲ. ಬೇರೆ ಚಂಪೂ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಇರುವುದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ
ಪ್ರಮಾಣದ ಗದ್ಯ ಇದರಲ್ಲಿದೆ. ಇದೂ ಸಹ ಕೃತಿಯು ಹೆಚ್ಚು ಜನಕ್ಕೆ ತಿಳಿಯಲಿ

ಎಂಬ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಆದದ್ದಿರಬೇಕು.

ನಯಸೇನ ಸುಲಭಶೈಲಿಯ ಸರಳರಚನೆಯನ್ನು ಒಲಿದವನು. ಸಂಸ್ಕೃತದ ಬಗ್ಗೆ ವಿರೋಧವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಅವನು ಕನ್ನಡದ ಪರ. ನಾಲ್ಕು ಕನ್ನಡಪದಗಳ ಜೊತೆ ಹತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತ ಪದ ಸೇರಿಸಿ ಪಾಂಡಿತ್ಯ ಮೆರೆಯುವ ಕವಿಗಳನ್ನು ಅವನು ಗೇಲಿ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಶುದ್ಧವಾಗಿ ಕನ್ನಡವನ್ನೇ ಬಳಸಬೇಕೆಂಬ ಬಗ್ಗೆ ಇವನಿಗಿರುವ ಕಳಕಳಿ ಮೆಚ್ಚುವಂಥದು. ಸಂಸ್ಕೃತವನ್ನು ಬಳಸಬೇಕೆಂದರೆ ಅದರಲ್ಲೇ ಬರೆಯಲಿ. ಆದರೆ ಶುದ್ಧ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತವನ್ನು ತಂದು ತರುಕುವುದು ಯಾಕೆ? ತುಪ್ಪ, ಎಣ್ಣೆ ಎರಡನ್ನೂ ಬೆರೆಸುವುದು ಸರಿಯೇ ಎಂದು ಕವಿ ಕೇಳುತ್ತಾನೆ.

ಸಕ್ಕದಮಂ ಪೇಳ್ವೊಡೆ ನೆರೆ ಸಕ್ಕದಮಂ ಪೇಳ್ಗೆ
ಶುದ್ಧ ಕನ್ನಡದೊಳೆ ತಮದಿಕ್ಕುವುದೇ ಸಕ್ಕದಮಂ
ತಕ್ಕುದೆ ಬೆರೆಸಲ್ಕೆ ಫೃತಮುಮಂ ತೈಲಮುಮಂ?

ಕವಿ ತನ್ನ ಧೈಯಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಸರಳ ಕನ್ನಡ ಭಾಷಾ ಶೈಲಿಯನ್ನೇ ತನ್ನ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಬಳಸಿದ್ದಾನೆ. ಉದ್ದಕ್ಕೂ ಹೃದ್ಯವಾದ ಉಪಮೆಗಳನ್ನು ಬಳಸುತ್ತಾನೆ. ವಸುಭೂತಿ ಎಂಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಹಣಗಳಿಸುವ ಆಸೆಯಿಂದ ಜೈನ ವ್ರತವೊಂದನ್ನು ಆಚರಿಸಲು ಒಪ್ಪಿ ಕಡೆಗೆ ಅದರ ಫಲವಾಗಿ ಅನುಭವಿಸಬೇಕಾದ ಕಷ್ಟಗಳಿಂದ ಕಂಗಾಲಾದಾಗ ತನಗೆ ವ್ರತ ಹಿಡಿಸಿದ ಜೈನ ಶೆಟ್ಟಿಗೆ ಹೇಳುವ ಮಾತು.

ಪುಲಿಯ ಮೀಸೆಯನ್ ಅಂಜದೆ ಉಯ್ಯಲನ್ ಆಡಲಪ್ಪುದು,
ನಂಜನ್ ಎಂಜಲಿಸಲ್ ಅಪ್ಪುದು,
ಸಿಂಹಮಂ ಪಿಡಿದು ಏರಲಪ್ಪುದು,
ಕಿಚ್ಚಿನೊಳ್ ತೊಲಗದೆ ಒರ್ಮೆಯೆ ಪಾಯಲಪ್ಪುದು,
ಸೊಕ್ಕಿದಾನೆಗೆ ಸಂದು ಮಾರ್ಮಲೆಯಲ್ ಅಪ್ಪುದು
ನಿನ್ನ ನೋಂಪಿಗೆ ಗಂಡನಾವನೊ ಸೈರಿಪಂ

(ಹುಲಿಯ ಮೀಸೆ ಹಿಡಿದು ಹೆದರದೆ ಉಯ್ಯಾಲೆಯಾಡಬಹುದು, ವಿಷವನ್ನು ನೆಕ್ಕಬಹುದು, ಸಿಂಹವನ್ನು ಹಿಡಿದು ಅದನ್ನು ಹತ್ತಬಹುದು , ಬೆಂಕಿಯಲ್ಲಿ ಸೀದಾ ಹಾಯಬಹುದು, ಸೊಕ್ಕಿದ ಆನೆಯೊಡನೆ ಹೋರಾಡಬಹುದು. ಆದರೆ ಅಯ್ಯಾ ಶೆಟ್ಟಿ, ನಿನ್ನ ಈ ವ್ರತವನ್ನು ಸೈರಿಸುವ ಶೂರರು ಯಾರಿದ್ದಾರಪ್ಪ ?)

ನಯಸೇನನ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಜೈನಮತದ ಪ್ರಾಬಲ್ಯ ಕಮ್ಮಿಯಾಗತೊಡಗಿತ್ತು. ಆದ್ದರಿಂದ ಜನಕ್ಕೆ ಸರಳ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ಕಥೆ ಹೇಳುವ ಮೂಲಕ ತನ್ನ ಧರ್ಮವನ್ನು ಮತ್ತೆ ಜನಪ್ರಿಯಗೊಳಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು

ನಯಸೇನ ಧರ್ಮಾಮೃತದ ಮೂಲಕ ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ. ಸುಂದರವಾದ ಗಾದೆಗಳು, ನಾಣ್ಣಡಿಗಳು, ಉಪಮೆ ಮಾಲೋಪಮೆಗಳ ಮೂಲಕ ಆಕರ್ಷಕ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಲು ಸಾಲು ಕಥೆ ಹೇಳುವ ಈ ಕೃತಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಕಲಾತ್ಮಕವಾಗಿದೆ.

ಕರ್ಣಪಾರ್ಯ ಎಂಬ ಜೈನಕವಿ 'ನೇಮಿನಾಥ ಪುರಾಣ' ಅಥವಾ 'ಹರಿವಂಶ ಪುರಾಣ' ಎಂಬ ಚಂಪೂಕಾವ್ಯವನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಇವನು ಶಿಲಾಹಾರ ವಿಜಯಾದಿತ್ಯ ರಾಜನ ಮಂತ್ರಿಯಾದ ಲಕ್ಷ್ಮೀಧರನ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿದ್ದವನು. ಇವರ ಕಾಲ ಸುಮಾರು ೧೧೪೦.

ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ನೇಮಿನಾಥ ತೀರ್ಥಂಕರನನ್ನು ಕುರಿತ ಎಂಟು ಪುರಾಣ-ಕಾವ್ಯಗಳಿವೆ. ಕರ್ಣಪಾರ್ಯನ ನೇಮಿನಾಥ ಪುರಾಣವೇ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯದು. ಹದಿನಾಲ್ಕು ಆಶ್ವಾಸ ಇರುವ ಈ ಚಂಪೂಕಾವ್ಯ ನೇಮಿನಾಥನ ಕಥೆಯ ಜೊತೆಗೆ ಬಲದೇವ - ವಾಸುದೇವರಾದ ಬಲರಾಮ, ಕೃಷ್ಣಕರ ಕಥೆಯನ್ನೂ ಮೇಳೈಸಿಕೊಂಡಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಇದು ಹರಿವಂಶ ಚರಿತೆಯೆಂದೂ ಹೆಸರು ಪಡೆದಿದೆ.

ವೈದಿಕ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಮಹಾಭಾರತ - ಭಾಗವತಗಳ ಕಥೆಗಿಂತ ಹರಿವಂಶ ಪುರಾಣ ಹಲವು ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಭಿನ್ನವಾಗಿದೆ. ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿನ ವಸುದೇವ ಸ್ವಯಂವರಗಳಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಸುಂದರಿಯರ ಕೈಹಿಡಿಯುತ್ತಾನೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಕಂಸ ತಾಯಿಯ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಇರುವಾಗಲೇ ತನ್ನ ತಂದೆಯ ಮಾಂಸವನ್ನು ತಿನ್ನಬೇಕೆಂಬ ಬಯಕೆ ಅವಳಿಗೆ ಉಂಟಾಗುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಜರಾಸಂಧ ಕೌರವರು ಒಟ್ಟಾಗಿ ಕೃಷ್ಣ-ಪಾಂಡವರ ಮೇಲೆ ಯುದ್ಧ ಮಾಡಿ ಸಾಯುತ್ತಾರೆ. ಕೃಷ್ಣ ಸತ್ತ ಮೇಲೆ ನರಕಕ್ಕೆ ಹೋದರೆ ಪಾಂಡವರು ಜಿನದೀಕ್ಷೆ ಹೊಂದಿ ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ನಾಗಚಂದ್ರನ ಜೈನರಾಮಾಯಣದಂತೆ ಹರಿವಂಶವೂ ವೈದಿಕ ಸಂಪ್ರದಾಯದಿಂದ ಭಿನ್ನವಾಗಿದೆ.

ಕರ್ಣಪಾರ್ಯನು ಜಿನಸೇನಾಚಾರ್ಯರ ಹರಿವಂಶ ಪುರಾಣ ಮತ್ತು ಗುಣಭದ್ರಾಚಾರ್ಯರ ಮಹಪುರಾಣಗಳಿಗಿಂತ ತನ್ನ ವಸ್ತು ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಉದ್ದಕ್ಕೂ ಕಥೆಯಿದೆಯೇ ಹೊರತು ಕಾವ್ಯಸತ್ವ ಕಡಿಮೆ. ಆದರೆ ಕಥೆಯನ್ನು ಸರಳವಾಗಿ ಸರಾಗವಾಗಿ ಹೇಳುವ ಶಕ್ತಿ ಅವನಿಗಿದೆ. ವಸುದೇವ-ರೋಹಿಣಿಯರ ವಿವಾಹದಂಥ ಕೆಲವು ಪ್ರಸಂಗಗಳು ಆಕರ್ಷಕವಾಗಿವೆ. ವಸುದೇವ ಇಬ್ಬರು ಕನ್ಯೆಯರನ್ನು ವಿವಾಹವಾಗುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಆ ಕನ್ಯೆಯರ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ಚಮತ್ಕಾರವಾಗಿ ಕವಿ ವರ್ಣಿಸುವ ರೀತಿಯಿದು.

ಸುರಕನ್ನೆಯರ್ ಈ ಕನ್ನೆಯರ

ಉರು ಸೌಂದರ್ಯಕ್ಕೆ ಸೋಲ್ತು
ಬಿಟ್ಟರ್ ಧರೆಯಂ.

ವರನಾಗ ಕನ್ನೆಯರ್, ಭೀಕರಿಯರ್ ಕಿಳ್ಳಟ್ಟುಪೋಗಿ
ಪೊಕ್ಕರ್ ನೆಲನಂ.

ಕರ್ಣಪಾರ್ಯನಲ್ಲಿ ಕಾವ್ಯಶಕ್ತಿ ಅಷ್ಟಾಗಿ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ ನೇಮಿನಾಥನ ಕಥೆ ಹೇಳುವಹಲವು ಪುರಾಣ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಕರ್ಣಪಾರ್ಯ ಕೃತಿಯೇ ಮೊದಲಿನದು ಎನ್ನುವುದು ಈ ಕೃತಿಗೆ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಮಹತ್ವ ತಂದುಕೊಟ್ಟಿದೆ.

ನಯಸೇನನ ನಂತರ (ಸು.೧೧೫೦ರಲ್ಲಿ) ಬಂದ ಬ್ರಹ್ಮಶಿವನೂ ನಯಸೇನನಂತೆ ಜೈನಧರ್ಮವೇ ವೇಲೆಂದೂ ಇತರರ ಮತಧರ್ಮಗಳು ಕೀಳೆಂದೂ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವ ಕಾರ್ಯ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ವೈದಿಕ ಧರ್ಮದ ದೇವತೆಗಳ ಕಥೆಗಳನ್ನು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿ ಅವುಗಳಲ್ಲಿರುವ ಅಸಮಂಜಸತೆ, ಅಸಾಂಗತ್ಯಗಳನ್ನು ಗೇಲಿ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ವೈದಿಕರ ಆಚಾರವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅನ್ಯಮತಗಳ ಹುಳುಕುಗಳನ್ನು ವಿಡಂಬಿಸಿ ಚಪ್ಪಾಳೆ ತಟ್ಟುವುದರಲ್ಲಿ ಇವನು ಮೇಲುಗೈ.

ಹರಿ ಲೋಕಕ್ಕೆಲ್ಲ ಒಡೆಯ ತಾನೆ? ಅಂಥವನು ಬಲಿ ಮಹಾರಾಜನ ಬಳಿ ಹೋಗಿ ಮೂರಡಿ ನೆಲವನ್ನು ಭಿಕ್ಷೆ ಕೇಳುವುದೇ? ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಪತಿಯಾದವನು ಅರ್ಜುನನ ಬಂಡಿ ಹೊಡೆಯುವುದೇ? ವೈದಿಕ ಧರ್ಮದ ಜನರು ಸ್ವಲ್ಪ ಹಾಲು ಕೊಡುವ ಹಸುವನ್ನು ಪೂಜಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹಸುವಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಹಾಲು ಕೊಡುವ ಎಮ್ಮೆಯನ್ನಾದರೂ ಪೂಜಿಸಿ ಪುಣ್ಯ ಪಡೆಯಬಾರದೆ? ಹೆಣದ ಹೆಸರು ಹೇಳುವುದೇ ಮೈಲಿಗೆ ಎಂದ ಮೇಲೆ ಹೆಣಗಳ ಮಧ್ಯೆಯೇ ಇರುತ್ತ ಮಾಂಸವನ್ನು ಭಕ್ಷಿಸಿ, ಮಧ್ಯಪಾನ ಮಾಡುವ ಭೈರವಿಯನ್ನು ಆರಾಧಿಸುವ ವೈದಿಕರನ್ನು ಜೈನ ಮುಟ್ಟಲೂ ಬಾರದು. ದೇವರಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸಿದ ಹೂವನ್ನು ನಿರ್ಮಾಲ್ಯವೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಿ ಅದನ್ನು ಮುಟ್ಟಿದರೆ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ ಮೈಲಿಗೆ ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಶಿವನ ಭಕ್ತರು ಭಾವಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅವರ ದೇವರೆ ಮೈಲಿಗೆ ಎಂದು ನಾವು ಹೇಳುವ ಅಗತ್ಯವಿದೆಯೇ? ಇಂಥ ಮಾತೆಲ್ಲ ಇವನ ಅನ್ಯಮತ ವಿಡಂಬನೆಗೆ ಕೆಲವು ನಿದರ್ಶನಗಳು. ಜೈನರ ರೀತಿನೀತಿಗಳನ್ನು ಎತ್ತಿ ಪ್ರಶಂಸಿಸುವ ಮಾತುಗಳು ಇವನಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತವೆ.

ಕಸದೆಡೆಗಳೊಳಂ, ಸಾರಿಸುವ ಎಡೆಗಳೊಳಂ

ಅಕ್ಕಿಗುಟ್ಟುವ ಎಡೆಯೊಳ್,

ಸಲೆಶೋಧಿಸಿ ಜೀವನಿಕರಮಂ ರಕ್ಷಿಸುವರ್ ಎನಲ್

ಜೈನರಿಂ ದಯಾಪರರ್ ಬಳರೇ?

ಕಸ ಇರುವ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ, ಸಾರಿಸುವ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ, ಅಕ್ಕಿ ಕುಟ್ಟುವ ಜಾಗದಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ಗುಡಿಸಿ ಜೀವ ಹಾನಿಯಾಗದಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಜೈನರಿಗಿಂತ ಜೀವದಯೆಯುಳ್ಳ ಜನ ಬೇರೆ ಇದ್ದಾರೆಯೇ?

ದೇಗುಲದ ನೆಳಲು ಮನೆಗಳ ಮೇಲೆ ಆಗದು
ಪರಿಯಲಿ ಎಂದು ಪೊರಗಿರಿಸುವರ್
ಈಮಬಾಗಿರೆ ದೂರಿಪರ್
ಒಳ್ಳೆಗೆ ಆಗರಮೆನಿಸಿದರ್
ಜೈನಗೇಹಮನೂರೊಳ್!

ದೇವಾಲಯಗಳ ನೆರಳು ತಮ್ಮ ಮನೆಗಳ ಮೇಲೆ ಬೀಳಬಾರದೆಂದು (ವೈದಿಕರು) ಅವುಗಳನ್ನು ಊರಾಚೆ ನಿರ್ಮಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆ ಮೂಲಕ ದೇವರನ್ನು ದೂರುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಒಳ್ಳೆಯದರ ನೆಲೆಯೆನಿಸಿಕೊಂಡ ಜೈನ ಸದಿಗಳನ್ನು ಜೈನರು ಊರಿನ ನಡುವೆಯೇ ಕಟ್ಟುತ್ತಾರೆ.

ಬ್ರಹ್ಮ ಶಿವನ ಕಾಲ ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಶತಮಾನದ ಉತ್ತರಾರ್ಧ. ಇವನ ತಂದೆಯ ಹೆಸರು ಸಿಂಗಿರಾಜ. ಬ್ರಹ್ಮಶಿವ ಮೊದಲು ಶೈವಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಸೇರಿಕೊಂಡನಂತೆ. ಆದರೆ ಅದು ತನಗೆ ಒಗ್ಗದೆ ಮತ್ತೆ ಜೈನಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಮರಳಿದನಂತೆ. ಇದನ್ನು ಅವನೇ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ.

ತ್ರೈಲೋಕ್ಯ ಚೂಡಾಮಣಿ ಸ್ತೋತ್ರ ಎಂಬ, ಮೂವತ್ತಾರು ಪದ್ಯಗಳ ಪುಟ್ಟ ಕೃತಿಯನ್ನೂ ಬ್ರಹ್ಮಶಿವ ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ. ಸಂಖ್ಯೆಯ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿ ಇದು ಭತ್ತೀಸ ರತ್ನಮಾಲೆ ಎಂದೂ ಹೆಸರಾಗಿದೆ. ಇದು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಜಿನನ ಸ್ತೋತ್ರ. ಆದರೆ ಇಲ್ಲಿಯೂ ಮಧ್ಯೆ ಮಧ್ಯೆ ಪರಮತ ವಿಡಂಬನೆ ತಲೆಹಾಕಿದೆ. ಅದೇನೇ ಇರಲಿ ಅವನ ಬರೆಹದ ರೀತಿ ಬಹಳ ಹರಿತವಾಗಿದ್ದು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿದೆ.

ನಯಸೇನ, ಬ್ರಹ್ಮಶಿವರಂತೆ ವೃತ್ತವಿಲಾಸ (೧೧೫೦) ಕೂಡ ಪರಮತಗಳನ್ನು ವಿಡಂಬಿಸಿ, ಅಲ್ಲಗಳೆದು ಜೈನಧರ್ಮವನ್ನು ಎತ್ತಿಹಿಡಿಯುತ್ತಾನೆ. ಸುಂದರವಾದ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ಸರಳವಾಗಿ, ಸೊಗಸಾಗಿ ಕತೆಗಳನ್ನು ಹೇಳುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಇವನಿಗಿದೆ. ಸಂಸ್ಕೃತದ ಧರ್ಮಪರೀಕ್ಷೆ ಕೃತಿಯನ್ನು ತಾನು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಬರೆಯುತ್ತಿರುವುದಾಗಿ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ.

ಹಳಗನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆಗಿಹೋದ ಬಹು ದೊಡ್ಡ ಶಾಸ್ತ್ರಕಾರನೆಂದರೆ ಎರಡನೆಯ ನಾಗವರ್ಮ. ಚಾಲುಕ್ಯ ರಾಜರಲ್ಲಿ ಕಟಕೋಪಾಧ್ಯಾಯನಾಗಿದ್ದ ಈತ ಕವಿ ಜನ್ನನಿಗೆ ಉಪಾಧ್ಯಾಯನಾಗಿದ್ದನೆಂದೂ ಪ್ರತೀತಿಯಿದೆ. ಕನ್ನಡ ಕಾವ್ಯಾಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಸಹಾಯಕವಾದ ವ್ಯಾಕರಣ, ಅಲಂಕಾರ, ಭಂದಸ್ಸು,

ಶಬ್ದಕೋಶ- ಈ ಎಲ್ಲದರ ಬಗ್ಗೆ ಇವನು ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಶಬ್ದಸ್ಮೃತಿ, ಭಾಷಾಭೂಷಣ, ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನ, ವಸ್ತುಕೋಶ - ಹೀಗೆ ವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿ ಪ್ರಧಾನವಾದ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ನೀಡಿದ ಹಿರಿಮೆ ಇವನದು. ಇವನು 'ಭಂದೋವಿಚಿತಿ' ಎಂಬ ಗ್ರಂಥವನ್ನೂ ರಚಿಸಿರಬೇಕು. ಈತನ ಕಾಲ ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೪೨ ಎಂದು ಈಚೆಗೆ ಗೊತ್ತು ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ಅಲಂಕಾರ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಗ್ರಂಥ, ಹಾಗೆಯೇ ಒಂದನೆಯ ನಾಗವರ್ಮನ ಭಂದೋಂಬುಧಿ ಭಂದಸ್ಸಿನ ವಿವರಣೆಗೆ ಮೀಸಲಾದ ಗ್ರಂಥ. ಆದರೆ ಪಾಂಡಿತ್ಯ ಸಾಧಕವಾದ ಎಲ್ಲ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಗ್ರಂಥರಚನೆ ಮಾಡಿದ ಪ್ರಾಚೀನ ಕೃತಿಕಾರ ಈ ಎರಡನೆಯ ನಾಗವರ್ಮನೊಬ್ಬನೇ. ಆನ್ನ ಕವಿ ತನ್ನ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಜಿನೇಂದ್ರ ಕೃತಿಕರ್ತೃಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಹೇಳುತ್ತ ಆ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ಇವರ ಹೆಸರನ್ನೂ ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ ಇವನು ಒಂದು ಜಿನಪುರಾಣವನ್ನೂ ಬರೆದಿರಬೇಕೆಂಬ ಊಹೆಯಿತ್ತು. ಆ ಕೃತಿ ಇತ್ತೀಚಿನವರೆಗೂ ದೊರಕಿರಲಿಲ್ಲ. ೧೯೭೦ ರ ಸುಮಾರಿಗೆ ಇವನು ರಚಿಸಿದ್ದ 'ವರ್ಧಮಾನ ಪುರಾಣ'ದ ಹಸ್ತಪ್ರತಿ ದೊರೆತು ಕೇವಲ ಊಹೆಯಾಗಿದ್ದದ್ದು ಸತ್ಯವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿದೆ. ವರ್ಧಮಾನ ಪುರಾಣ ಇಪ್ಪತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ತೀರ್ಥಂಕರಾನಾದ ವರ್ಧಮಾನ ಮಹಾವೀರನನ್ನು ಕುರಿತ ಒಂದು ಪುರಾಣ ಕಾವ್ಯ. ನಾಗವರ್ಮ ಮಹಾಮೇಧಾವಿ ಶಾಸ್ತ್ರಕಾರನಷ್ಟೇ ಆಗಿರದೆ ಶ್ರೇಷ್ಠ ರಸಜ್ಞನೂ ಆಗಿದ್ದನೆನ್ನುವುದು ಇವನ ಕೃತಿಗಳ ಅವಲೋಕನದಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ.

ನಾಗವರ್ಮ ಶಾಸ್ತ್ರ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಪರಿಣತನಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಅವನ ವರ್ಧಮಾನಪುರಾಣ ಕೃತಿಯೂ ಸಾಕಷ್ಟು ಪ್ರೌಢವಾದ ಶೈಲಿಯಲ್ಲೇ ರಚಿತವಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಕೆಲವು ಕಡೆ ಕವಿ ಸರಳವಾದ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ, ಸಹಜವಾದ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಸುಂದರ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿರುವುದೂ ಉಂಟು. ಸಾವು ಎಲ್ಲರೂ ಎದುರಿಸಲೇಬೇಕಾದ ಅನಿವಾರ್ಯ ವಿಷಯವೆಂದು ಹೇಳುವಾಗಿನ ಪದ್ಯಗಳು ಈ ಮಾತಿಗೆ ನಿದರ್ಶನ.

ಜವನೆಂಬ ಕರಿಗೆ ಕಟ್ಟಿದ ಕವಳಂ

ಜವನೆಂಬ ತುಂಬಿಗೆ ಅಂಬುಜದ ರಜಂ

ಜವನೆಂಬ ಪುಲಿಗೆ ವನ್ಯಮೃಗ ನಿವಹಂ

ವಿವಿಧಾ ಜವಂಜವ ಪ್ರಾಣಿಗಳ್

ಪುಟ್ಟಲೊಡಂ ಸಾಯಲೈ ಅಡಿಯಿಟ್ಟಪುದು

ಸಾಯಲೊಡನೆ ಪುಟ್ಟಲ್ ನೆರೆಗುಂ

ಹುಟ್ಟುಂ ಸಾವುಂ ಇಂತು ಎದೆಗೊಟ್ಟು ಒಡವುಟ್ಟಿದುವು
ದೇಹಿಗೆ ಈ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯೋಳ್

ಜೀವಿಗಳ ಬಗೆ ಬಗೆ ಜನ್ಮಗಳು ಯಮನೆಂಬ ಆನೆಗೆ ಬಡಿಸಿದ ಆಹಾರ;
ಯಮನೆಂಬ ದುಂಬಿಗೆ ಅವು ಕಮಲದ ಪರಾಗ; ಯಮನೆಂಬ ಹುಲಿಗೆ
ಆಹುತಿಯಾಗುವ ಕಾಡು ಪ್ರಾಣಿಗಳು. ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟುವು
ಒಂದರ ಮೇಲೆ ಒಂದರಂತೆ ಬರುತ್ತಲೇ ಇರುತ್ತವೆ. ಈ ಜೀವ ಹುಟ್ಟಿದ ಕೂಡಲೇ
ಸಾವಿನ ಕಡೆ ಹೆಜ್ಜೆ ಹಾಕತೊಡಗುತ್ತದೆ. ಸತ್ತ ನಂತರ ಮತ್ತೆ ಹುಟ್ಟಿಬರುತ್ತದೆ.

ನಾಗವರ್ಮ ಉತ್ತಮವಾದ ಜೈನನಪುರಾಣವನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಈ ಕೃತಿ
ಕನ್ನಡಲದಲಿ ರಚಿತವಾದ ಮೊದಲನೆಯ ವರ್ಧಮಾನ ಪುರಾಣವೆನ್ನುವುದು
ಇದರ ಒಂದು ಹಿರಿಮೆ)

ಎನ್.ಎಸ್. ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣ ಭಟ್ಟ,
ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆ.

ಪರಾಮರ್ಶನ ಗ್ರಂಥಗಳು:

- ೧) ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆ - ರಂ. ಶ್ರೀ. ಮುಗುಳಿ.
- ೨) ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆ - ಡಾ. ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣ ಭಟ್ಟ
- ೩) ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಬೆಳವಣಿಗೆ - ಡಾ. ಸಿ. ವೀರಣ್ಣ
- ೪) ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆ - ಡಾ. ತ.ಸು. ಶಾಮರಾಯ.
- ೫) ಸಮಗ್ರ ಗದ್ಯ - ಜಿ.ಎಸ್. ಶಿವರುದ್ರಪ್ಪ
- ೬) ಪ್ರಾಚೀನ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ - ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಇಲಾಖೆ.
- ೭) ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೋಶ - ರಾಜಪ್ಪ ದಳವಾಯಿ.
- ೮) ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಕೋಶ - ಡಾ. ಚಿ.ಸಿ. ವೀರಣ್ಣ.

೨. ಪ್ರಾಚೀನ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆ ಆಯ್ದ ಪಠ್ಯಗಳು.

೨.೧	ಮೂರು ಶಾಸನಗಳು	೦೨೦
	ಅ) ಹಲ್ಲಿಡಿ ಶಾಸನ	
	ಆ) ಆತಕೂರು ಶಾಸನ	
	ಇ) ಬಾದಾಮಿ ಶಾಸನ	
೨.೨	ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗದ ೧೪ ಪದ್ಯಗಳು	೦೨೮
೨.೩	ವಡ್ಡಾರಾಧನೆ : ದಂಡಕನೆಂಬ ರಿಸಿಯ ಕಥೆ	೦೮೧
೨.೪	ನೂರಯ್ಯರಾವಲ್ಲವೇ? - ಪಂಪ	೦೮೮

೨. ಪ್ರಾಚೀನ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆ ಆಯ್ದ ಪಠ್ಯಗಳು.

ಆಶಯ

ತಮಿಳು ಕನ್ನಡ, ತೆಲುಗು, ಮಲೆಯಾಳ ಮತ್ತು ತುಳು ಈ ಪಂಚ ದ್ರಾವಿಡ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾದ ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆ ಎಷ್ಟು ಪ್ರಾಚೀನವಾದುದು ಎನ್ನುವ ಬಗೆಗೆ ವಿದ್ವಾಂಸರಲ್ಲಿ ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯಗಳಿವೆ, ಕ್ರಿಸ್ತಪೂರ್ವ ಮೂರನೆಯ ಶತಮಾನಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ, ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ದೊರೆತ ಅಶೋಕನ ಶಾಸನವೊಂದರಲ್ಲಿರುವ 'ಇಸಿಲ' ಎಂಬ ಪದವೇ ಪ್ರಾಚೀನತಮ ಪದ ಎಂದು ವಿದ್ವಾಂಸರಾದ ಡಿ.ಎಲ್. ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್ಯರು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಡುತ್ತಾರೆ. ಈಜಿಪ್ಟ್ ದೇಶದ ಟಾಲೆಮಿ ಎಂಬ ಭೂಗೋಳ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞನು ಬರೆದ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಭಾರತದ ಅನೇಕ ಊರುಗಳ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಹೇಳುವಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕದ ಅನೇಕ ಊರುಗಳ ಹೆಸರುಗಳು ಉಲ್ಲೇಖಿತವಾಗಿವೆ. ಇದರ ಕಾಲ ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೪೦ ಸುಮಾರು ಇದೇ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಗ್ರೀಕ್ ನಗೆ ನಾಟಕವೊಂದರಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಪದಗಳನ್ನು ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯ ವೆಂದು ಊಹಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ಎಲ್ಲಾ ಆಧಾರಗಳ ಮೇಲೆ ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯು ಎರಡು ಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳಷ್ಟು ಹಳೆಯದೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು.

ಇಷ್ಟು ಪ್ರಾಚೀನವಾದ ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಾ ಭಾಷೆಗಳಿಗೂ ಇರುವಂತೆ ಲಿಖಿತರೂಪವನ್ನು ತಾಳದ, ಬಾಯಿಂದ ಬಾಯಿಗೆ ಹರಿದು ಬರುವ ಜನಪದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕನ್ನಡ ಸಹಿತ್ಯದ ತಾಯಿಬೇರಾಗಿತ್ತು. ಜನಪದ ಕಾವ್ಯ, ಜನಪದಕತೆ, ಜನಪದ ನಾಟಕ, ಲಾವಣಿ, ಗೀತೀಪದಗಳು ಮುಂತಾದ ಬಗೆಯಾಗಿದ್ದ ಈ ಸಾಹಿತ್ಯ ಶಿಷ್ಟಭಾಷೆ, ಆಕಾರ ಪಡೆಯುವಲ್ಲಿ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದೆ. ಕನ್ನಡದ ಮೊದಲ ಗ್ರಂಥವಾದ 'ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗ' ದಲ್ಲಿ ಇಂಥ ಸಾಹಿತ್ಯ ಇದ್ದ ಬಗೆಗೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಸೂಚನೆಗಳಿವೆ. ಸುಮಾರು ಕ್ರಿ.ಶ ೪೫೦ ರ ಹಲ್ಲಿಡಿ ಶಾಸನವೆ ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆ ಮತ್ತು ಲಿಪಿಗಳಲ್ಲಿ ಬರೆಯಲಾದ ನಮಗೆ ದೊರೆಯುವ ಮೊದಲನೆಯ ದಾಖಲೆ, ಇದರ ಭಾಷೆ ಗದ್ಯ, ಈ ಗದ್ಯ ಪೂರ್ವದ ಹಳಗನ್ನಡವಾಗಿದ್ದು, ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷೆಯ ಪ್ರಭಾವಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿದೆ. ಇದೇ ಕಾಲದ ತಾಳಗುಂದ ಶಾಸನ ಮತ್ತು ಕ್ರಿ.ಶ. ೬೩೪ ರ ಐಹೊಳೆ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಆಗಲೇ ಕನ್ನಡಭಾಷೆ ಸಾಹಿತ್ಯಾಭಿವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಪಳಗುತ್ತಿದ್ದುದರ ಸೂಚನೆಗಳಿವೆ "ಹೀಗೆ

ಪೂರ್ವದ ಹಳಗನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯಚರಿತ್ರೆಯ ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಹಲ್ಮಿಡಿ ಶಾಸನದಿಂದ ಹಿಡಿದು ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗದವರೆಗೆ ದೊರೆಯುವ ಶಾಸನಗಳು ಮಹತ್ವದ ಪಾತ್ರ ವಹಿಸಿವೆ. ಇವುಗಳ ಅಧ್ಯಯನದಿಂದ ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆ ಮತ್ತು ಸಾಹಿತ್ಯದ ಆರಂಭದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿಯಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಿದೆ. ಹಳಗನ್ನಡ ಭಾಷೆ ಮತ್ತು ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆಯು “ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗ” ದಿಂದ ಆರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ. ಇದು ನಮಗೆ ಉಪಲಬ್ಧವಾದ ಕನ್ನಡದ ಮೊಟ್ಟ ಮೊದಲ ಗ್ರಂಥವಾಗಿದೆ. ಒಂಬತ್ತನೆಯ ಶತಮಾನದ ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟ ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಅಮೋಘವರ್ಷ ನೃಪತುಂಗ (ಕ್ರಿ.ಶ. ೮೧೪-೮೭೭) ನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇದು ರಚಿತವಾಯಿತು “ಶ್ರೀ ವಿಜಯ ಬರೆದ ಈ ಕೃತಿಯು ಕಾವ್ಯದ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಕುರಿತಾದ ಗ್ರಂಥವಾಗಿದೆ. ಇದು ಸಂಸ್ಕೃತ ಕವಿ ದಂಡಿಯ ‘ಕಾವ್ಯಾದರ್ಶ’ ಎಂಬ ಕೃತಿಯನ್ನಾಧರಿಸಿದ್ದರೂ ಅದರ ನೆರಳಾಗದೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಸ್ವತಂತ್ರ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನೂ, ವೈಚಾರಿಕತೆಯನ್ನೂ ಒಳಗೊಂಡಿದೆ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ‘ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗ’ ದ ಸ್ಥಾನ ತುಂಬ ಮಹತ್ವದ್ದಾಗಿದೆ. ಇದು ಅಂದಿನ ಸಮಕಾಲೀನವಾದ ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನ ಜೀವನ, ವಿಸ್ತಾರ, ಜನರ ಸ್ವಭಾವದ ವರ್ಣನೆಗಳನ್ನು ಅಭಿಮಾನದಿಂದ ಹೇಳುತ್ತದೆ. ‘ಕಾವೇರಿಯಿಂದಮಾ ಗೋದಾವರಿವರಮಿದರ್ನಾಡದಾ ಕನ್ನಡದೊಳ್ ಭಾವಿಸಿದ ಜನಪದಂ ‘ಎಂದು ನಾಡಿನ ವಿಸ್ತಾರವನ್ನು ಹೇಳಿ ‘ಕುರಿತೋದದೆಯುಂ ಕಾವ್ಯ ಪ್ರಯೋಗ ಪರಿಣತ ಮತಿಗಳ್ ‘ಸುಭಟರ್ಕಳ್, ಕವಿಗಳ್. ಗುಣಿಗಳ್, ಅತ್ಯುಗ್ರರ್, ಗಭೀರ ಚಿತ್ತರ್, ವಿವೇಕಿಗಳ್ ನಾಡವರ್ಗಳ್ ಎಂದು ನಾಡಿನ ಜನರನ್ನು ಅಭಿಮಾನ ತುಂಬಿ ಹೊಗಳುತ್ತಾನೆ. ಸಮೃದ್ಧವಾದ ಸಾಹಿತ್ಯವಿದ್ದಾಗ ಮಾತ್ರ ಇಂಥದೊಂದು ಕೃತಿ ಹುಟ್ಟಲು ಸಾಧ್ಯ, ಇದರ ನೂರು ವರ್ಷಗಳ ಅಂತರದಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುವ ಪಂಪನ ‘ಆದಿಪುರಾಣ’, ‘ವಿಕ್ರಮಾರ್ಜುನ ವಿಜಯ’ಗಳು ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಬಹಳ ಮಹತ್ವದ ಕೃತಿಗಳಾಗಿವೆ. ಗದ್ಯ ಮಾರಲು ಪ್ರಚಲಿತದಲ್ಲಿತ್ತು ಎನ್ನುವುದಕ್ಕೆ ವಡ್ಡಾರಾಧನೆ ಉತ್ತಮ ಉದಾಹರಣೆಯಾಗಿದೆ. ಜಾಗತಿಕ ಮಾನ್ಯತೆಯ ವಿದ್ವಾಂಸರಾದ ಷೆಲ್ಡನ್ ಪೋಲಾಕ್ ಅವರು ಜಗತ್ತಿನ ಶ್ರೇಷ್ಠ ರಾಜಕೀಯ ಪಠ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಕವಿರಾಜ ಮಾರ್ಗವೂ ಒಂದು ಎಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪಡುತ್ತಾರೆ. ನಂತರ ಬಂದ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯವು ಸಮೃದ್ಧವಾಗಿ ರಚನೆಯಾಗುತ್ತ ಬಗೆಬಗೆಯ ರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದಿರುವುದನ್ನು ನೋಡುತ್ತೇವೆ. ಇದರ ಸ್ಥೂಲ ಪರಿಚಯವನ್ನು ನಿಮಗೆ ನೀಡಲಾಗಿರುವ ಇಲ್ಲಿನ ಪಠ್ಯಗಳು ಒದಗಿಸುತ್ತವೆ.

(ಆಧಾರ: ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮೀಕ್ಷೆ -ಡಾ ಜಿ.ಎಸ್, ಶಿವರುದ್ರಪ್ಪ)

೨.೧ ಮೂರು ಶಾಸನಗಳು

ಅ) ಹಲ್ಮಿಡಿ ಶಾಸನ

ಹಲ್ಮಿಡಿ ಶಾಸನದ ಪಾಠ : ಕನ್ನಡ ಆಧುನಿಕ ಲಿಪ್ಯಂತರ ಮುಂಭಾಗ

೧. ಜಯತಿ ಶ್ರೀ ಪರಿಷ್ವಜ್ಜಶ್ಯಾಜ್ಜ (ವ್ಯಾ) ನತಿರಚ್ಯುತಃ
ದಾನವಾಕ್ಷೋರ್ಯುಗಾಂತಾಗ್ನಿಃ (ಶಿಷ್ಣಾನಾಂತು) ಸುದರ್ಶನಃ॥
೨. ನಮಃ ಶ್ರೀಮತ್ಕದಂಬಪನ್ತಾಗಸಂಪನ್ಯಲಭೋರ (ನಾ) ಅರಿಕ
೩. ಕುಸ್ಥಭಟೋರನಾಳೆ ನರಿದಾವಿ(ಳೆ) ನಾಡುಳ್ ಮೃಗೇಶನಾ
೪. ಗೇನ್ಮಾಭೀಳರ್ಭಟಹರಪೋರ್ ಶ್ರೀ ಮೃಗೇಶನಾಗಾಹ್ವಯ
೫. ರಿವ್ವರಾ ಬಟರಿಕುಲಾಮಲವ್ಯೋಮತಾರಾಧಿನಾಥನ್ನಳಪ
೬. ಗಣಪಶುಪತಿಯಾ ದಕ್ಷಿಣಾಪಥ ಬಹುಶಥಹವನಾ
೭. ಹವದು(ಳ್) ಪಶುಪದಾನ ಶೌರ್ಯೋದ್ಯಮಭರಿತೋ (ನ್ದಾನ)ಪ
೮. ಶುಪತಿಯೆನ್ನು ಪೊಗಟಿಪೊಟ್ಟಣ ಪಶುಪತಿ
೯. ನಾಮಧೇಯನಾಸರಕ್ಕೆಲ್ಲಭಟರಿಯಾ ಪ್ರೇಮಾಲಯ
೧೦. ಸುತನೆ ಸೇನ್ದಕಬಣೋಭಯದೇಶದಾ ವೀರಾಪುರುಷ ಸಮಕ್ಷ
೧೧. ದೆ ಕೇಕಯ ಪಲ್ಲವರಂ ಕಾದೆಟಿದು ಪೆತ್ತಜನಯಾ ವಿಜ
೧೨. ಅರಸನೆ ಬಾಳಗಟ್ಟು ಪಲ್ಮಡಿಉಂ ಮೂಟುವಳ್ಳಿಉಂ ಕೊ
೧೩. ಟ್ಟಾರ್ ಬಟಾರಿಕುಲದೊನಳಕದಮ್ಬನ್ನಳ್ಳೊದ್ದೇನ್ ಮಹಾಪಾತಕನ್
೧೪. ಇವ್ವರಂ ಸಟ್ಟಿಜ್ಜದರ್ ವಿಚಾರಸರುಂ ಪಲ್ಮಡಿಗೆ ಕುಟು
೧೫. ಮ್ಪಿಡಿವಿಟ್ಟಾರ್ ಅದಾನಳಿವೊನೆ ಮಹಾಪಾತಕಮ್ ಸ್ವಸ್ತಿ

ಎಡಪಕ್ಕ

೧೯. ಭಟ್ಟಗೀಗಟ್ಟಿ ಒಡ್ಡಲಿ ಆ ಪತ್ತೊನ್ನಿ ವಿಟ್ಟಾರಕರ

ಕನ್ನಡ ಲಿಪ್ಯಂತರ ಈ ಪಾಠವನ್ನು 'ಎಪಿಗ್ರಾಫಿಯ ಕರ್ನಾಟಕ'ದ ಒಂಬತ್ತನೇ ಸಂಪುಟದಿಂದ ಆಯ್ದುಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಆ ಸಂಪುಟದಲ್ಲಿ ಹಲ್ಮಿಡಿ ಶಾಸನವು ಬೇಲೂರು ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ೨೩೬ನೇ ಶಾಸನವಾಗಿ ೨೨೨ನೇ ಪುಟದಲ್ಲಿ

ದಾಖಲಾಗಿದೆ. ಇದರ ಅಂಗ ಅನುವಾದವು ಅದೇ ಸಂಪುಟದ ೬೭೭ನೇ ಪುಟದಲ್ಲಿ ನೀಡಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಆಸಕ್ತರು ಪರಿಶೀಲಿಸಬಹುದು.

ಹಲ್ಮಿಡಿ ಶಾಸನದ ಪೂರ್ಣಪಾಠ

ಅಲ್ಲಿನ ಕನ್ನಡ ಲಿಪ್ಯಂತರ ಪಾಠದ ೧೦ನೇ ಸಾಲಿನ ೩ನೇ ಪದ 'ವೀರಪುರುಷ' ಎಂದಿದೆಯಾದರೂ, ಶಾಸನ ಲಿಪಿಯಲ್ಲಿ ಅದು 'ವೀರಾಪುರುಷ' ಎಂದಿರುವುದು ಗಮನಾರ್ಹ, ಹೀಗೆಯೇ ಶಾಸನದ ಮೊದಲ ಸಾಲಿನ 'ವ್ಯಾ' ಅಕ್ಷರವನ್ನು ಕೆಲವರು 'ಮ್ಯಾ' ಎಂದು ಓದಿದ್ದಾರೆ. ಆರನೇ ಸಾಲಿನ 'ಪಶುಪತಿಯಾ.....' ಎಂಬುದನ್ನು 'ಪಶುಪತಿಮಾ' ಎಂದು ಓದಿದ್ದಾರೆ. ಹೀಗೆ ಶಾಸನ ಪಾಠವನ್ನು ಓದುವಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯಗಳೂ ಇವೆ.

ಶಾಸನವೊಂದನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಹಲವಾರು ಹಂತಗಳಿವೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯದು ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ವಿಭಾಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು. ಹಲ್ಮಿಡಿ ಶಾಸನದ ಸಾಹಿತ್ಯವು ಪೂರ್ಣವಿರಾಮ, ಅರ್ಧವಿರಾಮ ಇತ್ಯಾದಿ ಚಿಹ್ನೆಗಳಿಲ್ಲದೆ ನಿರಂತರವಾಗಿ ಸಾಗಿದೆ. ಆದನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ವಾಕ್ಯವಿಭಾಗ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳದಿದ್ದರೆ ಅದು ಅರ್ಥವಾಗದು.

ಎರಡನೆಯ ಹಂತ - ಪದಗಳ ವಿಭಜನೆ, ಅರ್ಥವತ್ತಾಗುವಂತೆ ಪದಗಳನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಬಿಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಿಕೆ. ಇದಕ್ಕೆ 'ಶಾಸನದ ಅನ್ವಯಕಾರ್ಯ' ಎಂದು ಹೆಸರು, ಶಾಸನದ ಅನ್ವಯದ ನಂತರ ಕಠಿಣ ಪದಗಳಿಗೆ ಅರ್ಥ ಹುಡುಕಬೇಕು. ಶಾಸನದ ಸಂದರ್ಭ, ಅದರಲ್ಲಿರುವ ಘಟನೆ-ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೊಂಡು, ಸಮರ್ಥವಾದ ಊಹೆಗಳಿಂದ ಶಾಸನವನ್ನು ಅರ್ಥೈಸಬೇಕು.

ಹಲ್ಮಿಡಿ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು ೧೬ ಸಾಲುಗಳಿವೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯ ಸಾಲು ಸಂಸ್ಕೃತ ಶ್ಲೋಕ, ದೇವತಾಸ್ತುತಿ, ಶಾಸನೋದ್ದಿಷ್ಟ ಸಾಹಿತ್ಯವು ಎರಡನೇ ಸಾಲಿನಿಂದ ಆರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಪಾಠವನ್ನು ಪದವಿಭಾಗ ಮಾಡಿಕೊಂಡರೆ ಅದರ ಅನ್ವಯವು ಹೀಗಿರುತ್ತದೆ.

ಹಲ್ಮಿಡಿ ಶಾಸನ ಪಾಠದ ಪದವಿಭಾಗ

ನಮಃ - ಶ್ರೀಮತ್ - ಕದಂಬಪನ್ - ತ್ಯಾಗ - ಸಂಪನ್ನನ್ - ಕಲಭೋರನಾ
 - ಅರಿ - ಕಕುಸ್ಥಭಟ್ಟೋರನ್ - ಆಳೆ - ನರಿದಾವಿಳೆ - ನಾಡುಳ್ - ಮೈಗೇಶ
 - ನಾಗೇಂದ್ರ - ಆಭೀಳರ್ - ಭಟಹರ್ - ಅಪ್ಪೋರ್ - ಶ್ರೀ - ಮೈಗೇಶ
 ನಾಗ - ಅಹ್ವಯರ್ - ಇರ್ವರ್ - ಆ - ಬಟರಿ - ಕುಲ - ಅಮಲ -

ವ್ಯೋಮ - ತಾರಾ - ಅಧಿನಾಥನ್ - ಅಳಪ - ಗಣ - ಪಶುಪತಿ - ಆ
 - ದಕ್ಷಿಣಾಪಥ - ಬಹು - ಶತಹವನ - ಅಹವದುಳ್ - ಪಶು - ಪ್ರದಾನ
 - ಶೌರ್ಯ - ಉದ್ಯಮ - ಭರಿತೋನ್ - ದಾನ - ಪಶುಪತಿ - ಎಂದು
 - ಪೊಗಳೆ - ಪೊಟ್ಟಣ - ಪಶುಪತಿ - ನಾಮಧೇಯನ - ಆಸರಕ್ಕೆ -
 ಎಲ್ಲಭಟರಿಯ - ಪ್ರೇಮಾಲಯ - ಸುತನೆ - ಸೇನ್ದ್ರಕ - ಬಣ - ಉಭಯ
 - ದೇಶದ - ಆ - ವೀರ - ಪುರುಷ - ಸಮಕ್ಷದೆ - ಕೇಕಯ - ಪಲ್ಲವರಂ
 ಕಾದಿ - ಎರಿದು - ಪೆತ್ತ- ಜಯನ - ಆ- ವಿಜರಸನೆ - ಬಾಳ್ಗಟ್ಟು -
 ಪಲ್ಡಿಲುಂ - ಮೂಚೆವಳ್ಳಿಲುಂ - ಕೊಟ್ಟಾರ್ - ಬಟಾರಿ - ಕುಲದೋನ್
 - ಅಳ - ಕದಮ್ಮನ್ - ಕಳ್ಳೋನ್ - ಮಹಾಪಾತಕನ್ - ಇರ್ವ್ವರುಂ -
 ಸಟ್ಟಜ್ಜದರ್ - ವಿಚಾರಸರುಂ - ಪಲ್ಡಿಗೆ - ಕುಟುಂಬಿಡಿ - ವಿಟ್ಟಾರ್ -
 ಅದಾನ್ - ಆಳಿವೊನ್ನೆ - ಮಹಾ ಪಾತಕಂ - ಸ್ವಸ್ತಿ - ಭಟ್ಟರ್ಗೇ ಈ ಗಟ್ಟಿ
 - ಒಡ್ಡಲಿ - ಆ - ಪತ್ತೋನ್ನಿ - ವಿಟ್ಟಾರ್ - ಅಕರ.

ಈ ರೀತಿ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಸಿಕೊಂಡು ಸರಿಯಾಗಿ ಅರ್ಥವಿರಾಮ -
 ಪೂರ್ಣವಿರಾಮ ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಗುರ್ತಿಸಿ , ಆಮೇಲೆ ಕಠಿನ ಪದಗಳ ಅರ್ಥವನ್ನು
 ಸಂಪಾದಿಸಿಕೊಂಡರೆ ಶಾಸನ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಅರ್ಥವನ್ನು ಸಾಕಷ್ಟು ಉತ್ತಮವಾಗಿ
 ಗ್ರಹಿಸಬಹುದು. (ಆಸರಕ್ಕೆಲ್ಲಭಟರಿಯ ಎಂಬುದನ್ನು ಆ - ಸರಕ್ಕೆಲ್ಲ - ಭಟ-
 ರಿಯ ಎಂದೂ ಡಾ|| ಎಂ. ಎಂ. ಕಲ್ಬುರ್ಗಿಯವರು ಅನ್ವಯಿಸಿದ್ದಾರೆಂಬ ಅಂಶ
 ಇಲ್ಲಿ ಗಮನಾರ್ಹವಾಗಿದೆ.)

ಆ) ಆತಕೂರು ಶಾಸನ ಕ್ರಿ.ಶ. ೯೫೦

೧. ಸ್ವಸ್ತಿ ಸ(ಶ) ಕನ್ನಿನ್ಯ ಪ ಕಾಲಾತೀತ ಸಂವತ್ಸರ ಸ”(ಶ)ತಂಗಳೆಣ್ಣುನೂ
ರಿಪ್ಪತ್ತೆರಡನೆಯ ಶೌ(ಸೌ) ಮ್ಯಮೆಂಬ
೨. ಸಂವತ್ಸರಂ ಪ್ರವರ್ತಿಸೆ(*) ಸ್ವಸ್ತಿ ಅಮೋಘವರಿಷದೇವ ಶ್ರೀಪ್ರಿಥುವಿವಲ್ಲಭ
ಪರಮೇಶ್ವರ ಪರಮ
೩. ಭ(ಟ್ಟಾ)ರಕ ಪಾದಪಂಕಜಭ್ರಮರ(ರಿಂ) ನೃಪತಿ(ಣೇ) ತ್ರನಾನೆವೆಸೆಂಜಂ
ವನಗಜಮಲ್ಲಂ ಕಚ್ಚಿಗಂ ಕ್ರಿ (ಕೃ) ಷ್ವರಾಜಂ ಶ್ರೀಮತ್
೪. ಕ(ನ್ನ)ರದೇವ(ರಿಂ) ಳೂ (?) ವಜಂ ಚೋಟಿ ರಾಜಾದಿತ್ಯನ ಮೇಲೆ
(ಬ)ನ್ನು ತಕ್ಕೋಲದೊಲ್ಕಾದಿ ಕೊನ್ನು ಬಿಜಯಂಗೆಯ್ಯುತ್ತಿಟ್ಟುಟ್ಟು (*)
೫. ಸ್ವಸ್ತಿ (ಸ)ತ್ಯವಾಕ್ಯ, ಕೊಜ್ಜಣಿ ವರ್ಮ ಧ(ರ್ಮ) ಮಹಾರಾಜಾದಿರಾಜಮ
ಕೊಳಾಲಪುರವರೇಶ್ವರಂ ನನ್ನಗಿರಿನಾಥಂ
೬. ಶ್ರೀಮತ್ ಪೆರ್ಮಾರನಡಿಗಳ್ ನನ್ನೆಯಗಜ್ಜ ಜಯ (ದು) ತ್ತರಜ್ಜ ಗಜ್ಜಗಾ
(ಜ್ಜೇ)ಯ ಗಜ್ಜನಾರಾಯನ ತನಾಳು
೭. ಸ್ವಸ್ತಿ ಸಕಳಲೋಕಪರಿತಾಪವಿ (?) ಹತ (ಪ್ರ)ಭಾವಾವತಾರಿ (ತ)
ಗಜ್ಜಪ್ರವಾಹೋದಾರ ಸಗರವಂಶ ವ-
೮. ಳಭಿಪುರವರೇಶ್ವರನುದಾರಭಗೀರಥನಿಱಿವೆಬೆಡಜ್ಜಂ ಸ?(ಗರ) ತ್ರಿಣೇತ್ರಂ
ಸೆಣಸೆ ಮೂಗರಿವೊಂ
೯. ಕದನೈಕಸೂ (ಶೂ) ದ್ರಕಂ ಬೂತುಗನಚ್ಚಕಾಟಂ ಶ್ರೀಮತ್ ಮಣಲರತ-
(ಜ್ಜ) ನುವರದೊಱ್ ಮೆಚ್ಚಿ ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳೆಂದೊ
೧೦. ಡೆ ದಯೆಯ ಮೆಱಿವೊಳೆ (?ಳೆ) ಮ್ಪು ಕಾಳಿಯಂ ದಯೆಗೆಯ್ಯೆನ್ನು
ಕೊಣ್ಣನಾ ನಾಯಂ(ಂ)ಕೆಳಲೆನಾಡ ಬೆಳತೂರ ಪಡು
೧೧. ವನದಸೆಯ ಮೊಟಿಯೊಳ್ ಪಿರಿ (ದುಂ ಪ) ನಿಗೆವಿಟ್ಟೊಡೆ
ಪಂದಿಯಂ ನಾಯುವೊಡಸತ್ತುವದಕ್ಕೆ
೧೨. ಯತುಕೂರೊಳರ್ ಚಲ್ಲೇಶ್ವರದ ಮುನ್ನೆ ಕಲ್ಲನ್ನಡಿಸಿ ಪಿರಿಯ ಕೆಱಿಯ
ಕೆಟಗೆ ಮಲ್ತಿಕಾಲಜ್ಜಕೊಳಿರ್ಪ್ಪಿ (ರ್ಪ್ಪಿ)ಣ್ಣುಗ -
೧೩. ಮಣ್ಣಂ(ಂ)ಕೊಟ್ಟರಾ ಮಣ್ಣನೊಕ್ಕಲ್ ನಾಡನಾಳ್ವಂನೂರನಾಳ್ವೋ
ಮಣ್ಣನಲೆದೂನಾ ನಾಯ ಗೆಯ್ ಪಾಪಮಂ (ಂ) ಕೊಣ್ಣಂ -
೧೪. ನಾಸ್ಥಾನಮನಾಳ್ವ ಗೊರವನಾ ಕಲ್ಲಂ ಪೂಜಿಸದುಣ್ಣರಪೊಡೆ
ನಾಯಗೆಯ್ ಪಾಪಮಂ ಕೊಣ್ಣ (ನ್) (*) ಓಂ (*)
೧೫. ಉಟದಿರಾನ್ತ ಚೋಟಿಚತುರಜ್ಜಬಲಜ್ಜಳನಟ್ಟಿ ಮುಟ್ಟಿ ತಳ್ಳಿಱಿವಡೆಗೊ

ವರ್ಷರಪ್ಪೊಡಮಿದಿಚ್ಚುವ

೧೬. ಗಣ್ಣರನಾಮ್ವೆವೆನ್ನು ಪೊಟ್ಟಳಿಸುವ ಬೀ (ವೀ) ರರಂ ನೆಳಿಯ ಕೋಣೆ
(ಣ್ಣ)ವೆ ಚೋಳನೆ ಸ(ಶ) ಕ್ತಿ ಯಾಗೆ ತಳ್ಳಿಟದುದನಾವೆ (?ಮೆ)ಕ್-
೧೭. ಣ್ಣೆವೆನೆ ಮೆಚ್ಚದೂರಾಸ್ಸಗರತ್ತಿಣೇತ್ರನಂ|| ನರಪತಿ ಬೆನ್ನೊಳಿಂನಿ
ದಿರಾನ್ನುತದು ವೈರಿಸಮೂಹಮಿಲ್ಲಿ
೧೮. ಮುಚ್ಚರಿಸುವರೆಲ್ಲರುಂ ಸೆರಗುವಾಟ್ಟಪೊರಿನ್ನಿರೆನೆನ್ನು ಸಿಚ್ಚದನ್ನಿರೆ ಹರ
ಬೀ(ವೀ)ರ ಲಕ್ಷ್ಮಿನೆರವಾಗಿರೆ ಚೋ
೧೯. ಟ (ನ)ಕೋಟೆಯೆಮ್ಮ ಸಿನ್ನುರದ ಶಿರಾಗ್ರಮಂ ಬಿರಿಯೆ ಪಾಯಿದಂ
ಕದನೈಕಸೂ (ಶೂ)ದ್ರಕಂ

(* ಓಂ *)

ಕಲ್ಲಿನ ಮೇಲ್ಬಾಗದಲ್ಲಿ ಈ ಹೆಚ್ಚಿನ ವಿಷಯ ಇದೆ.

೨೦. ಸ್ವಸ್ತಿ ಶ್ರೀ ಎಳಿಯಪನ ಮಗಂ ರಾಜಮಲ್ಲನಂ ಬೂತುಗಂ ಕಾದಿಕೊನ್ನು
ತೊಮ್ಮತ್ತಾಱುಸಾಸಿರಮುಮಂ ಆಳುತ್ತಿರೆ (*) ಕನ್ನರದೇವ (೦)
ಚೋಟನಂ ಕಾದುವನ್ನು ಬೂತುಗಂ ರಾಜಾದಿತ್ಯನಂ ಬಿಸುಗೆಯ
ಕಳನಾಗಿ ಗುರಿಗಿಡಿದು
೨೧. ಕಾದಿ ಕೊನ್ನು ಬನವಸೆ ಪನ್ನಿಚ್ಚಾ(?ಚ್ಚಾ) ಸಿರಮುಂ ಬೆಳ್ಳೂಲ
ಮುನುಱುಂ ಪುರಿಗೆಳಿ ಮೂಂನೂರುಂ ಕಿಸುಕಾಡೆಟ್ಟತ್ತುಂ
ಬಾಗೆನಾಡೆಟ್ಟತ್ತುವ (ಮಂ) ಬೂತುಗಚ್ಚ ಕನ್ನರದೇವಂ ಮೆಚ್ಚುಗೊಟ್ಟಂ
(*) ಬೂತುಗನುಂ ಮಣಲರತ-
೨೨. ನ ಮುನ್ನೆ ನಿನ್ನಿದುದಕ್ಕೆ ಮೆಚ್ಚಿ ಆತುಕೂರ್ಪನ್ನೆರದುಂ ಬೆಳ್ಳೂರದ
ಕೋಟೆಯೂರುಮಂ ಬಾಲ್ಗ(೦)
೨೩. (ಮೆ)ಚ್ಚು ಗೊಟ್ಟಂ (||೫) ಮಚ್ಚಳ ಮಹಾಶ್ರೀ (*)
೧-೧ 'ಕಾಣಿಮೆ' ಎಂದು ಓದಿರಿ
೨-೨ 'ಸಕ್ಕಿ' ಎಂದಿರಬಹುದು.
೩-೩ 'ವೊಯ್ಲಿಱದಂ' ಇರಬಹುದು.
೪-೪ 'ಕಳನಾಗಿ ಸುರಗಿಡಿದು' ಎಂದು ಓದಿರಿ
೫-೫ 'ಬಾಳ್ಚುಗೊಟ್ಟಂ' ಎಂದು ಓದಿರಿ

ಆಶಯ

ಶಾಸನಗಳು ಕರ್ನಾಟಕದ ಪ್ರಾಚೀನ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳು. ಕ್ರಿ.ಪೂ. ೩೦೦ ರಿಂದ ಆಶೋಕನ ಶಾಸನಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡು ಪ್ರಾಕೃತ, ಸಂಸ್ಕೃತ,

ಕನ್ನಡ, ತೆಲುಗು, ತಮಿಳು, ಮಲಯಾಳ, ಉರ್ದು ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಬರೆಯಲಾದ ಇವುಗಳ ಅಧ್ಯಯನ ವೈವಿಧ್ಯಮಯವಾಗಿದೆ. ಹಲ್ಮಿಡಿ ಶಾಸನದಿಂದ ಹಂಪೆಯ ಶಾಸನದವರೆಗೂ ಸುಮಾರು ಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲದ ಪರಿಮಿತಿಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಶಾಸನಗಳು ಕರ್ನಾಟಕದ ಭಾಷೆ, ಸಾಹಿತ್ಯ, ಧರ್ಮ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿಗೆ ಹಿಡಿದ ಶಿಲಾದರ್ಪಣಗಳೆನಿಸಿವೆ.

೧೬. ಆತಕೂರ ಶಾಸನ

ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟ ಒಡೆಯ ಕೃಷ್ಣ ಹಾಗೂ ಚೋಳ ರಾಜಾದಿತ್ಯರ ಮಧ್ಯೆ ಏರ್ಪಟ್ಟ ತಕ್ಕೋಲ ಕಾಳಗದಲ್ಲಿ, ಬೂತುಗ ಮತ್ತು ಆತನ ಅಂಕಕಾರ ಮಣಲರತರು ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರ ಪರವಾಗಿ ಕಾದಿದರು. ಇದನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿದ ಒಡೆಯ ಕೃಷ್ಣನು ಬೂತುಗನಿಗೆ ಬನವಸೆ-೧೨೦೦೦, ಬೆಳ್ಳೋಲ-೩೦೦, ಪುರಿಗೆರೆ-೩೦೦, ಕಿಸುಕಾಡು-೨೦, ಬಾಗೆನಾಡು-೨೦ ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನು ನೀಡಿದನು. ಬೂತುಗನು ಮಣಲರತನಿಗೆ ಆತಕೂರ-೧೨, ಬೆಳ್ಳೋಲದ ಕೋಟೆಯೂರುಗಳನ್ನು “ಬಾಳ್ಗಚ್ಚು” ಕೊಟ್ಟು ಗೌರವಿಸಿದನು.

ಮಣಲರತನು ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಪರಾಕ್ರಮದಿಂದ ಹೋರಾಡಿದುದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಫಲವಾಗಿ ಒಡೆಯ ಬೂತುಗನಿಂದ ಕಾಳಿಯೆಂಬ ನಾಯಿಯನ್ನೂ ಬೇಡಿಪಡೆದನು. ಒಂದು ದಿನ ಕೆಳಲೆನಾಡ ಬೆಳತೂರ ಹಳ್ಳಿಯ ಪಶ್ಚಿಮದ ಬೆಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಆ ನಾಯಿ ದೊಡ್ಡಹಂದಿಯೊಡನೆ ಕಾದಿ, ಅದನ್ನು ಕೊಂದು ತಾನೂ ಸತ್ತಿತು. ಮಣಲರತ ನಾಯಿಯ ಸ್ಮಾರಕವಾಗಿ ಆತಕೂರಿನಲ್ಲಿ ವೀರಗಲ್ಲು ನಿಲ್ಲಿಸಿದನು. ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಇದೊಂದು ಅಪೂರ್ವ ವೀರಗಲ್ಲು. ಇಂತಹ ಇನ್ನೊಂದು ವೀರಗಲ್ಲು ಅನಂತಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಮಡಕಶಿರಾ ತಾಲೂಕಿನ ಫಲರಾಂಗೋಲ್ಲರಹಟ್ಟಿ ಊರಲ್ಲಿದೆ.

ಅಂಬಾರಿಯೇ ರಣಭೂಮಿಯಾಗಿ ಕಾದಿದುದು ಈ ಯುದ್ಧದ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ. ರಾಜಾದಿತ್ಯನ ಆನೆಯ ಹೆಸರು “ಚೋಳನ ಕೋಟೆ” ಎಂದೂ ಮಣಲರತನ ಕುದುರೆಯ ಹೆಸರು “ವೀರಲಕ್ಷ್ಮಿ” ಎಂದೂ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಈ ಯುದ್ಧವಿ-ಜಯವನ್ನೇ ವಸ್ತುವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಪೊನ್ನನು ರಾಮಾಭ್ಯುದಯವನ್ನು ಬರೆದಿರಬಹುದೆಂದು ಪಂಡಿತರ ಊಹೆ. (ಪೊನ್ನನ ಭುವನೈಕ ರಾಮಾಭ್ಯುದಯ, ಪ್ರಬುದ್ಧ ಕರ್ನಾಟಕ ೧೫-೪ ನೋಡಿರಿ).

ಇ) ಬಾದಾಮಿ ಶಾಸನ

೧. ಕಪ್ಪೆ ಅರಭಟ್ಟನ್ ಶಿಷ್ವಜನಪ್ಪಿಯನ್
೨. ಕಷ್ವಜನವರ್ಜಿತನ್ ಕಲಿಯುಗವಿಪರೀತನ್ (II)
೩. ವರನೇಜಸ್ವಿನೋ ಮೃತ್ಯುರ್ನ ತು ಮಾನಾವಖಣ್ಡನಮ್
೪. ಮೃತ್ಯುಸ್ತತ್ಕ್ಷಣಿಕೋ ದುಃಖಮಾನಭಂಗಂದಿನೇ (ದಿನೇ) (II*)
೫. ಸಾಧುಗೆ ಸಾಧು ಮಾಧೂ (ಧು) ಯ್ಯುನ್ಗೆ ಮಾಧೂ (ಧು)ಯ್ಯಂ
ಬಾಧಿಪ್ಪ
೬. ಕಲಿಗೆ ಕಲಿಯುಗವಿಪರೀತನ್ಮಾಧನೀತನ್ವೆಱನಲ್ಲ (II*)
೭. ಒಳ್ಳಿತ್ತ ಕೆಯ್ವರಾಪ್ಪೊಲ್ಲದುಮದಱಿನ್ತೆ ಬಲ್ಲಿತ್ತು ಕಲಿಗೆ
೮. ವಿಪರೀತಾ ಪುರಾಕೃತಮಿಲ್ಲಿ ಸನ್ನಿಕ್ಕುಮದು ಬನ್ನು
೯. ಕಟ್ಟಿದ ಸಿಂಘಮನ್ನೆಟ್ಟೊಡೇನೆಮಗೆನ್ನು ಬಿಟ್ಟವೋಲ್ಕಲಿಗೆ ವಿ
೧೦. (ಪ) ರೀತಂಗಹಿತರ್ಕ್ಕಳ್ಳೆಟ್ಟಮ್ಮೆಣ್ಣತ್ತರವಿಚಾರಮ್ (II*)

ಕನ್ನಡ ಶಾಸನ ಸಂಪದ

ಸಂಪಾದಕರು

ಡಾ. ಆರ್. ಸಿ. ಹಿರೇಮಠ

ಡಾ. ಎಂ. ಎಂ. ಕಲ್ಬುರ್ಗಿ

ಪ್ರಕಾಶಕರು ಸಪ್ನ ಬುಕ್ ಹೌಸ್ ಮುದ್ರಣ - ೨೦೧೮

ಬೆಂಗಳೂರು.

೫. ಬಾದಾಮಿ ಶಾಸನ

ಶಿಷ್ಟರಿಗೆ ಶಿಷ್ಟನಾಗಿ, ಪ್ರಿಯರಿಗೆ ಪ್ರಿಯನಾಗಿ, ಬಾಧಿಸುವ ಕಲಿಗೆ ಮಾಧವನಾಗಿರುವ 'ಕಲಿಯುಗವಿಪರೀತ'ನಾದ ಕಪ್ಪೆಅರಭಟ್ಟನ ರುದ್ರ-ಶಿವ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಚಿತ್ರಣ ಈ ಶಾಸನದ ವಸ್ತು. ಮೊದಲ ಎರಡು ಸಾಲು ಗದ್ಯ. ಮುಂದಿನ ಎರಡು ಸಾಲು ಶ್ಲೋಕ. ಆಮೇಲೆ ಮೂರು ತ್ರಿಪದಿಗಳಿವೆ. ಇವು ಉಪಲಬ್ಧ ಪ್ರಥಮ ತ್ರಿಪದಿಗಳು. ಒಂದರ್ಥದಲ್ಲಿ ಇದು ಪ್ರಶಸ್ತಿ ಶಾಸನ. 'ಕಪ್ಪೆ ಅರಭಟ್ಟ' ಎಂಬುದು ಕುತೂಹಲಕಾರಿ ಹೆಸರು. ಬೇರೆ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ ಕಪ್ಪೆಯರ ಚಾವುಂಡರಾಯ, ಕಪ್ಪೆಯರ ಆಹಾರದಾನ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಹೆಸರಿನ ಒಗಟನ್ನು ಬಿಡಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ (ನೋಡಿರಿ: ಕಪ್ಪೆ ಅರಭಟ್ಟ; ಮಾರ್ಗ-೨, ಎಂ.ಎಂ. ಕಲಬುರ್ಗಿ). ಕೊನೆಯ ಎರಡು ತ್ರಿಪದಿಗಳ ಭಾವ ಸ್ಪಷ್ಟ ಅರ್ಥ ಅಸ್ಪಷ್ಟ.

೨.೨ ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗದ ೧೪ ಪದ್ಯಗಳು

ಶ್ರೀ ವಿಶದವರ್ಣೆ ಮಧುರಾ
ರಾಮೋಚಿತೆ ಚತುರರುಚಿರ ಪದರಚನೆ ಚಿರಂ
ದೇವಿ ಸರಸ್ವತಿ ಹಂಸೀ
ಭಾವದೆ ನೆಲೆಗೊಳ್ಳೆ ಕೂರ್ತು ಮನ್ಮಾನಸದೊಳ್

ಪರಮಾಲಂಕಾರೋಚಿತ
ವಿರಚನೆಗ್ಗೆ ನೆಗ್ಗುಮಾರ ವದನೋದರದೊಳ್
ನೆರಮಕ್ಕಾ ಪರಮ ಕವೀ
ಶ್ವರರೆಮಗೀ ಕೃತಿಯೊಳಕೃತಕಾಚಾರಪರರ್

ಬಗೆಬಗೆದು ಕೇಳ್ವು ಬುಧರೊಲ
ವೊಗೆದಿರೆ ಹೃದಯದೊಳೆ ತಾಳ್ವ ಮಣಿಹಾರಂಬೋಲ್
ಸೊಗಯಿಸುವ ವಚನವಿರಚನೆ
ಮೆಗ್ಗುಚ್ಚಿಂ ಭಾವಿಸುವೊಡದಳ ಪೆಂಪತಿಸುಲಭಂ.

ಪಾಪಮಿದು ಪುಣ್ಯಮಿದು ಹಿತ
ರೂಪಮಿದಹಿತಪ್ರಕಾರಮಿದು ಸುಖಮಿದು ದುಃ
ಖೋಪಾತ್ತಮಿದೆಂದಣಿಪುಗು
ಮಾ ಪರಮ ಕವಿಪ್ರಧಾನರಾ ಕಾವ್ಯಂಗಳ್

ಮಿಗೆ ಕನ್ನಡಗಬ್ಬಂಗಳೊ
ಳಗಣಿತಗುಣ ಗದ್ಯಪದ್ಯ ಸಮ್ಮಿಶ್ರಿತಮಂ
ನಿಗದಿಸುವರ್ಗದ್ಯಕಥಾ
ಪ್ರಗೀತಿಯಿಂ ತಚ್ಚಿರಂತನಾಚಾರ್ಯರ್ಕಳ್

ವಿಮಳೋದಯ ನಾಗಾರ್ಜುನ
 ಸಮೇತ ಜಯಬಂಧು ದುರ್ವಿನೀತಾದಿಗಳೀ
 ಕ್ರಮದೊಳ್ ನೆಗಟ್ಟಿ ಗದ್ಯಾ
 ಶ್ರಮಪದ ಗುರುತಾ ಪ್ರತೀತಿಯಂ ಕೆಯ್ಯೊಂಡರ್

ಪರಮ ಶ್ರೀ ವಿಜಯಕವೀ
 ಶ್ವರ ಪಂಡಿತ ಚಂದ್ರ ಲೋಕಪಾಲಾದಿಗಳಾ
 ನಿರತಿಶಯ ವಸ್ತುವಿಸ್ತರ
 ವಿರಚನೆ ಲಕ್ಷ್ಯಂ ತದಾದ್ಯಕಾವ್ಯಕ್ಕೆಂದುಂ

ನುಡಿಗಲ್ಲಂ ಸಲ್ಲದ ಕ
 ನ್ನಡದೊಳ್ ಚತ್ತಾಣಮುಂ ಬೆದಂಡೆಯುಮೆಂದೀ
 ಗಡಿನ ನೆಗಟ್ಟಿಯ ಕಬ್ಬದೊ
 ಳೊಡಂಬಡಂ ಮಾಡಿದರ್ ಪುರಾತನ ಕವಿಗಳ್

ಕಂದಮುಮಮಳಿನ ವ್ಯತ್ತಮು
 ಮೊಂದೊಂದೆಡೆಗೊಂ(ಡು) ಚಾತಿಜಾಣೆಸೆಯೆ ಬೆಡಂ
 ಗೊಂದಿವಳೊಳಮರೆ ಪೇಟಲ್
 ಸುಂದರ ರೂಪಾ ಬೆದಂಡೆಗಬ್ಬಮದಕ್ಕುಂ

ಕಂದಂಗಳ್ ಫಲವಾಗಿರೆ
 ಸುಂದರ ವ್ಯತ್ತಂಗಳಕ್ಕರಂ ಚವುಪದಿ ಮ
 ತ್ತಂ ದಲ್ ಗೀತಿಕೆ ತಿವದಿಗ
 ಳಂದಂಬತ್ತೆಸೆಯೆ ಪೇಟೊಡದು ಚತ್ತಾಣಂ

ಕಾವೇರಿಯಿಂದಮಾ ಗೋ
 ದಾವರಿವರಮಿರ್ಪ ನಾಡದಾ ಕನ್ನಡದೊಳ್
 ಭಾವಿಸಿದ ಜನಪದಂ ವಸು
 ಧಾವಳಯವಿಲೀನವಿಶದ ವಿಷಯ ವಿಶೇಷಂ

ಪದನಟೆದು ನುಡಿಯಲುಂ ನುಡಿ
ದುದನಟೆದಾರಯಲುಮಾರ್ಪರಾ ನಾಡವರ್ಗಳ್
ಚದುರರ್ ನಿಜದಿಂ ಕುಟಿತೋ
ದದೆಯುಂ ಕಾವ್ಯಪ್ರಯೋಗ ಪರಿಣತಮತಿಗಳ್

ಅರಿದಾದಂ ಕನ್ನಡದೊ
ಳ್ಳಿರಿಕೊಱಿಗೊಂಡಱಿಯೆ ಪೇಟ್ಟನೆಂಬುದಿದಾರ್ಗಂ
ಪರಮಾಚಾರ್ಯರವೋಲ್ ಸೈ
ತಿರಲರಿಯರ್ ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ನಾಡವರೋಜರ್

ದೋಸಮಿನಿತೆಂದು ಬಗೆದು
ದ್ವಾಸಿಸಿ ತಱಿಸಂದು ಕನ್ನಡಂಗಳೊಳೆಂದುಂ
ವಾಸುಗಿಯುಮಟಿಯಲಾಱದೆ
ಬೇಸಱುಗುಂ ದೇಶೀ ಬೇಱಿವೇಱಪ್ಪುದಱೆಂ

೨.೩ ವಡ್ಡಾರಾಧನೆ : ದಂಡಕನೆಂಬ ರಿಸಿಯ ಕಥೆ

ಕವಿ ಪರಿಚಯ

ವಡ್ಡಾರಾಧನೆಯ ಕರ್ತೃ ಶಿವಕೋಟ್ಯಾಚಾರ್ಯ. ಗ್ರಂಥದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಈ ಪೇಳ್ವ ಪತ್ತೊಂಬತ್ತು ಕಥೆಗಳಂ ಶಿವಕೋಟ್ಯಾಚಾರ್ಯರ ಪೇಳ್ವರ್ದ ಎನ್ನುವುದು ಗ್ರಂಥಕರ್ತನ ಸುಳಿವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಎಂ.ಎಂ. ಕಲ್ಬುರ್ಗಿಯವರು ಶಿವಕೋಟ್ಯಾಚಾರ್ಯ ಅಲ್ಲ ರೇವಾಕೋಟ್ಯಾಚಾರ್ಯ ಎಂಬುದಾಗಿ ಸಂಶೋಧನೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಇವರ ಕಾಲದ ಬಗ್ಗೆಯೂ ವಿದ್ವಾಂಸರಲ್ಲಿ ಭಿನ್ನವಾದ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿದೆ. ಇವರ ಕಾಲ ಕ್ರಿ.ಶ. ಸು. ೯೪೦ ಆಗಿರಬಹುದೆಂದು ಊಹಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಕಥನತಂತ್ರ, ವಿಶಿಷ್ಟ ಭಾಷಾ ಬಳಿಕೆ, ಸಜೀವ ಪಾತ್ರ ಚಿತ್ರಣಗಳಿಂದ 'ವಡ್ಡಾರಾಧನೆ' ವಿಶಿಷ್ಟ ಪ್ರಾಚೀನ ಗದ್ಯ ಕೃತಿಯಾಗಿದೆ ಕನ್ನಡ ಗದ್ಯ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಗಮನಿಸಲು ಪ್ರಾತಿನಿಧಿಕ ಕೃತಿಯಾಗಿದೆ.

ಪಠ್ಯ (೧೬) ದಂಡಕನೆಂಬ ರಿಸಿಯ ಕಥೆ

ದಂಡಕನೆಂಬ ರಿಸಿಯ ಕಥೆಯಂ ಪೇಟ್ಟಿಂ

ಗಾಹೆ || ದಂಡೋ ಯಮುಣಾ ವಂಕೇಣ ತಿಕ್ತಕಂಡೇಣ ಪೂರಿದಂಗೋವಿ||

ತಂ ವೇದಣಮಗಣಿತ್ತಾ ಪಡಿವಣ್ಣೋ ಉತ್ತಮಂ ಅಟ್ಟಂ||

(ದಂಡೋ-ದಂಡಕನೆಂಬ ರಿಸಿ, ಯಮುಣಾವಂಕೇಣ - ಯಮುನಾವಂಕನೆಂಬರಸಿನಿಂದಂ ತಕ್ತಕಂಡೇಣ - ಕೂರಿದವಪ್ಪಂಬುಗಳಿಂದಂ, ಪೂರಿದಂಗೋ ವಿ-ತೀವೆಪಟ್ಟ ಮೆಯ್ಯನೊಡೆಯನಾಗಿಯುಂ, ತಂವೇದ-ಣಂ-ಆವೇದನೆಯುಂ, ಅಗಣಿತ್ತಾ-ಬಗೆಯದೆ, ಪಡಿವಣ್ಣೋ-ಪೂರ್ವದೊಂ, ಉತ್ತಮಂ ಅಟ್ಟಂ-ಮಿಕ್ಕ ದರ್ಶನ ಜ್ಞಾನ ಚಾರಿತ್ರಂಗಳಾರಾಧನೆಯಂ)

ಅದೆಂತೆಂದೊಡೆ:

ಈ ಜಂಬೂದ್ವೀಪದ ಭರತಕ್ಷೇತ್ರದೊಳ್ ಅಮಳಕಂಠಮೆಂಬುದು ಪೊಲಲದನಾಳ್ವೊಂ ಅವಿಷ್ವಸೇನನೆಂಬೊನರಸನಾತನ ಮಹಾದೇವಿ ನಂದಿನಿಯೊಂಬೊಳಾಯಿರ್ವರ್ಗೇ ಮಗಂ ದಂಡಕನೆಂಬೊಂ ಪುಟ್ಟಿದೊನಾತಂ ಗರ್ಭದೊಳಿದರ್ಂದು ನಂದಿನಿ ಮಹಾದೇವಿಗಿಂತುಟೊಂದು ಬಯಕೆಯಾದುದೆಲ್ಲಾ ಜನಂಗಳುಮಂ ದಂಡಿಸುವಂತಿರೆಯದಟಿಂದಾತಂಗೆ ತಾಯುಂ ತಂದೆಯುಂ ದಂಡಕನೆಂದು ಪೆಸರ ನಿಟ್ಟೊರಾತನಿಂ ಕಿಟಿಯೊಳ್ ನಂದವತಿಯೆಂಬೊಳ್

ಕೂಸಾಕೆಯನರ್ಧ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯಪ್ಪ ವಿಷ್ಣುವಿಂಗೆ ಕೊಟ್ಟು ದಂಡಕನುಂ
ವಿಷ್ಣುವಿಂಗಾದಮಾನುಂ ಪ್ರಿಯನಪ್ಪ ಸೇನಾತಿಪಯಾದನಂತನಿಬರುಮಿಷ್ಪ
ವಿಷಯ ಕಾಮ ಬೋಗಂಗಳ ನನುಭವಿಸುತ್ತಂ ಪಲಕಾಲಂ ಸಲೆ

ಮತ್ತೊಂದು ದಿವಸಂ ವಿಷ್ಣು ಅರಿಷ್ವನೇಮಿಭಟಾರರಂ ಬಂದಿಸಲ್ತೆಂದು
ಬಲದೇವಂಬೆರಸು ಪುತ್ರಕಳತ್ರ ಮಿತ್ರ ಸಪರಿವಾರಂ ಪೋಗಿ ಸಮವಸ
ರಣಮನೆಯ್ಲಿ ಸ್ಥಟಕಮಯಮಪ್ಪ ಸೋಪಾನಪಂಕ್ತಿಗಳಿಂದೊಪ್ಪುವುದನೇಲಿ
ಗಂಧಕುಟಿ ಪ್ರಾಸಾದಮಂ ತ್ರಿಪ್ರದಕ್ಷಿಣಂಗೆಯ್ದು ಬಂದಭಿಮುಖನಾಗಿದುರ್ ಸ್ತುತಿ
ಶತಸಹಸ್ರಂಗಳಿಂ ಸ್ತುತಿಯಿಸಿ ಗಂಧ ಪುಷ್ಪ ದೀಪ ಧೂಪಾಕ್ಷತಂಗಳಿಂದರ್ಚಿಸಿ
ಗಣಧರ ದೇವರ ಮೊದಲಾಗೊಡೆಯ ಋಷಿ ಸಮುದಾಯಮಂ ಗುರುಪ-
ರಿವಿಡಿಯಿಂದಂ ವಂದಿಸಿ ತಮ್ಮೀರ್ಪೋವರಿಯೊಳಿದುರ್ ಧರ್ಮಂ ಕೇಳ್ತು
ತದನಂತರಂ ವಿಷ್ಣುವಿಂತೆದು ಬೆಸಗೊಂಡಂ ಭಟಾರಾ ಅತಿರೌದ್ರನಪ್ಪ
ಈ ದಂಡಕಂ ನರಕಂಬುಗುವಂತಿರೆ ಪಿರಿದು ಪಾಪಮಂ ನೆರಪಿದನೀತನ
ಪಾಪಕರ್ಮ ದುಪಶಮಮೆನಿತು ಕಾಲದಿಂದಕ್ಕುಂ ಮುತ್ತಮಿತನ ಮೂನ್ನಿನ
ಭವಮೇನೆಂದು ಬೆಸಗೂಡೂಡೆ ಸಕಲ ವಿಮಲ ಕೇವಲ ಜ್ಞಾನ ವಿರಾಜಿತನಪ್ಪ
ಅರಿಷ್ವನೇಮಿ ಭಟಾರರಿಂತೆಂದು ಪೇಳಲ್ತುರ್

ಈ ಜಂಬೂದ್ವೀಪದ ಪೂರ್ವವಿದೇಹದೊಳ್ ವೀತಶೋಕಮೆಂಬುದು
ಪೊಟಲುಂಟು ಅದನಾಳ್ವೊನ್ ಅಶೋಕನೆಂಬೊನರಸನಾತನ
ಮಹಾಸಾಮಂತಂ ಸುಧಮಕನೆಂಬೊ ತೀವ್ರಲೋಭದೊನತಿ-
ರೌದ್ರಮಪ್ಪಾರಂಭ ಕರ್ಮದೊಳ್ ಕೂಡಿದೊಂ ತನ್ನಾರಂಭದ ಕೆಯ್ಲನೊಕ್ಕೂ
ವೆಟ್ಟಗಳ ಬಾಯಂ ಕಟ್ಟಿಯೊಕ್ಕಿಸುಗುಂ ಮತ್ತಡುವ ಬಡ್ಡಿಸುವ ಬೆಸಕೆಯ್ತು
ಪೆಂಡಿರಮೊಲೆಗಳಂ ಸೀರೆಯಿಂ ಕಟ್ಟಿಸಿ ಕೂಸುಗಳಂ ಮೊಲೆಯುಣಲೀಯದೆ
ಬೆಸಕೆಯ್ತುಗಂ ಮತ್ತಂ ಕೊಲೆಯುಂ ಪಿರಿದಾರಂಭಮುಂ ಪೆರ್ವರದುಮೆಂಬಿವು
ಕಾರಣಮಾಗಿ ನರಕಾಯುಷ್ಯಂ ಕಟ್ಟಿ ಕಾಲಂ ಸಲೆ ಆತಂಗೆ ಶಿರೋರೋಗಮುಂ
ಮುಖರೋಗಮುಮಾಗಿ ವೇದನಾಭಿಬೂತನಾಗಿರ್ಪನ್ನೆಗಂ ವೈದ್ಯರಂ
ಬೆಸಗೊಂಡೊಡದರ್ಕೆ ಪ್ರತೀಕಾರಮೊಂದು ದಿವಸಂ ತನಗೆ
ಮರ್ದವರೆಸಿಯಿಟ್ಟು ಕೂಟನುಣಲೆಂದಿರ್ಪನ್ನೆಗಂ ಸಮಾಧಿಗುಪ್ತರೆಂಬ
ಭಟಾರರ್ ಚರಿಗೆವೊಕ್ಕರವರನತಭಕ್ತಿಯಿಂದಂ ನಿಟಿಸಿ ತನಗುಳ್ಳ
ವ್ಯಾದಿಯವರ್ಗುಂಟೆಂಬುದನಲೆದು ತನಗೆಂದು ಮಾಡಿದ ಮರ್ದಿನ
ಕೂವಿನವೆರ್ಗೆ ಬಡ್ಡಿಸಿದೊಡವರ್ ಚರಿಗೆ ಮಾಡಿ ಪರಸಿ ಪೋದರ್ ಪನ್ನೆರಡು
ವರುಷದ ಶಿರೋರೋಗಮುಂ ಮುಖರೋಗಮುಮಾ ರಿಸಿಯರ್ಗೆ ಕೆಟ್ಟತ್ತಾ

ಸುಧಾಮಕನುಂ ದಾನದ ಪಲದಿಂದಂ ಕಿಚಿದು ಪುಣ್ಯಮಂ ನೆರಪಿ ಕೊಂಡು
ಮುತ್ತಂ ಬದ್ಧಾಯುಷ್ಯನಪ್ಪುದಳಿಂ ಮೂಱನೆಯ ನರಕದೊಳೇಱಿ
ಸಾಗರೋಪಮಾ ಯುಷ್ಯಮನೊಡೆಯೊಂ ನಾರಕನಾಗಿ ಪುಟ್ಟಿ

ಗಾಹೆ! ಅಚ್ಚಿಣಿಮಿಳಣ ಮೇತ್ತರಣ್ಣಿ ಸುಹಂ ದುಖ್ಯಮೇವ ಅಣುಬದ್ಧಂ||
ಣಿರಯೇ ಣಿರಯೀ ಯಾಣಂ ಅಹಣ್ಣಿಸಂ ಪಚ್ಚಮಾಣಾಣಂ||

ಇಂತು ನರಕಲೋಕದೊಳ್ ಕಣ್ಣೆಮೆಯಿಕ್ಕುವರಿತು ಪೊಟ್ಟಪ್ಪೊಡಂ
ಸುಖಮಿಲ್ಲದೆ ಪಲಕಾಲಂ ದುಃಖಮನನುಭವಿಸಿ ಬಂದಿಲ್ಲಿ ದಂಡಕನಾದಂ
ಮುನ್ನಿನ ಭವದೊಳ್ ಪ್ರಾಣಿಗಳಂ ದಂಡಿಸಿದ ತನ್ನ ಪೂರ್ವದಭ್ಯಾಸಮನೆ
ನಂದಿನಿ ಮಹಾದೇವಿಯ ಗರ್ಭದೊಳಿದುರ್ ತೋಱಿದನಪ್ಪುದಳಿಂ
ದಂಡಕನೆಂಬ ಪೆಸರಾಯ್ತಂತಪ್ಪ ಸ್ವಾನು ಭೂತಮಪ್ಪ ನರಕ ಲೋಕದ
ಮಹಾ ದುಃಖಮಂ ಸರ್ವಜ್ಞರ್ ಪೇರ ನಂಬಿ ನರಕದ ಮಹಾದುಃಖಕ್ಕಂಜಿ
ದಂಡಕಂ ತಪಂಬಟ್ಟೋದುಗಳೆಲ್ಲಮಂ ಕಲ್ತು ರಿಸಿಯರ್ಕ ಳೊಡನೆ ಗ್ರಾಮ
ನಗರ ಖೇಡ ಖರ್ವಡ ಪಟ್ಟಣ ದ್ರೋಣಾಮುಖಿಂಗಳಂ ವಿಹಾರಿಸುತ್ತಂ ಚ-
ರಿಗೆವೊಕ್ಕುಡಾರುಂ ನಿಱಿಸುವೊರಿಲ್ಲ ಮೂಱಿತ್ತು ನಿಱಿಸಿದೊಡಂ ಭರ್ದಿ ಯಕ್ಕುಂ
ರಿಸಿಯರ್ಕಳೊಡನೆ ಚರಿಗೆವೊಕ್ಕೊಡನಿಬರ್ಗಮಲಾಭಮಕ್ಕುಂ ಮತ್ತಂ ವಾತ
ಪಿತ್ತ ಶ್ಲೇಷ್ಮ ಖಾಸ ಶ್ವಾಸ ಜ್ವರಾರುಚಿ ಭರ್ದಿ ಆತಸಾರಾಕ್ಷಿ ಕುಕ್ಷಿವೇದನಾ
ಸ್ಪೋಟಕ ಪಿಟಿಕ ಶೂಲ ಭಗಂದರ ಕುಷ್ಠ ಕ್ಷಯ ಗಂಡ ಶಿರೋವೇದನಾದಿ
ವ್ಯಾಧಿಗಳಾಗಿ ರೂಪಱಿಯಲಾಗದಂತಿರೆ ವ್ಯಾಧಿಗಳಿಂದಮೊಟ್ಟಯಿಸೆಪಟ್ಟನಾಗಿ
ಮುಗುಟ್ಟು ವಿಹಾರಿಸುತ್ತಂ ರಿಸಿಯರ್ಕಳೊಡನೆ ದ್ವಾರಾವತಿಗೆ ಬಂದಿದೊರ್

ಅನ್ನೆಗಮೊಂದು ದಿವಸಂ ವಿಷ್ಣು ಬಂದು ರಿಸಿಯರ್ಕಳಂ
ವಂದಿಸಿಯವರೊಳಗೆ ದಂಡಕ ರಿಸಿಯಾರೆಂದೊಡೆ ಕೆಲದ ರಿಸಿಯರ್
ತೋಱಿದೊಡವರಂ ವಂದಿಸಿ ನೋಡಿ ವ್ಯಾಧಿಯ ಪ್ರಬಲತ್ವಮಂ ಕಂಡು
ವೈಯಾಪ್ಯತ್ಯಂಗೆಯ್ದದರ್ಕಾದ ಮಾನುಮ (ಱಿ) ಯೊಡೆಯನಾಗಿ
ಪೊಡವಟ್ಟಂತೆಂದಂ ಭಟಾರಾ ನಿಮ್ಮನೊಂದಂ ಬೇಡಿದಪ್ಪೆ ದಂಡಕ
ರಿಸಿಯೊ ವರ್ಷಾಕಾಲವನೆನ್ನ ದೇಹಾರದೊಳಿದರ್ತಃ ಪುರದ ಮನೆಗಳೊಳ್
ಚರ್ಯಾಮಾರ್ಗಂಬುಗುವುದನೆಗೆ ದಯಗೆಯ್ಯಲೈಱ್ಱು ಮೆಂದೊಡದವರುಮಂ
ತೆಗೆಯ್ವುಮೆಂದು ವಿಷ್ಣುವ ದೇಹಾರದೋಳ್ ಜೋಗು ಗೊಂಡಿದೊಡೆ ವಿಷ್ಣು
ತನ್ನ ಪ್ರಧಾನನಪ್ಪ ಜಯನೆಂಬ ವೈದ್ಯನಂ ಕರೆದಂತೆಂದಂ ನಮ್ಮ ದಂಡಕ ರಿಸಿಯ
ಕುತ್ತಮನೆಂತು ಬಲ್ಲೆಯಂತೆ ತೀರ್ಚೆಂದು ಪೇಱೊಡಾತನು ಮಂತೆಗೆಯ್ವನೆಂದು
ದಿವ್ಯಾಷಧಿಗಳಿಂದಂ ಮಾಡಿದುಂಡೆಗಳಂ ಪಿಟ್ಟನೂಳ್ ಸಾಸಿರ್ವರರಿಸಿಯರ್ಕಳ

ಮನೆಗಳೊಳ್ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿಯಾ ರುಷಿಯರಂ ಮರ್ದನೂಡಿದಂ ಮತ್ತಂ ಪೊಟಲೊಳಗೆಲ್ಲಂ ಉಂಡೆಯ ಪರ್ವಮಂ ಮಾಡಿಸಿದನಿಂತು ವರ್ಷಾಕಾಲದ ನಾಲ್ಕು ತಿಂಗಳೊಳಂ ಮರ್ದನೂಡಿ ಕುತ್ತಮನಿಂಬುಮಾಡಿದೊಡೆ ವೈಯಾಪೃತ್ಯಂ ಗೆಯ್ವುದರೆಣಿಳಾದಮಾನುಂ ಉದ್ಯೋಗಪರನಪ್ಪುದಣಿಂ ವಿಷ್ಣುವಿಂಗೆ ತೀರ್ಥ- 'ಕರ ನಾಮಂ ಕಟ್ಟಿತ್ತು ಮತ್ತಂ ದಂಡಕ ರಿಸಿಯರ ಮೆಯ್ಯ ತೊಗಲ್ ಪಾವಿನ(ಪೆ) ರೆ ಸುಲಿವಂತೆ ಸುಲಿದು ಪೋಗಿ ನಿರ್ವ್ಯಾಧಿತ ದೇಹರಾಗಿ ಮೆಯ್ಯ ತೇಜಂ ತೊಳಗುತ್ತಿದುದಂ ವಿಷ್ಣು ಕಂಡು ವ್ಯಾಧಿ ಕೆಟ್ಟುದಂದಳಿದು ಆದಮಾನುಂ ಹರ್ಷಚಿತ್ತನಾಗಿ ಆ ರುಷಿಯರ ಪಕ್ಕದೆ ವೈದ್ಯಜಯನಂ ಪೊಗಣ್ಣೊಡವರ್ ಕೆಮ್ಮಗಿದೊಡೆ ವೈದ್ಯನಿವರೆನ್ನಂ ಪೊಗಟ್ಟಿಲ್ಲೆಂದು ಮನದೊಳಾ ರಿಸಿಯರೊಳಪ್ಪ ಮುಳಿಸಂ ತಳೆದು ಆರ್ತಧ್ಯಾನದಿಂ ಕಾಲಕಾಲದಿಂ ಕಾಲಂ ಗೆಯ್ವು ವಿಂಧ್ಯಾಟವೀ ಮಧ್ಯಸ್ಥಮಪ್ಪ ನರ್ಮದಾನದೀ ತೀರದೊಳ್ ಕೋಡಗಮಾಗಿ ಪುಟ್ಟಿದೊಂ

ಮತ್ತಿತ್ತ ದಂಡಕರಿಸಿಯರ್ ತಮ್ಮ ಪಕ್ಕದೆ ವಿಷ್ಣು ಜಯನಂ ಪೊಗೆಟ್ಟಿದ ಟಿಂದಮರಸನ ಬೆಸದಿಂ ವೈದ್ಯನನವರತಂ ತಮ್ಮನೋಲಗಿಸುವುದೆಂದೆ ತಮಗೆಂದು ಮಾಡಿದ ವೈಯಾಪೃತ್ಯಮನಳಿದು ನಿಂದಣಗರುಹಣಂ ಗೆಯ್ವು ಅದರ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಮಂ ಕೆಂಡು ಸಿಂಹನಿಷ್ಟ್ರೀಡಿತಮೆಂಬ ನೋಂಪಿಯಂ ನೋಂತು ವಿಹಾರಿಸುತ್ತ ಪೋಗಿ ನರ್ಮದೆಯ ತಡಿಯೊಳ್ ಮಾಮರದ ಕೆಟಗೆ ಸ್ವಾಧ್ಯಾಯಂಗೆಯ್ಯು ತ್ತಿದರ್ನೈಗಂ ಆ ಕೋಡಗನವರಂ ಕಂಡು ಜಾತಿಪ್ರನಾಗಿ ಪೂರ್ವಭವ ವೈರಸಂಬಂಧವನರೆದು ಮುಳಿಸಿನಿಂ ಶಕ್ತಿಯೆಂಬಾಯುಧದೊಳೆ ಲೋರಂತಾಗುತ್ತಿದ್ ಮಾವಿನ ಕೊಂಬಂ ಮುನಿವರನ ತೊಡೆಯನುಚಿಪೋಗೆ ನೂಂಕಿತ್ತಾಗಳಾ ಮುನಿಯುಂ ತ್ಯಕ್ತ ಶರೀರನಾಗಿ ಶಮಶ್ಲೀಭಾವನೆಯೊಳ್ ಕೂಡಿದೊರ್ನಂ ಕಂಡು ತನ್ನ ಮೆಯ್ಯಮಿತಂಗೆ ಬಾಟಿಯಿಲ್ಲೆನ್ನ ದೇವೆ ನೆಂದು ಸಲೆ ನಂಬಿ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪಮಾಗಿ ಮಾರ್ಕಟವ್ಯಂದಮಂ ನೆರಪಿಕೊಂಡು ಬಂದದಂ ಕಿತ್ತು ಮರ್ದಂ ತಂದು ಪೊಯ್ವು ಯತಿವರನ ಕಾಲ್ಗಿಗಿದುದುಮಂ ಕಂಡು ಮುನಿಯುಟೂ ಪ್ರಾಣಿ ಭವ್ಯನೆಂದಳಿದು ಧರ್ಮಮಂ ಪೇಟ್ಟು ಸಮ್ಯಕ್ಪೂರ್ವಕಂ ಬ್ರತಂಗಳಂ ಕೊಟ್ಟರ್ ಆದುವುಂ ಕೈಕೊಂಡು ಧರ್ಮದೊಳ್ ಕೂಡಿ ತನ್ನಂ ನಿಂದಿಸುತ್ತಂ ಬ್ರತೋಪವಾಸಂಗಳಿಂ ಮೆಯ್ಯಂ ದಂಡಿಸುತ್ತಂ ಸಲ್ವದೊಂದು ದಿವಸಂ ಪರ್ವತ ಶಿಖರದಿಂ ಪಾಯ್ವು ಬಂದು ಬರ್ದುಂಕಿ ಮುನಿವರರ ಪಕ್ಕದೆ ಬಿದರ್ತಾಗಳವರುಂ ಸಂನ್ಯಸನಪೂರ್ವಕಂ ಪಂಚನಮಸ್ಕಾರಮಂ ಕೊಟ್ಟರ್ ಅದುವುಂ ಸತ್ತುಪೋಗಿ ಸನತ್ಕುಮಾರಮೆಂಬ ಕಲ್ಪದೊಳ್ ಎರಡು ಸಾಗರೋಪಮಾಯುಷ್ಯಮನೊಡಯೊಂ ಸಾಮಾಜಿಕ ದೇವನಾಗಿ ಪುಟ್ಟಿದೊಂ ತನ್ನವಧಿಜ್ಞಾನದಿಂದಮಳೆದು ಮಹಾವಿಭೂತಿಯಿಂದಂ

ಬಂದ ಧ್ವಜ ಮಕುಟ ಸಿತಾತಪತ್ರಾದಿಗಳೊಳ್ ಮಣಿಮಯಮಪ್ಪ ಮರ್ಕಟ ಚಿಹ್ನೆದೊಳ್ ಮುನಿವರನಂ ಪೂಜಿಸಿ ಪೊಡವಟ್ಟಂತೆಂದನೀ ದೇವತ್ವಮುಂ ವಿಭೂತಿಯುಮಂ ಪಶುಜಾತಿಯಪ್ಪೆನಗೆ ನೀಮಿತ್ತಿರ್ ಭಟಾರಾ ಎಂದು ತನ್ನ ಪೂರ್ವಜವಸಂಬಂಧಮೆಲ್ಲಮಂ ಪೇಟ್ಟು ತನ್ನೊಡಲುಮಂ ಪೂಜಿಸಿ ಪೋದನಾಯೆಡೆ ಲೋಕದೊಳಮರೆಶ್ವರಮೆಂಬ ತೀರ್ಥಮಾಯ್ತು.

ಮತ್ತಿತ್ತ ದಂಡಕ ರಿಸಿಯುಂ ಗ್ರಾಮ ನಗರ ಖೇಡ ಖರ್ವಡ ಮಡಂಬ ಪಟ್ಟಣ ದ್ರೋಣಾಮುಖಿಂಗಳಂ ವಿಹಾರಿಸುತ್ತಂ ಕ್ರಮದಿಂದುತ್ತರ ಮಧುರೆಯ ನೆಯ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯಪ್ರತಿಮೆ ನಿಂದರನ್ನೆಗಂ ಆ ಪೊಟಲನಾಳ್ವೊಂ ಯಮುನಾವಂಕ ನೆಂಬೊನರಸನಾತಂ ದಂಡಕನಿಂದಂ ಪಲವು ಸೂಟು ದಂಡಣಿಗಳನೆಯ್ತಿದನಪ್ಪುದನೆಂದಂ ದಂಡಕಂ ಬಂದನೆಂಬ ವಾರ್ತೆಯಂ ಕೇಳಲೊಡಂ ಜಾತ್ಯಶ್ವಮನೇಷಿ(ಓ) ಡುವನ ಬಟಿಯಂ ಮಂತ್ರಿ ತಗಳ್ತೊಡಲೀಯದೆ ಮಾಣಿಸಿಯಿಂತೆಂದಂ ದಂಡಕಂ ತಪಂಬಟ್ಟು ಬಂದನೆಂದಣಿಯೆ ಪೇಟ್ಟೊಗಳ್ ಮುಗುಟ್ಟು ಬಂದತಿ ಕ್ರೋಧದಿಂದಂ ಕಾಸಿದ ಮೊನೆಯಂಬುಳ್ಳವನ (ವ)ಣಿಯೆ ಮೆಯ್ಯನನೇಕ ಶರಸಂಘಾತಂಗಳಿಂದಮೆಚ್ಚೊಡವರುಮಾ ವೇದನೆಯಂ ಸೈರಿಸಿ ಸಮಷ್ಟಿ ಭಾವನೆಯಂ ಭಾವಿಸಿ ಚರ್ತುವಿಧಮಪ್ಪಾಹಾರಕ್ಕಂ ಶರೀರಕ್ಕಂ ಯಾವಜ್ಜೀವಂ ನಿವೃತ್ತಿಗೆಯ್ದುಶುಕ್ಲಧ್ಯಾನಂಗಳಂ ಧ್ಯಾನಿಸಿ ಕರ್ಮಕ್ಷಯಂ ಗೆಯ್ದು ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ವೋದರ್

ಅನ್ನೆಗಂ ಇತ್ತ ಚತುರ್ವಿಧ ದೇವನಿಕಾಯಂ ತಂತಮ್ಮ ಜ್ಞಾನಂಗಳಿಂದನೆಂದು ಚಿತ್ರಪಟಮಂ ಕೆದನೆಂದಂತೆಯಾಕಾಶಮೆಲ್ಲಮಂ ವ್ಯಾಪಿಸಿ ನಾನಾ ವಿಧ ವಾಹನಾರೂಢರ್ಕಳ್ ಜ್ವಲನ್ಮಣಿಮಯ ಮಕುಟಾಗ್ರ ವಿನ್ಯಸ್ತ ಹಸ್ತರ್ಕಳಾಗಿ ಇಂದ್ರಾದಿ ದೇವರ್ಕಳುಂ ಜಯಜಯ ಶಬ್ದಂಗಳಿಂದಂ ಮುನಿವರೇಣ್ಯನ ಗುಣಂಗಳಂ ನೆಗಣಿಯಂ ಪೊಗಣುತ್ತಂ ಬರ್ಪೊರಂ ಕಂಡು ಭಯಂ ಕಾರಣಮಾಗಿಯುಂ ಕರ್ಮಂಗಳುಪಶಮಂ ಕಾರಣಮಾಗಿಯುಂ ಯಮುನಾ ವಂಕಂ ತಪಂಬಟ್ಟು ತಪಬಟ್ಟೊಡಾಮಾ ರಿಸಿಯಂ ಕೊಂದ ಪಾಪದ ಫಲದಿಂದನೇಕ ಮಹಾವ್ಯಾಧಿಗಳುಮಾದವು ಮತ್ತಮಾ ಪಾಪಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಮಂ ನೆಗಣ್ಣು ಪಲಕಾಲಮುಗೋಗ್ರ ಘೋರವೀರ ತಪಶ್ಚರಣಂ ಗೆಯ್ಯುತ್ತಂ ಗ್ರಾಮ ನಗರ ಖೇಡ ಖರ್ವಡ ಮಡಂಬ ಪಟ್ಟಣ ದ್ರೋಣಾ ಮುಖಿಂಗಳಂ ವಿಹಾರಿಸುತ್ತಂ ಬರ್ಪೊರ್ ಸಜ್ಜಾತಗಿರಿಯನೆಯ್ತಿಯಲ್ಲಿಯೆ ರಾತ್ರಿ ಪ್ರತಿಮೆ ನಿಂದೊರೆನ್ನೆಗಂ ಕಾಣ್ತೆಚ್ಚು ಮೂವಳಸಂ ಬಳಸಿಯುಂ ತಗುಳ್ಳು ತಮ್ಮಂ ಸುಡೆ ಚತುರ್ವಿಧಮಪ್ಪಾಹಾರಕ್ಕಂ ಜಾವಜ್ಜೀವಂ ನಿವೃತ್ತಿಗೆಯ್ದು

ಶುಭಮಪ್ಪ ಶುಕ್ಲಧ್ಯಾನಂಗಳಂ ಜಾನಿಸಿ ಘಾತಿ ಕರ್ಮಂಗಳಂ ಕಿಡಿಸಿಯಂಗಳರ್ತತ ಕೇವಲಿಯಾಗಿಯೆಂಟು ಕರ್ಮಂಗಳಂ ಕಿಡಿಸಿ ತಪೋಗ್ನಿಯಿಂ ಸುಟ್ಟು ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ವೋದರ್

ಮತ್ತೆ ಪೆಱರುಂ ಸಂನ್ಯಸನಂ ಗೆಯ್ಲಿದರ್ ಕ್ಷಪಣಕರುಂ ದಂಡಕ ರಿಸಿಯರಂ ಕಾಸಿದ ಮೊನೆಯಂಬುಗಳಿಂದೆಚ್ಚು ಮಾಡಿದುಪಸರ್ಗಮುಮಂ ಯಮುನಾ ವಂಕ ರಿಸಿಯರ್ ಕಿಚ್ಚಿನಿಂ ಬೆಂದುಪಸರ್ಗಮುಮಂ ಮನದೊಳ್ ಬಗೆದು ಪಸಿವುಂ ನೀರಳ್ಳಿ ಮೊದಲಾಗೊಡೆಯ ವಿರ್ಪತ್ತೆರಡು ಪರೀಷಹಂಗಳುಮಂ ವ್ಯಾಧಿಗಳೊಳಪ್ಪ ವೇದನೆಗಳುಮಂ ಸೈರಿಸಿ ಪರಮ ಶುದ್ಧ ಸಹಜ ದರ್ಶನ ಚಾರಿತ್ರಂಗಳಂ ಸಾಧಿಸಿ ಸ್ವರ್ಗಾಪವರ್ಗ ಸುಖಂಗಳನೆಯ್ಲಿಗೆ

ಕಠಿಣ ಪದಗಳ ಅರ್ಥ

ಕೂರಿದವಪ್ಪ - ಹರಿತವಾದ, ಮೊನಚಾದ ; ಅಂಬುಗಳಿಂದಂ - ಬಾಣಗಳಿಂದ; ತೀವೆಪಟ್ಟ □ ತುಂಬಿದ ; ಕೂಸು □ ಮಗಳು; ಆದಮಾನುಂ □ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಬಂದಿಸಲ್ಪೆಂದು □ ವಂದಿಸಬೇಕೆಂದು; ಸಮವಸರಣ □ ಜಿನೋಪದೇಶ ಸಭೆ; ಅಭಿಮುಖನಾಗಿದುರ್ □ ಎದುರಾಗಿ ನಿಂತುಕೊಂಡಿದ್ದು.

ತಮ್ಮಿಪ್ಪೋವರಿಯೊಳ್ □ ತಾವು ಇರಬೇಕಾದ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ, ಓವರಿ < (ಸಂ) ಅಪವಾರಕ; ನೆರಪಿದಂ □ ಕೂಡಿಸಿಕೊಂಡನು; ತೀವ್ರ ಲೋಭದೊನ್- ಅತ್ಯಂತ ದುರಾಶೆಯುಳ್ಳವನು; ಆರಂಭದ-ವ್ಯವಸಾಯದ; ಕೆಯ್ಲಂ- ಹೊಲಗದ್ದೆಗಳನ್ನು; ಒಕ್ಕುವ □ ಒಕ್ಕಣೆಮಾಡುವ; ಎಟ್ಟುಗಳ □ ಎತ್ತುಗಳ; ಆಡುವ ಬಡ್ಡಿಸುವ ಬೆಸಕೆಯ್ಲಿ □ ಅಡಿಗಮಾಡುವ, ಬಡ್ಡಿಸುವ, ಚಾಕರಿಮಾಡುವ; ಪೆರ್ವರದುಂ- ದೊಡ್ಡ ವ್ಯಾಪಾರವೂ; ವೇದ ನಾಭಿಭೂತನಾಗಿರ್ಪನ್ನೆಗಂ- ನೋವಿನಿಂದ ಪೀಡಿಸಲ್ಪಟ್ಟವನಾಗಿರುತ್ತಿರಲು; ಮರ್ದುರೆರಸಿ - ಮದ್ದಿನಿಂದ ಕೂಡಿ; ಅಟ್ಟಕೂಟಂ-ಬೇಯಿಸಿದ ಅನ್ನವನ್ನು; ಶಿರೋರೋಗಮುಂ ಮುಖರೋಗಮುಂ □ ತಲೆಯ ರೋಗವೂ; ಮುಖದ ರೋಗವೂ; ಕೆಟ್ಟತ್ತು - ನಾಶವಾಯಿತು; ನಾರಕನಾಗಿ - ನರಕ ಜೀವಿಯಾಗಿ,

ಓದುಗಳೆಲ್ಲಮಂ- ಎಲ್ಲಾ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು; ಊಟೆತ್ತು ನಿಟೆಸಿದೊಡಂ - ಬಲಾತ್ಕಾರವಾಗಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿದರೂ; ಛರ್ದೊಯಕ್ಕುಂ □ ವಾಂತಿಯಾಗುತ್ತದೆ; ಅಲಾಭಮಕ್ಕುಂ - ಭಿಕ್ಷೆ ಸಿಕ್ಕುವುದಿಲ್ಲ; ವೈಯಾಪ್ಯತ್ಯಂ ಗೆಯ್ಲಿದರ್ಕೆ □ ಉಪಚಾರ ಚಿಕಿತ್ಸಾಧಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದುದಕ್ಕೆ; ಅಟ್ಟಿಯೊಡೆಯನಾಗಿ-

ಪ್ರೀತಿಯುಳ್ಳವನಾಗಿ; ದೇಹಾರದೊಳ್-ಮನೆಯಲ್ಲಿರುವ ದೇವರ ಕೋಣೆ ಕೊಠಡಿ, (ಸಂ) ದೇವಗೃಹ >ದೇವಘರ>ದೇಹಾರ ವಿಷ್ಣುವ- ವಿಷ್ಣುವಿನ; ಕುತ್ತಮಂ-ರೋಗವನ್ನು; ತೀರ್ಪು-ಪರಿಹರಿಸು; ಪಿಟ್ಟಿನೊಳ್-ಹಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ; ಮರ್ದನೂಡಿದಂ-ಔಷಧವನ್ನು ತಿನ್ನಿಸಿದನು; ಉಂಡೆಯ ಪರ್ವಂ-ಉಂಡೆಯ ಹಬ್ಬ; ಇಂಬುಮಾಡಿ- ವಾಸಿಮಾಡಿ; ಲೇಸುಮಾಡಿ; ಉದ್ಯೋಗಪರನಪ್ಪುದರೆಂ □ ಕಾರ್ಯಸಕ್ತನಾಗಿರುವುದರಿಂದ,

ಪಾವಿನ ಪೆರೆ - ಹಾವಿನ ಪೊರೆ ; ಸುಲಿವಂತೆ - ಸುಲಿದು ಹೋಗುವಂತೆ; ಕಾಲಂಗೆಯ್ದು- ಸತ್ತು; ಕೋಡಗಮಾಗಿ-ಕೋತಿಯಾಗಿ; ನಿಂದಣಗರುಹಣೆಗೆಯ್ದು-ನಿಂದನೆಗರ್ಹಣೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ; ಸ್ವಾಧ್ಯಾಯಂ ಗೆಯ್ಯುತ್ತಿದರ್-ಶಾಸ್ತ್ರಪಠನಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು; ಓರಂತಾಗುತ್ತಿದರ್-ಸಮಾನವಾಗುತ್ತಿದ್ದ; ಉರ್ಚಿಪೋಗೆ-ಸೀಳಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವಂತೆ; ಬಾಳ್ತಿಯೆಲ್ಲು-ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲ; ಎನ್ನದು-ನನ್ನ ಮೈಯನ್ನು, ಏವೆನ್-ಎನು ಮಾಡುವೆನು?; ಬರ್ದುಂಕಿ □ ತಪ್ಪಿ,

ಸಿತಾತಪತ್ರ - ಬಿಳಿಯ ಕೊಡೆ; ತನ್ನೊಡಲುಮಂ □ ತನ್ನ ದೇಹವನ್ನು; ಪಲವು ಸೂಱು- ಹಲವು ಬಾರಿ; ಮುಗುಟ್ಟುಬಂದು-ಹಿಂದಿರುಗಿ ಬಂದು; ಅವಟಿಂ □ ಆ ಬಾಣಗಳಿಂದ; ಸರಸಂಘಾತಂಗಳಿಂದಂ- ಬಾಣಗಳ ಸಮೂಹಗಳಿಂದ; ನೆಗಟ್ಟಿಯಂ □ ಆಚರಣೆಯನ್ನು ಕರ್ಯವನ್ನು.

ಮಾವಳಸಂ □ ಮೂರು ಬಳಸನ್ನು, ಸುತ್ತನ್ನು; ತಗುಳ್ಳು □ ವ್ಯಾಪಿಸಿ, ಹಿಂದೆ ಬಂದು; ಜಾವಜ್ಜೀವಂ □ ಜೀವವಿರುವವರೆಗೆ, ಘಾತಿಕರ್ಮಂಗಳಂ- ನಾಲ್ಕು ಬಗೆಯಾದ ಘಾತಿಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಎಂದರೆ ಜ್ಞಾನಾವರಣೀಯ, ದರ್ಶನಾವರಣೀಯ, ಅಂತರಾಯ, ಮೋಹನೀಯ ಎಂಬ ನಾಲ್ಕು ಬಗೆಯ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು; ಅಂತರ್ಗತ ಕೇವಲಿಯಾಗಿ □ ಅಂತರ್ಗತವಾದ ಕೇವಲ ಜ್ಞಾನವುಳ್ಳವನಾಗಿ ; ಎಂಟು ಕರ್ಮಂಗಳಂ □ ೪. ಘಾತಿಕರ್ಮ, ೪ ಅಘಾತಿಕರ್ಮ ಒಟ್ಟು ೮. ಕ್ಷಪಣಕರುಂ □ ಜೈನಸಂನ್ಯಾಸಿಗಳೂ; ಉಪಸರ್ಗಮುಮಂ - ಹಿಂಸೆ, ತೊಂದರೆ ಉಪದ್ರವಾದಿಗಳನ್ನೂ.

೨.೩ ನೂರಯ್ಯರಾವಲ್ಲವೇ? - ಪಂಪ

ವ॥ ಇತ್ತ ದುರ್ಯೋಧನಂ ಸಮಸ್ತ ಸಾಧನ ಸಹಿತನಾಗಿ ಕಾಡೋಳ್ ಬೇಡರಂತೆ
 ತೊಟ್ಟ ದಾಯಿಗರ ಕಂದಿ ಕುಂದಿದ ಮೊಗಂಗಳಂ ನೋಡುವುದುಮೆನ್ನನವ-
 ರಿಂ ನೋಡಿಸುವುದುಮೀಯೆರಡೆ ಸಂಸಾರ ಫಲವೆಂದು ನಾಗಪುರದಿಂ
 ಪೊಟಮಟ್ಟು ದುಶ್ಯಾಸನಾದಿಗಳಪ್ಪ ನೂರ್ವರ್ ತಮ್ಮಂದಿರುಂ ಭಾನುಮತಿಯುಂ
 ಚಂದ್ರಮತಿಯುಮೆಂಬ ಬೇಟದರಸಿಯರುಂ ಲಕ್ಷಣಂ ಮೊದಲಾಗೆ ನೂರ್ವರ್
 ಮಕ್ಕಳುಂ ಗಾಂಗೆಯ ದ್ರೋಣ ಕೃಪ ವಿದುರ ಪ್ರಭೃತಿಗಳುಮಶ್ವತ್ಥಾಮ
 ಕರ್ಣ ಶಲ್ಯ ಶಕುನಿ ಸೈಂಧವ ಪ್ರಮುಖ ನಾಯಕರುಂ ಬೆರಸು ಬೇಂಟೆಯ
 ನೆವದಿಂ ಬಂದು ದ್ವೈತವನದ ಕೆಲದ ನಂದನ ವನದೋಳ್ ಪಾಂಡವರ್ಗೆ
 ಸಮೀಪಮಾಗೆ ಬೀಡಂಬಿಟ್ಟು ಪಾಡಿಸುತ್ತಂ ಪೊಗಟಿಸುತ್ತಮಿದರ್ನನ್ನೆಗಂ
 ಪಗೆಯಿಟ್ಟಿಯ ಬಂದರ ಮೂಗನರಿದರೆಂಬಂತನಿಬರುಂ ಬಾಯಂಬಿಟ್ಟು
 ನೋಡೆ ನೋಡೆ ಪೂರ್ವಜನೃದ ಪಗೆ ಚಿತ್ರಾಂಗದನೆಂಬ ಗಂಧರ್ವನಣುವತ್ತು
 ಕೋಟಿ ಗಾಂಧರ್ವ ಬಲಂಬೆರಸು ಬಂದು ದುರ್ಯೋಧನ ದುಶ್ಯಾಸನ-
 ರಿವರ್ವರಮಂ ಕೋಡಗಗಟ್ಟುಗಟ್ಟಿ.

ಮಿಡುಕದೆ ಭೀಷ್ಮ ನೋಡುತಿರು ಕುಂಭಜ ಸುರ್ಕಿರು ಕರ್ಣ
 ಮಿಕ್ಕುಮಾರ್ನುಡಿಯದೆ ಮೂಗುವಟ್ಟಿರು ಗುರುಪ್ರಿಯನಂದನ
 ಕೂಗಡಂಗದಿಂದೊಡೆ ಬರ್ದುಕಾವುದಿರ್ ಪೊಡದೊಡೀಗಡೆ
 ಕೊಂದಪೆನೆಂದು ಕೂಡೆಕಣ್ಣಿದೆ ಜಡಿದುದುಯ್ಯನಾ ಖಿದರನಿವರಮಂ
 ಪರಮಾಣು ಮಾರ್ಗದಿಂ

ವ॥ ಅಂತುಯ್ದುದುಂ ನೆಗಳ್ಳೆಯ ಬೀರರೆಲ್ಲಂ ಬಡವರ ಪಿತರರಂತೆ ಮಿಳ್ಳಿಳ
 ನೋಡುತ್ತಿರೆ ಮಿಕ್ಕದುಂಡರಂತೆ ತಲೆಯಂ ಬಾಗಿ ಬಿಲ್ಲಳಂ ಮುಂದಿಟ್ಟು ಬಿಲ್ಲುಂ
 ಬೆಟಗುಮಾಗಿರೆ ಸುರ್ಯೋಧನನ ಮಹಾದೇವಿ ಭಾನುಮತಿ ಬಾಯಿಟ್ಟಿದು
 ಪುಯ್ಯಲಿಡುತುಂ ಬಂದು ಧರ್ಮನಂದನನ ಕಾಲಮೇಲೆ ಕವಿದುಪಟ್ಟು □

ನೋಂತರ ಪಗೆವರನೆಟ್ಟಿಟ್ಟಿ

ದಂತಾಯ್ತೆಂದಿರದೆ ಪುರುಷಕಾರದ ಪೆಂಪಂ

ಚಿಂತಿಸಿ ತರಿಸಿ ಮಹೀಶನ

ನೆಂತಪ್ಪೊಡಮೆನೆಗೆ ಪುರುಷಭಿಕ್ಷಮನಿಕ್ಕಿಂ

ವ|| ಎಂದು ಪುಯ್ಯಲಿಡುವ ಭಾನುಮತಿಯ ಪುಯ್ಯಲಂ ಕೇಳ್ವು
ಸುಯೋಧನಂ ಬಂದ ವೃತ್ತಾಂತಮನಳಿದು

ಸುರಿಯಲ್ಲೇಡಮದರ್ಕೆ ಬಾಷ್ಪಜಳಮಂ ನಿನ್ನಾಣ್ಣನಂ ನಿನ್ನೊಳಿಂ
ದಿರದಾಂ ಕೂಡುವೆವೆಮ್ಮೊಳಾದ ಕಲಹಕ್ಕೆಂತಾದೊಡಂ ಕೇಳ ನೂ
ವರ್ ರೆ ದಲ್ ಕೌರವರಾಮುಮಯ್ಯರೆ ವಲಂ ಮತ್ತೊರ್ವರೊಳ್ ತೊಟ್ಟ ಸಂ
ಗರ ರಂಗಕ್ಕೆ ಜಸಕ್ಕೆ ಕೂಡುವೆಡೆಯೊಳ್ ನೂರಯ್ಯರಾವಲ್ಲವೇ

ವ|| ಎಂದು ಯುಧಿಷ್ಠಿರಂ ಪಾಟಿಯ ಪಸುಗೆಯನಳಿದು ನುಸಿದೊಡಾ
ಪೂಣ್ಣ ಬೆಸನಂ ಕರಮಾಸವಟ್ಟು ತನ್ನ ಕೆಲದಳಿದರ್ ಸಾಹಸಾಭರಣನ
ಮೊಗಮಂ ನೋಡಿ

ಪಿಡಿದುಯ್ಯದು ಗಂಧರ್ವರ

ಪಡೆಗಡ ನಿಮ್ಮಣ್ಣನಂ ಸುಯೋಧನನನಿದಂ

ಕಡೆಗಣಿಸಲಾಗ ನಮಗೀ

ಗಡೆ ಬೇಗಂ ಬಿಡಿಸಿ ತರ್ಪದಾತನ ಸೆಳೆಯಂ

ವ|| ಎಂಬುದುಂ ಮಹಾಪ್ರಸಾದಮಂತೆ ಗೆಯ್ವೆನ್ನೆಲ್ಲಿವೊಕ್ಕೊಡಂ ಕೊಂಡು
ಬಂದಪನೆಂದು ಬಗೆಯದಿದಿರಂ ನೋಡುತ್ತಿರಿಮೆಂದು ತವದೊಣೆಗಳಂ ಬಿಗಿದು
ಗಾಂಡೀವಮನೇಳಿಸಿ ನೀವಿ ಜೇವೋಡೆದು ಗಂಧರ್ವರ ಪೋಪ ಬಳಿಯಂ
ಬೆಸಕೊಂಡು ಚಕ್ಷುಸಿಯೆಂಬ ವಿದ್ಯೆಯಿಂ ತನ್ನ ಕಣ್ಣನಭಿಮಂತ್ರಿಸಿಕೊಂಡು
ಪಾರುವ ಗಂಧರ್ವ ಬಲಮಂ ಜಲಕ್ಕನೆ ಕಂಡು □

ಕೊಳ್ ಕೊಳ್ಳೆಂದೆಚ್ಚೊಡೆ ವಿಳ

ಯೋಳ್ಳದ ತೆರೆದಿಂದ ಮುಸುರೆ ದಿವ್ಯಾಸ್ತ್ರಚಯಂ

ಗಳ್ ಕೊಳೆ ಗಾಂಧರ್ವ ಬಲಂ

ಗಳ್ ಕಡೆದುವು ಮಿಟ್ಟೆಗೊಂಡ ಚಿಟ್ಟೆಯ ತೆಳೆದಿಂ

ವ|| ಅಂತಲ್ಲಿ ಪದಿನಾಲ್ಸಾರ್ವರ್ ಗಂಧರ್ವರಂ ಕೊಂದೊಡೆ ಚಿತ್ರಾಂಗದಂ
ಬೆರ್ಚಿ ಕೊಳ್ ನಿನ್ನ ನಚ್ಚಿನ ಸೆಳೆಯನೆಂದು ಬಿಸುಟ್ಟೊಡೆ ನೋಯಲೀಯದೆ
ನೆಲದಾಕಾಶದೆಡೆಯೊಳಂಬುಗಳಂ ತರತರದಿಂದೆಚ್ಚು ಸೋಪಾನಂ ಮಾಡಿ
ದುರ್ಯೋಧನ ದುಶ್ಯಾಸನನಿರೆಪಿ ಕಟ್ಟುಗಳಂ ಬಿಡದೊಡಗೊಂಡು ಬಂದು
ಧರ್ಮಪುತ್ರಂಗೆ ತೋಳಿದೊಡೆ ಸಾಹಸಾಭರಣನ ಸಾಹಸಮನಳವಲ್ಲದೆ
ಮೊಗಟ್ಟು ತೊಡೆಯನೇಳಿಸಿಕೊಂಡು ಬಾಯೊಳ್ ತಂಬುಲಂಗೊಟ್ಟಂ

ಪಾಂಚಾಲರಾಜ ತನೂಜೆ ಪಗೆವರ ಕಟ್ಟುವಟ್ಟಿದೇಳಿ ದಿಕ್ಕೆಗೆ ಸಂತಸಂಬಟ್ಟು
ಸೈರಿಸಲಾಱಿಂಥೆಂದಳೆ

ಎಮ್ಮಂ ಪಿಡಿದೆಱಿವಂದಿನ

ನಿಮ್ಮದಟುಗಳೀಗಳೆತ್ತ ವೋದುವೋ ಪಿಡಿವ

ಟ್ಟಮ್ಮ ಬರಲಿರೆ ಕಂಡಿರೆ

ನಿಮ್ಮಳವಂ ನಿಮಗಮೀಗಳೀಯೆಡರಾಯ್ತೇ

ವ|| ಎಂದು ಸಾಯೆ ಸರಸಂ ನುಡಿದು ಕಟ್ಟಿದ ಕಟ್ಟುಗಳಂ ತಾನೆ
ಬಿಟ್ಟುಕಳೆದು ಭಾನುಮತಿಗೆ ನಿನ್ನಾಣ್ಣನುಮಂ ನಿನ್ನ ಮಯ್ದನನುಮಂ
ನೀನೊಪ್ಪುಗೊಳ್ಳೆಂಬುದುಂ ದುರ್ಯೋಧನಂ ದಾಡೆಗಳೆದ ಕುಳಿಕನಂತೆಯುಂ
ಕೋಡುಡಿದ ಮದಹಸ್ತಿಯಂತೆಯುಂ ನಖಮುಡಿದ ಸಿಂಹದಂತೆಯುಂ ಗಳಿತ
ಗರ್ವನಾಗಿ ಪಾಂಡವರ ಮೊಗಮಂ ನೋಡಲ್ ನಾಣ್ಣಿ ಮದಗಜಪುರಕ್ಕೆ ಪೋಗಿ
ಜೂದಿನೊಳ್ ಗೆಲ್ಲ ನೆಲನಂ ನಯಜ್ಞನಾಗಿ ತನ್ನೊಳ್ ಪತ್ತಿಸಿ ದುಶ್ಯಾಸನನಂ
ಯುವರಾಜನಂ ಮಾಡಿ ನಿರ್ವ್ಯಾಜಮರಸುಗೆಯ್ಯುತ್ತ ಮಿರ್ದನ್,

ಕವಿ ಪರಿಚಯ

೧೦ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಸುವರ್ಣಯುಗದ ನಿರ್ಮಾಪಕರಲ್ಲಿ
ಅಗ್ರಗಣ್ಯನಾದವನು ಮಹಾಕವಿ ಪಂಪ, ಕನ್ನಡದ ಆದಿಮಹಾಕವಿಯೆನಿಸಿದ
ಈತನ ಕಾಲ ಕ್ರಿ.ಶ. ೯೪೧, ಕವಿರತ್ನತ್ರಯರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನಾದ ಪಂಪ
ಜೈನಿಕವಿಯಾಗಿದ್ದು “ಬೆಳಗುವೆನಿಲ್ಲಿ ಲೌಕಿಕಮನಲ್ಲಿ ಜಿನಾಗಮಮಂ” ಎಂದು
ಲೌಕಿಕಕಾವ್ಯವಾಗಿ ಪಂಪಭಾರತವನ್ನೂ ಅಗಮಿಕ ಕಾವ್ಯವಾಗಿ ಆದಿಪುರಾಣವನ್ನೂ
ಚಂಪೂ ಛಂದಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿದ್ದಾನೆ, ೧೦ನೆಯ ಶತಮಾನದ ವೀರಯುಗಕ್ಕೆ
ಅನ್ವಯವಾಗುವಂತೆ ತನ್ನ ಆಶ್ರಯದಾತನಾದ ಚಾಲುಕ್ಯ ಸಾಮಂತರಾಜ
ಅರಿಕೇಸರಿಯನ್ನು ಮಹಾಭಾರತದ ಅರ್ಜುನನೊಂದಿಗೆ ಅಭೇದವಾಗಿ
ಸಮೀಕರಿಸಿ ಪಂಪ ರಚಿಸಿದ ಭಾರತ ‘ವಿಕ್ರಮಾರ್ಜುನ ವಿಜಯ’ ವೆಂಬುದಾಗಿ
ಪ್ರಖ್ಯಾತವಾಗಿದೆ, ಪಂಪಕವಿ ಈ ಮಹಾಕಾವ್ಯಕ್ಕೆ ಮೂಲಕಥಾವಸ್ತುವನ್ನು
ಸಂಸ್ಕೃತದ ವ್ಯಾಸಭಾರತದಿಂದ ಅರಿಸಿಕೊಂಡರೂ ತನ್ನ ಆದ್ಭುತಪ್ರತಿಭಾಶಕ್ತಿಯನ್ನು
ಇರಕಹೊಯ್ದು ‘ಇದು ನಿಚ್ಚಂ ಪೊಸತರ್ಣವಂಬೋಲ್ ಅಗಂಭೀರಂ ಕವಿತ್ವಂ’
ಎಂಬ ಹೆಗ್ಗಳಿಕೆಗೆ ಪಾತ್ರವಾಗುವಂತೆ ರಚಿಸಿದ್ದಾನೆ.

ಪ್ರಸ್ತುತ ಭಾಗವನ್ನು ವಿಕ್ರಮಾರ್ಜುನ ವಿಜಯದ ಸಪ್ತಮಾಶ್ವಾಸದಿಂದ

ಆರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಪಾಂಡವರು ವನವಾಸಮಾಡುವ ಸಂದರ್ಭದ ಈ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯುತ್ತಮ ಮಾನವೀಯ ಮೌಲ್ಯವೊಂದು ಮೈದಾಳಿರುವುದನ್ನು ಅವಲೋಕಿಸಬಹುದು.

ಕಠಿಣ ಪದಗಳ ಅರ್ಥ

ವಾ ತೋಷಲ್ವ = ಅಲೆದಾಡುವ ; ದಾಯಿಗರು = ದಾಯಾದಿಗಳು ; ಮೊಗ(ತ) = ಮುಖ(ಸಂ); ನಾಗಪುರ = ಹಸ್ತಿನಾವತಿ; ಪಗೆಯಿಱಿಯ - ರೆಂಬಂತೆ= ಕೇಡನ್ನುಂಟು ಮಾಡಲು ಬಂದವರೇ ಕೇಡಿಗೊಳಗಾದರು ಎಂಬರ್ಥ (ಶತ್ರುವನ್ನು ನಾಶ ಮಾಡಲು ಬಂದವರ ಮೊಗನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿದರು)

ಪಾ ಮಿಡುಕು=ಚಲಿಸು; ಕುಂಭಜ=ದ್ರೋಣ ; ಸುಕುರ್ = ಮುದುಡಿ ಕುಳಿತುಕೊ; ಮೂಗುವಡು=ಮೌನವಾಗಿರು; ಪೊಡರ್ = ಪ್ರತಿಭಟಿಸು; ಪರಮಾಣು ಮಾರ್ಗ ಆಕಾಶ ಮಾರ್ಗ;

ವಾ ಮಿಡುಕು=ಚಲಿಸು; ಕುಂಭಜ=ದ್ರೋಣ; ಸುಕುರ್=ಮುದುಡಿ ಕುಳಿತುಕೊ; ಮೂಗುವಡು=ಮೌನವಾಗಿರು; ಪೊಡರ್=ಪ್ರತಿಭಟಿಸು; ಪರಮಾಣು ಮಾರ್ಗ= ಆಕಾಶ ಮಾರ್ಗ;

ವಾ ನೆಗಟ್ಟಿ= ಖ್ಯಾತಿ; ಬಿಲ್ಲುಂ ಬೆರಗು=ದಿಗ್ಭ್ರಾಂತ; ಪುಯ್ಯಲಿಡು=ಗೋಳಿಡು;

ಪಾ ನೋಂತರ.....ದಂತಾಯ್ತು=ವ್ರತನಿಷ್ಠರ ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಎತ್ತು ತಿವಿದಂತಾಯ್ತು, ಪುರುಷಕಾರ=ಪುರುಷ ಪ್ರಯತ್ನ, ಪೌರುಷವ; ಆಣ್ಣು=ಒಡೆಯ, ಪತಿ; ಸಂಗರ=ಯುದ್ಧ; ವ್ಯಾಸ ಭಾರತದಲ್ಲಿರುವ “ಪರೈಃ ಪರಿಭವೇ ಪ್ರಾಪ್ತೇ ವಯಂ ಪಂಚೋತ್ತರಂ ಶತಂ! ಪರಸ್ಪರ ವಿರೋಧೇತು ವಯಂ ಪಂಚ ಶತಂ ತುತೇ “ ಎಂಬ ಶ್ಲೋಕವನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು; ಪಾಱಿಯ ಪಸುಗೆ=ಖಿಮವಿಚಾರ; ಬೆಸನ=ಕರ್ತವ್ಯ; ತವದೊಣೆ=ಅಕ್ಷಯವಾಗಿರುವ ಬತ್ತಳಿಕೆ; ಪಳಯೋಳ್ಳು=ಪ್ರಳಯಕಾಲಕ ಉಲೈ; ಚಯ=ಸಮೂಹ; ಮಿಟ್ಟಿ ಮೃತ್ತಿಕಾ (ಸಂ) ಮಣ್ಣಿನ ಹೆಂಟೆ:

ವಾ ಅಂಬು =ಬಾಣ; ಏಳಿದಿಕ್ಕೆ =ದೀನಸ್ಥಿತಿ;

ಪಾಅದಟು=ಪರಾಕ್ರಮ; ಅಳವು =ಸಾಮರ್ಥ್ಯ; ಎಡರು=ತೊಂದರೆ;

ವಾಕುಳಿಕ=ವಿಷಸರ್ಪ; ಗಳಿತ =ಸೋರಿಹೋದ; ನಯಜ್ಞ=ನ್ಯಾಯ , ನೀತಿಯನ್ನು ಬಲ್ಲವನು;

